

DUMAS

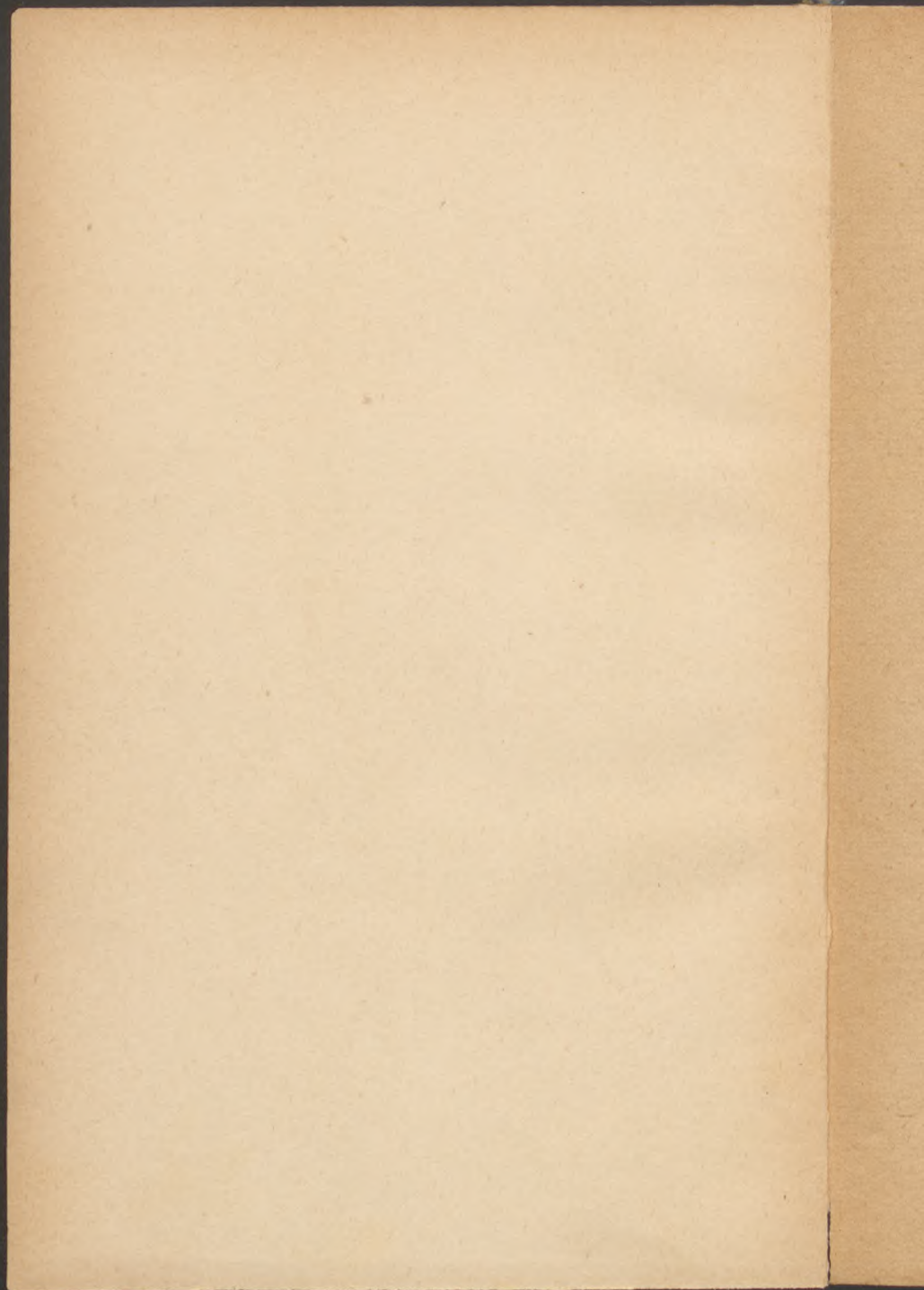
A NEGYVENÖTÖK

198

MARTOS
KÖNYVKERESKEDESE
BUDAPEST

vtp 1/8

15. —

DUMAS
VÁLOGATOTT MŰVEI

XI.

DUMAS

A NEGYVENÖTÖK

BALLA MIHÁLY
FORDÍTÁSA

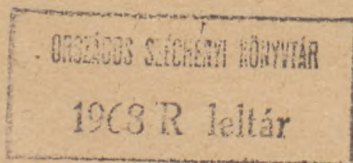
Ez a könyv a
NOVA IRODALMI INTÉZET
kiadásában (Budapest, VI. Andrássy-ut 32)
1926. évben jelent meg.

*

Nyomtatta az
OTTHON-KÖNYVNYOMDA

57298/11

ELSŐ FEJEZET

A Saint-Antoine-kapu

Az 1585-ik év október havának 26-án a Saint-Antoine-kapu sorompója minden szokás ellenére még reggel féltizenegykor is zárva volt. Háromnegyed tizenegykor húsz svájciából álló őrség jött elő a Mortellerie-utcából és a sorompó felé tartott, mely kinyílt előtte, mögötte pedig bezárult. A svájciak, mihelyt kívül voltak a kapun, elhelyezkedtek amaz élő-sövények hosszában, melyek a bekerített tereket vették körül, s már megjelenésükkal viaszorították azt a sok parasztot és kisebbrendű polgári népséget, mely hiába akart bejutni a kapun. Minden pillanatban szerzetesbarátok kerültek elő a város területén levő klastromokból, asszonyok, kik féloldalt ültek szamaruk tehernyergén, parasztok a taligáikon, és hozzáverődtek a már jelentékeny népsokasághoz, és többé vagy kevésbé sürgős kérdéseik zsongássá olvadtak, mely az alaphangot alkotta s melynek basszusából egyes hangok kiváltak és felszótktek a fenyegetés vagy a panasz oktávájáig.

A jövevényeknek ezen a tömegén kívül, mely be akart menni a városba, észre lehetett venni még

néhány külön csoportozatot, mely úgylátszik, a városból jött ki. Ezek oly sóváran néztek az ég peremére, melyet a jakobinusok zárdája, a vincennesi perjelség és Faubin keresztje jelzett, mintha a legyezőformában találkozó három út egyikén segítőnek kellene érkeznie.

Ezek a csoportok, melyek megérdemlik teljes figyelmünket, jobbára párisi polgárokból verődtek össze, kiket ugyancsak légmentesen fedett a nadrág meg az ujjas; mert hideg volt az idő, metsző volt az északkeleti szél s úgy látszott, mintha a nagy felhők, melyek majdnem a földön gomolyogtak, le akarnák sodorni a fákról az utolsó sárga leveleket, melyek még szomoruan libegtek rajtuk.

E polgárok közül hárman egymás mellett álltak; ketten beszélgettek, a harmadik pedig a legnagyobb figyelemmel nézett Vincennes felé. Ez az utóbbi olyan ember volt, kit okvetlenül magas termetűnek lehetett volna mondani, ha egyenesen áll; de lábszárai, melyekkel így pihenő helyzetében, mint látszik, nem tudott mit tenni, ebben a pillanatban meggörbültek alatta, nem kevésbé hosszú karjai pedig keresztbe fonódtak mellén az ujjasa fölött. A sövényhez támaszkodva, kitartó ígyekezettel rejtette arcát terebélyes kezei alá, mint aki nem akarja, hogy felismerjék, s csak középujja és gyűrűsujja közt merte szétlővelni átható pillantásait. Mellette egykis ember, ki egy kupacra állt, egy kövér emberrel csevegett, ki ugyanannak a kupacnak lejtőjén toporgott és minden egyes megtántorodása közben a vele beszélgető ujjasának gombjaihoz kapott.

— Bizony, Miton mester, — mondotta a kis ember a kövérnek — bizony mondom és megisméte-

lem, hogy százezer ember tolakszik majd Salcède vérpádja körül, legalább is százezer. Nézze, azokon kívül, kik már összecsdültek a Grève-téren, vagy akik a különböző városrészekből oda igyekeznek, — nézze, mennyien vannak itt, már pedig ez csak egy kapu, s a városnak tizenhat kapuja van.

— Százezer ember nagyon sok ember, Friard koma, elhiheti, sokan követik majd példámat és nem nézik meg, hogyan négyelik fel a boldogtalan Salcèdet, mert félnek a zavargástól és igazuk van benne.

— Miton mester, Miton mester, vigyázzon magára, mert úgy beszél, mint aki politizál. Nem történik ott semmi, de semmi, kezeskedem róla.

— Ugy-e bár, uram? — folytatta aztán, látva, hogy komája kételkedve rázza fejét, s a hosszukaru és hosszulábu emberhez fordult, ki eközben, le nem véve arcáról a kezét, negyedfordulatot tett s most a kaput szemelte ki figyelme célpontjának.

— Mi tetszik? — kérdezte, mintha épp oly kevésbé hallotta volna a hozzá intézett kérdést, mint a második polgárhoz előbb intézett szavakat.

— Azt mondom, hogy semmi sem történik ma a Grève-téren.

— Azt hiszem, téved; történik biz' ott valami, mert ott négyelik fel Salcèdet, — felelte nyugodtan a hosszukaru ember.

— No, igen, de azt mondom, hogy nem lesz ott semmi láрма.

— Lesz biz' ott lármája az ostorcsapásoknak, melyekkel a lovakat traktálják.

— Nem érti, hogy mit mondok. Úgy értem a lármát, hogy lázadás, és azt mondom, hogy nem lesz

lázadás. Ha lázadástól kellene tartani, a király nem diszítettett volna páholyt a városházán, hogy a két királynéval és az udvar egy részével maga is jelen legyen a kivégzésen.

— Tudják is előre a királyok, mikor üt ki zendülés! — mondotta fölényes szánakozással a hosszúkaru és hosszúlábu férfi.

— Ejnye, ejnye! — mondotta Miton mester, s a másik polgár füléhez hajolt. — Ugyancsak különös hangon beszél ez az ember. Ismeri, komám?

— Nem én, — felelte a kis ember.

— No, akkor kár beszélni vele. Velem csacsogjon, ha már egyáltalában csacsogni akar, Friard koma, az az idegen ember pedig maradjon magának.

— Igen, de magát már régóta ismerem s tudom előre, hogy mit felel, az az ismeretlen pedig talán ujat is mondhatna az embernek. Tehát azt hiszi, — folytatta az ismeretlenhez fordulva — hogy lesz láрма a Grève-téren?

— Egy szóval sem mondtam.

— Nem is állítom, hogy mondotta, — felelte Friard oly hangon, melyet finommá igyekezett tenni — csak azt állítom, hogy gondolta.

— És mire alapítja ezt a bizonyosságot? Talán bizony varázsló kelmed, Friard uram?

— Ismer! — kiáltotta a polgár és nagyon elcsodálkozott. — Ugyan, honnan ismerhet?

— Hát nem szólítottam a nevén kétszer, háromszor is, komám? — mondotta Miton, mintha restelné az idegen előtt, hogy olyan gyenge értelmű komája van.

— Az ám, — mondotta Friard — szavamra, igaza van. No, ha már ismer, akkor bizonyosan felel

a kérdésekre. Nos, uram! — folytatta, s az ismeretlenhez fordult — gondolom, azt hiszi, hogy lesz lármá a Grève-téren, mert ha nem hinné, ott volna, de mivel itt van... hah..

Ez a „hah” azt bizonyította, hogy Friard koma elérte következtetésével logikájának és értelmének legvégső határát.

— Hát kelmed, Friard uram, aki ellenkezőjét hiszi annak, amiről azt hiszi, hogy én hiszem, — felelte az ismeretlen — miért nincs ott a Grève piacán kelmed? Hiszen úgy gondolnám, a látványosság elég mulattató arra, hogy király barátai oda tóduljanak. De kelmed talán azt feleli erre, hogy nem tartozik a király barátai közé, hogy Guise úrhoz szít, és a lotharingiabelieket várja itt, akik, mint mondják, befognak törni Párisba és kiszabadítják Salcède urat.

— Nem, uram, — felelte a kis ember, kit szemmel láthatóan megijesztett az ismeretlen feltevése; — nem uram, Friard Nicolet, a feleségemet várom, ki huszonnégy fehér abroszt vitt a jakobinusok perjelségébe, mert része van abban a tisztességben, hogy megbízott mosónője dom Gorenflot Modesztnek, az említett perjelség apátjának...

— Komám, komám, — kiáltotta Miton — nézze csak, mi történik ott!

Friard mester abba az irányba nézett, melyet barátja mutatott az ujjával s látta, hogy a sorompókon kívül bezárták a kaput is, a svájciak egy része pedig az árok előtt foglalt állást.

Ez új rendszabály láttára a csodálkozás hosszú moraja s elvétele egy-egy ijedt kiáltás hallatszott a tolongó sokaságból.

— Engedjétek megalakítani a kört, — kiáltotta parancsoló hangon egy tiszt.

A parancsot, bár nem minden nehézség nélkül, nyomban végrehajtották; hátrálni kénytelenítettvén, a lovon és a taligán ülők itt-ott lábára gázoltak néhány embernek, vagy jobbról és balról betörték egynehány bordacsontot. Az asszonyok sikoltoztak, a férfiak káromkodtak, menekült, aki menekülhetett s taposta, gázolta egymást.

— A lotharingiak! a lotharingiak! — kiáltotta egy hang a tolongás közben és a félelem szótárából vett legszörnyűbb kiáltás sem idézhetett volna elő gyorsabb és biztosabb hatást ennél a kiáltásnál.

— No, látja? látja? — kiáltotta Miton reszketve — a lotharingiak, a lotharingiak! meneküljünk! Ide erre a bekerített térre, — mondotta aztán és véresre tépte kezét, mikor belemarkolt a tövises élő-sövénybe, melynek tetején kényelmesen foglalt helyet az ismeretlen.

— Erre a térre? — kiáltotta Friard. — Könnyű mondani, de megtenni nehéz. Nem látok rést, amilyen bejuthatok; maga pedig csak nem akar átugrani a sövényen, nálam is magasabb az.

— Megpróbálom, — felelte Miton, újabb erőfeszítéseket téve.

— Jaj, vigyázzon már, jó asszonyom, — kiáltotta Friard fájdalmasan, olyan ember hangján, aki kezdi fejét veszíteni — sarkamra gázoltat a szamarával. Jaj, vigyázzon, lovas uram, kirúg a lova! Hó! hó! taligás barátom, betöri az oldalamat a kocsija rúdjaival!

Míg Miton mester az ágakba kapaszkodott, hogy átjuthasson a sövényen, Friard komája pedig hiába

keresett rést, hogy átbujhasson rajta, az ismeretlen felállt, egyszerűen szétnyitotta hosszú lábainak körzójét, s mint a lovas, ki nyeregbe ül, átlépett a sövényen, anélkül, hogy egyetlenegy ág is érte volna a nadrágját.

Miton mester utánozta, csakhogy az ő nadrágja három helyen is kiszakadt, ellenben Friard koma sem át nem juthatott a sövényen, sem át nem bujhatott alatta, minthogy pedig folyton abban a veszedelemben forgott, hogy a tömeg agyonnyomja, szívszaggyátóan jajdult fel. Erre az ismeretlen kinyújtotta hosszú karját, megragadta a nyakbodránál és az ujjasa gallérjánál fogva, félemlteté és oly könnyűséggel tette le a sövény belső oldalán, mintha gyermekkel lett volna dolga.

— Oh, oh, oh! — kiáltotta Miton mester, kit a látvány egészen elragadott — kegyelmed olyan, mint a nagy Absolonhoz címzett fogadó címerképe.

— Oh, uram, — mondotta Friard az ismeretlennek, kinek alig ért a melléig — mennyi jószág! Oly szent igaz, mint hogy Friard János a nevem, hogy valóságos Herkules kegyelmed; mondja meg, kinek hívják kegyelmedet, kinek hívják az én megmentőmet... barátomat?

— Briquet vagytok uram, Briquet Róbert, szolgálatára.

— Bátor vagytok kijelenteni, hogy máris nagy szolgálatot tett nekem. Oh! Feleségem áldani fogja; hanem a szegény feleségemet agyon fogják nyomni ebben a tolongásban. Oh! átkozott svájciak, kik csak arra valók vagytok, hogy agyonnyomjátok az embereket.

Alig, hogy befejezte ezt a kifakadását, érezte, hogy kéz nehezedik a vállára, egy svájci keze.

— Leütszelek, barátocskám? — kérdezte az erős katona.

— Oh, körülfogtak bennünket! — kiáltotta Friard.

— Meneküljön, ki merre tud! — tette hozzá Miton.

S minthogy hátuk mögött volt a sövény s előttük a tér, kereket oldottak mindketten, a hosszukarú ember pedig, aki egy darabig csöndesen nevetve és gúnyos pillantással nézett utánuk, most egy másik csoporthoz közeledett, mely a kapuk váratlan bezárása következtében meglepetésszerűen a városon kívül rekedt polgárokból verődött össze. Ezek körülfogtak négy vagy öt harcias külsejű lovast, kiket a kapuk bezárása nagyon kellemetlenül érinthetett, mert tele tüdővel kiáltották: — A kaput! a kaput!

Briquet Róbert tehát ehhez a csoporthoz tartott s mindenkinél hangosabban kiáltotta: — A kaput! a kaput!

Aminek következeképpen az egyik lovas, elragadtatva e hangóriástól, feléje fordult, köszöntötte és így szólott hozzá:

— Nem szégyen és gyalázat, hogy világos nappal bezárják a város kapuját, mintha az angolok vagy a spanyolok ostromolnák Páris?

MASODIK FEJEZET

A Saint-Antoine-kapu előtt

Briquet Róbert szemügyre vette a hozzá beszélőt. Negyven-negyvenöt éves ember volt s a körülötte levő másik három vagy négy lovas vezérének látszott.

Minthogy a vizsgálat bizalmat látszott kelteni benne, Briquet Róbert is meghajolt s így felelt: — Oh, uram, igaza van, tízszer is, hússzor is igaza van; de, kíváncsiság nélkül szólva, szabad-e kérdenem, mily oknak tulajdonítja ezt a rendszabályt?

— Istenemre, — kiáltotta a körülállók egyike — hogyan félnek, hogy még megeszik a Salcèdeüket!

— Cap de bicus! szomorú egy falat! — mondotta egy hang.

Briquet Róbert arrafelé fordult, ahonnan ezt a hangot hallotta, melynek kiejtése gascognei emberre vallott, s pillantása egy húsz vagy huszonöt éves, födetlen fejű emberre esett; semmi kétség, elvesztette a kalapját a tolongásban.

Briquet jó megfigyelőnek látszott, de megfigyelése rendszerint rövid ideig tartott; pillantását a gascogneiről nyomban vissza is fordította a lovasra.

— De, — mondotta — minthogy azt beszélík, hogy az a Salcède Guise úr híve, a falat nem is olyan rossz.

— Bah! azt mondják? — kérdezte a kíváncsi gascognei s a fülét hegyezte.

— Igen, mindenesetre, azt mondják, — felelte a lovas, s a vállát vont — de mondanak' mostanában bolondabb dolgokat is.

— Ah! — jegyezte meg Briquet fürkésző szem-

mel és gúnycs mosollyal — tehát azt hiszi, uram, hogy Salcède úr nem Guise úr híve?

— Nemcsak hogy hiszem, hanem bizonyos vagyok benne, — felelte a lovas, s mikor Briquet Róbert, közeledve hozzá, azt látszott mondani egy mozdulatával: „Ah, bah! és mire alapítja ezt a bizonyosságot?” hozzátette: — Egészen bizonyos, mert ha Salcède a *herceghez* tartozott volna, a herceg nem engedte volna meg, hogy felkössék, vagy legalább nem engedte volna meg, hogy kezét-lábát megkötözve hozzák Brüsszelből Párisba, anélkül, hogy legalább kísérletet tett volna kiszabadítására.

— Kísérletet a kiszabadítására! — mondotta Briquet — nagyon kockázatos dolog volna; mert akár sikerül, akár nem, mihelyt Guise úrtól ered, az az úr beismerné vele, hogy összeesküvést szőtt Anjou herceg ellen.

— Meg vagyok győződve, hogy az nem tartotta volna vissza Guise herceget, — felelte a lovas szárazan; — minthogy pedig Salcède urat sem nem védelmezte, sem vissza nem követelte, Salcède nem az ő embere.

— Bocsánat, hogy szavamnál maradok, — folytatta Briquet — bizonyosnak látszik, hogy Salcède beszélt.

— Vajjon hol?

— A bírái előtt.

— Nem, uram, nem a bírái előtt, hanem a kínpadon. Azt mondják, hogy beszélt, de hogy mit beszélt, azt nem mondják meg.

— Még egyszer bocsánatot kérek, — felelte Briquet Róbert; — megmondják, még pedig részletesen.

— És mit mondott? Halljuk! — mondotta türelmetlenül a lovas.

— Nem állhatok jól, hogy pontosan idézem szavait, de mondják, beismerte, hogy Guise úr érdekében szőtt összeesküvést. Nem ugyan ő felsége a francia király, hanem Anjou herceg ő fensége ellen.

— No, ha beismerte...

— No?

— No, akkor nyomorult ember, — mondotta a lovas, összeráncolva homlokát.

— Igen, — mondotta halkán Briquet Róbert; — de ha megtette, amit beismert, mégis csak derék ember. Oh, uram, a spanyol csizma, a hüvelykszorító és a csiga sokat mondatott már ki becsületes emberekkel is.

— Oh, nagy igazságot mondott ki most kelmed, — felelte a lovas és nagyot sóhajtott.

— Ugyan! — vágott közbe az a gascognei, ki folyton az éppen beszélő felé nyújtogatta nyakát és hallott mindent — mi az a hitvány spanyolcsizma, hüvelykszorító és csiga? Ha Salcède beszélt, akkor gazember és gazember a patrónusa is.

— Nono! — mondotta, türelmetlenül pattanva fel a lovas — hátrább az agarakkal, gascognei uraság!

— Cap de bious, úgy beszélek, ahogy jól esik; annál rosszabb azokra nézve, akiknek nem tetszik a beszédem.

A lovas haragos mozdulatot tett.

— Csend legyen! — mondotta egy szelid, mégis parancsoló hang, melynek gazdáját Briquet Róbert hiába próbálta megtalálni.

A lovas küzdeni látszott magában; de nem volt annyi ereje, hogy egészen türtőztesse magát.

— Ismeri kelmed azokat, akikről beszél? — kérdezie a gascogneitól.

— Hogy Salcèdet ismerem-e? Szó sincs róla.

— És Guise herceget?

— Épp oly kevésbé.

— És Anjou herceget?

— Még kevésbbé.

— Tudja-e, hogy Salcède úr bátor ember?

— Annál jobb, mert akkor bátran fog meghalni.

— S hogy Guise úr, ha összeesküvés kell neki, akkor maga esküszik össze?

— Cap de bious, mi közöm hozzá?

— S hogy Anjou herceg, kit azelőtt Alençon hercegnek hívtak, megöletett mindenkit, aki pártjára állt?

— Bánom is én!

— Micsoda, nem bánja?

— Mayneville! Mayneville! — mondotta csendesen ugyanaz a hang.

— Persze, hogy nem bánom. Istennek vérére! én csak egyet tudok; ezen a mai reggelen dolgom van Párisban és amiatt az átkozott Salcède miatt becsukják a kaput az orrom előtt. Cap de bious! a pokolba azzal a Salcède úrral és mindazokkal, akik hibásak abban, hogy zárva találom a kapukat.

— Kelmednek alapjában véve igaza van, — mondotta rövid szünet után a lovas — magam is azt mondom, hogy a mennykő szántson azoknak a hátán, akik megakadályozzák, hogy bejuthassunk Párisba.

— Oh, oh! — mondotta Briquet Róbert — oh, oh! úgy látszik, olyat látok még itt, ami esetleg érdekesebb annál, amit vártam.

— Trombita harsant meg s a svájciak ugyan-

akkor úgy osztották ketté alabárdjaikkal az egész sokaságot, hogy a közepén nyitott út marad.

Ezen az úton fel s alá nyargalt az a már említett tiszt, akire, mint látszik, a kapu őrizetét bízák; egy pillanatig vizsga szemmel nézett körül, ami szinte kihívásnak látszott, aztán megparancsolta kürtőseinek, hogy fújják meg a trombitát, amire aztán annyi láрма és izgalom után kietlen hallgatás keletkezett.

A hírnök, lilimosos hímzésű tunikájában, mellén Páris városának címeres pajzsával, papírt tartva a kezében, előlépett aztán és orrhangon olvasni kezdte:

— Hírül és tudomásul adjuk Páris és a környék jó népének, hogy a kapuk mostantól fogva délután egy óráig zárva maradnak, s hogy a király parancsa és Páris városbírójának ébersége folytán senki ez idő alatt nem mehet be a városba.

A hírnök lélekzethez akarva jutni, elhallgatott. A jelenvoltak tüstént felhasználták ezt a szünetet arra, hogy hangos püsszegéssel adják jelét csodálkozásuknak és türelmetlenségüknek.

A tiszt parancsoló jelet adott kezével, a csend helyreállt, s a hírnök, kit egy pillanatra sem hagyott el egykedvűsége, folytatta:

— E rendszabály alól kiveendők azok, kik ismertető jellel igazolják magukat, vagy kísérlével vannak kellőképpen ellátva. Adatott a városbíróság épületében, ő felségének kifejezett parancsára az Úr 1585. évének, október havának 26-án. Kürtös, fujjad!

A kürtök nyomban megszólaltak. A népsokaság pedig a svájciak és a katonák sora mögött gyűrűzve és kanyarogva megmozdult, mint a kígyó.

— Mi ez? — mondták egymás közt a legbékésebbek. — Semmi kétség, megint valami összeesküvés.

— Oh, oh! semmi kétség, hogy az, meg akarják akadályozni, hogy bejussunk a városba, — mondotta halkán társainak a lovas, ki oly ritka béketűrőssel nyelte le a gascognei neveltlenségeit — miattunk van ez mind: ezek a svájciak, ez a hírnők, ezek a reteszek, ezek a kürtök; lelkemre, büszke vagyok rá!

— Utat, utat, emberek! — kiáltotta a tisz. — Ezer ördög! Nem látjátok, hogy nem engeditek előre azokat, kiknek joguk van, kinyitítani a kaput?

— Cap de bious, én is azok közül való vagyok, kik előrejutnak, még ha a világ minden polgárembere is összezsúródul közte és a sorompó közt, — mondotta, utat törve magának könyökével a kemény gascognei. És egy perc alatt csakugyan azon az üres téren termett, melyet a svájciak törtek a nézők sorai közt.

El lehet képzelni, mily mohón és kíváncsian fordult minden szem arra az emberre, ki abban a szerencsés helyzetben van, hogy bemehet, míg a többieknek a szigorú parancs értelmében kívül kell maradniok.

De a gascognei alig vetett ügyet az irígy pillantásokra; büszkén huzta ki magát és megduzzasztotta testének minden izmát, ami úgy hatott, mintha valami belső forgatókészülék segítségével ugyanannyi kötél feszült volna meg vékony zöld ujjasa alatt. Köntösének kopott ujjaiból három hüvelyknyire nyult ki két sovány, csontos ökke. Szeme fénylett, bodor szőke hajának világos színéhez a por is meg lehetőszen hozzájárulhatott. Nagy lábafeje hajlékonyan illeszkedett bokájához és lábszárához, mely

csupa ín volt, mint a szarvas lába. Egyik kezén himzett bőrkegtyűt viselt, mely nagy mértékben csodálkozni látszott, hogy olyan bőrt kell kímélnie, mely durvább az övénél; a másik kezében mogyorófacalcát forgatott.

Egy pillanatig körülnézett, aztán, nyilván azt gondolva, hogy a már említett tiszt, a legfontosabb személy a csoportozatban, egyenesen feléje tartott. A tiszt egy pillanatig csak nézte, de nem szólt hozzá semmit. Egyáltalában nem esve ki sodrából, a gascognei hasonlóképpen cselekedett

— Úgy látom, elvesztette a kalapját, — mondotta a tiszt.

— Úgy van, uram!

— A tolongásban?

— Nem, a dolog úgy történt: Levelet kaptam a kedvesemtől. Cap de bious, javában olvastam negyedmérföldnyire innen, a folyóparton, de a szél-roham egyszerre elkapta a levelet és a kalapomat. Én a levél után futottam, bár a kalapom gombja egyetlen nagy gyémántkő volt. A leveletem el is fogtam; de mikor vissza akartam menni a kalapomért, a szél már a folyóba sodorta... szerencsés lesz az a szegény ördög, aki megtalálja. Annál jobb!

— Tehát nincs mivel befödnie a fejét?

— Cap de bious! Hát nincs kalap Párisban? Veszek majd egy remek kalapot s teszek reá akkora gyémántot, mely kétszer akkora lesz, mint az első.

A tiszt észrevétlenül a vállát vont, s megkérdezte:

— Van jegye?

— Hogyne volna, inkább kettő, mint egy.

— Egy is elég lesz, ha rendben van.

— De nem tévedek-e? — folytatta a gascognei, kerekre nyitva a szemét; — nem, cap de bious, nem tévedek; nem Loignac úrhoz van szerencsém?

— Nem mondom, hogy nem.

— Az atyámfiaival?

— Jól van, a jegyet, ha kérnem szabad!

A gascognei egy mesterségesen kettévágott jegyet vett elő a keztyűjéből.

— Kövessen, — mondotta Loignac, reá sem nézve a jegyre — ha társai vannak, jöjjenek azok is, aztán majd megvizsgáljuk a belépő igazolványaikat.

Megállt a kapu előtt és a födetlen fejű gascognei meg őt más ember nyomon követte.

Az elsőnek mellét oly remekműű páncél fedte, hogy az ember Benvenuto Cellini kezemunkájának hitte volna. De minthogy formájának már kissé divatja mult, a díszes fegyverzet inkább nevetséget, mint bámulatot keltett. Mindenesetre meg kell jegyezni, hogy a férfi öltözetének egyetlen darabja sem felelt meg páncél fejedelmi szépségének.

A második, kit dereshajú kövér lakáj követett, soványságával és barna bőrével olyan volt, mintha don Quijote mintaképe lett volna, mint ahogy a szolgálja is Sancho Pansához hasonlított. A harmadik gyermeket vitt karján; nyomon követte a felesége, ki bórderékövébe kapaszkodott, két gyermeke pedig, az egyik négy, a másik ötéves, az asszony szoknyáját fogta. A negyedik sántikálva jött, mintha hosszú kardjához kötötték volna. Sereghajtó gyanánt szép külsejű fiatalember következett fekete lovon, melyben, bár porlepte, könnyű volt megismerni a nemesvérű állatot.

Ez a lovas úgy közeledett, mint egy király. Minthogy lassan kellett léptetnie, ha nem akart eléje vágni társainak, egy pillanatra megállt a nép sorfala előtt.

E pillanatban érezte, hogy valaki meghúzza kardjának hüvelyét és hátrafordult. Az, aki ilyképpen vonta magára figyelmét, feketehajú, villogószemű, kicsiny, karcsú, keztyűskezű, bájos fiatalember volt.

— Mivel szolgálhatok, uram? — kérdezte lovasunk.

— Egy kérésem van, uram.

— Beszéljen, de kérem, gyorsan, mert várnak.

— Okvetlenül be kell jutnom a városba, feltétlen szükségem van reá, megértheti? Egyedül van és szüksége lehet olyan apródra, kivel becsületet vall a városban.

— Hát aztán?

— Hát aztán! Adjatok és adatik nektek. Vigyen be magával és apródja leszek.

— Köszönöm, de nincs szükségem senki szolgálatára.

— Még az enyémre sem? — kérdezte a fiatalember oly különös mosollyal, hogy a lovas olvadni érezte a jeget, mely már-már körülbástyázta a szívét.

— Azt akartam mondani, hogy nem tarthatok szolgát.

— Igen, tudom, hogy nem gazdag kegyelmed, Ernauton de Carmainges úr.

A lovas megrázkódott, de az ifjú rendületlenül folytatta:

— Ne is legyen szó fizetésről; ellenkezőleg, százszoros jutalmat kap azokért a szolgálata-

tokért, melyekben részesít; tehát kérem, engedje szolgálni magát és gondolja meg, hogy az, aki most kéri, parancsolni szokott.

— Jöjjön, — mondotta a lovas, mert nem állhatott tovább ellent hangjának és sajátos előkelőségének.

Az ifjú kezét nyújtott neki, ami apródtól nagy bizalmaskodás volt; aztán a csoporthoz fordult, melyet már ismerünk és így szólt:

— Az a fő, hogy bejutok; önnek, Mayneville, valamiképpen szintén be kell jutnia.

— De az még nem elég, hogy bejut, — felelte a nemes — szükséges, hogy lássa is kegyelmedet.

— Oh, legyen nyugodt! Mihelyt túl leszek ezen a kapun, fog is látni.

— Ne feledje a megbeszélt jelet.

— Két ujjamat az ajkamra, úgy-e bár?

— Úgy van; Isten segélje!

— Nos, apród uram! — kiáltotta a fekete ló gazdája — végzünk-e már?

— Itt vagyok, gazdám, — felelte a legényke s nagy könnyűséggel pattant fel a lóra a társa mögé, ki nyomon követte az őt kiválasztottat. Azok éppen akkor mutatták elő igazoló jegyeiket.

— Mennykő és villám, — mondotta Briquet Róbert, ki utánuk nézett — vigyen el az ördög, ha nem egész rakományra való gascognei ez!

HARMADIK FEJEZET

Seregszemle

Az ellenőrzés abból állott a kapunál, hogy az emberek elővették zsebükből a jegyet és átadták a tisztnek, ki a maga részéről egybevetette a másik felével, hogy lássa, hogy a két felerész egy egészet alkot-e.

Elsőnek a kalapnélküli gascognei közeledett.

— Hogy hívják?

— Hogy hívnak? Reá van írva, tiszt úr, a jegyre, melyen látni fog még más valamit is.

— Mindegy! Hogy hívják? Vagy nem tudja?

— Cap de bicus! Hogyne tudnám? De ha elfelejtettem volna is, megmondhatná kegyelmed, mert földiek és atyafiak vagyunk.

— Hogy hívják? Ezer ördög! Azt hiszi, ráérek időt vesztegetni azzal, hogy felismerjem?

— Jól van. Perducas de Pincorney vagyok.

— Perducas de Pincorney, — mondotta Loignac úr s leolvasta az igazoló jegyről a következőket: „Perducas de Pincorney, 1585 október 25-én pontban tizenkét órakor.”

— Saint-Antoine-kapu, — tette hozzá a gascognei és száraz, fekete mutatóujját az igazolójegy felé nyújtotta.

— Nagyon helyes! rendben van; beléphet, — mondotta Loignac úr, hogy rövidesen útját vágja a földijével való minden további beszélgetésnek. — Most kegyelmeden van a sor, — mondotta a páncélos embernek. — Hol van a jegye?

— Hogyan, Loignac úr, — kiáltotta az — hát

nem ismer meg, ifjúkori barátjának fiát, kit húsz-szor is lovagoltatott a térdén?

— Nem.

— Pertinax de Montcrabeau vagyok, nem ismer?

— Senkit sem ismerek meg, uram, mikor szolgálatban vagyok. Kérem a jegyét.

A páncélos ifjú átadta jegyét.

— Pertinax de Montcrabeau, október 26-án, pontban tizenkét órakor, Saint-Antoine-kapu. Bemehet.

Közeledett a harmadik gascognei; az, aki a feleségével és gyermekeivel jött.

— A jegyét kérem.

Engedelmes kezét az mindjárt a jobboldalán függő vadásztarisznyájába dugta. De hasztalan. A karján vitt gyermek által zavartatva, nem találta meg az írást.

— Mi az ördögöt csinál avval a gyermekkel, láthatja, hogy akadályozza?

— Scipio fiam az, Loignac úr.

— Nos, hát tegye le a földre a fiát.

A gascognei szót fogadott, a gyermek elbödült:

— Oh, tehát húsz éves fejjel házasság már?

— Tudhatja, Loignac úr, hogy mivelénk korán nősülnek az emberek, hiszen kegyelmed is tizennyolc éves korában házasságba lépett.

— Tessék, — mondotta magában Loignac — ismer ez is.

Eközben közeledett már az asszony is, s a szoknyájába kapaszkodó gyermekek utána kullogtak.

— És miért ne volna feleséges ember? — kérdezte felegyenesedve és hátrasimította napbarnította homlokából a fekete haját, melybe tészta módjára

ragadt az út pora; — hát Párisban nincs már divatja a házasságnak? a házasság már kiment a divatból? Igenis, megházasodott és itt van még a másik gyermek is, ki apjának szólítja.

— Igen, de csak a feleségem fiai, Loignac úr, épp úgy, mint az a nagy fiú, ki ott hátul áll; gyere előbbre Militor és köszöntsd földinket, Loignacurat.

Kezét bivalybőr-derékövébe dugva közeledett egy tizenhat vagy tizenhét éves erős, fűrge fiatalember; a feje kerekded és hajlott orrával olyan volt, mint a sólyomfej; pamutból kötött jó felsőkabátot és zergebőr nadrágot viselt és serkedő bajusz árnyalta kihívó, érzéki ajkát.

— Militor, a mostohafiam ez, Loignac úr, legnagyobb mostohafiam; feleségem Chavantrade leány, a Loignacokkal rokon. Köszönj Loignac úrnak, Militor!

Militor könnyedén meghajolt, de anélkül, hogy bőrvéből kivette volna kezét.

— Az Isten szerelmére, az igazolójegyét, uram, — kiáltotta Loignac türelmetlenül.

— Jer ide és segíts, Lardille, — mondotta a gascognei elpirulva a feleségének.

Lardille egymásután fejtette le szoknyájáról a belecsimpaszkodó kezeket és maga kezdett motozni férjének vadásztarisznyájában és zsebeiben.

— Elveszthettük, — mondotta végre.

— Akkor elfogatom kelmeteket, — felelte Loignac.

A gascognei elsápadt és így felelt: — Mirandoux Euszták vagyok és atyámfiával, Sainte-Maline úrral fogom igazoltatni magam.

— Oh, Sainte-Maline rokona? — mondotta

Loignac kissé megszelídülve. — No persze, ezek, ha az ember őket hallja, atyafiságban vannak az egész világgal; de keressék csak tovább és keressék nagyobb eredménnyel!

— Nézd, Lardille, nem találod-e meg a gyermekek zsebében, — mondotta Euszták, reszketve bosszuságában és nyugtalanságában.

Az ifjú Scipio rekedten kiabált, mert mostoha-testvérei, élve a jó alkalommal, homokot tömtek a szájába. Militor nem mozdult; úgy látszott, a családi élet minden gondja-baja hatás nélkül pattan le erről a nagy fiúról.

— Ejnye! — kiáltotta hirtelen Loignac úr — mit látok ennek a birkának a kabátján?

— Igen, igen, ez az, — kiáltotta Euszták dadalmasan; — Lardille ötlete volt; ő varrta hozzá a jegyet Militorhoz. — Így szólva, átadta a jegyet Loignac úrnak, az pedig elolvasta, amint következik: „Mirandoux Euszták, október 26-án, pontban tizenkét órakor, Saint-Antoine-kapu.”

— Menjetek, mondotta — és vigyázzatok, hogy egyet se veszítsetek el a tengeri malacaitokból! No, gyönyörű bandát szed össze magának Épernon úr!

Aztán hátrafordult és odakiáltott a negyediknek; — No, most kelmeden van a sor!

Az, meg az ötödik, hasonlóképpen jellegzetes gascognei alakok, igazolójegyeik tanúsága szerint Chalabre és Saint-Capautel urak, minden nehézség nélkül estek át a vizsgálaton.

Hátra volt még a hatodik, ki a hevenyében szerzett apród intésére leszállt lováról és átadta Loignac úrnak a jegyét, melyre Ernauton de Carmainges neve volt feljegyezve.

Míg Loignac úr ezt a jegyet vetette vizsgálat alá, az apród, ki szintén leszállt, mindenképpen igyekezett elrejteni arcát s még szorosabbra próbálta fűzni gazdája lovának állazó láncát.

— Kegyelmedé ez az apród? — kérdezte Loignac s ujjával a legénykére mutatott.

— Láthatja, kapitány úr, — felelte Ernauton, ki nem akart hazudni, de elárulni sem akarta magát — hogy a lovamat fékezi.

— Kegyelmed is mehet, — mondotta Loignac úr s nagy figyelemmel nézte Carmainges urat, ki-nek arca és egész tartása láthatóan jobban tetszett neki, mint a többieké. — Ez legalább tűrhető alak, — dűnnyögte magában.

Ernauton megint nyeregbe szállt, az apród lát-szólag szándékosság nélkül, de nem lassan, meg-előzte s már elvegyült a többiek csoportjában.

— Nyissátok ki a kaput, — kiáltotta Loignac — és bocsássátok át ezt a hat embert és kíséretüket.

— Gyorsan előre, — mondotta az apród — nyeregbe és indulj!

Ernauton újra engedett annak a hatalomnak melyet ez a különös teremtés gyakorolt reá, s mint-hogy a kapu nyitva volt, megsarkantyúzta lovát, s az apród utasításai szerint benyomult a Saint-Antoine külváros belsejébe.

Loignac újra becsukatta a kaput a hat kiválasz-tott mögött, nagy elégedetlenségére a tömegnek, mely azt remélte, hogy a formaságok teljesítése után szintén bemehet, s most zajosan adott kifejezést elégedetlenségének.

Briquet Róbert, ki úgy vette észre, hogy a lo-vasok, polgárok és parasztok beszélgetéséből nem

tudhat meg már többet, mindjobban közeledett egy kis bódéhoz, mely a kapu őrének páholya volt és abból a két ablakból kapta világosságát, melyeknek egyike Páris, másika a mező felé nézett.

Alig hogy elhelyezkedett őrhelyén, gyorsvágatva jött egy ember, leugrott a lováról, belépett a páholyba és megjelent az ablakban.

— Itt vagyok, Loignac úr, — mondotta.

— Jól van. Honnan jön kelmed?

— A Saint-Victor-kaputól.

— Hányan vannak a jegyzékében?

— Öten. Itt van az öt igazolójegy.

Loignac átvette s megvizsgálta a jegyeket, aztán egy 5-ös számjegyet írt fel egy palatáblára.

Gyors egymásutánban követte aztán egymást még hét küldönc és Loignac úr táblája végezetül a következő áttekintést mutatta:

Saint-Victor-kapu	—	—	—	—	—	5
Bourdelle-kapu	—	—	—	—	—	4
Temple-kapu	—	—	—	—	—	6
Saint-Denis-kapu	—	—	—	—	—	5
Saint-Jacques-kapu	—	—	—	—	—	3
Saint-Honoré-kapu	—	—	—	—	—	8
Montmartre-kapu	—	—	—	—	—	4
Bussy-kapu	—	—	—	—	—	4
Saint-Antoine-kapu	—	—	—	—	—	6
						<hr/> 45

Összesen negyvenöt.

— Most már nyissátok ki a kapukat és menjen be, aki akar, — kiáltotta Loignac erős hangon.

A kapuk kinyíltak és tolongva, lármásan tódult befelé mindenki.

Briquet Róbert hagyta, hogy hadd muljék el az áradat, aztán egykedvűen ment át a kapun és így szólt:

— Ezek az emberek mind látni akartak valamit és nem láttak semmit, még a maguk dolgában sem; én nem akartam látni semmit és én vagyok az egyetlen, aki látott valamit. Ez biztató; folytassuk; de minek folytatni? Istenemre, eleget tudok. Én az nekem valamit, ha látom, hogyan szakítják négyfelé Salcède urat? Igazán, nem! Azonkívül pedig lemondtam a politikáról. Menjünk ebédelni; a nap delet mutatna, ha látnám a napot; itt az ideje.

Így szólt és nyugodt, gúnyos mosolyával visszatért Párisba.

NEGYES DIK FEJEZET

III. Henrik király páholya a Grève-téren

Aki egy pillantást vetett a Grève-térre, elmondhatta, hogy Friard mesternek igaza volt, mikor százezerre tette a számát azoknak, kiket a rémes látvány odacsábít. Egész Páris ott volt a téren. Páris nem mulaszt el semmi ünnepet, Salcède halála pedig rendkívüli ünnep volt akkoriban.

A néző, kinek sikerült a térre jutnia, mindenekelőtt Tranchonnak, a városbíró ság hadnagyának íjászait, azonkívül pedig a svájciaknak és a király könnyű lovasainak nagy számát pillantotta meg. Ezek egy kisméretű, körülbelül négy láb magas verpadot vettek körül és várták a gonosztevőt, kit a

szerzetesek reggel óta birtokukba vettek s kire a büntető eljárás végén azok a lovak vártak, melyek nagy útjára segítik majd.

Egy közeli ház eresze alatt csakugyan négy mozgékony hátú, fehér sörényű, bozontoslábú hatalmas ló kapált türelmetlenül a kövezen és nyerítve harapta egymást, nagy ijedelmére az asszonyoknak, kik önként választották maguknak ezt a helyet, vagy ha nem, erőszakkal szorították oda őket.

A nyerítő lovakon és az üres vérpádon kívül a nézők pillantását leginkább a városházának vörös bársonnyal és arannyal kidíszített középső ablaka vonta magára, melynek erkélyéről a királyi címerpajzzsal díszített bársonyszőnyeg omlott alá. A király páholya volt.

Az óra félelyet ütött, mikor ez az ablak, mint valami festmény kerete, emberalakokkal telt meg. Elsőnek III. Henrik jelent meg, sápadtan, majdnem kopasz fejjel, bár akkor még csak harmincnégy éves volt; a szeme mélyen beesett kékesfekete gödrébe, a szája idegesen rángatódzott.

Komoran, merev pillantással, mégis fenséggel és támolyogva jelent meg, sajátyszerűen a magatartásában, sajátyszerűen a járásában, inkább árnyék, mint élő ember, inkább kísértet, mint király, alattvalóinak szemében mindig érthetetlen és általuk soha meg nem értett titok, mert mikor megjelenni látták, sohasem tudták, azt kiáltás-e, hogy: „Éljen a király”, vagy pedig a lelkéért imádkozzanak-e. Feketezsinóros fekete ujjas volt Henriken, sem rendjel, sem drágakő nem csillogott rajta; csak a fővegén ragyogott egyetlen gyémántkő, mely boglárként fogott össze rajta három rövid, bodor madártollat.

Balkezében kis fekete kutyát tartott, melyet sógor-nője, Stuart Mária küldött neki börtönéből, s melynek selymes szőrén alabastrom módjára fénylettek finom, fehér ujjai.

Mögötte Medici Katalin következett, az öregségtől már görnyedten, mert az anyakirályné hatvan éves volt már akkor; de a fejét még keményen, egyenesen hordotta; összeráncolt homloka alól szokás szerint éles pillantással nézett körül, de egész valója e pillantása mellett is oly hideg és bágyadt volt örökös gyászruhájában, mint a viaszbab.

Vele együtt jelent meg lotharingiai Lujza királynénak, a király láthatólag jelentéktelen, valóság szerint mégis hű társának bánatos és szelíd arca.

Medici Katalin diadalát várta, a királyné kivégzésen jelent meg, Henrik király egy ügyet intézett el jelenlétével; ezt a hármas árnyalatot lehetett leolvasni az elsőnek gőgös, a másodiknak megadó és a harmadiknak borús és unott homlokáról.

Utánuk két csinos ifjú ember lépett a páholyba: az első alig húsz, a második legfeljebb huszonöt éves volt. Karonfogva álltak, az etikett ellenére, mely tiltja, hogy az emberek egymásra támaszkodjanak a királyok jelenlétében. Mosolyogtak, az ifjabbik kimondhatatlan szomorúsággal, az idősebbik ígész kedvességgel; szépek voltak és testvérek voltak.

Az ifjabbik Joyeuse Henri, Bouchage grófja, az idősebbik Joyeuse Anne herceg volt. Rövid idővel azelőtt még csak d'Arques néven ismerték; de a király mindenekfölött szerette, s egy évvel azelőtt, a Joyeuse vicomteságot hercegség és a pairség rangjára emelve, párré tette.

Henrik komolyan és mosoly nélkül köszöntötte

a népet, aztán megcsókolta kutyájának fejét, hátrafordult a fiatal emberekhez és így szólt az idősebbikhez: Támaszkodjék a kárpithoz, Anne; ne fáraszsa magát azzal, hogy áll, úgy lehet, soká végeznek.

— Remélem, — szólt közbe Katalin — soká és jól.

— Eszerint azt hiszi, anyám, hogy Salcède beszélni fog?

— Isten, remélhetőleg, megzavarja azzal ellenségeinket. Ellenségeinket, mondom, mert önnek is ellenségei, leányom, — tette hozzá s a királynéhez fordult, ki elsápadt és lesütötte szemét.

A király kételkedve rázta fejét. Aztán megint Joyeusehoz fordult s látva, hogy felszólítása ellenére még mindig áll, így szólt hozzá: Nos, Anne, tegyen úgy, amint mondtam, támaszkodjék a falhoz, vagy könyököljön a karosszékemre.

— Felsőged valóban nagyon is jó, de csak akkor fogok élni engedelmével, ha csakugyan elfáradok.

— Nem tolongást látok ott, fiam, a rakodó feől ? — kérdezte Katalin.

— Mily éles szeme van, anyám! Csakugyan, azt hiszem, hogy igaza van. Oh, mily rossz szemem van, pedig nem vagyok öreg.

— Sire, — mondotta Joyeuse — azért tolong a nép, mert az íjászok hátraszorítják. Bizonyára az eliteltet hozzák.

— Mily hizelgő a királyokra nézve, mikor oly embert négyelnek fel előttük, kinek ereiben egy csepp királyi vér is van, — mondotta Katalin és szavai közben pillantását Lujzán nyugtatta meg.

— Oh, bocsánat, kiméljen, asszonyom — felelte

el nem leplezhető kétségbeeséssel az ifjú királyné — nem, ez a szörnyeteg nem tartozik családomhoz, nem is akarhatta azt mondani.

— Bizonyára nem, — mondotta a király — meg vagyok győződve, hogy anyám nem azt akarta mondani.

— Ejnye! — felelte Katalin keserűen — a lotharingiakhoz tartozik, a lotharingiak pedig az ön hozzátartozói, asszonyom; legalább azt hiszem. Tehát meglehetősen van köze ehhez a Salcèdehez.

— Azaz, hogy — vágott az anyakirályné szavába Joyeuse azzal a becsületes felháborodással, mely jellemének szembeötlő vonása volt — úgy lehet, van köze hozzá Guise úrnak, de semmiesetre sincs Franciaország királynéjának.

— Áh, ön is itt van, Joyeuse úr? — mondotta Katalin leírhatatlan göggel. — Áh, észre sem vettem!

— Itt vagyok, a királynak nemcsak beleegyezésével, hanem parancsára is, asszonyom, — felelte Joyeuse és kérdő pillantást vetett Henrikre. — Nem oly mulattató látni, hogyan négyelnek fel egy embert, hogy eljöttem volna ily látványra, anélkül, hogy ne volnék kénytelen reá.

— Joyeusének igaza van, asszonyom, — mondotta Henrik; — nem lotharingiakról, nem Guiseról, nem is a királynéről van itt szó; arról van szó, hogy lássuk négy részre szakítani Salcède urat, a gyilkost, ki meg akarta ölni öcsémet.

— Látom, ma nincs szerencsém, — mondotta Katalin hirtelen engedve, ami legügyesebb taktikája volt — elértem, hogy leányom sír és Isten bűnül ne vegye, azt hiszem, elértem azt is, hogy Joyeuse úr nevet.

— Oh, asszonyom! — kiáltotta Lujza, megragadva Katalin kezét — lehetséges-e, hogy felséged így félreérti fájdalmamat?

— S az én tiszteletemet? — tette hozzá Joyeuse Anne és meghajolt a király karosszéke fölött.

— Igaz, — felelte Katalin, egy utolsó nyilat röptve menyének szívébe. — Tudhattam volna, mily kínos önre nézve, édes gyermekem, leleplezve látni rokonainak összeesküvését; mert bár nem tehet róla, mégis szenved e rokonság miatt.

— Oh! — kiáltotta Anne — láthatja, sire, hogy tévedtem, a gonosztevő megjelenik a téren. Corbleu! mily alávaló arc!

— Fél, — mondotta Katalin; — beszélni fog.

— Ha lesz ereje hozzá, — felelte a király. — Nézze, anyám, a feje úgy mozog, mintha már nem is élne. Pedig egyébként bátor embernek mondják. Persze olyan értelemben bátor, mint a medve, a farkas, a kígyó. Mindenki tudja, hogy megégetett saját házában egy normandiai nemeset, aki ellensége volt; hamispénzverésen érték és azért ítélték halálra.

— Jól kihasználta földi lét, mely rövidesen végéhez ér, — jegyezte meg Joyeuse.

— Ellenkezőleg, Joyeuse úr, én azt remélem, hogy lehetőleg lassan ér végéhez, — mondotta Katalin.

— Asszonyom, — felelte Joyeuse, a fejét rázva — azokat a lovakat, melyeket ott az eresz alatt látnok, oly erősnek és türelmetlennek nézem, hogy nem igen bízom Salcède úr izmainak, idegeinek és inainak hosszas ellenállásában.

— Igen ám, — jegyezte meg Katalin azzal a mosollyal, mely egészen reá vallott — ha nem épen

ebben a tekintetben történt volna intézkedés; mert fiamnak irgalmas szíve van, s megparancsolta szolgálának, hogy kímélettel huzassák.

— De asszonyom, — szólt közbe bátortalanul a királyné — hallottam ma reggel, amikor azt mondotta Mercoeurné asszonynak, hogy a boldogtalannak nem kell elszenvednie többet kétszeri húzásnál.

— Nagyon szívesen járulok hozzá magam is, ha jól viseli magát, — felelte Katalin; — akkor oly gyorsan intézik el, amily gyorsan csak lehet; de megértheti, leányom, és szeretném, ha megüzenné neki, ha már úgy érdeklődik iránta, hogy tőle függ minden, viselje jól magát.

Eközben az alabárdosok, az íjászok és a svájciak jelentékenyen szabaddá tették a teret, s a vérpad körül most már oly szabad térség támadt, hogy a vérpad alacsony volta mellett kitűnően lehetett látni Salcède minden pillantását.

Salcède harmincnégy éves lehetett, sudár erős ember volt; arcának halovány vonásai, melyeken néhány veríték- és vércsepp gyöngyözött, hol a remény, hol a félelem leírhatatlan kifejezésével élénkültek fel, mikor körülnézett.

Mindjárt kezdetben a királyi páholyra vetette pillantását; de szeme nem időzött ott soká, mintha gyanította volna, hogy megmentés helyett a halál fenyegeti onnan.

A néptömeghez fordult; e viharos tenger mélyét kavarta égő szemével s az ajkán reszkető lelkével.

A néptömeg hallgatott; Salcède nem volt közönséges gyilkos; vére előkelő volt; azonkívül bizonyos vitézi hírnévnek örvendett. Most megszégyenítő kötéllel összekötözött keze derekasan forgatta a kar-

dot; halovány feje, melyen most a halál félelme tükröződött, a halál félelme, melyet a gonosztevő, semmi kétség, lelkének mélyére zár, ha nem foglalt volna el abban túlsok helyet a remény — az a halovány fő nagyszabású terveket forralt. Ennek következtében Salcèdet a nézők közül sokan hősnek tekintették, sokan mások áldozatot láttak benne.

Szájról-szájra adták a néptömegben, hogy katonai nemzetségből származott; atyja elszántan harcolt a lotharingiai bíbornok ellen és dicső halállal veszett el Szent Bertalan éjszakáján; ellenben a fiú, megfélelkezve erről a halálról, vagyis inkább feláldozva gyűlöletét oly becsvágyért, melyet a nagy tömegek mindig bizonyos rokonérzéssel néznek, szövetkezett Spanyolországgal és a Guiseokkal, hogy megdöntse Flandriában a franciák által annyira gyűlölt Anjou herceg hatalmát. Emlegették továbbá Bazával és Balouinnal való összeköttetését, kik állítólag szervezői voltak annak az összeesküvésnek, mely Ferenc hercegnek, III. Henrik öccsének, majdnem életébe került.

Salcède a maga részéről váltig bízott benne, hogy kiszabadítják börtönéből. Okos ésszel félig-meddig beismerő vallomásokat tett, melyek több leleplezéssel biztatták és arra indították, ellenségeit, hogy ne öl-jék meg azonnal, hanem hogy Párisba vigyék. Salcède remélt a börtönben, remélt a kínpadon; remélt a taligán; remélt még a vérpadon is.

De a hóhér eközben már kezdette birtokba venni s a derekára vetett kötéllel a vérpadhoz kötötte áldozatát. Tranchon kezének intésére két íjász már a lovakért ment s a nép készségesen nyitott nekik utat.

Ebben a pillanatban hangok hallatszottak a ki-

rályi páholy ajtajában, s az ajtónálló, felemelve a kárpitot, jelentette ő felségeiknek, hogy Brisson elnök és négy tanácsos azt a tisztességet kéri, hogy rövid beszélgetésbe léphessenek a kivégzés dolgában a királlyal.

— Bocsássa be az urakat, — mondotta a király.

De mielőtt a bejelentett urak megjelentek volna, Joyeuse engedelmet kért halkán a királytól, hogy eltávozhassék. Több kárbaveszett ellenvetés után Henrik teljesítette kérelmét és sóhajtván mondotta: — Eredj, tégy kedved szerint; nekem már sorsom, hogy társtalan legyen életem.

És homlokát ráncolva fordult anyjához, mert félt, hogy hallotta a közte és kegyence közt folyt beszélgetést.

Joyeuse pedig öccsének füléhez hajolt és így szólt hozzá: — Szaporán, szaporán, du Bouchage, aközben, hogy a tanácsosok belépnek, osonj ki terjedelmes palástjaik mögött és oszoljunk el innen; a király most azt mondja, hogy igen, de öt perc múlva már azt mondaná, hogy nem.

ÖTÖDIK FEJEZET

A kivégzés

A tanácsosok szótlanul álltak meg a királyi páholy háttérében és várták, hogy a király megszólítsa őket. III. Henrik egy pillanatig nem adta jelét ily szándékának, de aztán hátrafordult és így szólt: — Nos, uraim, mi ujság? Jó reggelt Brisson elnök úr.

— Sire, — felelte az elnök azzal a könnyed méltósággal, melyet az udvarnál hugenotta-méltóságának mondtak — azért jöttünk, hogy Thou úr kívánságának megfelelően esedezve kérjük felségedet, hogy kímélje a bűnös életét. Semmi kétség, van egy és más lelepleznivalója és beszélne, ha kegyelmet ígérnének neki.

— Maga a király is el akarja odázní a kivégzést, — mondotta Katalin — feltéve, hogy a bűnös aláírja a kárpádon mondottakkal megegyező vallomását.

— Megfelel szándékomnak, — jegyezte meg a király; — meggyőződést szerezhet róla, Brisson úr, ha megbízza hadnagyát, hogy beszéljen a gonosztevővel.

— Felségednek nincs más parancsa számomra?

— Nincs. De semmi változtatást a beismerésben, mert másképp visszavonom szavam!

— Jól van, felség. A dologban részes személyek nevével együtt?

— A nevekkal, minden névvel együtt.

— Akkor is, ha a gonosztevő vallomása a fel ségsértés és az államfő ellen üzött lázadás vádjával szennyezné be azokat a személyeket?

— Még ha legközelebbi rokonaim nevei volnának is azok a nevek.

— Történjék felséged parancsa szerint. Menjenek, uraim, — mondotta az elnök, elbocsátva tanácsosait. És tiszteletteljesen hajolva meg a király előtt, maga is utánuk ment.

— Beszélni fog, — mondotta lotharingiai Lujza, reszketve minden tagjában — és felséged megkegyelmez neki. Nézze, tajték üt ki az ajkán.

— Nem, nem, csak keres valamit, — felelte Katalin. — Vajjon mit keres?

— Parbleu, — mondotta III. Henrik — nem nehéz kitalálni: a páрмаi herceget, Guise herceget keresi. Rajta, keress, keress csak! várj, azt hiszed, hogy a Grève is alkalmasabb hely az orvtámadásra — Flandria országútjánál?

Salcède látta elindulni az ijászokat a lovakért. Észrevette az elnököt és a tanácsosokat a király páholyában — aztán látta ismét eltűnni őket: megértette, hogy a király parancsot adott a kivégzésre.

Ekkor jelent meg holtsápadt ajkán az a véres tajték, melyet az ifjú királyné észrevett rajta; halálos türelmetlenségében, mely lelkét emésztette, véresre harapta ajkát a boldogtalan.

— Senki! senki! — mormogta. — Egy sem azok közül, kik megígérték segítségüket! Gyávák! gyávák! gyávák!

Tranchon hadnagy közeledett a vérpadhoz és így szólt a hóhérnak: — Állj készen!

A hóhér jelet adott a tér túlsó oldala felé, s az emberek látták, hogy a lovak, átvágva a tömegben, háborgó rést hagynak maguk után, mely ismét összezáródik mögöttük, mint a tenger.

A Varennerie-utca sarkán, mikor a lovak elhaldtak ott, szembetűnt, hogy egy fiatalember, kit mi ismerünk, egy tizenhat évesnek látszó ifjú biztatására, ki, úgy látszik, minden áron szeretett volna tanuja lenni a szörnyű látványnak, leugrik a szegélykőről, melyen addig állott.

A titokzatos apród és Ernauton de Carmainges vicomte volt.

— Siessen! — súgta az apród a fiatalember fü-

lébe — vesse be magát a nyílásba, nincs pillanat vesztegetni való.

— De agyontaposnak bennünket, bolond maga, kis barátom.

— Látni akarom, közelről akarom látni, — mondotta az apród oly parancsoló hangon, hogy könnyű volt látni, hogy szavai parancsoláshoz szokott ajakról hangzanak.

Ernauton engedelmeskedett.

— Kövesse a lovakat — mondotta az apród; — egy talpalatnyira se maradjon el tőlük, mert másképp nem jutunk oda.

— De mielőtt odajutnánk, darabokra tépik magát.

— Ne törődjék velem. Előre! előre!

— A lovak rúgni fognak.

— Kapaszkodjék bele az utolsó ló farkába; az olyan ló, melyet úgy fognak meg, nem rúg soha.

Ernauton akaratlanul engedelmeskedett és bekapaszkodott a ló farkába, míg az apród az ő bőrövébe kapaszkodott. A tengerként hullámozó tömegben, hol köpenyük egyik szárnyát, hol ujjasuk egy-egy darabját, hol meg ingbodruk rongyát hagyva el, a lovakkal együtt három lépésnyire jutottak a vérpad közelébe, melynek tetején kétségbeesett vonaglás közben vergődött Salcède.

A lovak elég közel álltak a vérpadhoz arra, hogy a hóhér pribékjei reáköthették Salcède lábaira és kezeire a nyaklójukhoz erősített istrángokat.

Salcède ordított, mikor érezte összeszorulni csuklóin a kötelet. Végző, leírhatatlan pillantást vetett arra az óriási térre, melynek százezernyi nézőjét foghatta át szemsugarával.

— Uram, — szólt hozzá udvariasan Tranchon hadnagy — kíván talán beszélni a néphez, mielőtt tovább folytatnók? — És a bűnös füléhez közeledve, halkán hozzátette: — Egy vallomás... és megmenti életét.

Salcède lelkének mélyéig hatolt le pillantásával. Megértette, hogy a hadnagy őszintén beszél és megtartja, amit ígér.

— Láthatja, — folytatta Tranchon — hogy barátai elhagyják és nincs a világon más reménye, mint az, amellyel én biztatom.

— Hát jól van! — mondotta Salcède rekedten sóhajva — parancsoljon csendet, kész vagyok beszélni.

— A király írott és aláírott vallomást kíván.

— Akkor szabadítsák fel a kezemet és adjanak tollat, írni fogok.

— A vallomását?

— Legyen úgy, a vallomásomat.

Tranchonnak, kit elragadott az öröm, elég volt intenie, mert előre megtették az intézkedést az ily esetre is. Egy íjász készenlétben tartotta a szükségeseket; adott neki tintát, tollat, papirost és Tranchon odatette mindezt a vérpad deszkájára.

Ugyanakkor körülbelül három lábnyira meg-eresztették a kötelet, mely Salcède jobb kezének csuklóját nyögözte le, és az elítéltet felemelték az emelvényre, hogy írhasson.

Salcède ülőhelyzetbe jutva, mindenekelőtt lélekzett egyet teljes erejéből s arra használta kezét, hogy megtörölte ajkát és hátrasimította haját, mely a verítéktől csuronvizesen omlott a szemöldökére.

— Rajta, rajta, — mondotta Tranchon — üljön le kényelmesen és írjon meg mindent.

— Oh, ne féljen semmitől, — felelte Salcède s kezét nyujtotta az író tollért. — Legyen nyugodt, nem feledkezem meg azokról, kik megfeledkeznek rólam.

Így szólva, utoljára nézett körül. Az apród számára kétségtelenül elérkezett az a pillanat, mikor meg kellett mutatkoznia, mert megragadta Ernauton kezét és így szólt:

— Kérem uram, legyen oly szíves, vegyen a karjára és emeljen az emberek fölé, mert nem látok tőlük.

— Ejnye, csakugyan sokat kíván, fiatalember.

— Még csak ezt az egyet, uram.

— Visszaél szívességemmel.

— Látnom kell az elítéltet, érti? Látnom kell. Legyen részvéttel, uram, írgalmazzon, esedezve kérem.

Ernauton szó nélkül karjára emelte a fiatalembert, de nem állhatta meg csodálkozás nélkül, hogy mily finom az a test, melyet kezében tart.

Az apród feje most már túlemelkedett a többi fejen, és Salcède, nagy csodálkozására, megpillantotta a fiatalembert s látta, hogy két ujját az ajkára teszi. Kimondhatatlan öröm kifejezése ült ki az elítélt arcára. Olyan volt az, mint a gazdag mómora, mikor Lázár egy csepp vizet ejtett a kiszáradt nyelvére. Felismerte a türelmetlenül várt jeladást, mely segítséget ígért neki.

Salcède rövid habozás után átvette azt a papirost, melyet a tétovázása miatt nyugtalanná vált Tranchon nyujtott át neki, és lázas hévvel írni kezdett.

— Ír, ír, — mormolta a tömeg.

— Ír, — ismételte meg látható örömmel az anyakirályné.

— Ír, — mondotta a király — Mordieu! megkegyelmezek neki.

Salcède egyszerre abbahagyta az írást, hogy lássa még egyszer a fiatalembert, ki megismételte az előbbi jeladást. És Salcède tovább írt.

Ugyanez megismétlődött másodszor is.

— Végzett? — kérdezte Tranchon, ki nem vette le szemét a papírról.

— Végeztem, — felelte Salcède gépiesen.

— Akkor írja alá.

Salcède aláírta, anélkül, hogy a papírra nézett volna, mert szemével állandóan a fiatalembere csüngött.

Tranchon kinyújtotta kezét a vallomásért.

— A királynak, csakis a királynak, — mondotta Salcède.

És átadta az írást a hadnagynak, mégis habozva, mint a legyőzött katona, ki utolsó fegyverét adja ki kezéből.

— Ha megvallott mindent, akkor megmenekült, Salcède úr, — mondotta a hadnagy.

Gúnyos és nyugtalansággal vegyes mosoly ült ki az elítélt ajkára, mosoly, mely türelmetlenül kérdezni látszott valamit a titokzatos apródtól.

Fáradtan akarta Ernauton letenni terhét és szétnyitotta karjait. Az apród a földre síklott. Vele együtt eltűnt a látomány, mely éltette az elítéltet. Salcède kereste szemével azt a fejet, aztán egészen zavartan kiáltotta: — No, no!

Senki sem felelt.

— Szaporán, szaporán, siessetek már — mon-

dotta; — a király már kezében tartja a papirost, mindjárt elolvassa.

De nem mozdult senki.

— Oh! ezer ördög! — kiáltotta Salcède — ki játszottak volna? De hiszen ráismertem! Ő volt, ő volt!

A király eközben, alig, hogy kibontotta az írást, s alig hogy átfutotta szemével az első sorokat, egyszerre kikelt magából. Aztán elsápadt és így kiáltott: — Oh! a nyomorult!... oh! a gonoszlelkű ember!

— Mi történt, fiam? — kérdezte Katalin.

— Visszavon mindent, anyám; azt mondja, sohasem vallott be semmit.

— És?

— Kijelenti, hogy Guise úr ártatlan minden összeesküvésben.

— De hátha igaz, — hebegte Katalin.

— Hazudik, — kiáltotta a király — hazudik, mint a pogány!

— Mit tudsz arról te, fiam? Lehet, hogy rágalmazták a Guise urakat. Lehet, hogy a bírák helytelenül értelmezték tulbuzgalmukban a vallomásokat.

— Ej, asszonyom, — kiáltotta Henrik, nem uralkodva többé magán — én magam hallottam mindent.

— Te, fiam? Vajjon mikor?

— Mikor a bűnöst a kőpadra vetették... ott voltam egy kárpit mögött. Egyetlenegy szava sem kerülte el figyelmemet, és minden egyes szava úgy hatolt be a fejembe, mint a szeg, melyre kalapáccsal ütnek.

— No, akkor hadd beszéljen a kőpadon, ha a

kínpad kell neki; parancsold meg, hogy a lovak húz-
zanak.

Haragjától elragadtatva emelte fel kezét Henrik. Tranchon hadnagy továbbadta a jeladást. A köteleket már megint odahurkolták a bűnös ember négy végtagjához; négy ember pattant fel a négy lóra; négy ostorcsapás hallatszott és négy ló rohant el különböző irányban.

Borzasztó ropogás, szörnyű kiáltás hallatszott fel egyszerre a vérpad tetején. Látták, hogyan kékülnek el, hogyan nyúlnak meg és hogyan futódnak alá vérrel a boldogtalan Salcède tagjai; arca nem emberi ábrázat volt többé: egy démon álarca volt.

— Oh! árulás! árulás! — kiáltotta. — Nohát! beszélni fogok, beszélni akarok, megmondok mindent. Oh! átkozott herceg...

Hangja tulharsogta a lovak nyerítését és a sokaság lármáját; de egyszerre elhallgatott.

— Álljatok meg! álljatok meg! — kiáltotta Katalin.

Késő volt. Salcède feje, amely az imént dermedten állt fájdalmában és dühében, egyszerre lecsett a vérpad deszkájára.

— Engedjék beszélni! — kiáltotta az anyakirályné. — Álljatok meg, álljatok meg már!

Salcède szeme mértéktelenül kitágult s mindegyre azt a tömeget nézte, melyben az apród megjelent. Tranchon ügyesen követte pillantásának irányát. De Salcède már nem beszélhetett, nem élt.

Tranchon néhány halk parancsot adott ijátszainak, s azok átkutatták a tömeget a Salcède pillantásai által megjelölt irányban.

— Megláttak, — súgta az ifjú apród Ernauton

fülébe; — szánjon meg, segítsen rajtam, támogasson, uram, jönnék! jönnék!

— De hát kicsoda ön?

— Asszony vagyok... mentsen meg, védjen meg!

Ernauton elsápadt, de a nemeslelkűség győzött csodálkozásán és félelmén. Maga elé állította, kit védelmébe fogadott, utat tört neki kardmarkolatának erőt csapásával és a Mouton-utca sarkára egy nyitott kapuhoz hajtotta. Az ifjú apród arrafelé rohant és eltűnt a kapuban, mely várni látszott reá és bezárult mögötte.

Ernauton arra sem ért reá, hogy megkérdezze tőle nevét, vagy azt, hogy hol látja viszont. De az apród, mielőtt eltűnt, mintha kitalálta volna gondolatát, biztatóan intett neki.

Most, hogy már felszabadult, Ernauton a tér közepe felé tartott és áttekintette egy pillantásával a vérpadot és a király páholyát.

Salcède meredten és ólomszerűen hevert a vérpad tetején. Katalin halászápadtan és reszketve állt a király páholyában.

— Fiam, — mondotta végre, letörölve a verítéket homlokáról — jól tenné, ha más hóhért fogadna. Ez a ligához tartozik.

— Miből következteti?

— Nézzel! nézzel! Salcède csak egy huzást kapott és meghalt.

— Azért, mert nagyon érzékeny a fájdalom iránt.

— Nem, nem azért! — felelte Katalin megvető mosollyal, melyre fiának gyenge éleslátása készítette — nem azért, hanem azért, mert a vérpad alól abban

a pillanatban fojtották meg egy kötéllel, mikor vádat akart tenni azok ellen, kik engedték meghalni. Vizsgáltassa meg a holttestet, s bizonyos vagyok benne, hogy megtalálják nyakán a kötélnyomát.

— Igaza van, — mondotta Henrik, kinek szeme egy pillanatig szikrát hányt — Guise bátyámat jobban szolgálják, mint engem.

— Csitt! csitt! fiam, semmi lárma, kigúnyolnának bennünket; mert a játszmát ezuttal megint mi vesztettük el.

— Joyeuse jól tette, hogy máshol keresett szórakozást, — mondotta a király — az ember nem bízhatik e világon semmiben, még a kivégzésekben sem. Menjünk, menjünk, hölgyeim.

HATODIK FEJEZET

A két Joyeuse

A két Joyeuse úr, mint láttuk, elment a kivégzés elől; a királyi fogatoknál hagyták szolgálóikat, kik két hátaslóval vártak reájuk, s elindultak a népes városnegyed utcáin, melyek e napon teljesen kihaltak látszottak.

Mihelyt künn voltak, egymásba karolva indultak utnak, de nem szóltak egymáshoz. Henri, ki az imént még úgy örült, most elkomolyodott, gondolataiba mélyedt, szinte mogorva volt.

Anne nyugtalannak, zavartnak látszott öccsének hallgatagsága miatt. — Nos, Henri, — kérdezte végre — hova vezetsz?

— Nem vezetlek, csak előtted járok, bátyám, — felelte Henri, mintha álmából ébredt volna hirtelen. — Készülsz valahová, bátyám?

— És te?

Henri szomorúan mosolygott. — Oh! én... — mondotta — nekem mindegy, akárhova megyek.

— De csak készülsz valahová, — felelte Anne — mert minden este elmegy hazulról ugyanabban az órában s csak késő éjszaka jössz haza, sokszor egyáltalában haza sem jössz.

— Vallatni akarsz, bátyám? — mondotta Henri lágyan s bátyja előtt némi tisztelettel is.

— Vallatni, én? Isten óvjon! A titok mindig azoké, akik megőrzik.

— Ha akarod, tudod, hogy nincsenek titkaim előtted. Hát nem vagy te nemcsak bátyám, hanem uram és barátom is?

— Az ördögbe! azt hiszem, nem adsz reám, ki csak szegény világi ember vagyok; azt hittem, hogy csak bölcs bátyánkban, a hittudománynak ebben az oszlopában, a vallásnak ebben az égő szövetségében, az udvar lelkiismereti kérdéseinek ebben a tudós építőmesterében bízol, kiből egyszer még bíbornok lesz; azt hittem, hogy benne bízol meg, és hozzá folyamodom, mikor gyónni akarsz, mikor feloldozást és ki tudja... tanácsot kérsz; mert családkban — tette hozzá Anne — az ember mindenre alkalmas, tudod azt te is és bizonysgot tesz róla szeretett atyánk.

Bouchage Henri megragadta és szeretettel szorította meg bátyjának kezét.

— Több vagy te nekem, — mondotta — mint lelkiismeretem tanácsadója, több a gyóntatóatyánál,

több az apánál, édes Anne, ismétlem, hogy barátom vagy.

— Akkor mondd meg, barátom, miért látom, hogy mindjobban búnak adod fejed, te, ki oly vidám voltál és miért van az, hogy nappal nem mégy el hazulról, hanem mindig csak éjszaka mégy?

— Bátyám, szomorú vagyok, — felelte Henri mosolyogva.

— Mi vagy?

— Szerelmes.

— S miért vagy mindig elmerülve?

— Azért, mert mindig szerelmemre gondolok.

— És ezt sóhajtva mondod nekem? Sóhajtozol, te, Henri, te, Bouchage gróf, te, Joyeuse öccse, te, kít a gonosz nyelvek Franciaország harmadik királyának mondanak? Tudod, hogy Guise úr a második, ha ugyan nem az első. Te, aki gazdag vagy, ki szép vagy, ki a legelső kínálkozó alkalommal Franciaország pairje leszel, úgy, mint én és herceg leszel, mint én — szerelmes vagy, merengesz és sóhajtozol, te, kinek jelmondata: *hilariter* (vidáman.)

— Kedves Anne, a multnak és a jövőnek mindez a jó dolga nem tartozik szememben azok közé, melyekben boldogságomat lelem. Nincs bennem becs-vág.

— Ezt úgy értettem, hogy már nincs.

— Vagy legalább nem török oly dolgokra, minőket említesz.

— Nincs igazad, öcsém. Aki a Joyeuse nevet, Franciaország egyik legszebb nevét viseli, kinek bátyja a király kegyence, az mindenre tör, mindent kíván... és mindent elér.

Henri bánatosan rázta meg szőke fejét.

— Beszélj, mert most egyedül vagyunk, távol az egész világtól, — mondotta Anne. — Komoly mondani valód van, Henri?

— Nincs semmi, semmi, ha csak az nem, hogy szerelmes vagyok, azt pedig tudod már, mert éppen most vallottam meg.

— De az ördögbe! az nem komoly dolog, — felelte Anne és dobbantott a lábával. — A papára, én is szerelmes vagyok!

— Nem úgy, mint én, bátyám.

— Én is gondolok néha a kedvesemre.

— Igen, de nem mindig.

— Nekem is van néha gondom, sőt bánatom.

— Igen, de vannak örömeid is, mert szeretnek.

— Oh, én is ütközöm nagy akadályokba; nagy titoktartást követelnek tőlem.

— Követelnek? Azt mondod, hogy „követelnek”, bátyám. A kedvesed, ha követel, akkor a tiéd.

— Mindenesetre az enyém... azaz hogy az enyém és Mayenne úré; mert a bizalom bizalmat érdemel, Henri; enyém a kedvese annak a fajtalan Mayennenak, az a belémbolondult leány, kit Mayenne nyomban elhagyna, ha ugyan, mint tart tőle, meg nem ölné. Tudod, szokása, megölni az asszonyokat. No, beszélj már, kit szeretsz, Henri? A kedvesed, úgy-e bár legalább szép?

— Oh, bátyám, nem kedvesem ő.

— Szép?

— Nagyon is szép.

— Hogy hívják?

— Nem tudom.

— Eredj!

— Becsületemre.

— Barátom, kezdem hinni, hogy a dolog veszedelmesebb, mint hittem... A pápára, nem bánat az, hanem örület!

— Csak egyszer beszélt velem, vagyis inkább jelenlétemben, s azóta hangjának zengését sem hallottam.

— És nem tudakozódtál róla?

— Kitől?

— Hogyan! Kitől? a szomszédaitól.

— Egymaga lakik egy házban és senki sem ismeri.

— Tehát árnyék?

— Asszony, sudár és szép, mint egy nimfa, komoly és fenséges, mint Gábor arkangyal.

— Hogyan ismerkedtél meg, hol találkoztál vele?

— Egy leányt követtem, egyszer, beléptem egy kis kertbe, mely templommal határos, egy pad van ott a fák alatt. Az árnyék kezdett sűrűbbé válni; szem elől vesztettem a leányt, s ahogy kerestem, ahhoz a padhoz jutottam. A félhomályban egy nőt pillantottam meg és kinyújtottam kezem. „Bocsánat, uram“, mondotta hirtelen egy férfi, kit nem vettem észre. És keze kímélettel, de határozottan visszatolt.

— Hozzád mert nyulni, Joyeuse?

— Hallgasd tovább. Az a férfi valami kámzsafélébe rejtette arcát, szerzetesnek gondoltam, aztán figyelmeztetésének szeretetteljes és udvarias hangjával is hatott reám, mert aközben, hogy megszólított, ujjával arra a tíz lépésnyire levő nőre mutatott, ki nek fehér ruhája odacsábított... A nő úgy térdelt a köpad előtt, mintha oltár lett volna.

Megálltam, bátyám; a kaland szeptember elején történt; a levegő enyhe volt; a rózsza és a viola, mely

ott virágzott, felém árasztotta finom illatát; a hold megtépett egy fehéres felhőt a templom harangtornya mögött, az ablakok ezüstös fényben csillogtak csúcsíveiken, alul pedig aranyossá váltak a meggyújtott gyertyák visszfényétől. Oh, nem tudom, a hely fenséges, vagy a nő egyéni méltósága tette-e, az a térdelő asszony úgy tűnt fel előttem a sötétségben, mint egy márványszobor, mintha valóban márványból lett volna. Bizonyos tiszteletet parancsolt reám, mely megdermesztette a szívemet.

Sóváran néztem reá.

Lehajolt a padra, átölelte két karjával, reászorította ajkát, s csakhamar láttam, hogy sóhajtsái és zokogása megrázkódtatják két vállát; soha nem hallottál olyan kitöréseket, bátyám.

Aközben, hogy sírt, oly mámorosan csókolta a követ, hogy eszemet vesztettem; könnyei meghatottak, csókjai megörjítettek.

— A pápára! ő volt örült, — mondotta Joyeuse — szokás-e úgy csókolni a követ? Szokás-e úgy zokogni semmiért?

— Oh! nagy fájdalom volt, mely zokogni készíttette, oh! mély szerelem volt, mely megcsókoltatta vele azt a követ; de kit szeretett? Kit siratott? Kiért imádkozott? Nem tudom.

— De ott volt az az ember, nem kérdezted meg tőle?

— Megkérdeztem. Azt felelte, hogy a férjét vesztette el.

— Szokás férjet úgy siratni? Istenemre, szép felelet; és beérted vele?

— Nem tehettem másképp, minthogy mást felelni nem akart.

— De ki az az ember, hogy hívják? Öreg? fiatal?

— Valami szolgálja, ki házában lakik. A nevét nem volt hajlandó megmondani. Huszonnyolc-harminc éves lehet.

— Aztán mi történt?... Csak nem sírt és imádkozott egész éjszaka?

— Nem. Mikor felhagyott a sírással, felállt, bátyám; oly titokszerű bánat volt abban az asszonyban, hogy ahelyett, hogy közeledtem volna hozzá, amit megtettem volna minden más asszonnyal szemben, inkább visszahúzódtam; akkor felém, vagy inkább oda tartott, ahol álltam, mert engem észre sem vett; e pillanatban egy holdsugár esett az arcára, mely fényleni, ragyogni látszott: ismét magára öltötte zordon komolyságát, arca nem vonaglott többé, semmi remegés, semmi könny, hanem csak az a nedves barázda, melyet a könny vont maga után. Csak a szeme csillogott még. Ajka szelíden kinyílt, beszívni az életet, mely egy pillanatig szinte elhagyta. Bizonyos lágy elbágyadással s mintegy álmanában tett néhány lépést; az az ember odaszaladt hozzá és vezette; mert ő maga feledni látszott, hogy a földön jár. Oh, bátyám, mily szépség, mily emberfölötti hatalom!

— Aztán, aztán? — kérdezte Anne, ki akaratlanul érdeklődni kezdett a történet iránt, melyet kezdetben gúnyolni próbált.

— Oh! mindjárt a végére érek, bátyám; szolgálja néhány szót mondott neki halkan, s ő lebecsátotta fátylát; bizonyára megmondotta neki, hogy én is ott vagyok; de ő felém sem nézett, csak lebecsátotta fátylát, s többé nem láttam; nekem úgy rém-

lett, mintha elborult volna az ég, s mintha nem élő teremtmény volna már, hanem azokból a sírokból kilépő árny, mely a mély fűben némán suhan tova előttem.

Kiment a temetőből; én utána mentem.

A férfi néha-néha hátrafordult és megláthatott, mert zavaromban és kábultságomban nem rejtőztem el. Mit gondolsz? Még a régi alantas szokások jártak a fejemben s a régi hitvány kovász volt a szívem helyén.

— Mit akarsz azzal mondani, Henri? — kérdezte Anne. — Nem értelek.

Mosolyogva felelt a fiatalember: — Azt akarom azzal mondani, hogy fiatalkorom tele van zajjal, hogy sokszor hittem, hogy szeretek, s hogy szememben addig a pillanatig asszony csak az olyan asszony volt, kinek felajánlhattam szerelmemet.

— Oh! oh! mi ez? — kiáltotta Joyeuse, ki önkénytelenül nyugtalankodva kissé öccsének vallo-mása miatt, vissza akarta szerezni előbbi derűtségét. — Vigyázz magadra, Henri, ábrándozásod messzire von! Tehát nem húsból és csontból való asszony volt?

— Bátyám, — mondotta a fiatalember egészen halkán, és lázasan szorította meg Joyeuse kezét — Isten úgy segéljen, nem tudom, hogy erről a világról való teremtés-e.

— A pápára! — felelte Anne — megijesztenél, ha egy Joyeuse egyáltalában megijedhetne. De az az egy mégis bizonyos, hogy jár, hogy sír s hogy csókot ad; magad mondottad, ez pedig, úgy rémlik nekem, nagyon jó jel, drága barátom; tehát folytasd: aztán, aztán?

— Aztán már kevés következik; tehát utána mentem, ő nem is próbált kitérni előlem, utat változtatni, más irányba menni; úgy látszott, mintha észre sem vette volna.

— No, s hol lakott?

— A Bastille táján, a Lesdiguièrse-utcában; kapuja előtt a kísérője hátrafordult és meglátott.

— Te akkor intettél neki s értésére adtad, hogy beszélni akarsz vele.

— Nem mertem; nevetséges az, amit most mondok, de a szolga majdnem épp oly tiszteletet ébresztett bennem, mint az úrnője.

— De azért bementél a házba?

— Nem mentem, bátyám.

— Mondhatom, Henri, nagy kedvem volna tagadásba venni, hogy Joyeuse vagy; de legalább másnap mégis odamentél?

— Odamentem, de hiába, hiába mentem a temetőbe, hiába a Lesdiguières-utca.

— De csak tudakozódtál?

— Annak az utcának kevés lakója van, senki sem szolgálhatott felvilágosítással; lesbe álltam a szolgára, hogy kikérdezhessem, az nem mutatkozott többé; de az a világosság, melyet este a zsalugáterren át kiszűrődni láttam, megvigasztalt, mert jelezte, hogy a nő még mindig ott van. Száz módot is eszeltem ki, hogy bejuthassak a házba: levelet, szolgát, virágot, ajándékot küldöttem, de minden hiába volt. Egy este eltűnt a világosság is s nem jelent meg többé; a hölgy kétségtelenül megsokalta az alkalmatlanságot és elköltözött a Lesdiguières-utcaból; senki nem tudta új lakásának címét.

— De azért viszontlátta a szép csapodárt?

— A véletlen lehetővé tette; igaztalan vagyok, bátyám, a gondviselés az, mely nem akarja, hogy az ember oly hiába vonszolja életét. Hallgass reám, csakugyan különös. Két héttel ezelőtt éjfél tájban átmentem a Bussy-utcán... Tudod, bátyám, hogy nagyon szigorúan veszik a tűzbiztossági rendelkezéseket; tehát halljad! nemcsak, hogy tüzet láttam fényleni egy ház ablakában, hanem valóságos tűzvészt láttam, mely a második emeleten ütött ki. Erősen bezörgettem a kapun, egy ember jelent meg az ablakban. „Tűz van önöknél!” kiáltottam neki: — „Nagyon kérem, hallgasson és szánjon, éppen most oltogatom.” — „Hívjam a tűzörséget?” — „Ne, ne, az ég szerelmére, ne hívjon senkit”. — „De talán segíthetek én?” — „Megteszi? Akkor jöjjön, nagy szolgálatot tesz nekem, egész életemben hálás leszek érte.” — „De hogyan menjek fel?” — „Itt van a kapukulcs.” — És egy kulcsot dobott le az ablakból.

Sietve mentem fel a lépcsőn és beléptem abba a szobába, melyben a tűz pusztított. A padlója égett; vegyi konyhában voltam; valami kísérlet közben szétfutott a padlón valami éghető folyadék s ebből támadt a tűz. Mikor beléptem, emberem már elfojtotta a tüzet, úgy, hogy szemügyre vehettem.

Körülbelül harminc éves ember volt, borzasztó sebhely barázdálta arcának felét, egy másik sebhely pedig a koponyáját; bozontos szakállá elrejtette arcának többi részét. Így szólt hozzám: „Köszönöm, uram, de láthatja, már elmúlt a veszedelem; tehát legyen oly szíves, távozzék, mert úrnöm bármely pillanatban megjelenhetik és talán megneheztelne, ha ily későn idegent látna nálam, vagyis inkább magánál.”

Alig hogy ezt kimondotta, egy ajtó hirtelen kinyílt s egy nő lépett a szobába.

„Mi baj van, Remy?” kérdezte és fejedelmi tartással állt meg a küszöbön, „és miért ez a lárma?”

Oh! bátyám, ő volt, és még szebb volt a tűz elhaló világosságában, mint amilyennek a holdfényben látszott; ő volt, az a nő, kinek tartós emléke emésztette szívemet.

A kiáltásra, melyet ekkor hallottam, a szolgál is figyelmesebben nézett reám.

„Köszönöm, uram, köszönöm”, mondotta még egyszer; „láthatja, hogy a tűz kialudt. Menjen, kérem, menjen már.” — „Így küld el, barátom?” feleltem szavára. — „Asszonyom” mondotta a szolgál, „ő az.” — „Ki?” kérdezte a nő. — „Az a fiatal lovag, kivel a kertben találkoztunk, s aki aztán követett bennünket Lesdiguières utcába.

A nő most rámvetette pillantását, s ebből a pillantásból azt következtethettem, hogy akkor lát először.

„Uram”, mondotta, „kérem, távozzék el.”

Vonakodtam, beszélni, kérni akartam; de ajkamra nem jött szó; némán és mozdulatlanul álltam helyemen és csak őt néztem.

„Vigyázzon magára, uram”, mondotta a szolgál inkább szomorú, mint szigorú hangon, „vigyázzon magára, mert másodszor is menekülni kényszerítené asszonyomat.”

„Oh! Isten őrizz”, feleltem, meghajolva, „de asszonyom, remélem, nem bántottam meg.”

A nő nem felelt. Oly érzéketlenül, oly némán, oly fagyosan fordult meg, mintha nem is hallotta volna szavam, s láttam, hogy lassan eltűnik a ho-

mályban s lemegy egy lépcső fokain, melyeken a lépte sem hallatszott, mintha kísértet járt volna rajtuk.

— És ennyi az egész?

— Ennyi az egész. A szolgál lekisért a kapuig és így szólt hozzám: „Uram, a Jézus és szűz Mária nevében, felejtsem, esedezve kérem, felejtsem!”

Lesujtva, megzavarodva, együgyű ember módjára menekültem, két kezem közé fogtam a fejem és azt kérdeztem magamban, hogy nem bolond vagyok-e.

Azóta minden este eljárók abba az utcába s azért fordultak erre lépteim, mikor kimentünk a várcsházából; minden nap eljárók, mondom, abba az utcába, elbujok egy ház sarka mögé, az Ő házával szemközt, egy erkély alá, melynek árnyéka egészen eltakar; tíz eset közül egyben világosságot látok abban a szobában, melyben ő lakik; ott van az én életem, ott van az én boldogságom! Tudom, hogy ott van, hogy ott él, hogy ott lélezkzik; látom a falon át, vagyis inkább rémlík, mintha megpillantanám; ha elhagyná ezt a házat, ha megint két hetet kellene eltöltenem, mint akkor, mikor elvesztettem, megörülnék, bátyám, vagy zárdába vonulnék és szerzetesruhát ölténék.

— Istenemre, nem! untig elég már egy bolond és egy barát a családban; nincs többre szükségünk, drága barátom. Igérem neked, öcsém, hogy legfeljebb két hét alatt tied lesz kedvesed. Bizd reám.

Bármennyire kételkedett és bármily kislelkű volt szerelmes öccse, Anne ragaszkodott ahhoz a kijelentéséhez, hogy eléri célját. Elmondatta magának újra, hogy a kicsi házzal szemközt van egy hasonló-

képpen kis ház, melyben egy magányos polgár lakik. Joyeuse végre így szólt:

— Látni fogod ma este, öcsém, állj este nyolc órakor az erkélye alá.

— Ott leszek, mint minden nap, de nem remélve többet, mint az előző napokon.

— De mondd meg pontosan a címet.

— A Bussy-kapu és a Saint-Denis-palota közt, majdnem a rue des Augustins sarkán, húsz lépésnyire egy nagy fogadótól, melynek ez áll a címerén: *A merész lovag kardjához.*

— Nagyon jól van, tehát ma este nyolc órakor.

— De mire készülsz?

— Látni, hallani fogod. Addig is eredj haza, vedd fel a legszebb ruhádat, legragyogóbb ékszereidet, töltsd hajadra legfinomabb esszenciáidat; ma este bejutsz a várba.

— Isten hallgasson meg, bátyám.

— Azt mondom neked, Henri, ha az Isten siket, az ördögnek jó füle van... Elhagylak, mert vár kedvesem, azaz, hogy Mayenne úr kedvese... A pápára! nem a cicomás asszonynép közül való.

A két testvér kezet szorított, aztán elvált egymástól. Kétszáz lépés után az egyik bátran felemelte a Notre-Dame közelében levő szép gótikus-ház kapujának kalapácsát és nagy zajjal eresztette vissza a kapúra. A másik hallgatagon fordult egyikébe azoknak a kanyargó utcáknak, melyek a palota előtt értek véget.

HETEDIK FEJEZET

A „Merész lovag” látogatója

Eközben leszállt az éjszaka és reáterítette nyirkos ködpalástját a két órával ezelőtt még oly zajos városra. Mihelyt Salcède meghalt, a nézők hazatértek tűzhelyeikhez.

A Bussy-kapunál, hova most elvezetjük olvasónkat, úgy zsongott, mint a méhkas naplementekor, egy bizonyos rózsaszínre meszelt s kék-fehér fali festményekkel díszített ház, melyet a *Merész lovag kardjáról* neveztek el s mely nem volt más, mint nagyon tágas fogadó, melyet nemrég nyitottak meg abban a városrészben.

Nagy és kényelmes négyszög alakú ház volt; cégére fölött négy kis torony, melyeknek mindegyikében volt egy nyolcszögletű szoba, mindenesetre fából alkotva az egész, de tetszetős és sokkal biztatóbb, mint kell is hogy legyen az olyan ház, mely tetszeni akar a férfiaknak, de még inkább a nőknek; csak hogy éppen itt volt a bökkenő. Nem lehet mindenkinek egyformán tetszeni.

Találkozott ugyan sok harcias vendég, de a békés szerelmes párok elmaradtak.

Egy hónappal Salcède kivégzése előtt Fournichon úr, a fogadós, és élete párja szokás szerint üldögélt és tünődött búsan intézetének egy-egy tornyában, mert a *Merész lovag* asztalai és szobái végig üresek voltak. A házastársak szomorúan néztek a közeli gyakorlótérre, s míg azon tépelődtek, mily csunya a zsarnokság, az a katonai zsarnokság, mely arra kényszeríti a szegény katonákat, akik fárasztó

gyakorlataik után nagyon szomjasak lehetnek, hogy vonuljanak vissza kaszárnyszobáikba, egyszerre látták, hogy a kapitány, ki a gyakorlatot vezette, légényével együtt a Bussy-kapú felé vágat.

Tíz perc múlva a kapitány a fogadóhoz ért, megállította lovát és magához kiáltotta a légényét.

Aztán, még mindig nyergében, figyelmesen vette szemügyre a házat. Fournichon, három és négy lépcsőfokot ugorva át, lerohant tornyából és sípkáját kezében tartva, az ajtó elé állt.

A kapitány egy pillanatig gondolkozott, aztán leszállt a lováról.

— Nincs itt senki? — kérdezte.

— E pillanatban senki, — felelte alázatosan a fogadós s már hozzá akarta tenni: „De egyébként nem szokott így lenni a házamban.”

De Fournichonné, mint majdnem a legtöbb asszony, élesebben látott az uránál; tehát sietett ki kiáltani az ablakából: — Ha az úr a magányt keresi, nálunk pompásan megtalálhatja.

A kapitány felnézett hozzá s mikor megpillantotta csinos arcát, így válaszolt: — Egyelőre éppen ez az, amit keresek, asszonyom.

Fournichonné menten lesietett az idegenhez.

A kapitány harminc vagy harmincöt éves ember lehetett, de csak huszonnyolcnak látszott, mert nagy gondot fordított külsejére. Magas, jól megtermett ember volt, arcának vonásai kifejezésteljesek, finomak; az ember, ha jobban szemügyre vette, talán némi mesterkéeltséget is fedezett volna fel nagyuri lényében, de egész magatartása, mesterkéeltséggel, vagy anélkül, mindenesetre nagyuri volt.

Odavetette lovászának a kantárszárat és azt mondotta neki: — Jártsd a lovat és várj meg itt!

Bement a fogadó nagytermébe, megállt és elé-
gült pillantást vetve körül, így szólt: — Oh, oh! ily
nagy terem és egy vendég sem! Nagyon helyes!

Fournichonné felelt neki: — A fogadónk csak
új ami pedig a vendégeket illeti, megválogatjuk őket.

— Áh, kitűnő, — mondotta a kapitány.

Fournichon mester fejének mozdulataival helye-
selte hitvesének feleleteit.

A vendéget felvezették az emeletre, s megmu-
tatták neki a szobákat.

— Hány embert tudnak itt elszállásolni? —
kérdelte a kapitány.

— Harmincat, köztük tíz urat.

— Hát egy napra?

— Oh! egy napra negyvenet, sőt negyvenötöt is.

— Negyvenötöt! Parfandious! Hiszen éppen az
a nekem megfelelő szám. És nem hallatszik ki a
lárma?

— Vasárnap néha nyolcvan katona is mulat
nálunk.

— És nem csődül össze a nép a ház előtt, nin-
csenek kémek a szomszédok között?

— Oh, dehogy; nincs nekünk más szomszédunk,
mint egy érdemes polgár, ki sohasem avatkozik a
mások dolgába s nincs más szomszédasszonyunk,
mint egy hölgy, ki oly visszavonultan él, hogy az alatt
a három hét alatt, mióta itt lakik, egyáltalában még
nem is láttam; a többi mind jelentéktelen ember.

— Mindez kitűnően megfelel. Tehát mához egy
hónapra — jól jegyezze meg, asszonyom, mához egy

hónapra, vagyis október 26-ikára — kibérlem az egész fogadóját.

— Az egészet?

— Az egészet. Meglepetést akarok szerezni néhány földimnek... Többségükben tiszték vagy legalább katonaemberek, kik Párisba jönnek szerencsét próbálni; addig majd megkapják a híradást, hogy itt kell megszállniok.

— Hogyan, hogy híradást, mikor meglepetést akar szerezni nekik? — kottyantotta ki vigyázatlanul Fournichonné.

— Oh! — felelte a kapitány, kit ez a kérdés szemmel láthatóan zavarba ejtett — ha az asszony-ság kíváncsi, vagy kutatni szeret, akkor... parfan-dious!

— Oh, szó sincs róla, uram, — kiáltotta a fogadósne mindjárt és ijedten.

Fournichon, ki meghallotta a beszélgetésnek ezt a részét, lelkesen tette hozzá: — Uram, ön lesz ennek a háznak ura és parancsolója; Istenem! Örömmel látom minden barátját.

— Jó ember, nem barátaimnak, hanem földi-jeimnek mondtam őket, — felelte gögősen a kapitány.

— No persze, nem jól mondtam; nagyuram minden földijét.

— Tehát majd vacsorát adnak nekik, — folytatta a kapitány. — Itt van harminc livre foglaló.

— Áll az alkú; úgy látjuk el földijeit, mint a királyokat.

A kapitány az ablakhoz ment és lekiáltott a lovászának.

Fournichon mester időközben gondolkozott egy keveset.

— Nagyuram, — mondotta (mióta megkapta azt a nagylelkűen előre adott három pisztolát, nagyurának szólította az idegent) — nagyuram, miről ismerem meg majd az urakat?

— Parfandious! ígaza van! erről megfeledkeztem, adjanak ide gyertyát, pecsétviaszkat és papírt!

A kapitány reányomta a forró viaszra a balkezén hordott gyűrű pecsétnyomóját.

— Látja ezt a képet?

— Ugyancsak szép fehérnép!

— No igen, Kleopátra; no hát, minden egyes földim ilyen pecsétet hoz magával, önök pedig szálást adnak mindnyájoknak, akik ilyet mutatnak elő. Tehát rendben vagyunk?

— Mennyi időre?

— Még nem tudom; majd megkapja utasításaimat.

A szép kapitány lement a lépcsőn, nyergébe patlant és elvágtatott.

NYOLCADIK FEJEZEI

Gascognei alakok

Fournichonné, bármily titoktartást fogadott, nem állhatta meg, hogy egy arramenő katonától meg ne kérdezze, hogy hogyan hívják azt a kapitányt, ki a gyakorlatot vezette.

— Hát biz' az senki más, — felelte a kérdezett

— mint Nogaret de la Valette d'Épernon herceg, Franciaország pairje, a király gyalogságának vezérézrede és valamennyire inkább király, mint maga öfelsége.

Már most el lehet képzelni, mily türelmetlenül várták Fournichonék október 26-ikát. Huszonötödikén este belépett hozzájuk egy ember, s egy meglehetősen nehéz zsákot tett le a söntés asztalára. — A holnapra megrendelt ebéd ára, — mondotta.

— Fejenként mennyi? — kérdezte egyszerre a két házasárs.

— Hat-hat livre!

— Eszerint a kapitány földjei csak egyszer esznek nálunk?

— Egyszer.

— Tehát a kapitány talált már nekik szállást?

— Úgy látszik, talált, — felelte a küldönc és semmi kérdésre sem adva bővebb felvilágosítást, elment.

Végre felvirradt a *Merész lovag* konyhájának. Félegyet ütött az augusztinusok tornyának órája, mikor négy lovas szállt le a fogadó ajtaja előtt és belépett. A Bussy-kapu felől jöttek, s érthető, hogy ők érkeztek elsőnek, mert a Bussy-kapu mindössze száz lépésnyire van a *Kard*-tól.

Egyikük, ki jó külsejéről és fényüzéséről ítélve, vezetőjüknek látszott, két lovasított szolgával érkezett.

Mindenki megmutatta Kleopátra képével ellátott pecsétjét s a házaspár szíves vendégszeretettel fogadta őket, de leginkább a két szolgával érkező fiatalembert.

A jövevények ez utóbbinak kivételével bátorta-

lanul s bizonyos elfogódottsággal léptek be; látni lehetett rajtuk, hogy valami komoly dolog nyugtalanítja őket, különösképpen, mikor akaratlanul zsebükbe dugták kezüket.

Némelyek kifejezték azt a kívánságukat, hogy kissé ledőlnek, mások körül akartak nézni a városban estebéd előtt. A kétszolgájú fiatalember megkérdezte, hogy nem látni-e valami új dolgot Párisban.

— Hát kérem, ha nem bánja a nagy csődületet és nem ijed meg attól, hogy négy álló óra hosszáig kell talpon lennie, — mondotta a fogadósné — megtalálhatja szórakozását abban, hogy megnézi, hogyan négyelik fel Salcède urat, aki spanyol ember és özszeesküdőtt.

— Ejnye, igaz ám! — mondotta a fiatalember — hallottam is említeni. Parcidor! elmegyek oda. — És eltávozott a két szolgájával.

Két óra tájban négyes és ötös csoportokban tizenöt újabb utas érkezett.

Az egyik éppenséggel kalap nélkül jött és könnyű pálcát suhogtatott a kezében. Szidta Páris városát, hol oly vakmerő tolvajok vannak, hogy a Grève-téren, mikor átmentek egy csoporton, ellop-ták tőle a kalapját, még pedig oly ügyesen, hogy azt sem látta, ki veszi el. Egyébként magára vethet miatta, mert kár volt Párisba jönnie oly kalappal, melyet oly nagyértékű boglár diszít.

Négy óra tájban a kapitánynak már negyven földije gyült össze Fournichon fogadójában. Öt óra tájban végre megérkezett az utolsó öt gascognei is, s a *Kard* vendégei teljes számmal együtt voltak.

Soha gascognei arcok annyira át nem szelle-

mültek csodálkozásukban és meglepetésükben; egy álló óra hosszáig egymást érte a sok sandioux, mor-dioux, cap de bious, szóval az örömnök oly zajos kitörései, hogy a Fournichon-párnak úgy tűnt fel, mintha egész Saintonge, Poitou, Aumis és Languedoc találkozott volna össze fogadjuk nagytermében.

Néhányan ismerték egymást; így például Miradoux Euszták megölelte a kétszolgájú lovagot és bemutatatta neki Lardille asszonyt, Milliort és Scipiót.

— Micsoda szél hozott téged Párisba? — kérdezte tőle a lovag.

— Hát téged, kedves Sainte-Maline?

— Én belépek a hadseregbe, s te?

— Örökösödési ügyben járok — felelte Miradoux, aztán gyorsan más tárgyra térve át, így kiáltott: — Nem különös-e, hogy oly népes ez a fogadó, még pedig csupa földivel?

— Nincs abban semmi különös, a cégér teszi, mely étvágyat gerjeszt a becsület embereiben, — vágott közbe ismerősünk, Perducas de Pincorney.

— Oh, kelmed az, bajtársam? — felelt a szavára Sainte-Maline. — Még mindig nem tudom, mit akart elmondani a Grève-téren, mikor a néptömeg elszakított bennünket egymástól.

— S mit akartam elmondani? — kérdezte Pincorney, s kissé elpirult.

— Azt akarta megmagyarázni, hogyan van az, hogy Angoulême és Angers közt találkoztunk, s hogy ma gyalogszerrel, kis pálcával a kezében és kalap nélkül látom viszont?

— A dolog nagyon egyszerű.

— No, nem találom egyszerűnek.

— Dehogy nem. Mindjárt megértheti. Atyámnak remek két lova volt. Oly nagyra volt velük, hogy talán ki is tagad az után a szerencsétlenség után, mely engem ért.

— Micsoda szerencsétlenség érte?

— A szebbiken lovagoltam, mikor egyszerre, tíz percnnyire tőlem, eldördül egy puskalövés, lovam megbokrosodik és a Dordognehoz vívő uton magával ragad.

— Ott aztán a vízbe ugrik?

— Úgy van.

— Kelmeddel együtt?

— Nem, mert szerencsére ráérttem még, leugrani a hátáról, másképp vele együtt fultam volna a folyóba.

— Oh, oh! A szegény állat belefult.

— Pardioux! Ismerhetik a Dordognet, félmér-föld széles.

— Aztán?

— Akkor aztán elhatároztam, hogy nem megyek haza s amennyire lehet, kitérek az apai harag elől.

— De mi van a kalapjával?

— Az ördögbe, türtőztesse magát. A kalapom leesett.

— Micsoda? Kelmed?

— Nem én estem le, mert én leugrottam; egy Pincorney nem esik le a lóról, mert a Pincorney kész lovász már a bölcsőben is.

— Köztudomású, — mondotta Sainte-Maline — de mi van a kalapjával?

— Tehát a kalap leesett a fejemről, kerestem is, mert az volt az egyetlen pénzforrásom. Merthísz egy garas nélkül mentem el hazulról.

— Hogyan lehetett a kalapja a pénzforrása?
— kérdezte Sainte-Maline, mert elhatározta, hogy
következetességével falhoz szorítja Pincorneyt.

— Sandioux! Még pedig ugyancsak jelentékeny!
Ki kell jelentenem, hogy annak a kalapnak a toll-
forgóját olyan gyémántboglár fogta össze, mellyel
V. Károly császár ő felsége ajándékozta meg nagy-
apámat, mikor Spanyolországból Flandriába utazva,
megpihent kastélyában.

— Ah! Eladta a boglárt és vele együtt a ka-
lapját is. Akkor, barátom, okvetlenül kelmed a leg-
gazdagabb a társaságunkban.

— Legyen már türelemmel! Abban a pillanat-
ban, mikor megfordulok s keresem a kalapomat, lá-
tok egy nagy fekete hollót, mely lecsap reá.

— A kalapjára?

— Vagyis inkább a gyémántomra; tudhatják,
hogy ez a madár eloroz mindent, ami fénylik; tehát
lecsap a gyémántomra és elorozza.

— A gyémántját?

Azt, uram. Előbb a szememmel követem, aztán
utána futok és kiáltom: „Fogjátok meg a tolvajt!”
Az átkozott! öt perc múlva úgy eltűnt, hogy többé
hírét sem hallottam.

— És e kettős szerencsétlenségtől lesujtva...

— Nem mertem többé visszatérni az apai házba
s elhatároztam, hogy Párisban próbálok szerencsét.

— Helyes! — mondotta egy harmadik — esze-
rint hát a szél hollóvá változott át? Ha jól hallot-
tam, azt beszélte Loignac úrnak, hogy mikor kedve-
sének levelét olvasta, a szél elkapta a levelet meg
a kalapját, de igazi Amadisz léteire a levél után
futott és ügyet sem vetett a kalapra.

Félig elfojtott kacaj hallatszott, mikor befejezte történetét.

— Ejnye, ejnye, uraim! — mondotta a gasco-gnei ingerülten — talán bizony engem nevetnek?

Mindenki elfordult, hogy annál könnyebben nevetessen.

Pincorney Perducas fürkészve nézett körül és megpillantott a kandallónál egy fiatalembert, ki két kezébe rejtette arcát.

Odament hozzá és így szólt: — Ej, uram! ha már nevet, nevéssen legalább szemtől szemben, hogy legalább láthassam arcát.

S vállon veregette a fiatalembert, ki nagyon komolyan és révetegen emelte fel homlokát. Nem volt az más, mint a mi Ernauton de Carmainges barátunk, ki a Grève-téri kaland után még egészen kábultnak érezte magát.

— Arra kérem, hagyjon békében, — felelte — különösen pedig arra, hogyha még egyszer hozzám ér, legalább azzal a kezével nyuljon hozzám, melyre keztyűt huzott; egyébként pedig láthatja, hogy nem önnel foglalkozom.

— Ha nem velem foglalkozik, — dörmögte Pincorney — akkor nincs mit mondanom önnek.

— Oh! uram, — mondotta Miradoux Euszták Carmaingesnek — minden békülékeny szándéka mellett sem volt udvarias földinkkel szemben.

— Mibe nem üti az orrát? — felelte Ernauton mind ingerültebben.

— Igaza van, uram, — felelte Miradoux, és meghajolt — nincs közöm hozzá.

És sarkon fordulva, vissza akart térni Lardille-hoz, ki a sarokban ült a nagy kandalló mellett, de

valaki elállta útját. Militor volt, mindkét kezét a bőrvéhez tartva és gúnyos mosollyal az ajkán.

— Mondja csak, mostohaapám, — szólította meg az ifjú léhűtő — mit szól ahhoz a modorhoz, mellyel az a nemesember elintézte kegyelmedet? Ugyancsak rendreutasította.

— Áh, észrevetted? — felelte Euszták és félre akarta tolni Militor.

— Nemcsak én vettem észre, — mondotta Militor s megint szembe állt vele — hanem mindenki, nézze csak, hogyan nevetnek bennünket.

Csakuúgyan nevettek, de már nem ezen, hanem más dolgok miatt. Euszták elpirult.

— Rajta, rajta, mostohaapám, ne engedje magán száradni, — mondotta Militor.

Euszták feltűzelve tartott Carmainges felé s így szólt hozzá: — Azt mondják, uram, hogy különösen kellemetlen akart lenni velem szemben.

— Önnel szemben? Ki mondja?

— Ez az úr, — felelte Euszták, és Militorra mutatott.

— Akkor ez az úr, — felelte Carmainges, különös súlyt vetve a címzésre — akkor ez az úr fecseg, mint a seregély...

— Oh! Oh! — pattant fel Militor dühösen.

— Akit ezennel felszólítok, — folytatta Carmainges — hogy ne jöjjön közelembe a csőrével, mert különben emlékeztetni fogom Loignac tanácsára.

— Loignac úr nem mondott seregélynek.

— Nem, hanem száárnak, jobban tetszik az? Nekem mindegy; ha szamár, megkorbácsolom, ha seregély, megkopasztom.

— Uram, — mondotta Euszták — mostohafiam

ő; kérem, bánjon vele jobban, már reám való tekintettel is.

— Óh, így véd meg engem, mostohaapám, — kiáltotta Militor magánkívül; — majd jobban védem meg magam én.

— Iskolába ezekkel a gyerekekkel, iskolába velük! — mondotta Ernauton.

— Iskolába? — kiáltotta Militor és öklét felemelve közeledett Carmainges úrhoz — tizenhét éves vagyok, érti, uram? tizenhét éves!

— Én pedig huszonöt, — felelte Ernauton — és azért érdeme szerint rendreutasítom.

S galléron és bőrövön ragadta, felemelte a földről és a földszinti ablakból kidobta az utcára, mint valami csomagot. Lardille akkorát sikoltott ijedtében, hogy majdnem bedőlt a fal.

— Most pedig pástétommá aprítok mostohaapát, mostohafiát és minden mostohaatyafiságot, aki csak van, ha valaki még egyszer alkalmatlankodik, — tette hozzá Ernauton nyugodtan.

— Csakugyan, úgy látom, igaza van, — mondotta Miradoux — miért ingerelni ezt a nemes urat?

— Oh, gyáva ember, ki engedi, hogy megverjék a fiát, — kiáltotta Lardille, Eusztákhoz közeledve és megrázva felbomlott haját.

— No, no, no, — csillapította Euszták — erősíteni fogja a jellemét.

— Ejnye, ejnye! mondják csak, itt csak úgy kidobják az embereket az ablakon? — kiáltotta egy tiszt, ki éppen akkor lépett a terembe; az ördögbe, aki ilyen tréfában találja kedvét, legalább kiáltaná ki: „Vigyázat lenn az ablak alatt!”

— Loignac úr! — kiáltotta hűsz hang egyszerre.

— Loignac úr! — ismételték meg a negyven-ötök.

S a Gascogneszerte ismert név hallatára mindenki felállt és hallgatott.

KILENCEDIK FEJEZET

Loignac úr

Loignac úr után, mintha porrá tört volna, és vérvörösen mérgében, belépett Militor.

— Üdvözlöm az urakat, — mondotta Loignac; — úgy veszem észre, kissé puskaaporos a levegő. Áh! áh! Militor mester megint kötekedett, s persze, hogy orra adja meg az árát.

— Megfizetnek még ezért a verésért, — dörögte Militor és öklét rázta Carmainges felé.

— Tálaljon, Fournichon mester, — kiáltotta Loignac — és legyen mindenki barátságos a szomszédaival. Ettől a perctől fogva úgy szeressék egymást, mint a testvérek.

— Hm! — ümmögte Sainte-Maline.

— Ritka dolog a felebaráti szeretet, — mondotta Chalabre s olyképpen tűzte az asztalkendőt az acél-szürke ujjasa fölé, hogy ne érhesse baleset, ha még oly színing van is a tányérja levestel.

— És ily közlről szeretni egymást bajos, — tette hozzá Ernauton — mert egészen bizonyos, hogy nem hosszú időre vagyunk együtt.

— Nézzék, — kiáltotta Pincorney, kinek szívét még mindig nyomták az imént elszenvedett csufon-

dárosságok — engem kigúnyolnak, mert elvesztettem a kalapomat és egy szót sem ejtenek Montrabeau úrról, ki valószínű, ősenek, Pertinax császárnak korából való páncéljában akar ebédelni... Ez aztán az óvatosság!

Montrabeau izgatottan állt fel és falzett hangon mondotta: — Uraim, levetem ezt a páncélt, végyéek tudomásul azok, kik szívesebben látnak a támadás, mint a védelem fegyvereivel.

És méltóságteljesen kapcsolta le magáról páncélját és parancsot adott a lakájának, egy ötvenéves öregnek, hogy lépjen hozzá.

— Békesség, békesség! — kiáltotta Loignac úr — üljön asztalhoz!

— Szabadíts meg, kérlek, ettől a páncéltól, — mondotta Pertinax a lakájának.

Az öreg átvette kezéből és halkán kérdezte tőle: — És velem mi lesz? Nem ebédelek? Adass már nekem is valamit, Pertinax, mert éhen pusztulok.

Ez a felhívás minden ritka bizalmassága mellett sem ejtette csodálkozásba azt, akihez intézve volt.

— Megteszek mindent, amit tehetek, — felelte — de nagyobb bizonyosság okáért nézz utána magad!

— Hm! — ümmögött a lakáj bosszús hangon — ez egyáltalában nem megnyugtató.

— Hát nincs már semmi? — kérdezte Pertinax.

— Utolsó tallérunkból éltünk Sensben.

— Akkor hát próbálj pénzzé tenni valamit.

Alig hogy ezt kimondotta, előbb az utcáról, aztán a sötét ajtajából behallatszott ez a kiáltás: — Veszek ócskavasat! Ki ad el ócskavasat?

E kiáltás hallatára Fournichonné az ajtóhoz

szaladt, míg Fournichon úr méltóságteljesen adta fel az első tál ételt.

A méltánylatból ítélve, melyben részesült, Fournichon konyhája kitünő konyha volt.

Fournichon szerette volna, ha felesége is kiveszi részét a bókokból. De az követte az ócskavaskereskedő szolítását s mint — nemsokára visszatérve — maga mondotta el, tíz tallért kapott tőle egy ócska páncélért meg egy sisakért. Ez a hír nem kis mértékben villanyozta fel a jelenvoltakat. Loignac így kiáltott:

— Ha feltesszük, hogy ez az ócska fegyverzet együttvéve húsz fontot nyomott, egy fontra fél tallér esik. Parfandious! mint egyik ismerősöm mondja, titok lappang a dolog mögött.

— Oh, ha kastélyomban fogadhatnám ezt a derék üzletembert, — mondotta Chalabre, kinek szeme tüzet lövelt — eladnék neki harminc mázsa lábszárvédőt, karvédőt és páncélt.

— Hogyan? Eladná őseinek fegyverzetét? — mondotta Sainte-Malíne gúnyosan.

— Oh, rosszul tenné uram, — kiáltotta Miradoux Euszták: — szent ereklyék azok.

— Ugyan, — felelte Chalabre — ez idő szerint őseim maguk is ereklyék és nincs már szükségük a szentmisén kívül semmire.

Ebéd közben mindjobban nekihevültek a burgundi bortól, melynek fogyasztását nagyban előmozdították Fournichon fűszeres ételei.

A hangok egyre zavarosabbak voltak, a tányérok zörögtek, az agyvelők megteltek azokkal a gőzökkel, melyeken át a gascognei mindent rózsaszínen lát... az egy Militor kivételével, ki repülőka-

landjára, és Carmainges kivételével, aki apródjára gondolt.

— Sok jókedvű ember ez, — mondotta Loignac a szomszédjának, ki történetesen Ernauton volt — s egyik sem tudja, miért az.

— Magam sem tudom, — felelte Carmaignes; — én mindenesetre kivétel vagyok, mert cseppet sincs kedvem örülni.

— A maga részéről semmiesetre sincs igaza, — mondotta Loignac — mert ön azok közül való, kiknek Páris aranybánya, a tisztességek paradicsoma, a boldogság világa.

Ernauton a fejét rázta.

— Ne gúnyoljon, Loignac úr, ön, ki, mint látszik, kezében tartja mindazokat a fonalakat, melyek többségünket mozgásba hozzák, kegyeskedjék legalább Carmainges Ernauton vicomte-tal nem bánni úgy, mint a dróton mozgatható komédiással.

— Leszek én önhöz még egészen másképp is kegyes, vicomte úr, — felelte Loignac s udvariánisan hajolt meg — első pillanatban észrevettem önt a többiek között, önt, kinek szeme szelíd és büszke, és azt a másik fiatalembert ott, ki oly bosszusan és sötétén néz. Nem ismeri? Sainte-Malinenek hívják.

— És mi az oka ennek a megkülönböztetésnek, ha nem veszi kérdésemet túlzott kíváncsiságnak?

— Az, hogy ismerem önöket: önt is, őt is, mindenkit, aki itt van.

— Különös.

— Igen; de szükséges is. A vezérnek ismernie kell katonáit. S ez az ember holnap mind az én katonám lesz.

— De azt hittem, Épernon úr ...

— Csitt! ne ejtse ki ezt a nevet, vagyis inkább ne említsen egyetlenegy nevet se; nyissa ki a fülét és csukja be a száját, s minthogy már mindenféle kegygyel biztattam, egyelőre fogadja el ezt a tanácsot törlesztésnek.

— Köszönöm, uram, — mondotta Ernauton.

Loignac megtörölte a bajuszát, felállt és így szólt:

— Uraim, a véletlen összehoz itt negyvenöt földit. Ürítsünk egy pohárral ebből a spanyol borból minden jelenlevőnek egészségére.

Az indítványt ádáz tetszéssel fogadták.

— Többségük részeg, — mondotta Loignac Ernautonnak. — Kitünő pillanat volna, mindenikkel elmondadni történetét, de nincs rá időnk.

Aztán, felemelve hangját, így kiáltott: — Hollá, Fournichon mester, küldjön ki most minden asszonyt, gyermeket és lakájt.

Lardille szitkozódva kelt fel; még volt hiánya az ebédjének. Militor nem mozdult.

De a következő percben már csak a negyvenöt vendég és Loignac úr volt a teremben.

— Uraim, — mondotta Loignac — mindegyikük tudja, vagy legalább gyanítja, ki hívta Párisba... Jól van, ne kiáltozzák ki a nevet... Tudják, ez elég... Tudják azt is, hogy azért jöttek, hogy engedelmeskedjenek neki.

Helyeslő moraj hangzott fel a terem minden részéből; csakhoggy, mivel mindenki csakis azt tudta, ami reá vonatkozik és nem tudta, hogy szomszédját is ugyanaz a hatalom indította arra, hogy idejöjjön, amely őt, valamennyien csodálkozva néztek egymásra.

— Jól van, — mondotta Loïgnac — később majd megnézik egymást, uraim. Legyenek nyugodtak, ráérnek még összeismerkedni. Tehát azért jöttek, hogy engedelmeskedjenek annak az embernek; elismerik?

— Elismerjük, — kiáltották a negyvenötök.

— Nos hát! hogy a dolog lényegére térjek, — folytatta Loïgnac — távozzanak el zajtalanul ebből a fogadóból, hogy elfoglalhassák azt a szállást, melyet kijelöltek számukra.

— Mindnyájunk számára? — kérdezte Sainte-Maline.

— Mindnyájuk számára.

— Mindnyájunkat hívtak, itt mindnyájan egyenlők vagyunk, — mondotta Perducas, aki oly bizonytalanul állt lábán, hogy egyensúlyát megővendő, kénytelen volt Chalabre nyakára fűzni egyik karját.

— Vigyázzon már — mondotta Chalabre — összegyűri az ujjasomat.

— Úgy van, mindnyájan egyenlők a parancsoló akarata előtt, — kiáltotta Loïgnac.

— Oh, oh, uram, — felelte Carmainges és elpirolt — bocsásson meg, de nem mondták meg nekem, hogy Épernon úr mondja magát parancsolómnak.

— Várjon csak, önfejű ember! — Aztán az egész társasághoz fordulva, így folytatta: — Az egész világnak van parancsolója, de ha az önök lelke büszkébb, semhogy ott álljon meg. ahol mondták, keressenek magasabban; nem tiltom meg önöknek, hanem felhatalmazom önöket reá.

— A király, — mondotta halkán Carmainges.

— Csitt! — kiáltotta Loïgnac úr — engedelmeskedni jöttek ide, tehát engedelmeskedjenek; addig

is itt van egy levél, és örülni fogok, ha szép hangosan fel fogja olvasni, Ernauton úr.

„Parancs Loignac úrnak, hogy vegye át a parancsnokságát annak a negyvenöt nemesembernek, kiket ő felségének jóváhagyásával Párisba hívtam.

De la Valette Nogaret,
Épernon hercege.”

Többé vagy kevésbbé tántorogva, valamennyi meghajolt.

— Eszerint megértettek, — mondotta Loignac úr. — Most mindjárt velem kell jönniök, lovaik és embereik itt maradnak Fournichon mesternél, ki gondoskodni fog róluk s kitől később majd elvitetem őket, most pedig szedelődzködjének, a bárkák várnak.

— A bárkák? — mondották a gascogneiak mind; tehát hajóra szállunk?

— Mindenesetre, — felelte Loignac. — Nem kell-e átmenni a vízen, ha a Louvreba készülünk?

— A Louvreba, a Louvreba, — suttogták örvendve a gascogneiak — cap de bious! a Louvreba megyünk!

Loignac asztalt bontott, elvonultatta maga előtt a negyvenötöket, megszámlálta őket, mint a birkákat és az utcákon át a neslei törnyhoz vezette őket. Találtak ott három nagy bárkát, melyeknek mindegyike felvett tizenöt utast, aztán mindjárt eltávolodtak a parttól.

— Mi az ördögöt csinálunk mi a Louvreban? — kérdezték egymástól a legbátrabblelkűek, kik, a víz hidegségétől kijózanulva, többségük szerint nagyon gyarlón voltak felruházkodva.

— Csak legalább itt volna a páncélom, — dünnyögte Montcrabeau Pertinax.

TIZEDIK FEJEZET

A páncélos ember

Pertinaxnak igaza volt, mikor panaszkodott páncéljának hiánya miatt, mert éppen abban az órában vált meg tőle örökre lakájának közvetítésével, ki fülünk hallatára oly bizalmas hangon beszélgetett gazdájával.

Mikor Fournichonné kiejtette száján azt a két bűvös szót, hogy: tíz tallér, Pertinax szolgája csakugyan utánavetette magát a kereskedőnek.

Mínthogy már éjszaka volt s az ócskavaskereskedőnek kétségtelenül sietős volt a dolga, már harminc lépésnyire járhatott, mikor Sámuel kilépett a fogadóból és utána kurjantott. A kereskedő félénken állt meg és átható pillantást vetett arra az emberre, ki közeledett hozzá.

— Mit akar tőlem, barátom? — kérdezte tőle.

— Istenemre, — felelte a lakáj furfangos arkifejezéssel — üzletet akarok kötni kelmeddel.

— Hát csak siessünk, siessünk, várnak.

— Ha meglátja, mit hozok, majd nem sajnálja az idejét, mert műértő embernek nézem.

— Aztán mit hoz?

— Nagyszerű darabot, oly remeket, hogy... de látom, rám sem hallgat.

— Tehát nem tudja, barátom, — mondotta a páncélos ember — hogy királyi ediktum tiltja a fegyverrel való kereskedést?

— Nem tudok róla semmit, Mont-de-Marsanból jövök.

— Oh! az már más, — mondotta a páncélos

ember, kit ez a kijelentés némileg megnyugtató lát-
szott; — de ámbár Mont-de-Marsanból jött, mégis
tudja már, hogy fegyverrel kereskedem. Kitől hal-
lotta?

— Sangdioux! nem kellett hallanom senkitől
mikor elég hangosan kiáltotta ki éppen az imént
kelmed.

Mikor a lakáj közölte az élesen figyelő keres-
kedővel, hogy sok gascogneival együtt a *Merész lo-
vag kardjá*-ban volt és biztosította róla, hogy ezek az
idegenek sem a navarrai királynak nem hívei, sem
nem hugenották, a kereskedő így szólt hozzá: —
Kissé menjünk közelebb a falhoz, nagyon is észre-
vesznek bennünket itt az utca közepén.

Együtt mentek néhány lépésnyire fölfelé egy
polgári formájú házhoz, melynek ablaktáblái közül
egyet sem láttak világosnak. A kapu eresz alatt
volt, amely erkély is volt egyben. Előtte egyetlen
dísz gyanánt kőpadot helyeztek el valamikor.

— Mutassa meg csak azt a pán célt, — mon-
dotta a kereskedő, mikor az eresz alá álltak. — De
várjon csak, azt hiszem, mozognak ebben a házban.

— Nem itt, hanem a szemközti házban.

A kereskedő megfordult. Szemközt csakugyan
egy kétemeletes ház állt, melynek második emeletén
rövid időközökben némi világosság látszott.

Az ócskavaskereskedő nehéz ember volt. Fity-
málta a kínált portékát s előbb hat tallért ígért érte,
pedig, mikor a furfangos lakáj eszébe juttatta a ki-
rály ediktumát s azzal fenyegetődött, hogy rendőrért
kiált s kezdette kiereszteni a hangját, ijedten ment
fel tíz tallérig.

A lármára kinyitották a fölöttük levő erkély ablakát és ez a nesz holtra rémítette a kereskedőt.

— Jól van, no, — mondotta — látom, hogy meg kell tenni mindent, amit akar, itt van hát tizenöt tallér, de most aztán már menjen Isten hírével.

— De ez a tizenöt tallér a gazdámé, már pedig nekem is kell egy kis hasznot látnom az üzletből.

A kereskedő körülnézett és félig kihuzott egy tört a hüvelyéből, de Sámuelnek oly éber szeme volt, mint a szőlőt csipegető verébnek, és visszahúzódva mondotta: — Úgy, úgy, jó kereskedöm; úgy bizony, látom a törét, de látok más valamit is; azt az embert ott fenn az erkélyen, aki kendet nézi.

Ijedtségében sápadtan nézett a kereskedő a Sámuel által mutatott irányba és csakugyan látott az erkélyen egy macskaprém-hálóköntösbe burkolt hórihorgas, fantasztikus emberalakot; ennek az árgusnak egy hang, egy mozdulat sem kerülte el figyelmét a jelenetből.

— Már látom, hogy azt tesz velem, amit akar, — mondotta a kereskedő oly kacajjal, mely a fogát vicsorító sakálra emlékeztetett — itt van még egy tallér... az ördög fojtson meg, — tette hozzá egészen halkán.

— Köszönöm, mondotta Sámuel — az üzlet nem is oly utolsó. — S köszöntötte a páncélos embert és gúnyosan kacagva tünt el a sötétségben.

A kereskedő, ki egyedül maradt az utcán, felvette a földről a páncélt és igyekezett belecsusztatni Fournichon páncéljába. A polgár még folyton nézte; mikor pedig látta a kereskedő nagy iparkodását, leszólt az erkélyről: — Úgy látom, uram, fegyvert vásárol.

— Dehogy, uram, — felelte a boldogtalan kereskedő — csak úgy véletlenül vettem, mert éppen alkalom kínálkozott rá.

— Akkor csodálatosan jól szolgál nekem is ez a véletlen. Képzeld csak, nekem is egész garmadára való ócskavasam van itt, szívesen szabadulnék tőle.

— Nem mondom, hogy nem venném meg, csak az a baj, hogy anélkül is éppen elég a cipelnivalóm.

— Mindenesetre megmutatom. Különös, de úgy rémlik, mintha ismerném kelmedet.

— Engem? — kérdezte a kereskedő holtta rémülten.

— Nézze meg ezt a sisakot, — mondotta a polgár és hosszú lábával előretolta, aztán kezével lenyújtotta az erkélyről a szóban forgó hadi felszerelést.

— Mondja csak, — kérdezte eközben — nem Miklós a kelmed keresztneve?

A kereskedőnek egészen elváltozott az arca s a polgár látta, hogy a sisak reszket a kezében.

— Truchou Miklós műkereskedő, a Consonnerie-utcából.

— Nem, nem, — felelte a kereskedő, ki most már megint mosolygott s négyyszeresen boldog ember módjára lélezett fel.

— Mindegy, de jóképű ember és szívesen eladok kelmednek egy egész hadifelszerelést, páncélt, karvédőt, kardot. De csakugyan, minél jobban nézem, annál bizonyosabban tudom, hogy ismerem valahonnan; nem, nem Truchou Miklós, de ismerem.

— Jaj, ne mondjon olyat.

— Nagyszerű ember kelmed, — mondotta a pol-

gár és lenyújtotta az erkélyről roppant karját s megszorította a kereskedő kezét.

— De ki az ördög kelmed? — kérdezte a szerencsétlen, mert úgy érezte, mintha csavarszorítóban volna a keze.

— Briquet Róbert vagyok, kit a hitszakadás rémének szoktak mondani; az egység barátja és ádáz katolikus vagyok; de most már egész határozottan megismerem. No... milyen Miklós is csak?

Erre a kereskedő hátat fordított az erkélynek, és készen, inkább ott hagyni a páncéljait és elveszteni mindent, mintsem hogy reáismerjenek, nyakába szedte a lábát és futásnak eredt.

De Briquet Róbert nem volt az az ember, aki így elintézteti magát; átvette magát az erkély vasrácsán, lelépett az utcára, jóformán anélkül, hogy ugrania is kellett volna, s négy-öt szökéssel utolérte a kereskedőt.

— Bolond kend, barátom, — mondotta, a szegény ember vállára téve terebélyes kezét; — ha ellensége volnék, ha le akarnám füleltetni, elég volna kiáltanom egyet; az őrség éppen ilyenkor jön erre az augusztínusok utcája felől; de nem, az ördög akárhova tegyen, barátom kelmed és most már egész határozottan emlékszem a nevére. Megmondom: kelmed senki más, mint Poulain Miklós, a párisi prevoté (városbíró) hadnagya; tudtam, hogy keresztnévén Miklósnak hívják.

— Elvesztem, — hebegte a kereskedő.

— Ellenkezőleg, megmenekült! Ezer ördög! Kelmed sohasem teszi meg a jó ügyért azt, amit én tenni szándékozom.

Poulain Miklósnak sóhajtás szakadt ki a melléből.

— Bátorság, előre! — mondotta Briquet Róbert; — szedje össze magát; testvéreire talált, Briquet Róbert a testvére; vigye az egyik páncélt, én viszem a másik kettőt, ajándékba adom kendnek a kardvédőimet, a lábszárvédőimet s ráadásul kelmednek adom a keztyűimet is; előre, éljen az unió!

— Velem jön?

— Segítek, vinni ezt a holmit, mellyel okvetlenül legyőzzük a filiszteusokat; mutassa az utat és követem.

A városbíróság boldogtalan hadnagyának lelkében felcikázott, de el is tűnt mindjárt a gyanakvás megérthető villáma.

— Bevallotta volna-e, hogy ismer, ha megakarna rontani? — mondotta halkán magában. De fennhangon így szólt: — Tehát előre, tartson velem, ha már mindenáron úgy akarja.

— Életre, halálra, — kiáltotta Briquet Róbert s egyik kezével megszorította szövetségésének kezét, a másikkal pedig diadalmasan kapta fel a nehéz vasat.

Húsz percnyi járás után a Maraisba érkeztek, ott aztán, a Guise-palota közelében, Poulain megállt.

„Mindjárt gondoltam, hogy erre a tájra kerül a fegyverzetem”, gondolta Briquet.

— Barátom, — mondotta Poulain Miklós, tragikus arccal fordulva Briquethez — mielőtt belépünk az oroszlán barlangjába, hagyok még egy pillanatot a megfontolásra; van még idő, visszatérni, ha nem érzi elég erősnek a lelkiismeretét.

— Ugyan! — mondotta Briquet — láttam én már más dolgokat is.

— Akkor előre, menjünk be, — mondotta Pou-

lain. És a Guise-palota óriási kapujához vezette, mely a bronzkalapács harmadik kopogtatására kinyílt.

Az udvar tele volt örökkel és emberekkel, kik, köpenyükbe burkolva, fel s alá futkostak, mint a kísértetek. Egyetlenegy lámpa sem égett a palotában. Nyolc nyergelt és fékentartott ló várt egy sarokban.

Poulain Miklós a kapus füléhez hajolt és megnevezte magát. — És — tette hozzá — magammal hozom egy jó bajtársamat is.

— Menjenek be, uraim, — mondotta a kapus.

— Vigyék ezt a raktárakba, — mondotta Poulain s átadta egy örnek a három páncélt és Briquet vasneműjét. — De jöjjön velem, — tette hozzá Briquethez fordulva — hogy bemutatthassam.

— Vigyázzon, — felelte a polgár — rendkívül szerény ember vagyok, elég ha megtűrnek, többet nem kívánok.

— Amint tetszik, — felelte a hadnagy — tehát várjon meg itt.

Ebben a pillanatban egy magastermetű ember lépett a palotába:

— Uraim, — mondotta — az ő nevében jövök.

— Áh! ez Mayneville úr, — kiáltotta Poulain.

„Ismerősök közt vagyok”, mondotta magában Briquet és próbálta azt a fintort, mely egészen kivette formájából.

— Uraim, most már teljes számmal együtt vagyunk, tanácskozzunk, — mondotta egy hang.

„Oh! nagyyszerű!” mondotta magában Briquet, „most már ketten vannak: ez meg a Marteau mester, a prókátorom.”

És nagy könnyűséggel változtatott fintorán, bizonyosságot téve, mennyire otthon van a fiziognómiai tanulmányokban.

— Jerünk fel! — mondotta Poulain.

Mayneville úr előre ment, Poulain Miklós nyomon követte; a köpönyeges férfiak Poulain Miklós után következtek, Briquet Róbert meg ő utánuk. Valamennyien felmentek egy boltozat alá vivő külső lépcső fokain. Briquet Róbert utánuk kullogott és dűnnyögve mondotta magában: — Hát az apród, hol az ördögben van az apród?

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A liga

Briquet Róbert abban a pillanatban, mikor a többiek után felment a lépcsőn (közben meglehetősen veszedelmes összeesküvő pofát vágott), észrevette, hogy Poulain Miklós néhány titokzatos társával folytatott rövid beszélgetés után a boltozat ajtajában megáll és vár. „Miattam történik”, mondotta Briquet magában.

Poulain csakugyan megállította barátját, mikor éppen át akart lépni a szörnyű küszöbön.

— Ne vegye rossznéven, — mondotta neki — de barátaink nagy része nem ismeri kelmedet és szeretne felvilágosítást kapni felőle, mielőtt bebocsátaná a tanácskozásra.

— Helyesnek és méltányosnak tartom, de em-

lékezhetik, hogy érthető szerénységem ezt az ellenvetést az imént már előre látta.

— Magam is beismerem, egész ember kelmed.

— Tehát eltávozom, s boldog vagyok, hogy ma este a katolikus uniónak annyi derék védőjét láttam együtt.

— Visszakísérjem?

— Köszönöm, nincs arra szükség. De talán van jelszó, mellyel kijuthatok. Elég, ha közli velem.

— Nem bánom! Elég annyit mondania: *Párma és Lotharingia*.

— Nagyon jól van. Köszönöm. Menjen a dolgára, én is visszatérek a magaméra.

Poulain Miklós elkészönt barátjától és visszatért társaihoz. Briquet néhány lépést tett, mintha le akarna menni az udvarra, de mikor a lépcső legalsó fokára ért, megállt, helyszíni szemlét tartani. Megfigyelésének az volt az eredménye, hogy a boltíves folyosó párhuzamos a ház külső falával, melyet nagy eresztető védett. Ez a folyosó nyilván egy alsó terembe visz le, oda, hol a titokzatos tanácskozást tartják.

Megerősítette ebben a feltevésében az, hogy a falnak egyik rácsos ablaka hirtelen kívülágosodott. Az ablakot farostély védte olyanformán, mint a börtönök vagy a klastromok ablakait, melyeken a bennlevő nem lát ki, hanem csak levegőt kap rajta és megpillanthatja az eget.

Briquet azt gondolta magában, hogy bizonyára a tanácskozóterem ablaka és hogy ha oda juthatna, kitűnően figyelhetné meg a benn történőket.

Most már csak arról volt szó, hogy az udvaron levő apródok és örök meg ne lássák.

Elhatározva, hogy a rostélyhoz megy, Briquet végigsompolygott a köpárkányon, mely az ablakig, mintegy disztímkénykén, a külső lépcső folytatásának látszott, s macska vagy majom módjára követte a falmentét, kézzel és lábbal kapaszkodva meg a falba vágott disztímkényekben.

Briquet nem tévedett s fáradságáért és merészségéért bőven megjutalmazta az, amit a rácshoz érve, látott. Pillantást vethetett egy nagy terembe, melyet nagykarú vaslámpa világított meg s melyben mindenféle fegyverzet volt felhalmozva. Ami dzsida, kard, alabárd és puska volt ott halomba rakva, vagy nyalábba kötve, elég lett volna felszerelni vele négy teljes ezredet.

De Briquet minden figyelmét az egybegyűltekre fordította. Égő pillantásai áthatoltak a füst és por lerakódásával belepett ablakon, hogy ismerősök arcvonásait ismerhesse fel a sisakrostélyok és kámzsák alatt.

— Oh, oh! — mondotta — az ott Crucé mester, a mi pártütőnk... Itt látom a mi kis Brigardunkat, a Lombard-utcai kis szatócsot; ott áll Leclere mester, ki Bussynak neveztetí magát, de bizonyára nem merészelt volna elkövetni oly elveteműlséget, mikor azí igazi Bussy még életben volt. Meg kell, hogy kérdezzem tőle egyszer, ismeri-e azt a cseldőfést, melynek következtében egy bizonyos Dávid nevű ismerősöm Lyonban meghalt. Dögvész... Ah! Mayneville úr, uram bocsá! megszorítja Poulain Miklós kezét, megható, testvéri szövetséget kötnek. Ah, ah! Mayneville úr tehát szónokol is. Kellő állásba vágja magát s beszélni készül. Taglejtése kellemes és meggyőzően forgatja a szemét.

Briquet látott, de mint említve volt, nem hallhatott semmit; csakhogya mi, akik lélekben jelen vagyunk a viharos gyülekezetben, röviden leírhatjuk a tanácskozás lefolyását és szellemét.

Mindenekelőtt Crucé, Marteau és Bussy panaszkolta fel Guise herceg tétlenségét, különösen pedig Marteau, mint a párt ügyésze utalt arra, hogy az összeesküvők vagyonukat, életüket vitték a legnagyobb veszedelembbe s tovább már nem várnak.

Mayneville úr hiába igyekezett azzal nyugtatni meg őket, hogy a herceg öccsét, Mayenne urat küldi Párisba. Nagyobb sikert ért el fáradozásával, mikor elmondotta, hogy Montpensier asszony Párisban van s hogy életének kockáztatásával tartotta vissza Salcedet attól, hogy leleplezze a ligisták összeesküvését. Mayneville úr ezzel megnyerte a játszmát az elkeseredett és türelmetlen hívekkel szemben.

Briquet mozdulataikból értette meg örömeiket, s ez az öröm mód nélkül nyugtalanná tette az érdekes polgárt, ki most egyszerre elhatározni látszott magát valamire. Leereszkedett az udvar kövezetére és a kapuhoz fordult, hol a kapus a megadott jelzőre kibocsátotta a palotából.

Mihelyt künn volt az utcán, Briquet Róbert mester oly zajosan szedte a lélekzetet, hogy meg lehetett látni rajta, hogy sokáig fojtotta vissza.

A tanácskozás pedig még tovább tartott. Mayneville úr a Guiseok nevében megvitte Páris majdani felkelőinek a felkelés egész tervét. Nem kisebb dologról volt szó, mint meggyilkolni azokat, kikről tudták, hogy a király kegyében állnak, bejárni az utcákat ezzel a felkiáltással: „Éljen a mise! halál a

politikusokra!" s ilyképpen új szent Bertalan-éjszákát gyújtani lángra a réginek zsarátnokával.

Ilyenre készülve, két istent szolgáltak: azt, ki az égben uralkodik, és azt, aki Franciaországban akart uralkodni. Az örökkévalót és Guise urat.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

III. Henrik ő felségének szobája a Louvreban

Louvrebeli nagy szobájában találjuk a szegény III. Henrik királyt, nem már mint királyt és urat, hanem leverten, sápadtan, nyugtalanul, szabad zsákmányaként mindazoknak az üldöző árnyaknak, melyeket az emlékezés szüntelen felidézett előtte ezek alatt a fenséges boltozatok alatt.

III. Henriket kegyetlenül megpróbálták az események. Akiket szeretett, lassankint elhullottak mellőle. Azután, hogy legjobb híveit párbajban ölte meg Livarot és Anraguet, — Saint-Megrin Mayenne úr gyilkolta meg — a sebek nem hegedtek be és véreztek... Új kegyencei: Épernon és Joyeuse iránt érzett vonzalma olyan volt, mint mikor az apa, ki elvesztette legjobb gyermekeit, azokra fordítja szeretetét, kik még megmaradtak neki.

Épernont birtokokkal halmozta el, de azért megcsinylette kapzsiságát, mert folyton visszaélt a király gyengeségével s kegyenci voltát állandó jövedelmi forrásnak tekintette. Azonkívül reáakasztotta a szükség, hogy, mint a király minisztere, gondos-

kodjék a királyi kincstár megtöltéséről, hogy maga is meríthessen belőle.

Salcède felnégyelése csak még jobban lehangolta a királyt. Egyedül tudva magát a két asszony közt ily pillanatban, kétszeresen érezte elhagyatottságát; Lujza gyengesége elszomorította, Katalin erős volta megfélemlítette. Végül pedig érezte magában azt a határozatlan, örök aggódást, mely erőt szokott venni a királyokon, mikor a balsors arra kárhoztatja őket, hogy nemzetségük bennök és velük kihal.

— Sire, — szólalt meg az ajtónálló hangja — Épernon herceg úr!

— Ah, jó estét, herceg, — mondotta a király, mikor Épernon belépett — el vagyok ragadtatva, hogy látom.

Épernon hódolatteljesen hajolt meg.

— Miért nem nézte meg, hogyan négyelik fel azt a bitang spanyolt? Hiszen tudta, hogy helyet tartottam fel önnek a páholyomban, meg is üzentem.

— Sire, nem mehettem a teendőim miatt. De, hogy a tárgynál maradjak, tudja-e felséged, mi történt a kivégzéskor?

— Istenemre, tudom, mert ott voltam.

— Meg akarták szöktetni az elítéltet.

De Henrik hallani sem akart politikáról, hanem azt akarta, hogy szórakoztassák, s felsőhajtott: —

— Oh, bár megvolna még az a másik odaadó barátom, ki soha egy pillanatig sem untatott.

— Kiről beszél felséged?

— Neked is olyannak kellene lenned, Épernon. Oh, szegény Chicot, hová lettél?

Épernon ingerülten állt fel.

— No, mi baj? — kérdezte a király.

— Úgy látszik, sire, felségednek ma jól szolgál az emlékezőtehetsége, de nem mindenki tekintheti azt szerencsének magára nézve.

— Aztán miért nem?

— Azért, mert felséged, meg sem gondolva, Chicotval hasonlít össze, s mert ez az összehasonlítás vajmi kevésbé hizelgő reám nézve.

— Nincs igazad, Épernon. Chicotval csak egy embert hasonlíthatok össze, akit szeretek, s aki szeret. Derék és szellemes szolgám volt ő.

— Úgy vélem, nem azért tett felséged páirr é és herceggé, hogy Chicot mesterhez legyek hasonló.

— Csitt, ne emeljünk ellenvádat, — mondotta a király oly rosszlelkű mosollyal, hogy a gascognei, bármily finom s egyszersmind orcátlan volt, inkább érezte magát kényelmetlenül ezzel a hallgatóg gúnynyal, mint bármily nyílt szemrehányással szemben. — Chicot szeretett és hiányzik nekem, ennyi az egész, amit mondhatok, — folytatta Henrik. — Oh! ha meg-gondolom, hogy azon a helyen, ahol most te ülsz, megfordult mind az a sok fiatal, szép, derék és hű ember, hogy abban a karosszékb en, melyre a kalapodat tetted, Chicot százszornál is többször aludt el.

— Lehet, hogy nagyon szellemes dolog volt, de mindenesetre vajmi kevésbé felelt meg a hódolatnak. És mi lett, ha kérdenem szabad, ebből a drága barátjából?

— Meghalt, meghalt, mint mindenki, aki szeretett.

— No, felség, azt hiszem, jól tette, hogy meghalt; előregedett, bár sokkal kevésbbé, mint az elmésségei, s hallottam, hogy a józanság nem volt

kedves erénye. Vajjon miben halt meg a szegény ördög? A megemészthetlenségben?

— Chicot bánatában halt meg, gonoszszívű ember, — felelte keserűen a király. — És nem akart megszomorítani azzal sem, hogy bejelentette volna betegségét. Mert tudta, mennyire meggyászolom barátaimat, ő, ki annyiszor látott sírni.

— Akkor az árnya visszatért.

— Adná Isten, hogy viszontláthatnám, ha csak az árnyát is. Nem, legjobb barátja, az érdemes Gorenflot perjel közölte velem halálának hírét.

— Ki az a Gorenflot?

— Egy jámbor ember, kit a jakobinusok perjelvé tettem; a Sainte-Antoine kapunál, a Bel-Esbat közelében levő szép zárdában lakik.

— Kitűnő! valami rossz hitszónok, kinek alighanem harmincezer livre jövedelmet érő perjelséget adományozott felséged, anélkül, hogy szemére merné vetni, hogy mit kapott.

— Nem hallgatsz, herceg? Istent káromlod.

— Chicot nagyon istentelen volt, s azt hiszem, neki megbocsátanak.

— Chicot olyan időben jött, mikor még tudtam nevetni. De ő mindenre jó volt s nemcsak elmés voltaért siratom elvesztését.

— Akkor miért? Gondolom, nem az arcáért, mert nagyon rút ember volt az a Chicot úr.

— Bölcs tanácsokat adott.

— Oh! látom már, hogy ha élne, felséged pecsétörévé tenné, mint ahogy azt a csuhást perjellé tette.

— Csitt, herceg, kérlek, ne gúnyold azokat, akik vonzalmat tanúsítottak irántam s akiket szerettem.

Chicot, mióta meghalt, oly szent előttem, mint egy komoly jóbarát, s ha nekem nincs kedvem kacagni, ne kacagjon senki.

— Nem bánom, sire, nekem is épp oly kevésbé van kedvem kacagni, mint felségednek. De Chicot urat épp az imént jókedvéért sajnálta; épp az imént kívánta tőlem, hogy vidítsam fel, most pedig azt kívánja, hogy szomorítsam meg... Parfandious!... Oh, bocsánat, sire, ez az átkozott káromkodás mindig kicsúszik a szájamon.

— Jól van, jól van, most már lecsillapodtam; most már ott tartok, ahol látni kívántál, mikor oly sötét megjegyzésekkel kezdetted a beszélgetést. Mondd el most már a rossz híreidet, Épernon; a király soha sincs a férfi ereje nélkül.

— Nem vonom kétségbe, sire.

— Az pedig szerencse, mert amily rosszul őriznek, minden nap tízszer is meghaltam volna, ha magam nem vigyáztam volna magamra.

— Ami némely embereknek, kiket ismerek, nem volna éppen kedvük ellenére.

— Azok ellen itt vannak az alabárdjaim meg a svájcijaim, herceg.

— No, nem ér az sokat, mikor arról van szó, hogy messziről találják el.

— Azok ellen, kiket messziről kell eltalálni, ott van a puská a lövészeim kezében.

— Igen, de mikor közelből akarnak találni, bizony nem érnek sokat.

— Oh, mennyit nem beszélsz mindenféle valódi és képzelt veszedelmekről, melyek reám ólálkodnak. De én majd csak akkor hiszek bennök, ha bebizonyítod, hogy képes vagy el is hárítani őket.

— Azt hiszem, képes vagyok reá.
— Tudom, vannak reá eszközeid — apró eszközeid — te róka.
— Nem oly aprók.
— No, halljuk.
— Volna oly kegyes felséged, hogy átjönne velem a Louvre régi épületébe? Az óra éppen tüzet üt a Louvre tornyában. Azt hiszem, ez még nem kései idő.

— És mit látok azokban az épületekben?

— Oh, istenemre! azt az eszközt, melyet még nem ismer. Öt perc alatt odaát lehetünk az oszlopcsarnokon át.

— Hallod, Épernon, vigyázz magadra, ha nem nagyon érdekes, amit mutatni akarsz.

— Kezeskedem, sire, hogy érdekes lesz.

— Akkor menjünk, — mondotta a király, s nem minden nehézség nélkül emelkedett fel.

A herceg magára terítette köpenyét, a királynak pedig odanyújtotta kardját; aztán viaszfáklyát vett kezébe és előrement az oszlopcsarnokban ő legkevesztényebb felsége előtt, ki cammogva követte lépteit.

TIZENHARMADIK FEJEZET

A hálóterem

Bár még csak tíz óra volt, a Louvreban halálos csend uralkodott; oly kegyetlenül fújt a szél, hogy alig hallatszottak az örök nehéz léptei s a felvonóhidak csikorgása.

Az éjszaka vándorai csakugyan öt percnél rövidebb idő alatt jutottak el a keresett helyiségekbe. A herceg kulcsot vett elő a zsebéből, lement néhány lépcsőfokon, átvágott egy kis udvaron s kinyitott egy boltíves ajtót, melyet szederínda és magas fű takart el félig. Körülbelül tizet lépett egy sötét úton, melynek végén egy belső udvarra jutottak; annak egyik sarkában kőlépcső volt, melyen tágas szobába, vagyis inkább roppantul nagy folyosóra jutottak. Épernonnak volt kulcsa ehhez a folyosóhoz is.

Nesztelenül nyitotta ki az ajtót és felhívta Henrik figyelmét a különös berendezésre, mely mindjárt szemükbe tűnt. Negyvenöt ágy állt ott sorban. Minden ágyban egy alvó ember feküdt.

A király nyugtalan kíváncsisággal fordult a herceghez és azt kérdezte tőle: — Aztán kik azok, akik itt alszanak!

— Olyan emberek, kik ma este még alszanak, de holnap már nem alszanak többet, mint amennyit szolgálatuk megenged nekik.

— És miért nem alszanak többet?

— Azért, hogy felséged alhassék.

— Magyarázd meg szavaidat; tehát ezek az emberek egytől egyig jóbarátaim?

Épernon teljes bőbeszédűséggel és saját érdemét mindenképpen kiemelve, megmagyarázta, hogy ezekből a gascognei nemesekből kitünő testőrséget akar teremteni Henrik számára. A ravasz herceg talált megfelelő választ arra az ellenvetésre is, hogy a király pénztára üres és nem győzi a nagy költséget. Az első félévre a negyvenötök mindegyike számára ezer tallérral megtöltött erszényt kívánt, de az állami kincstartónál már lefoglalta a király számára

hatvanötezer tallérnyi összegben az imént befolyt új vad- és halfogyasztási adót; a megmaradó részt magának kéri részlettörlesztésként saját járandóságaira.

— Ahá, tudtam, — mondotta a király. — Testőrséget adsz nekem, hogy pénzedhez juthass.

— Sire!

— De miért éppen a negyvenötös szám? — kérdezte a király, más gondolatra térve át.

— Hallgasson meg, sire. A hármasszám hagyományosan kitűnő, sőt isteni, mi több, kényelmes szám. Például az a lovas, kinek három ló van, sohasem kénytelen gyalog járni; a második pótolja az elsőt, mikor az elfáradt, aztán marad számára még egy harmadik, hogy minden eshetőségre helyt állhasson az első helyett. Felségednek tehát mindig rendelkezésére fog állni háromszor tizenöt nemes. Tizenöt, aki szolgálatban van, harminc, aki pihen. Minden szolgálat tizenkét óra hosszáig tart. És e tizenkét óra alatt öt jobbra, öt balra, kettő elöl és három hátul foglal állást felséged körül. Ily őrizet mellett próbálja valaki megtámadni felségedet!

— Istenemre! ügyesen kombináltad, herceg, fogadd érte bókomat.

— Oh! sire, — mondotta most Épernon pillanatig tartó hallgatás után — kérni akartam felségedet valamire.

— Nagyon csodálom is már, herceg, hogy még nem kértél semmit.

— Felséged ma, keserű.

— Dehogy, barátom, csak nem értesz meg, vagy félreértesz, — mondotta a király; — azt mondtam, hogy szolgálatot tettél nekem, tehát jogod van kérni tőlem valamit; tehát kérj.

— Az más, sire. Tehát kérem, hogy felséged bízza rám a negyvenöt nemes parancsnokságát.

— Hogyan? — felelte csodálkozva a király — előtttem, mögöttem akarsz lépdelni? Annyira feláldoznád magad, hogy a testőrök kapitánya akarsz lenni?

— Nem, sire! Csak úgy értem, hogy ezek a testőrök, a földijeim, jobban megértik az én parancsaimat, mint bárki másét; de nem akarok sem előttük járni, sem utánuk kullogni. Lesz helyettesem.

„E mögött megint lappang valami“, gondolta magában Henrik a fejét csóválva; „ez az ördögös ember mindig azért ad, hogy kapjon“. Aztán fennhangon így szólt: — Jól van, legyen tied a parancsnokság.

— Titokban?

— Titokban. De ki lesz a negyvenötöm látható feje?

— A kis Loignac. Megfelel felségednek?

— Igen, de... Mily szerepe van nálad annak a Loignacnak?

— Ő az én Épernonom, sire!

— Eszerint sokadba kerül? — dörögte a király.

— Mit mond felséged?

— Azt mondom, hogy beleegyezem.

— Megyek az állami kincstárnokhoz, elhozni a negyvenöt erszényt.

— Már ma este?

— Nem kell-e, hogy reggelre a székükön találják?

— Igazad van. Eredj; én visszamegyek lakásmra.

— Mindenesetre jól őrzik felségedet.

— Igen, olyan emberek, kik kezüket két ökölbe szorítva alszanak.

— Holnap örködni fognak, sire.

Épernon visszakísérte Henriket az oszlopcsarnok ajtajáig, aztán elhagyta s így szólt magában: „Ha király nem vagyok is, de legalább vannak oly testőreim, mint egy királynak, s nem kerülnek semmimbe... Parfandious!

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Chicot árnya

A király mindjárt megértette, mire céloz Épernon.

Lassankint, s minél jobban közeledett a szobához, melynek ajtajában a huissier várta, végiggondolta magában a negyvenötök intézményének előnyeit. Semmi kétség, gondolta magában, vitéz és odaadó emberek lesznek. Szép dolog az olyan negyvenöt kard, mely mindig kész kirepülni a hüvelyéből!

Gondolatainak ez az utolsó láncszeme, mely a hozzá oly hű más kardok emlékéhez kapcsolódott, melyeknek elvesztését oly keservesen siratta, belevitte Henriket abba a mély szomorúságba, mely akkoriban oly gyakran lepte meg. A zord idők, a gonoszlelkű emberek, a királyok fején meg-megbillenő koronák megkívántatták vele a halált vagy a vidulást, hogy egy pillanatra szabadulhasson attól a betegségtől, melyre az angolok már akkor találták ki a *spleen* nevet. Tehát érdeklődött Joyeuse iránt.

— A herceg úr még nem jött vissza, — mondotta az ajtónálló.

— Jól van... Hívd a komornyikomat, aztán eredj.

A király belépett hálósobájába; benn közömbös, sőt felháborodott pillantást vetett azokra a válogatott toalettárgyakra, melyek azelőtt izgatták, most pedig utálattal töltötték el.

— Lefekszem, — mondotta sóhajtva.

Két szolgáló levetkőztette, szép fríz vászon-alsónadrágba bujtatta, vigyázatosan felemelte és ágyába csúsztatta.

— Ő felsége felolvasóját! — kiáltotta egy hang.

— Nem kell senki, — mondotta Henrik; — de vezessétek hozzám Joyeuse urat, mihelyt megjön, ha még oly későn érkezik.

A szolgák eloltották a gyertyákat s meggyújtottak a tűznél egy esszenciákkal megtöltött lámpát, mely halovány és kékes lánggal égett... ábrándos szórakozás volt, mely nagyon vonzotta a királyt, mióta ismét visszatértek a sírra emlékeztető gondolatai. A szolgák aztán szóltanul mentek ki a szoba csendjéből.

Henriknek, ki egyedüllét közben hamar esett babonás rettegésbe, aki most szemmel kísérte, hogyan játszik a falon lámpájának fénye s pillantásával a legsötétebb zúgokat kereste, élesen figyelve a legkisebb neszt, mely egy árny beléptét jelezhetne volna, szemére homály borult. Csakhamar el is szenderült ebben a csendben és egyedüllétben.

De nyugalma nem tartott soká; ébren és álmában izgatott gondolatoktól üldöztetve, úgy rémlett neki, mintha neszt hallana szobájában és felriadt.

— Te vagy az, Joyeuse? — kérdezte.

Nem felelt senki. A lámpa kék lángjai gyengültek, a faragványos tölgyfapadmalyra már csak halovány kört vetettek, mely zöldre festette az aranyos ékítményeket.

— Egyedül, megint egyedül, — mormolta a király. Aztán, pillanatig tartó szünet után, hozzátette: — Istenem, adj erőt, hogy életemben mindig egyedül tudjak lenni, mint ahogy halálom után is egyedül leszek.

— Ej, ej! haláloed után egyedül, no, nem egészen bizonyos, — felelt egy éles hang, mely ércesen szólalt meg néhány lépésnyire az ágy közelében — és mint vélekedel a férgekről?

Ijedten ült fel Henrik és aggódó kíváncsisággal nézett végig a szoba minden butorán.

— Oh! ismerem ezt a hangot, — mondotta halkan.

— Jó szerencse! — felelt a hang.

Hideg veríték gyöngyözött a király homlokán. — Az ember azt hinné, — mondotta Henrik, hogy Chicot hangja volt.

— Tűz, Henrik, tűz, — felelte a hang.

Henrik féllábbal hirtelen kilépett ágyából, s a kandalló közelében, ugyanabban a karosszékből, melyet egy órával azelőtt Épernonnak említett, megpillantott egy fejet, melyre a tűz azt a vörös-sárga fényt vetette, melyet Rembrandt képeiről ismerünk.

Az a fény lesíklott a karosszék karjára, melyre az emberalak karjával támaszkodott, aztán csontos, szögletes térdére s végre a lábára, mely derékszögben állt a sovány, de acélos és túlzottan hosszú láb-szárhoz.

— Isten óvjon, — kiáltotta Henrik — Chicot árnya ez.

— Ah, szegény Henriquetem, — mondotta a hang — tehát még mindig oly együgyű vagy?

— Mire véljem?

— Gyengeelméjű ember, az árnyak nem beszélnek, mert nincs testük, következésképpen nyelvük sincsen.

— Akkor hát csakugyan Chicot vagy?

— Ebben a tekintetben nem akarok dönteni; később majd meglátjuk, mi vagyok, meglátjuk majd.

— Hogyan, hát nem haltál meg, szegény Chicot-m?

— Jól van no, most úgy vijjogsz, mint a sas; de egész ellenkezőleg, meghaltam, százzszerosan meghaltam.

— Chicot egyetlen barátom!

— Neked legalább megvan az az előnyöd előttem, hogy mindig ugyanazt mondod. Dögvész! Nem változtál meg!

— De te, te, — felelte a király szomorúan — megváltoztál-e te?

— Remélem, hogy meg.

— Chicot, barátom, — mondotta a király s lelépett az ágyról a másik lábával is — beszélj, mondd meg, miért hagytál el?

— Azért, mert meghaltam.

— De mikor éppen az imént mondtad, hogy nem haltál meg?

— És mondom újra.

— Hogyan értem ezt az ellentmondást?

— Ez az ellentmondás úgy értendő, hogy az egyiknek meghaltam, a másiknak élek.

— És nekem?

— Neked meghaltam.

— Miért?

— Könnyű megérteni. Hallgass reám. Nem vagy képes semmire azokért, akik szolgálnak.

— Chicot úr!

— Ne haragudjál, mert akkor majd harag-szom én!

— Igen, igazad van, — mondotta a király s reszketett félelmében, hogy az árny még eltűnik — szólj, barátom, szólj!

— Nos hát! volt egy kis elintéznivaló ügyem Mayenne úrral, emlékszel reá?

— Nagyon.

— Elintézem. Helyes! Megverem azt a páratlan kapitányt. Kitűnő! Halálra kerestet, fel akar köttetni, te pedig, akire számítok, hogy megvédelmezel azzal a hőssel szemben, cserben hagysz s ahelyett, hogy kitekernéd a nyakát, kibékülsz vele. Mit tettem azután? Holtnak nyilvánítottam és Gorenflot barátommal eltemettettem magam, úgy, hogy Mayenne úr azóta már nem keres.

— Irtózatos elhatározás volt részedről, Chicot; mondd, nem tudtad, mily fájdalmat okozol nekem haláloddal?

— A dolog úgy van, de nincs benne semmi irtózatosság. Még sohasem éltem oly nyugodtan, mint mióta az egész világ meg van győződve, hogy már nem élek.

— Chicot, Chicot, barátom! — kiáltotta a király — megijesztesz, a fejem összezavarodik!

— Ugyan! és csak most veszed észre?

— Nem tudom mit higgyek.

— Valamit, istenemre, csak kell hinned, mondd ki hát, mit gondolsz?

— Nos, azt hiszem, hogy meghaltál és most visszatérsz.

— Eszerint hazudok; kedves vagy.

— Legalább is titkolod előttem a valóság egy részét; de a kísértetek gyakori szokása szerint, most mindjárt szörnyű dolgokat mondasz nekem.

— Áh! nem mondom, hogy nem. Készülj reá, szegény király.

— Igen, igen, — mondotta Henrik — valld meg, hogy árnyék vagy, melyet az Ur feltámasztott. Más-képp hogyan is jutottál volna el ide ezeken a szigoruan őrzött folyosókon?

És egészen átengedve magát megszáditó rettegésének, Henrik visszavetette magát ágyába és magára huzta takaróit.

— No no! — mondotta Chicot oly hangon, mely némi részvétet és nagy rokonszenvet árult el — ne izgulj, elég megérintened, hogy meggyőződést szerezzél magadnak.

— Tehát nem a bosszu hirhozója vagy?

— Adta lelke, hát szarvam van, mint a sátnak, vagy lángoló pallos van a kezemben, mint Mihály arkangyalnak?

— De hogyan jöttél be?

— No, nem érted, hogy még mindig megvan a kulcsom, melyet tőled kaptam s melyet a nyakamba akasztottam, nagy bosszúságára kamarásaidnak, kik csak a hátulsó felükön hordhatták? Azzal a kulccsal be lehet jönni s bejöttem.

— De miért nem jöttél már előbb, mint ma?

— Oh, majd azt is megtudod.

Henrik félretolta a takaróját s gyermeki naivsággal mondotta: — Kérlek, Chicot, ne mondj semmi kellemetlenséget, óh! ha tudnád, mily örömet okoz nekem, hogy hallom hangodat!

— Egész egyszerűen csak igazat fogok mondani. Elég baj, hogy az igazság kellemetlen neked.

— Ugy-e, Mayenne urtól való félelmed nem oly komoly?

— Ellenkezőleg, nagyon komoly. Tudod, hogy Mayenne úr ötven botot vágatott reám; elégtételt szereztem és ötvenet vágtam reá a kardom hüvelyével, s most még adósomnak hiszi magát. Én pedig semmitől sem fázom annyira, mint az eféle tartozástól, s nem is jöttem volna ide, ha nem tudom, hogy Mayenne úr ezidő szerint Soissonsban van.

— Hát jól van, Chicot! Minthogy a dolog így áll, védelmembe fogadlak és kijelentem...

— Mit, kijelentesz? Vigyázz magadra, Henriquet, valahányszor kimondod azt a szót, hogy „kijelentem”, mindig valami ostobaságot akarsz mondani.

— Kijelentem, hogy fel kell támadnod és mutatkoznod kell világos nappal is. Megvédelek. Királyi becsületszavamat adom reá.

— Ugyan, ugyan! Van nekem annál különb biztosítékom is. Megvan az odum és abban maradok.

— Meg fogom tiltani, — kiáltotta határozott hangon a király, és ágyának lépcsőjére állt.

— Henrik, megnáthásodol; kérlek, feküdj le újra.

— Igazad van, de kétségbe is ejtesz, — felelte a király s magára huzta a takarót. — Hogyan! mikor én, Valois Henrik, Franciaország királya, úgy

látom, hogy elég svájci, skót, francia testőr áll védelmemre készen és ráadásul van még negyvenötöm is, Chicot úr nem érzi magát biztonságban?

— Hallod-e... Hogyan áll a dolog azokkal a negyvenötökkel?

— Igen, negyvenöt nemes. Ma érkeztek Párisba.

— Adta teremtetted! — kiáltotta Chicot és gyors gondolat villant meg agyában. — Ismerem én azokat a te nemeseidet. Negyvenötön vannak, s éppen csak hogy nem volt koldustarisznya rajtuk. Olyan pofák, hogy az ember megpukkad nevettében, ha rájuk néz.

— Chicot, remek emberek vannak köztük.

— Gascogneiak, mint gyalogságod vezérezredese.

— S mint te is, Chicot.

— Oh, én, Henrik, az egészen más! Én nem vagyok már gascognei, mióta odahagytam Gascognét.

— Mindegy. Negyvenöt szörnyű kard áll rendelkezésemre.

— Melynek az a szörnyű negyvenhatodik parancsol, kit Épernonnak hívnak.

— És Loignac.

— Ugyan! és azokkal akarod védeni magad?

— Mordieu, velük! — kiáltotta Henrik felháborodva.

Chicot a karosszékébe huzódott s a cipője sarkát a szék szegélylécére rakta, úgy hogy térde egy szög hegyét alkotta, mely magasabban állt, mint a feje.

— No! — mondotta — nekem több csapatom van, mint neked.

— Csapatod, neked csapataid vannak? Miféle csapataid?

— Majd meglátod. Mindenekelőtt enyém az az egész hadsereg, melyet a Guise urak Lotharingiában gyűjtenek.

— De miért akarod éppen a Guise urak katonáival védeni magad te, aki félsz Mayenne úrtól?

— Azért, mert meghaltam.

— Már megint ez a tréfa.

— Chicot volt az, kire Mayenne úr neheztelt. Én tehát arra használtam fel az ő halálát, hogy megváltoztassam testemet, nevemet és társadalmi állásomat.

— E szerint már nem vagy Chicot? Hát ki vagy?

— Briquet Róbert nyugalombavonult kereskedő és a liga embere vagyok.

— A liga embere, te, Chicot?

Siránkozó, kissé gúnyos szavakkal sikerült aztán Chicotnak, felfedni a király előtt a politikai helyzet veszedelmeit, amiben segítségére van az a tudomása, hogy Montpensier hercegnő Párisban van s hogy Guise herceg nemsokára titokban megérkezik. Felfedte a király előtt azokat a terveket, melyeket ellenfelei forralnak ellene, s azt tanácsolta neki, hogy küldje el öccsének, az anjoui hercegnek, a megígért segítséget s küldjön követet nagybátyjához, navarrai Henrikhez, ki éppen arra készül, hogy maga teszi reá kezét Henrik nővérének visszatartott hozományára, Cahors városára.

De Chicot a leghatározottabban visszautasította azt a megbízást, hogy ő maga menjen a király meg-

bizásából Flandriába. Bosszusan kiáltotta a király:
— Engedetlenkedel?

— Engedetlenkedem-e? Hát tartozom engedel-
mességgel neked? Megadtál-e nekem valaha vala-
mit, amire kötelezted magad? Ami kevesem van,
örökség utján jutottam hozzá. Szegény vagyok, mint
a templom egere és alacsony sorsban élek. Tégy her-
ceggé és párré, tedd a falusi birtokomat márkisággá.
Láss el ötszázezer tallérral, akkor majd beszélünk
követi szolgálatról.

Henrik felelni akart, de abban a pillanatban
megmozdult az ajtó nehéz bársonykárpitja.

— Joyeuse herceg úr, — mondotta az ajtónálló
hangja.

— Adta teremtettem! itt van, amire szükségem
van. Szeretném tudni, hol találnál ennél alkalma-
sabb követet.

— Csakugyan, — dörmögte Henrik — ez a po-
kolfajzat nyilván különb tanácsadó minden volt és
mostani miniszteremnél!

— Oh! hát elismered? — mondotta Chicot.

És belesülyedt a karosszékébe és gömböcformára
kuporodott össze, úgy, hogy a királyság legügyesebb
tengerésze sem fedezhette volna fel ottlétét. Joyeuse
úr ugyan Franciaország főtengetnagya volt, de ő
sem látott különben, mint bárki más.

A király felkiáltott örömeiben, mikor megpillan-
totta ifjú kegyencét, és megszorította kezét.

— Ülj le, gyermekem, Joyeuse, — mondotta
neki. — Istenem, mily későn jöttél!

— Sire, felséged nagyon kegyes, hogy észre-
veszi.

S a herceg közeledett az ágy emelvényéhez és leült a liliomokkal himzett párnák egyikére, melyeket ily célra helyeztek el szétszórtan az emelvény lépcsőfokain.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Mily nehéz a királynak jó követeket találnia

Chicot láthatatlan maradt a karosszékben; Joyeuse csakhamar ott feküdt a párnákon, a király kényelmesen belevetette magát ágyába s a beszélgetés megkezdődött.

— No, Joyeuse, — mondotta a király — ugyan-csak hamar tűntél el a Grève-térről. Tudod-e, mi történt ott azután? Salcède tagadott, pedig előbb már beismerő vallomást tett.

— Nyilvánvaló, hogy az első vallomások következtében óvatossá vált Guiseok dolgoztak, míg felséged nyugodtan élt.

— Hogyan, te előre látsz eféléket s nekem nem mondd meg?

— Miniszter vagyok én, hogy politikáról beszéljek?

— No, hagyjuk, Joyeuse. Szükségem van az öcsédre. Egy kis megbízást akarok neki adni.

— Párison kívül?

— Ugy van.

— Akkor nem lehetséges, felség.

Henrik a könyökére emelkedett és bámuló pillantást vetett Joyeusere. Az akkor elmondotta a ki-

rálynak öccse szerelmi keservét, mely ezidő szerint Párishoz köti Henrit, s melyet ő, Joyeuse, szerelmi boldogsággá remél átváltoztatni beavatkozásával. Meg is kezdette már műveleteit azzal, hogy ma este harminc zenészt szólaltat meg a hölgy háza előtt.

— No, — mondotta Henrik — kívánok jó sikert az öcsédnek, de hagyjuk őt most, ha ebben a pillanatban nehezére esnék elmenni Párisból; nekem nem feltétlenül szükséges, hogy ő járjon el megbízásomban; de remélem, hogy te, ki oly kitűnő tanácsokkal szolgálsz, nem hajtottad magad valami szenvedély rabságába, mint ő?

— Életemben soha sem voltam oly teljesen szabad, mint most.

— Örömmel hallok; tehát nincs semmi dolgod?

— Egyáltalában semmi, sire.

— Azt hittem, szerelmi viszonyban vagy egy csinos hölgyel.

— Igen, igen, Mayenne úr kedvesével, egy aszszonnyal, ki iródott. De ma szakítottam vele. Azaz hogy, őszintén szólva, sóhajtva bár, de ő adta ki az utamat.

— Pompásan találkozik. Meg akarlak bizni valamivel.

— Vajjon mivel, sire?

— Készülj útra. Siess, mert lóra kell ülnöd.

— Nem, sire, — felelte a herceg a legnagyobb komolysággal — nem tehetem.

— És miért nem? — kérdezte haragosan a király?

— Azért, mert... tengernagy vagyok.

— Helyes! nem bánom. Franciaország tengernagy ura, igazad van, nem fogsz lóra ülni, hanem

menten Rouenbe indulsz hajón; Rouenben vár a tengernagyi gályád; haladéktalanul fedélzetére szállsz és Anversbe vitorlázol.

— Anversbe, — kiáltotta Joyeuse oly kétségbeesetten, mintha azt parancsolták volna neki, hogy Kantonba vagy Valparaisóba vitorlázzék. De azért az ellenkezés legkisebb jele nélkül kapta össze a köpenyét, vállára vetette kardját s felvette egy székről a bársonykalapját.

— Csak duzzogj, duzzogj, rút karakter, — kiáltotta Henrik. — Oh! a királyoknak nincsenek bárátaik.

— Aki parancsot oszt, csak azt várhatja el, hogy szolgálj legyenek, — felelte Joyeuse ünnepélyesen.

— Uram, — mondotta a király sértődötten — eszerint, mint mondtam, Rouenba fog menni; gályára száll, összegyűjti Caudebec, Harfleur és Dieppe helyőrségeit, melyeket majd másokkal pótoltatok; behajózza őket hat hajón, melyeket köteles lesz öcsém szolgálatába állítani, ő várja már a neki megígért segítséget.

— Megbízásomat, ha kérnem szabad, sire.

— S mióta nem intézkedik saját tengernagyi hatalmánál fogva?

— Nekem csak engedelmeskedni van jogom, s elhárítok magamról, amennyire csak lehet, minden felelősséget.

— Rendben van, herceg úr, palotájában fogja megkapni a parancsot egy óra múlva, utrakelésének pillanatában.

Joyeuse hódolattal hajolt meg és indulatosan

ment ki az ajtón. A királynak majdnem megszakadt a szíve.

— Tehát így szeretnek azok, kikért oly sokat tettem, — kiáltotta fájdalmasan. — Oh, Joyeuse, hálátlan Joyeuse!

— Talán bizony vissza akarsz hívni? — mondotta Chicot az ágyhoz közeledve. — Hogyan! megbánod, hogy egyszer volt benned akarat?

— Hallod-e, — felelte a király — nagyszerű ember vagy; azt hiszed talán, jó dolog, októberben a tengeren élvezni az eső és szél kellemetlenségeit? Szeretnék abban a helyzetben látni, önző atyafi.

— Módodban áll, nagy király, módodban áll.

— Látni téged vízen és szárazon?

— Vízen és szárazon, ebben a pillanatban nincs élenkebb vágyam, mint hogy utazhassam.

— Tehát vállalkoznál, ha el akarnálak küldeni valahova téged is?

— Nemcsak vállalkoznám, hanem kérem is, pályázom rá.

— Elmennél Navarrába?

— Elmennék a pokolba is, nagy király.

— Gúnyolódol, bolond?

— Sire, életemben sem volt valami nagyon jó kedvem, halálom óta pedig még sokkal szomorúbb vagyok.

— De hiszen éppen most nem voltál hajlandó, elhagyni Párist.

— Nem volt igazam, nagyon nem volt igazam, őszintén bánom is, kegyes fejedelmem.

— S most el akarsz hagyni Párist?

— Tüstént, felséges király, haladéktalanul, nagy uralkodó!

— Nem értem.

— Tehát nem hallottad Franciaország főtenger-nagjának szavait? Azokat, melyekben Mayenne úr kedvesével való szakítását közölte veled?

— No, és?

— Ha az a nő, ki fölig szerelmes olyan elragadó fiuba, mint a herceg, sóhajtvá zavarja el magától, bizonyára van reá oka. Nem találod ki az okát? Nem? No hát azért, mert Mayenne úr rövidesen megérkezik.

— Oh! oh! — mondotta a király.

— Végre megérted? No, gratulálok.

— Igen, megérttem és kezdem hinni, hogy Mayenne visszajön; de te, Chicot, csak nem vagy félénk, vagy szerelmes asszony?

— Én, Henrik, okos ember vagyok, olyan ember, kinek nyílt számadása, félbenmaradt játsz mája van Mayenne úrral; ha megtalál, mindjárt újra akarja kezdeni; olyan játékos az a kedves jó Mayenne, kinek láttára végig fut hátamon a hideg.

— No, és?

— No, és oly kitűnően fog játszani, hogy kapok néhány késszúrást.

— Ugyan! ismerem én az én Chicot barátomat. nem kap az semmit, anélkül, hogy vissza ne adná.

— Tízet adok vissza neki, hogy beledöglük.

— Annál' jobb, akkor a játék véget ér.

— Annál' rosszabb, az ördögbe, ellenkezőleg, annál' rosszabb! A család szörnyű lármát fog csapni, neked nyakadra megy az egész liga, s egy szép reggelen azt mondod majd: „Bocsáss meg, barátom, Chicot, de kénytelen vagyok, kerékbe töretni téged.”

— Én mondom?

— Te mondod majd, sőt még is teszed, ami még rosszabb, nagy király. Nekem tehát jobb, ha a dolog másképp fordul. Megérted? Oly kitünően érzem magam és szeretnék egy darabig még úgy is maradni. Tehát megyek Navarrába, ha oda akarsz küldeni.

— Mindenesetre akarlak.

— Várom parancsaidat, kegyes fejedelem.

És Chicot ugyanoly állásba helyezkedett, mint az imént Joyeuse, és várt.

— De még nem tudod, hogy kedvedre lesz-e a megbízás.

— Mikor én kérem tőled...

— Tudod, Chicot, bizonyos terveim vannak Margotnak és férjének elválasztására nézve. Nem idegenkedel ezektől a terveimtől?

— Hát van nekem közöm a dologhoz? — kérdezte Chicot. — Azt teszed, amit akarsz, nagy fejedelem. Én csak követ vagyok; nem tartozol nekem felelősséggel, s feltéve, hogy sérthetetlen vagyok... Oh! arra mindenesetre súlyt helyezek!

— Mégis tudnod kell, mit kell mondanod sógoromnak.

— Én mondjak neki valamit! nem, nem, nem! Aki mond valamit, mindig felelősséget vállal; azt, aki írást ad át, mindig csak másodsorban fogják fűlön.

— Hát nem bánom, adok veled egy levelet; de legalább tudj valamit Margotra és férjére vonatkozó szándékaimról, — kiáltotta Henrik. — Gascogne-i vagy. Levelem fel fogja zaklatni a navarrai udvart. Kérdezni fognak, szükséges, hogy tudj mit felelni. Az

ördögbe! Engem képviselsz. Ne légy ott olyan, mint a mamlasz.

— Istenem! — felelte Chicot a vállát vonva — mily tompa az elméd, nagy király. Hogyan, azt hiszed, viszek magammal kétszázötven mérőöldnyi messzeségre egy levelet, anélkül, hogy tudnám, mi van benne? Villám és fergeteg! Légy nyugodt, a legelső utcasarkon, a legelső, legközelebbi fánál, ahol megállok, felbontom a leveledet. Hogyan? tíz esztendeje küldöd már követeidet a világ minden tájára és ezt sem tudod! Rajta, pihentesd le testedet és eszedet, én pedig visszavonulok magányomba. És holnap vagy eljövök én, vagy elküldöm a megbízottamat.

— Nem bánom, de adj a megbízottadnak valami jelszót, hogy tudják, hogy tőled jön s hogy ajtót nyissanak neki.

— Nagyon jó! Ha én leszek, akkor magamtól jövök, ha pedig a megbízottam, akkor az árnyéktól jön.

E szavai után oly könnyedséggel tűnt el, hogy Henrik babonás lelke kételkedett benne, hogy test vagy árnyék ment-e ki az ajtón úgy, hogy nem is hallotta, s el a függöny alatt úgy, hogy megmozdulni se látta.

Ami Chicot eltűnését és állítólagos halálát illeti, a dolog valósággal úgy áll, hogy Chicot az említett ok miatt csakugyan jobbnak tartotta, hogy egyideig teljesen elrejtőzzék a világ, vagyis Mayenne herceg szeme elől. Barátjának, Gorenflotnak zárdájába menekült és levelet mondott tollba, melyben Gorenflot közölte a királlyal az ő, tudniillik Chicot halála hírét.

Gorenflotnak erre a levelére a király sajátkezű-

leg írt választ, melyben gyöngéd intézkedéseket tett hű barátjának temetését illetőleg, Gorenflotnak pedig saját kívánságára megengedte, hogy elhagyhassa a beaune-i zárdát, s a Saint-Antoine-kapu közelében levő jakobinus zárda perjelévé nevezte ki, mert — így szólt — sokkal inkább van szüksége Párisban odaadó emberekre és jó papokra, semhogy oly messze tarthatná őt magától.

Minden a király és Chicot kívánsága szerint történt. Chicot pedig azután, hogy meghalt és in effigie eltemették, segített Gorenflotnak a költözködésben.

Dom Modeste Gorenflot nagy pompával foglalta el új perjelségét. Chicot az éjszaka sötéttségében lopódzott be Párisba. A Bussy-kapu közelében vett egy kis házat, mely háromszáz tallérjába került. Mikor aztán beköltözött új otthonába és nevét is megváltoztatta, minden igyekezettel rajta volt, hogy megváltoztassa az arcát is; Briquet Róbertnek mondotta magát s kissé görnyedten járt; azonkívül pedig az örökös nyugtalanság és a lefolyt hat év eseményei majdnem teljesen kopasszá tették, úgy, hogy máskor bodor fekete haja, mint apály idején a tenger, hátracsúszott homlokától a nyakszirtje tájáig. Mimikai tanulmányokat is végzett, amennyiben ügyes módszerrel igyekezett változtatni az izmok természetes mozdulatain és arcának szokott játékán.

Aminek az lett a következése, hogy Chicot világos nappal, ha nem sajnálta a fáradságot, igazi Briquet Róbertként, vagyis oly emberként jelent meg az utcán, kinek szája egyik fülétől a másikig ér, kinek álla az orrával érintkezik, s ki oly kancsalul néz, hogy rossz érzés vesz erőt tőle a felebarátain.

Csak a hosszú karjait és roppant lábszárait nem rövidíthette meg Chicot; de minthogy nagyon leleményes ember volt, előrehajtotta, mint mondtuk, a derekát, úgy, hogy két karja majdnem a földet érte.

E gyakorlatait egybekötötte azzal az óvatossággal, hogy senkivel sem kötött ismeretséget. Bár nagyszerűen ficamította ki magát a formájából, mégsem maradhatott mindig ugyanabban a testtartásban. Tehát remete módjára élt, ami egyébként megfelelt az ízlésének; minden szórakozása abból állt, hogy meglátogatta Gorenflotot, kinek társaságában végképpen elfogyasztotta azt a kitűnő 1550-est, melyet az érdemes perjel lelkiismeretesen átszállíttatott magával a beaune-i zárdá pincéiből.

De az alantas lelkek épp úgy alá vannak vetve a változásnak, mint a nagy szellemek; Gorenflot megváltozott, Istennek hála! nem fizikai, hanem erkölcsi tekintetben. Hatalmában és titoktartására bizva látta azt, aki eddig az ő sorsát tartotta kezében. Chicot, ki ebédre a zárdába járt, úgy tűnt fel neki, mint valami rabszolga, és Gorenflot ettől a pilanattól fogva túlsokat tartott magáról és nem eleget Chicotról.

Chicot észrevette a barátján történt változást, de nem érezte magát sértve miatta. A Henrik királynál szerzett hasonló tapasztalatai tették oly nagy filozófussá. Tartózkodóbb lett, annyi volt az egész. Míg azelőtt minden második nap ellátogatott a zárdába, most már csak hetenként egyszer, utóbb minden kéthétben, végül minden hónapban egyszer ment ki oda. Gorenflot annyira felfuvalkodott, hogy észre sem vette a változást.

Chicot sokkal inkább volt filozófus, semhogy ér-

zékenykedett volna; úgy magában nevette Gorenflot hálátlanságát és szokása szerint megkaparta orrát és állát.

„A víz meg az idő”, mondotta, „a két leghatalmasabb oldószer, melyről tudok. Az egyik a követ, a másik a hiúságot oldja fel. Várjunk.” És várt.

Benne volt ebben a várakozásban, mikor megtörténtek az elmondott események. Minthogy úgy vette észre, hogy királyát, kit még mindig szeretett, ha meg is halt, az új viszonyok közt bizonyos veszedelmek környékezik, elhatározta, hogy megjelenik kísértetként nála és csakis ezzel a szándékkal előre megmondja neki a jövőt. Láttuk, hogy mily ügyesen oldotta meg ezt a feladatát, s most hozzászegődünk attól a pillanattól fogva, mikor kilép a Louvre kapuján és elkisérjük egészen a kis házáig.

TIZENHATODIK FEJEZET

A szerená

Chicot, mikor átment a Szajrán és a rue des Augustins közelébe ért, nagy csodálkozására hangozat és muzsikaszót hallott, mely szép harmóniákkal töltötte meg a késő éjszaka máskor csendes városnegyedét.

— Úgy látszik, lakodalom van itt, — gondolta kezdetben; — a manóba! Csak öt órát aludtam s most virraszthatok majd, pedig én nem ülök lakodalmat.

Ahogy közeledett, nagy fényt látott táncolni az

utcában levő néhány ház ablaktábláin; a fény egy tucatnyi fáklyától eredt, melyeket apródok és lakások tartottak, közben pedig huszonnégy muzsikus lelke szakadtából játszott egy eszeveszett talján vezénytelével húros és fuvószerszámain, brácsán, hegedűn, citerán, trombitán és dobon.

A zajtűtőknek ez a serege éppen az ő háza előtt állt szép rendben, Chicot nagy csodálkozására. Az a láthatatlan hadvezér, ki a hadműveletet vezette, úgy állította fel a zenészeket és apródokat, hogy arccal valamennyi Briquet Róbert háza felé fordult.

Chicot egy pillanatig csodálkozva nézte a jelenetet és figyelte a zenébonát. Aztán combjára ütött a két csontos kezével és így szólt: — Tévedés van a dologban, nem lehet, hogy nekem csapjanak ily lármát.

Így szólva, közelebb lépett, elvegyült a kíváncsiak közé, kiket az éjjeli zene vonzott oda és figyelmesen körülnézve, megbizonyosodott benne, hogy a fáklyák minden világossága az ő háza felé fordul, s hogy a tömegben senki sem vet ügyet a szemközt levő házra vagy a szomszédos házakra.

„Csakugyan”, mondotta magában Chicot, „a dolog nekem szól; talán bizony belém szeretett valami ismeretlen hercegnő?”

De ez a feltevés minden hízegő volta mellett sem hatott meggyőző erővel Chicotra. Hátrafordult a felé a ház felé, mely szemközt volt az ő házával. De annak a háznak csak két ablakán csillant meg néha a fény, a többi deszkatábla fedte s az egész szegény ház a teljes kihaltság jeleit mutatta.

— Bocsásson meg, barátom, — mondotta Chi-

cot az egyik fáklyatartóhoz fordulva — nem mondhatná meg, kinek szól ez az egész muzsika?

— Annak a polgárnak, aki ott lakik, — felelte a szolgál és ujjával Briquet Róbert házára mutatott.

— Nekem szól, határozottan nekem szól, — gondolta magában Chicot.

A kitalálható legnehezebb fintorral vértézve fel arcát, félretaszigált jobbra és balra apródokat, lakájokat és muzsikusokat, ilyképen nem minden baj nélkül eljutott a háza kapujáig, ott, a fáklyavivők által alakított körben láthatóan és megcsillogtatva vette elő zsebéből a kulcsot, kinyitotta a kaput, belépett rajta, aztán becsapta és belülről reátolta a reteszt. Aztán kilépett az erkélyre, kitett az elejére egy börszéket, kényelmesen elhelyezkedett rajta, állát a korlátra támasztotta és lászólag észre sem véve az általános kacajt, mely személyét fogadta, így szólt:

— Uraim, nem tévednek-e, csakugyan nekem szólnak-e trilláik, ütemeik és hangfutamaik?

— Briquet Róbert mester kegyelmed? — kérdezte az egész zenekar vezénylő karmestere.

— Valósággal az vagyok.

— No, akkor teljesen szolgálatára állunk kegyelmednek, — felelte az olasz, vezénylőpálcájának oly mozdulatával, mely a melódiák újabb viharát idézte elő.

— Igazán érthetetlen, — gondolta magában Chicot és körüljártatta éles szemét az egész tömegen és a szomszédos házakon. Ekkor házának eresze alatt, az erkély padlójának résein át megpillantott egy sötét köpenybe burkolt férfit, ki vöröstollas feketekalapot és könnyű kardot viselt és, minthogy azt hitte, senki sem figyeli, egész lelkével a szem-

közt levő sívár, néma, kihalt házat nézte. A zenekar igazgatója időről-időre elhagyta helyét s néhány halk szót váltott azzal a férfival.

Chicot ettől a felfedezéstől fogva az ismeretlenre fordította minden figyelmét. Csakhamar észrevette, hogy az utca sarkán megjelent két lovászával egy lovag és elhatározottan kergeti szét, lovaglőveszszejével jobbra, balra sujtva, a kíváncsiakat.

— Joyeuse úr, — dünnyögte Chicot, ki a lovagban Franciaországnak a király parancsára utrakész tengernagyára ismert

Mihelyt a kíváncsiak elszéledtek, a zenekar, nyilván parancsolójának intésére, elhallgatott.

A lovag közeledett az eresz alatt elrejtőzött nemeshez és így szólt hozzá: — No, Henri, mi ujság?

— Semmi, bátyám, semmi. Még csak nem is mutatkozott!

— Tehát a fickók nem ütöttek lármát?

— Felverték az egész negyedet.

— Tehát nem kiáltották, mint meghagytam, hogy ennek a polgárnak tiszteletére játszanak?

— Oly hangosan kiáltották ki, hogy ki is ült az erkélyére és hallgatja a szerenád.

— Pedig jó gondolat volt, — mondotta Joyeuse ingerülten — mert elvégre tehetett volna úgy, anélkül, hogy kompromittálta volna magát, mint ezek a jó polgárok, kik élvezik a szomszédjuk tiszteletére adott éjjeli zenét.

Henri fejét rázta és így szólt: — Oh, látszik, hogy nem ismered, bátyám!

— Hogyne ismerném; vagyis inkább ismerem az asszonyokat, s minthogy ő is közéjük tartozik, ne

csüggedjünk. Ez a polgár mátol fogva minden este éjjeli zenét kap.

— Ő pedig elköltözik innen.

— Miért költöznék el, mikor nem szól semmit, mikor nem mutatsz reá, mikor mindig elrejtőzöl? Szólt valamit az a polgár, mikor ez a kedvesség érte?

— Hogyne, sőt beszédet is mondott a zenekarnak... Oh, nézd, bátyám, már megint beszélni akar.

Elhatározva, hogy tisztázza a dolgot, Briquet csakugyan felállt s másodszor is kérdéssel akart fordulni a karmesterhez.

— Hallgasson kend ott az erkélyen és menjen be, — kiáltotta Anne rosszkedvében. — Az ördögbe, minthogy szerenádöt kapott, nincs mit mondania, tehát maradjon veszteg.

— Szerenádöt kaptam, szerenádöt kaptam, — felelte Chicot a legnyájasabb arccal; — de legalább akarom tudni, kinek szól ez az én szerenádóm?

— A leányának, tökfilkó!

— Bocsánat, uram, de nekem nincs leányom.

— Hát a feleségének!

— Hál' Istennek, agglegény vagyok

— Neked magadnak, és ha be nem mégy...

Joyeuse fenyegetését tettel követte s az erkély felé vágatott lován, még pedig a muzsikusokon át.

— Adia teremtettem! — kiáltotta Chicot — ki gázolja le itt a muzsikusokat, ha a zene az én tisztelemre szól?

— Vén bolond, — dörögte Joyeuse, felemelve fejét — ha nem dugod be mindjárt a rút pófádat a varjófészkedbe, valamennyi muzsikus a hátadon töri szét az instrumentumát.

— Ne bánts szegényt, — mondotta du Bou-chage — csakugyan csodálkozhatik!

— Ej, az ördögbe, miért csodálkozik? ... Egyéb-ként magad is gondolhatod, hogy ha itt verekedést támasztunk, valakit az ablakához csábítunk vele; te-hát verjük meg ezt a polgárt, gyujtsuk reá a házát, ha másképp nem lehet, de mozogjunk, mozogjunk!

— Kérlek, bátyám, — felelte Henri — ne zsarol-juk ki így e hölgy figyelmét; vereséget szenvedtünk, adjuk meg magunkat!

Briquet e párbeszédnek egyetlenegy szavát sem szalasztotta el, s kezdett tisztábban látni; gondolat-ban már készült a védekezésre, mert ismerte a sze-szélyeit annak az embernek, aki megtámadta.

De Joyeuse meghajolt öccsének észbeli okai előtt s nem ment tovább, hanem elbocsátotta az apródokat, lakájokat, muzsikusokat és a maestrót.

Henri egy végső pillantást vetett a sivár házra, egy utolsó imádságot bocsátott fel ablakaihoz, aztán lassan és vissza-visszafordulva, nyomon követte bátyját.

Briquet Róbert, mikor látta, hogy a fiatal em-berek s a muzsikusok elmennek, azt gondolta ma-gában, hogy ennek a dolognak mindenesetre folyta-tása is lesz. Ennek következtében zajosan visszavo-nult az erkélyről, de belül felment háza fedelére, mely szélről ki volt csipkézve, mint a flamand há-zak házfedelei; ott fenn elrejtőzött e csipkézetnek egyik foga mögött és figyelte, mi történik majd a szemközti ház ablakaiban.

Mihelyt a lárma elhallgatott és az utcán minden visszatért megszokott rendjébe, a különös ház egyik

ablaka csendesen kinyílt, s egy fej bujt ki óvatosan a nyílásán.

— Már semmi, — dörmögte egy férfihang — tehát nincs többé veszély; a szomszédunkat akarták rászedni a csalással; már előjöhet rejtekéből, aszszonyom, és lemehet a szobájába.

Igy szólva, a férfi újra becsukta az ablakot, tüzet csiholt, meggyújtott egy lámpát s átadta egy karnak, mely érte nyult.

Chicot feszülten nézte. De alig, hogy megpillantotta a lámpát átvevő nő halovány és nemes arcát, és felfogta azt a szelíd, szomorú pillantást, melyet a szolgál és úrnője váltottak egymással, ő maga is elsápadt és érezte, hogy jéghideg borzadály fut végig erein.

Az ifjú nő alig volt huszonnégy éves. Most elindult lefelé a lépcsőn; szolgája utána ment.

— Oh! — döhögta Chicot és homlokához kapott a kezével, hogy letörölje a rajta gyöngyöző verítékcseppeket s mintha egyben valami szörnyű jelenést akart volna elűzni — Oh! du Bouchage gróf, derék, szép ifjú ember, örült szerelmes, tégy le minden reményről!

Aztán maga is lement a szobájába... oly komor arccal, mintha valami szörnyű multba, véres örvénybe szállt volna alá, és most már maga is hatalmába esve annak a buskomorságnak, mely abból a zord házból áradt, elgondolkozva ült le a sötétben,

Chicot pénztára

Chicot álmodozva töltötte karosszékeben az egész éjszakát. Olyan világban időzött, melyet rég elhagyott már, fennkölt vagy bájos árnyakkal népes világban, melyeket a sápadt nő pillantása vonultatott végig bűvös lámpa módjára a szeme előtt boldog és szörnyű emlékek kíséretével.

Mikor a virradat ezüstös fényt vetett ablakának üvegére, Chicot így szólt: — A kísértetek órája elmúlt, gondoljunk most már az élőkre is.

Felállt, felkötötte hosszú kardját, borseprő színű, vízálló szövetekű köpenyt vetett a vállára és a bölcsek stoikus biztonságával nézte erszényének fenevét és cipőjének talpát.

Ez utóbbi méltónak tűnt fel Chicot előtt arra, hogy hadba induljon vele, az előbbi pedig különös figyelmet érdemelt.

Tudniillik Chicot, ki, mint tudjuk, leleményes képzelőtehetséggel megáldott férfiú volt, kivájta azt a tartógerendát, mely házának egyik végétől a másikig nyult s dísz és egyben erősség gyanánt szolgált, mert tarka színekkel volt kifestve és legalább tizennyolc hüvelyk volt az átmérője.

Ezt a gerendát másfél láb hosszú és hat hüvelyk széles kivájással pénztárrá alakította, melyben ezer aranytallérját helyezte el.

Chicot a következőképpen okoskodott: — Naponta egy aranytallér huszadrészét költöm el; tehát van annyi pénzem, hogy megélhetek belőle húszezer napig. Annyit sohasem érek meg, de megérhetem a

felét, akkor aztán, minél jobban vénülök, annál jobban megnövekszenek igényeim, következésképpen a kiadásaim is, mert a kényelemnek abban a mértékben kell fokozódnia, amily mértékben fogy az élet. Így van miből élnem húsz vagy huszonöt szép esztendeig. Ez, hál' Istennek, elég.

Mikor ezen a reggelen kinyitotta pénztárát, hogy megcsinálja számvetését, így szólt magában: — Istenemre! századunk nehéz, s az idők nem kedveznek a nagylelkűségnek. Fölösleges, tulságos gyengédséggel viseltetnem Henrikkel szemben. Ezt az ezer aranytallért nem is tőle kaptam, hanem egyik nagybátyámtól, ki hatszor ennyit ígért. Ez a nagybátyám mindenestre agglegény volt. Ha még éjszaka volna, száz tallért a király zsebéből vennék ki, de nappal van és nincs már más forrásom, mint amit magamnál és... Gorenflotnál talállok.

A gondolat, hogy Gorenflottól szerezzen pénzt, mosolyra indította a perjel érdemes barátját.

— Hiszen szép volna, — folytatta — ha Gorenflot mester, ki nekem köszöni szerencséjét, megtagadna barátjától száz tallért, hogy szolgálja a királyt, ki a jakobinusok perjelévé tette.

— Oh! — mondotta — nem Gorenflot az már.

— Igen, de Briquet Róbert még mindig Chicot. Hanem a király leveléért, mely lángba fogja borítani Navarrát, napkelte előtt kellene mennem és a nap már felkelt. Oh! kezemben lesz ez az eszköz, sőt nagyot ütök vele Gorenflot koponyájára, ha nehéz lesz meggyőzően hatni az agya velejére. Rajta hát!

Chicot visszatette helyére a deszkát, mely elzárta rejtékét, odaerősítette négy szeggel, és reátette a lemezt és port hintett reá, ilyképpen tüntetve el

réseit; aztán, indulásra készen, utoljára nézett körül a kis szobában, hol számos boldog napon át élt kifürkészhetetlenül és oly biztos őrizetben, mint a mellkas belsejében a szív.

Ilyképpen megnyugtatta, Chicot bezárta ajtaját és zsebébe tette a kulcsot; mikor aztán kiment és a Szajna partjához készült, így szólt magában: — Ejnye, ejnye! az a Poulin Miklós ide találhatna jönni, gyanúsna találhatna távollétemet és... Oh! ezen a mai reggelen nyulhoz méltó gondolatokkal vagyok tele. Előre!

Mikor a háza kapuját is bezárta, még pedig nem kisebb gonddal, mint az imént a szobája ajtaját, Chicot az átellenes ház egyik ablakában észrevette az ismeretlen hölgy szolgáját, ki, mindenesetre azt remélve, hogy oly kora reggel nem veszik észre, levegőt szippantott.

Ezt az embert, mint említettük, egészen eltorzította egy sebhely, mely bal halántékától arcának egy részén húzódott végig. A heves csapástól kimozdítva helyéből, egyik szemöldöke majdnem egészen maga alá rejtette gödrébe süppedt balszemét. Amellett, bár a homloka kopasz volt, a szakála pedig őszbecsavarodott, a pillantása eleven, a sebhelytől nem érintett arca pedig fiatalosan üde volt.

Mikor megpillantotta Briquet Róbertet, ki éppen akkor lépett le kapujának küszöbéről, befődte fejét a kámzsájával s olyan mozdulatot tett, mint aki vissza akar húzódni. De Chicot egy taglejtéssel arra kérte, hogy maradjon.

— Szomszéd, — kiáltotta fel neki — a tegnapi láрма elvette kedvem a házamtól; néhány hétre ki akarok menni a tanyámra; nem volna oly szíves,

hogy olykor-olykor átvetne egy pillantást erre az oldalra is?

— Szívesen, miért ne, — felelte az ismeretlen.

— És ha netalán tolvajokat látna...

— Ne féljen, van jó puskám.

— Köszönöm. De kérnék még egy szivességet. Csakhogy kényes dolog volna, így messziről felkiáltani, szomszéd.

— Akkor majd lemegyek.

Chicot látta, hogy az ismeretlen csakugyan eltűnik, s mikor eközben ő maga a házhoz közeledett, hallotta lépteit a ház pitvarában. Aztán kinyílt a kapú és szemtől szemben álltak egymással.

A szolga ezuttal teljesen befődte arcát a kámszájával.

— Hideg van ma, — mondotta, hogy leplezze vagy mentse titokzatos óvatosságát.

— Fagyos északi szél, szomszéd, — felelte Chicot, ki úgy tett, mintha nem nézne reá, mert azt akarta, hogy az ismeretlen annál kevésbé feszélyeztesse magát.

— Nos? — kérdezte az ismeretlen.

— Elutazom.

— Megtisztelt már vele, hogy tudtomra adta.

— Magam is emlékszem reá; de úgy utazom el, hogy pénzt hagyok a házamban.

— Annál rosszabb, uram, annál rosszabb, vigye el magával.

— Nem, uram, az ember nehézkesebb és kevésbé elszánt, mikor életével együtt a pénzét is meg akarja menteni. Itt hagyom, jól elrejtve, minden pénzemet. Oly kitűnően rejtettem el, hogy csak a tűzveszedelemtől félhetem. Ha előfordulna ez az

eset, arra kérem, kísérje szemmél annak a bizonyos vastag gerendának az égését, melynek faragott végét egy sárkányfej képében ott jobbra láthatja... figyeljen, mondom, és keresgéljen a hamujában.

— Igazán, — felelte az ismeretlen, kit a dolog szemmél láthatóan bosszantott — nagyon terhel kégyelmed. Jobban tenné, ha egy barátjának mondaná el ezeket, nem pedig olyannak, kit egyáltalában nem ismer, nem is ismerhet. Gondolja meg, mily felelősséget kényszerít reám. Az a lármás muzsika nem bosszanthatta-e úrnőmet épp úgy, mint önt és nem lehetséges-e, hogy mi is épp úgy lakást változtatunk?

— Igaza van! akkor hagyjuk a dolgot, nem fogom terhelni vele, szomszéd.

— Köszönöm a bizalmat, mellyel egy szegény ismeretlenhez fordul, — mondotta a szolga és meghajolt; — rajta leszek, hogy érdemesnek mutatkozam reá.

S köszöntötte Chicot uramat és visszament a házba.

Chicot a maga részéről szeretettel köszöntötte, mikor pedig látta, hogy a kapu bezárul mögötte, így szólt:

— Szegény fiatal ember, valóságos kísértet lett belőle, pedig mily vidámnak, mily elevennek, mily szépnak láttam valamikor!

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

A jakobinusok zárdája

A perjesség, mellyel a király, becsületes szolgálatainak és különösen ragyogó ékesszólásának jutalmául megajándékozta Gorenflotot, a Saint-Antoine-kaputól két puskalövésnyire volt. Nagyon előkelő városrész volt az akkor; a király sűrűn járt ki arra vincennesi kastélyába s az út az udvar sűrű járása-kefése következtében körülbelül az volt, ami manapság Champs-Élysées.

Maga a perjesség az épületek négyszögéből állt, mely fákkal beültetett roppant udvart zárt körül s hozzátartozott a veteményeskerten kívül, mely a négyszög mögött volt, még temérdek épület és kert, mely a perjességet oly terjedelművé tette, mint egy egész falu.

Kétszáz jakobinus szerzetes lakott a hálótermekben, melyek az udvar háttérében az uttal párhuzamosan sorakoztak.

E zárda ölen, abban a díszes lakásban, melynek erkélye az útra néz, ott találjuk Gorenflot perjelt, egy tokával gazdagabban, mint a legtöbb halandót s azzal a tiszteletet parancsoló komolysággal, mely a nyugalom és a kellemes érzés megszokottsága következtében ül ki a legközöségesebb arcokra is.

Hófehér ruhájában és fekete gallérjával, mely meleget tart a két széles vállán, Gorenflot már nem mozog oly szabadon, mint valamikor, egyszerű szürke szerzetesi csuhájában, de annál méltóságteljesebb. Kezét, mely akkora, mint egy ürücomb, negyedréti könyvön pihenteti és végképpen eltakarja vele; kö-

vér lába melegítőn nyugszik s a két karja nem elég hosszú már, hogy átfogja hasát.

Az óra éppen félnyolcat ütött. A perjel utolsó-nak kelt, élni szokott azzal az előjoggal, mely a zárdafőnököknek egy órával hosszabb alvást biztosít, mint a szerzeteseknek, de az éjszakai pihenést nyugodtan és kedélyesen folytatta tovább karosszékében, melynek párnái dunnalúd pelyhével vannak kitömve.

A perjel tehát karosszékében szunyókált, míg a nappal megszokott módon reáköszöntött.

A szoba ajtaja halkán kinyílt és belépett rajta, a perjelt fel nem ébresztve, két szerzetes.

Az első harminc-harmincöt éves sápadt, sovány ember volt, ki idegesen görnyedve állt meg jakobinusköntösében; fejét fennen hordotta; pillantása, mely nyílként lövelt elő sólyomszeméből, parancsolt, még mielőtt ő maga megszólalt volna. Ezt a szerzetest Borromeus testvérnek hívták; három hét óta ő volt a zárda kincstartója.

A másik tizenhét-tizennyolc éves, élénk fekete szemű, merész tekintetű, előreszökő állú, alacsony, de jól megtermett fiatal ember volt, ki bizonyos büszkeséggel mutogatta két izmos karját, mikor felgyűrte csuhájának bő ujjait.

— A perjel még alszik, Borromeus testvér, — mondotta a fiatalabbik szerzetes — felkeltsük-e?

— Őrizkedjünk attól, Jakab testvér, — felelte a kincstárnok.

— Csakugyan kár, hogy olyan perjelünk van, ki soká alszik, — folytatta a fiatal testvér — mert fegyvergyakorlatot tarthattunk volna most reggel; láttad, mily szép páncélok és puskák vannak a fegyvertárban?

— Csitt, testvér, meg találják hallani.

— Mily szörnyű baj, — mondotta a kis barát, dobantva lábával, de a vastag szőnyegen szerencsére hangtalanul; — mily szerencsétlenség, mert ma oly szép idő van s az udvar oly száraz, mily szép gyakorlatot lehetett volna ma tartani, Borromeus testvér!

— Várni kell, gyermekem, — felelte Borromeus testvér színlelt alázatossággal, melyet meghazudtolt szemének tüze.

— De miért nem parancsolod, hogy osszák ki a fegyvert? — mondotta hevesen Jakab és újra felgyűrte csuhájának ujját.

— Tudhatod, testvérem, hogy én nem parancsolok, — felelte Borromeus kenetesen — nincs-e itt az úr? Tiszteljük rangját és álmát, — folytatta és a szoba közepére lépett, de oly szerencsétlenül, hogy felrugta a zsámolyt.

Bár a szőnyeg tompította a zajt, dom Gorenflot a lárma miatt mégis felriadt és felébredt.

— Ki van itt? — kiáltotta egy elaludt őrszem ijedelmével.

— Főtisztelendő perjel úr, — mondotta Borromeus testvér — bocsánatot kérünk, hogy megzavartuk jámbor elmélkedésében, de azért jöttem, hogy kérjem parancsait.

— Áh! jó reggelt, Borromeus testvér, — mondotta Gorenflot fejének könnyű jeladásával és pillanatig tartó gondolkodás után így folytatta: — Miféle parancsokat?

— A fegyvereket és felszereléseket illetőleg.

— A fegyvereket és felszereléseket illetőleg?
Minek a fegyver?

— Egy héttel ezelőtt azt mondotta nekem főtisztelendő urunk, s megismétlem tulajdon szavait, azt mondotta nekem: „Jó volna, fegyvert szerezni be, Borromeus testvér, hogy felfegyverezhessük szerzeteseinket és testvéreinket; a testgyakorlat úgy fejleszt ki a testet, mint a jámbor intelmek a lélek erejét.”

— Azt mondtam? — dörmögte Gorenflot — egy szóra sem emlékszem.

— Úgy van, főtisztelendő perjel úr, sőt latinul hozzátette még: *Militat spiritu, militat gladio*.

— Oh! — kiáltotta dom Gorenflot nagyot bámulva — azt mondtam volna? No, ha azt mondtam, — tette hozzá s lassan lehajtotta fejét — akkor volt rá okom, hogy azt mondjam, Borromeus testvér. Csakugyan, mindig azt tartottam, hogy gyakorolni kell a testet, s mikor még egyszerű szerzetes voltam, küzdöttem szóval, sőt karddal is...

— Tehát lelkiismeretesen végre fogom hajtani parancsait, — mondotta Borromeus és visszavonult Jakabbal együtt, ki örömeiben egészen reszketve huzta meg hátul a csuháját.

— Menjetek, — mondotta Gorenflot méltóság-teljesen.

— Oh! főtisztelendő perjel úr, — mondotta Borromeus, ki néhány pillanat mulva ismét visszatért, — elfelejtettem...

— No?

— A társalkodóban egy barátja van, ki beszélni óhajt kegyelmeddel.

— Kinek mondja magát?

— Briquet Róbert mesternek.

— Briquet Róbert mester, — felelte Gorenflot

— nem barátom, Borromeus testvér, hanem egyszerűen csak ismerősöm.

— Főúsztelendőséged tehát nem fogadja?

— De igen, igen — mondotta Gorenflot egykedvűen — szórakoztat az az ember; hadd jöjjön fel.

Borromeus testvér másodszor is meghajolt és kiment. De Jakab testvér egy ugrással abban a szobában termett, ahol a fegyvereket tartották.

Öt perccel azután az ajtó ismét kinyílt és Chicot megjelent a küszöbön.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

A két jóbarát

Dom Modeste megmaradt abban az ájtatosan előrehajlott tartásban, melyet magára vett. Chicot végigment a szobán és hozzá tartott. A perjel csak annyit tett meg kegyesen, hogy kissé meghajtotta a fejét, jelezve a belépőnek, hogy észrevette.

Chicot egy pillanatig csodálkozni látszott a perjel közömbösségén; még jobban közeledett hozzá, köszöntötte, mikor tiszteletteljesen kimért távolba ért hozzá és így szólt: — Jó reggelt, perjel úr!

— Ah! itt van, — mondotta Gorenflot. — Úgy látom, feltámadott!

— Azt hitte, hogy meghaltam, perjel úr?

— Istenemre! az ember nem látta már kelmedet.

— Dolgom volt.

Chicot tudta, hogy Gorenflot szófukar ember, míg két, vagy három palack ó-burgundival fel nem

hevítette magát. Minthogy pedig e nagyon kevéssé előrehaladott órában minden valószínűség szerint még józan volt, maga alá huzott egy jó karosszékét, szó nélkül ült le a kandalló mellé s a tűzhely rostélyára rakta a lábát.

— Velem reggelizik, Briquet úr? — kérdezte dom Modeste.

— Talán, tisztelendő perjel úr.

— Ne nehezteljen rám, Briquet úr, ha nem volna lehetséges, hosszabb időt szentelnem önnek, mint szeretném.

— Úgy van! ki az ördög kívánja az ön idejét, perjel úr? *Ventre de biche!* Egyáltalában nem kérttem a reggelijét sem, ön maga hívott meg reá.

— Hogyne, Briquet úr, — felelte dom Gorenflot némi nyugtalansággal, amit érthetővé tett Chicot határozott hangja — igen, mindenesetre én hívtam meg, de...

— De azt hitte, hogy nem fogadom el a meghívást?

— Oh, dehogy! Szoktam én furfangokhoz folyamodni, Briquet úr?

— Az ember olyan, hogy felveszi mindazt a szokást, amelyet fel akar venni, mikor oly méltóság-teljes férfiú, mint kegyelmed, tisztelendő perjel úr, — felelte Chicot oly mosollyal, mely csak az ő tulajdona volt.

Dom Gorenflot pislogó szemmel nézett Chicotra. Képtelen volt kitalálni, hogy Chicot gúnyolódik-e, vagy komolyan beszél.

Chicot felállt.

— Miért áll fel, Briquet úr!

— Azért, mert elmegyek

— És miért megy el, holott az imént azt mon-
dotta, hogy velem reggelizik?

— Nem mondtam, hogy vele reggelizem.

— Bocsánat, meghívtam.

— Én pedig azt feleltem: talán; *talán* nem egy-
értelmű azzal, hogy: igen.

— Haragszik?

Chicot kacagott. — Hogy én haragudnám? —
mondotta — ugyan miért? Azért, mert kegyelmed
orcátlan, tudatlan és goromba? Oh! kedves perjel
úr, sokkal régebben ismerem kelmedet, semhogy
bosszankodnám ily tökéletlenségein.

Vendégének ettől az őszinte kifakadásától le-
sujtva, Gorenflot a száját is nyitva felejtette.

— Isten áldja meg, perjel úr, — folytatta Chicot.

— Oh! ne menjen el.

— Utam nem enged semmi halogatást.

— Utazik valahova?

— Küldetésben járok.

— Küldetésben? Kitől?

— A királytól.

Gorenflot egyik örvényből a másikba esett. —
Küldetésben, — mondotta — küldetésben a király-
tól? tehát viszontlátta?

— Hogyne.

— És magához engedte?

— Lelkesedve; van benne emlékező képesség,
ámbar király.

— Küldetés a királytól, — dünnyögte Gorenflot
— én pedig orcátlan, tudatlan és goromba!

— Chicot a szemszögletéből figyelte s látta,
hogy a perjel elsápad. Aztán olyan mozdulatot tett,
mintha indulni akarna.

— Mondjon mindent, amit akar, — mondotta Gorenflot — de ne vessen reám többé olyan pillantásokat. Aztán meg nem szokás ám úgy menni el, hogy az ember ne evett volna; nem egészséges. Reggelizzünk már. Súlyt vetek reá, hogy együtt reggelizhetünk, drága Chicot úr, és megvárakoztatom akár örök időkre azt a hölgyet is, ki a palackok százaival küldözi nekem szicíliai borait. Megteszek mindent, hogy jóvátegyem azt az igazságtalanságot, mellyel illettem.

— Igaztalansága féket nem ismerő kevélységéből fakad.

— Meg fogom alázni magam, barátom.

— Orcátlan lustaságból.

— Chicot, Chicot, holnaptól fogva sanyargatni fogom magam azzal, hogy mindennap gyakorlatokat végeztetek szerzeteseimmel. •

— Gyakorlatokat szerzeteseivel? — kérdezte Chicot, nagyot bámulva; — és miféle gyakorlatokat? Talán a szénahányó villával?

— Nem, fegyverrel. Bizony mondom, fárasztó a vezénylés.

— Kelmed vezényli a jakobinusok gyakorlatait? és kinek támadt az az ötlete, hogy gyakorlatoztassa a csuhásokat?

— Úgy látszik, nekem.

— Kelmednek? Lehetetlen az.

— De igen, én adtam meg a parancsot Borromeus testvérnek.

— Ki az a Borromeus testvér?

— Oh, igaz, nem ismeri. A kincstárnok.

— Hogyan lehet olyan kincstárnokod, akit én nem ismerek, mamlasz?

— Legutóbb nálam tett látogatása óta van csak itt.

— És honnan vetted ezt a kincstárnokot?

— Guise bíbornok úr ajánlotta be hozzám.

— Az a karvalyorrú volna, kit ott lenn láttam? Az a barát, aki bejelentett?

— Az.

— Oh! oh! — kiáltotta Chicot önkénytelenül; — és milyen különösebb tulajdonsága van a bíbornok úr által oly melegen ajánlott kincstárnoknak?

— Úgy számol, mint Pythagoras.

— És ő ajánlotta kelmednek, ügyebár, hogy fegyverezze fel szerzeteseit?

— Nem, kedves Chicot úr, a gondolat az enyém, egészen az enyém.

— Semmi kevélység, megrögzött bűnös, a kevélység halálos bűn; az a gondolat nem a kelmed agyából pattant ki.

— Az enyémből-e vagy az övéből? nem tudom már, hogy nekem támadt-e az a gondolatom, vagy neki. Nem, nem, határozottan nekem, sőt úgy rémlik, hogy abból az alkalomból nagyon szellemes és ragyogó latin kifejezéssel éltem.

Chicot közeledett a perjelhez.

— Latin kifejezéssel, maga, kedves perjelem? — mondotta; — és emlékszik még arra a latin kifejezésre?

— Militat spiritu...

— Militat spiritu, militat gladio.

— Úgy van, úgy van! — kiáltotta dom Modeste nagyon lelkesen.

— No jól van, nem lehet barátságosabb módon

mosni ki magát a dologból, mint kelmed, dom Modeste; megbocsátok kelmednek.

— Oh! — kiáltotta Gorenflot mély megilletődéssel.

— Még mindig barátom, igaz barátom. — Gorenflot egy könnyet törölt ki szeméből. — De menjünk reggelizni, s majd elnéző leszek a reggelivel szemben.

— Azt mondom, — jelentette ki Gorenflot lelkesen — megüzenem a szakács testvérnek, hogy ha nem lesz fejedelmi az ennivalónk, akkor tömlőcbe záratom.

— Tegye meg, hiszen kelmed az úr.

— És kihuzzuk a dugót néhányából azoknak a palackoknak, melyeket a várt hölgytől kaptam.

— Támogatni fogom kelmedet tanácsommal, barátom.

— Engedje meg, hogy megölelhessem, Chicot.

— Meg ne fojtson, inkább beszéljünk.

HUSZADIK FEJEZET

Az asztalnál

Dom Modeste maga elé hívatta Özséb testvért, ki nem is elöljárója, hanem bírása előtt jelent meg. Fráter Özséb, a szakács volt.

A válogatós perjel éles bíráló szavai után a következőképpen állapították meg a reggeli sorrendjét: Rántotta kakastaréjjal — töltött csiperkegomba —

rák Madeira-mártással — borban főtt sonka pisztáciával — angolna — kakukfű-krém.

Özséb meghajolt és kiment.

Utána a pincemester-testvér jelent meg és nem kevésbé pontos és nem kevésbé részletekbe menő parancsokat kapott.

Tíz perccel ezután a két jóbarát finom abroszszal terített asztalnál, párnákkal bélelt nagy karosszékbe temetkezve ült egymással szemközt, késével és villával, mint két párbajozó.

Chicot éhes ember módjára támadott, ellenben a perjel oly ember módjára, ki nem bízik sem magában, sem asztaltársában. De néhány perc múlva Gorenflot már falni kezdett, Chicot pedig figyelt.

Rajnai boron kezdették, aztán áttértek az 1550-iki burgundira, megízleltek egy bámulatos aszumbort, melynek korát nem ismerték, hörpentettek a saint-perayiból; végre eljutottak a hölgynek, a perjel gyónóleányának szicíliai borához.

— Mit szól hozzá? — kérdezte Gorenflot, mikor ő maga már háromszor is megkóstolta anélkül, hogy véleményt mert volna mondani.

— Sima, de könnyű, — felelte Chicot; — és hogy hívják a bűnbánó hölgyet?

— Nem ismerem.

— Adta lelke, nem tudja a nevét?

— Igazán, nem tudom, követ útján érintkezünk egymással.

Chicot szünetet tartott s közben szelíden lehúnyta szemét, mintha annak a bornak, melyet a szájában tartott, meg akarná vizsgálni az ízét, mielőtt leeresztené a garaton, valóság szerint pedig azért, mert gondolkodni akart.

— Eszerint hát egy hadsereg generálisával van szerencsém egy asztalnál ülni? — mondotta öt percmulva.

— No persze, azzal!

— Micsoda! sóhajt, mikor ezt mondja?

— Oh! nagyon fárasztó dolog az.

— Mindenesetre; de megfiztető és szép.

— Dicső! csak az a baj, hogy vége a nyugalomnak a házban... és tegnapelőtt majdnem kénytelen voltam törölni egy fogást a vacsorából.

— Törölni egy fogást... és miért?

— Azért, mert kénytelen vagyok bevallani, hogy többen legjobb katonáim közül elég vakmerők voltak, kevesleni azt a burgundi mustkolbászt, melyet pénteken harmadik fogásnak tettek az asztalra.

— Ah! keveslették... és mivel adták okát?

— Azt mondták, hogy még éhesek és kértek még egy bőjti eledelt, szárcsát, tengeri rákot, vagy ízes halat. Megértheti ezt a falánk népet?

— A manóba, ha sokat kell gyakorlatozniok, nem lehet csodálkozni, hogy megéhültek azok a szerzetesek.

— Akkor hol volna az érdem? — felelte a perjel. — Jól enni és jól dolgozni mindenki tud. Az ördögbe! az ember legyen képes felajánlani nélkülözéseit az Úrnak, — tette hozzá, s egy óriási falatot rakott a szájába.

— Ígyék, Modeste, ígyék, — mondotta Chicot — a torkán akad mindjárt, máris oly vörös, mint a rák.

— Felháborodásomban, — felelte a perjel és kihajtotta öblös poharát.

Chicot nem zavarta benne, de mikor Gorenflot letette poharát az asztalra, így szólt hozzá: — Hadd

hallom tovább, folytassa a történetet, szavamra, nagyon érdekel. Tehát megvont tőlük egy fogást, mert azt tartották, hogy keveset kapnak enni. Hát ez nagyon szellemes volt.

— A büntetés nem is maradt megfelelő hatás nélkül; azt vártam, hogy fellázadnak; de hát a szelmők szikrázott és a fogukat csikorgatták.

— Ami nagyon érthető is, mert éhesek voltak.

— Éhesek voltak? Hát én azon az estén nagyon különös megfigyelést tettem, melyet tudományos megvizsgálásra fogok ajánlani; magamhoz hívtam Borromeus testvért s kiadtam neki a tál étel megvonására vonatkozó utasítást, amít, látva zendülést, még a bor megvonásával tetéztem. Végezetül pedig, hogy megkoronázzam művemet, újabb gyakorlatot rendeltem el, mert el akartam taposni a lázadás hidráját; azt hittem, legyöngülten, sápadtan és verejtékezve látom majd embereimet s készültem is már egy dörgedelmes beszédre arról a tételről, hogy: „Aki kenyereket eszi...” Előre nevettem magamban, mikor az udvar közepén roppantul eleven, izmos, sáskák módjára ugrándo-zó fickók csoportját pillantottam meg, s ez az a jelenség, melyről ki akarom kérni a tudósok véleményét. Még a bor szagát is megéreztem rajtuk.

— A bor szagát? E szerint Borromeus testvér lóvá tette?

— Oh, ami Borromeust illeti, teljesen nyugodt vagyok benne, mert az az ember maga a megtestesült engedelmesség; ha azt mondanám Borromeus testvérnek, hogy piríttassa meg magát lassú tűzön, maga menne a rostélyért és maga gyujtaná meg a rőzsenyalábot.

— Ugyancsak rossz arcismerő kelmed, — felelte Chicot és megkaparta az orrát; — reám nem teszi azt a benyomást. És azt mondod, érezni lehetett rajtuk a bor szagát?

— Mint a boroshordón, nem szólva arról, hogy vörösek voltak, mint a főtt rák; meg is jegyeztem ezt Borromeus testvérnek.

— Bravó!

— Mire azt felelte, hogy a nagyon élénk, természetes kívánság ugyanazt a hatást idézi elő, mint a kielégítés.

— Oh! oh! — mondotta Chicot; — ventre de biche! csakugyan nagyon finom megállapítás. A te Borromeusod nagyon erős ember, csak azt csodálom, hogy oly keskeny orra és vékony ajka van. És meggyőződött?

— Tökéletesen, s magad is meg fogsz győződni, jer kissé közelebb, mert már nem mozdulhatok széldülés nélkül.

Chicot közelebb húzta székét. Gorenflot tölcsért alakított a kezéből és Chicot füléhez tartotta.

— Nos? — kérdezte Chicot.

— Várj csak, rövidre fogom. Jut-e még eszedbe Chicot, az az idő, mikor fiatalok voltunk? Az az idő, mikor a vér tüzelt... mikor tisztességtelen gerjedelmek...

— Perjell! perjell! — kiáltotta Chicot szemérmesen.

— Borromeus mondja, és kijelentem, hogy igaza van; a nagyon élénk vágy nem idézte elő néha a valóság látszatát?

Chicot oly harsányan kacagott, hogy a borosüvegek táncra keltek az asztalon.

— Jól van, jól van, — mondotta — el fogok járni fráter Borromeus iskolájába és ha elméletei kellőképpen áthatottak engem is, akkor egy kegyet fogok kérni tisztelendő atyámtól. Bízva reám egy heti időre a perjelség gazdasági ügyeinek intézését. Borromeus testvért akkor majd elméleteivel etetem, tálat és üres poharakat teszek eléje és így szólok hozzá: kívánjon éhsége és szomszédja teljes erejével egy gombával sült pulykát, meg egy palack Chambertint, de jól vigyázzon, kedves filozófus testvér, be ne rúgjon attól a palack Chambertintől és el ne csapja a gyomrát azzal a pulykapecsenyével.

— Tehát nem hiszel a vágy erejében, te pogány? — jajdult fel Gorenflot. És megtöltötte poharát. — Igyunk arra a jó időre, melyet az imént említettünk, Chicot, — mondotta — kocintsunk a *Bőség szarujában* elköltött vacsoráinkra!

— Bravó, azt hittem, már rég megfeledkeztél róluk, tisztelendő atyám.

— Szentségtelen ember, mindez csak szunnyad állásom méltósága alatt; de, Istenemre, a régi vagyok

És Gorenflot, ámbár Chicot ismételve hallgatásra intette, reágyujtott kedves nótájára:

A számár, ha sarjut érez,
Hegyezi a nagy fülét;
A flaskó, ha eléd teszik,
Kiadja a hegy levét.
De nincs olyan duhaj legény,
Mint a berugott barát,
Korcsmát bujja, utcát rója,
Míg kifujja mámorát.

— Hallgass már, boldogtalan, — mondotta Chicot — Borromeus testvér, ha be találna lépni, azt hinné, hogy egy álló hétig nem itté, nem ittál semmit.

— Ha fráter Borromeus belépne, ő is együtt énekelne velünk.

— Hallgass már és felelj inkább a kérdésekre. Mondd csak, a fegyvergyakorlatok azt jelentik, hogy a klastromodból kaszánya lett?

— Úgy van, barátom, ez reá a megfelelő szó, valóságos kaszánya. valóságos kaszánya. De hallod, ígyál már!

— Nem, nagyot kell még masiroznom.

— Azt hiszed, nekem nem kell masiroznom? azért mégis iszom.

— Oh! te, az egészen más; azonkívül szükséged van a tüdődre is, hogy meghallják a vezényszavadat. De mi ez, mi ez?

— Kezdődik a gyakorlat.

Az udvarról csakugyan hangok és fegyverek hatalmas lármája hallatszott fel.

Ebben a pillanatban belépett Borromeus; Chicotra egy pillantást vetett, mely gyors volt és ferde volt, mint a párthusinak áruló nyila.

„Oh! oh!” gondolta magában Chicot, „nem tetted jól, hogy reám vetetted ezt a pillantást, mert elárult.”

— Főtisztelendő perjel úr, — mondotta Borromeus — már várják lenn, hogy megkezdhessük a fegyverek és a páncélok szemlélését.

— Páncél! oh! oh! — mondotta magában halkan Chicot; — tudok már mindent, tudok már mindent. — És hirtelen felállt.

— Részt fog venni gyakorlatainkon, — mondotta

Gorenflot, ki most maga is felállt, mint valami lábra helyezett márványtömb; — a karját, barátom; szép oktatásnak lesz tanuja.

— Ugy van, a főtisztelendő perjel úr kitűnő tak-
tikus, — mondotta Borromeus, ki folyton Chicot ki-
fűrkészhetetlen vonásait nézte.

— Dom Modeste minden tekintetben kiváló em-
ber, — felelte Chicot és meghajolt. Aztán egészen
halkan így dünnyögött magában: — Jó lesz vi-
gyázni magadra, sasfiók, mert ha nem, van itt egy
kánya, mely kitépi tolladat.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

Borromeus testvér

Mikor Chicot, a tiszteletreméltó perjelt támo-
gatva, leért a perjelség udvarába, a látvány, mely
eléje tárult, egy teljes működésben levő roppant ka-
szárnya képét mutatta. Száz-száz emberből álló két
csoportban váriak a szerzetesek, lábhoz eresztve
alabárdjukat, dzsidájukat és puskájukat, mint a ka-
tonák, mikor megjelenik a parancsnokuk.

Körülbelül ötvenüknek sisak volt a fején; a de-
rékukra erősített övön hosszú kardjuk függött. Má-
sok domború páncéljukban kevélykedtek, melyhez
nagy gyönyörűséggel verdesték vaskeztyűjüket. Me-
gint mások felvértezett kezüket és lábukat mozgat-
ták s igyekeztek hajlítgatni ruganyosságuktól meg-
fosztott ízületeiket.

Borromeus testvér átvett egy sisakot egy növen-

dék-szerzetes kezéből és feltette a fejére, oly gyors és szabályszerű mozdulattal, hogy lovas katona, vagy lándzsás gyalogos nem tehetne volna különben.

Aközben, hogy megerősítette állazó szíját, Chicot nem állhatta meg, hogy szemügyre ne vegye a sisakot, s ahogy nézte, a szája mosolygott, és mosolyogva kerülte meg Borromeust, mintha minden oldalról meg akarta volna csodálni.

Még többet is tett: közeledett a kincstárnokhoz és végighúzta kezét a sisak domborulatain.

— Szép sisakja van, Borromeus testvér, — mondotta; — hol tett szert reá, kedves perjelem?

Gorenflot nem felelhetett, mert abban a pillanatban páncélt kötöttek reá, mely, noha elég öblös lett volna arra, hogy magára vehesse egy farnesei Herkules, mégis érzékenyen szorította a perjel kövér húsredőit.

— Morbleu! ne szorítsátok meg úgy, — kiáltotta Gorenflot; — ne csatoljátok oly szorosan reám, megfulladnék tőle, nem volna hangom. Elég volt! elég volt!

— Ha jól értettem, azt kérdezte a főtisztelendő perjeltől, hogy hol tett szert a sisakomra? — mondotta Borromeus.

— A főtisztelendő perjeltől kérdeztem, nem pedig kelmedtől, — felelte Chicot — mert felteszem, hogy ebben a zárdában, mint minden más hasonló helyen, minden a főnök parancsára történik.

— Mindenesetre úgy van, és semmi sem történik itt az én parancsom nélkül, — mondotta Gorenflot. — Mit kérdezett, kedves Briquet uram?

— Azt kérdezem Borromeus testvértől, tudja-e, honnan szereztek ezt a sisakot.

— A katonai felszereléseknek abból a tömegéből való melyet tegnap vett a főtisztelendő perjel úr, hogy felfegyverezze a klastromot.

— Én? — riadt fel Gorenflot.

— Kegyelmed parancsolta meg, mint emlékezni méltóztatik, hogy hozzanak ide sok sisakot és különféle páncélokat, és végrehajtották kegyelmednek ezt a parancsát.

— Igaz, igaz! — kiáltotta Gorenflot.

— *Ventre de biche!* — mondotta magában Chicot — a sisakom, úgy látszik, nagyon ragaszkodott a gazdájához, mert előbb a Guise-palotába vezetett, most pedig, mint az elveszett kutya, a jakobinusok perjelségében keres fel.

Ebben a pillanatban Borromeus testvér jeladására szabályos sorok alakultak, és csendesség támadt az udvarban.

Chicot leült egy padra, hogy kényelemmel nézhesse végig a gyakorlatokat. Gorenflot állva maradt és úgy tartotta magát egyensúlyban a lábain, mint két cölöpön.

— Vigyázz! — mondotta halkan Borromeus testvér.

Dom Modeste óriási kardot vont elő vashüvelyéből, megforgatta a levegőben és harsányan kiáltotta: — Vigyázz!

— Főtisztelendőségedet talán fárasztja a vezénylés, — mondotta ekkor Borromeus testvér nyájas előzékenységgel; — főtisztelendőséged ma reggel gyengélkedett; ha volna kegyes, kímélni drága egészségét, ma én vezényleném a gyakorlatot.

— Úgy akarom, — felelte dom Modeste; — csakugyan, gyengélkedem, megfulladok, eredj.

Borromeus meghajolt és az arcvonai élére állt, oly mozdulattal, mint aki hozzá vanschokva az aféléhez.

— Mily előzékeny szolgál, — mondotta Chicot; — valóságos drága gyöngy ez a fiatalember. Csakugyan nincs itt más dolgod, mint lefeküdni és aludni, amikor kedved tartja. Borromeus testvér örökösödik helyetted!

— Istenem, hogynem!

— Csak ezt akartam tudni, — mondotta magában Chicot, ki most Borromeusra magára terelte minden figyelmét.

Bámulatos volt látni, hogy a kincstárnok egyszerre úgy egyenesedik fel páncélja alatt, mint a csataló.

— Kitünő tanítványod ez a Borromeus, — ismételte meg Chicot.

— Megért engem, rendkívül értelmes ember.

A barátok rohamot indítottak, támadtak karddal, dzsidával és gyakorlatoztak puskájukkal is. Mikor odáig értek, a perjel így szólt Chicothoz: — Megfogod látni a kis Jakabomat.

— Ki a te kis Jakabod?

— Nagyon kedves fiú, kit magam mellé akartam venni, mert nyugodt külsejű fiú és erős keze van, amellet pedig eleven, mint a salétrom.

— Ah! csakugyan? és honnan került ide a kedves legényke?

— Várj, várj majd megmutatom, nézd, ott van, puskát tart a kezében és elsőnek akar célba löni.

— És jól lő célba?

— Száz lépésről sem hibázza el a feldobott pénzdarabot,

— No, az ilyen fiú kitűnően segédkezhetik a misénél; de várjunk csak!

— Mit várjunk?

— Igen, igen, nem, nem.

— Talán ismered a kis Jakabomat?

— Egyáltalában nem.

— De eleinte azt hitted, hogy ismered?

— Igen, úgy rémlett, mintha láttam volna egy bizonyos templomban, egy bizonyos napon, vagyis inkább egy bizonyos éjjelen, mikor egy gyóntató székben voltam bezárva... de nem, csalódtam, nem ő volt.

Be kell ismernünk, hogy Chicot szavai ezuttal nem egyeztek meg a valósággal. Chicot sokkal kitűnőbb arcismerő volt, semhogy valaha elfelejtett volna oly arcot, melyet egyszer megnézett.

A kis Jakab, mint Gorenflot nevezte, aközben, nem is sejtve; hogy a perjel és barátja őt figyelik, megtöltött egy nehéz puskát, mely volt oly hosszú, mint ő maga; megtöltötte, aztán büszkén állt meg a céltól száz lépésnyire és célzott. A lövés eldördült és a golyó a barátok tetszésriadala közben feketébe talált.

— Fékomadta! ez aztán célba talált, — mondotta Chicot. — Szavamra, helyre legényke.

— Köszönöm, uram, felelte Jakab, kinek arca kipirult örömében.

— Kitűnően bánsz a fegyverrel, fiam, — mondotta neki Chicot.

— Igyekszem megtanulni, — mondotta Jakab.

Így szólva, félretette a puskát, kivett egy dzsidát a szomszédja kezéből és oly módon forgatta meg, hogy Chicot csak megújíthatta dicséreteit.

— A kardforgatásban különösen kiváló, — mondotta dom Modeste. — A hozzáértők nagyon erősnek tartják; annyi bizonyos, hogy a gyerekeknek vasból van a térdhajlása, acélból a kézcsuklója és reggeltől estig a karddal gyakorolja magát.

— Szeretém látni, hogyan forgatja, — mondotta Chicot.

— Oh! — mondotta Borromeus — rajtam kívül talán nincs is itt senki, aki mérközhetnék vele; de hogy' volnánk kegyelmeddel uram?

— Én csak szegény polgárember vagyok, — felelte Chicot a fejét rázva; — valamikor magam is forgattam a kardot, de már reszket a lábam, nem biztos a karom, és a fejem sem a régi.

— De még mindig gyakorolja magát? — kérdezte Borromeus.

— Valamennyire, — felelte Chicot s olyan pillantást vetett a mosolyogva figyelő Gorenflotra, hogy az önkénytelenül kiszalasztotta száján a David Miklós nevet.

De Borromeus nem vette észre azt a mosolyt és nem hallotta azt a nevet, s teljes nyugalommal adta ki a parancsot, hogy hozzanak egy pár vívótört meg egy pár vívómaskzot. Örömtől repesve kapta fel Jakab a csuháját egész a térde magasságáig és kiáltva egyet, megvetette lábát a homokban. De Chicot így szólt: — Minthogy nem vagyok sem barát, sem katona, jó ideje már, hogy nem gyakoroltam a fegyverforgatást; Borromeus testvér, talán inkább kelmed adhatná meg a leckét Jakab testvérnek, hiszen kelmed csupa ín és csupa izom! Megengedi, kedves perjel?

— Parancsolom! — szavalta a perjel, ki mindig

boldog volt, mikor alkalma nyílt kimondani ezt a szót.

Borromeus levette fejről a sisakot; Chicot gyorsan érette nyult és a kezébe adott sisak lehetővé tette volt gazdájának, hogy megállapíthassa azonoságát; míg polgárunk ilyképen vizsgálgatta a sisakot, a kincstárnok derekára kötötte fel a csuháját és készült a viadalra.

Valamennyi szerzetes körbe állt a növendék és az oktató körül.

A viadalra készülődők állásba helyezkedtek. Látni lehetett hogy Borromeus levetette a vallásos álarcot és vívómesterré alakult át. Minden egyes dőfést egy figyelmeztetéssel, egy tanáccsal, egy szemrehányással kísért, de a növendék ereje, fűrgesége és heve gyakran győzött mesterének jó tulajdonságain, és Borromeus testvér olyankor alapos dőfést kapott a melle közepébe. Chicot elnyelte szemével ezt a látványt és számlálta a találatokat.

Mikor a viadal véget ért, vagyis inkább, mikor a viaskodók első szünetüket tartották, Jakab hatszor, Borromeus kilencszer adott tust, ami szép eredmény a tanítványnak, de nem elég az oktátónak.

Borromeus szemében villám cikázott fel, amit az egy Chicot kivételével nem vett észre senki. Pedig ez a szemvillanás új vonást árult el Borromeus jelleméből.

— Helyes, — mondotta magában Chicot — büszke.

— Uram, — mondotta Borromeus oly hangon, melyet csak nagy megerőltetéssel tehetett édeskéséssé — a fegyvergyakorlat nehéz mindenkinek, hát még nekünk szegény szerzeteseknek?

— Igen, — felelte Chicot, ki el volt határozva, hogy végképpen sarokba szorítja Borromeus testvért — de az oktátónak nem szabad felényinél kevesebb előnyt szereznie tanítványa előtt.

— Oh, Briquet úr, — felelte Borromeus egészen sápadtan, és az ajkába harapott — úgy látom, nagyon határozott nézetei vannak.

— Helyes, hirtelen fellobbanó, — gondolta magában Chicot — ez máris két halálos bűn; mondják, hogy egy is elég abból arra hogy romlásba döntse emberét; könnyű dolgom lesz ezzel.

Aztán fennhangon így folytatta: — És ha Jakab nyugodtabban vívna, bizonyos vagyok benne, hogy az eredmény egyenlő volna.

— Nem hiszem, — felelte Borromeus.

— No én bizonyos vagyok benne.

— Briquet urnak, ki otthon van a vívásban, — mondotta Borromeus keserű hangon — magának kellene kipróbálnia Jakab erejét; akkor jobban számot adhatna magának róla.

— Oh! öreg vagyok, — mondotta Chicot.

— Igen, de hozzáértő, — felelte Borromeus.

— Oh! gúnyolódik, — mondotta magában Briquet, várj csak, várj! De, — folytatta — van egy körülmény, mely értékét veszi megjegyzésemnek.

— Miféle körülmény?

— Az, hogy Borromeus testvér, érdemes oktató létére, meggyőződése szerint szívességből találtatta magát Jakabbal.

— Oh! oh! — fakadt ki Jakab, szintén a homlokát ráncolva.

— Nem, bizonyára nem, — felelte Borromeus, türtőztetve magát, de alapjában véve a legnagyobb

mértékben feldühödve; — minden bizonnal szeretem Jakabot, de nem romtom el ily szivességekkel.

— Bámulatos, — felelte Chicot, — bocsásson meg, én azt hittem.

— De próbálkozzék meg vele ön, ha így beszél, — mondotta Borromeus.

— Oh ne ijesszen meg!

— Legyen nyugodt, elnézők lesznek önnel szemben. Ismerik az egyház törvényeit.

— Pogány! — dűnnyögte Chicot.

— Nos, Briquet úr, csak egy fordulót!

— Próbáld meg, — mondotta Gorenflot — próbáld meg.

— Nem fogok fájdalmat okozni önnek, — mondotta Jakab, ki most szintén mesterének pártjára állt — és kissé szintén marni akart; — nagyon kíméletes kezem van.

— Kedves gyermek, — dűnnyögte Chicot, és mosollyal végződő leírhatatlan pillantást vetett a fiatal szerzetesre.

— No, — mondotta — ha már mindenki úgy akarja...

— Bravó! — kiáltották a jelenlevők, előre örülve a viadalnak.

— Csak megmondom előre, hogy nem fogadok el többet három fordulónál, — mondotta Chicot.

— Amint tetszik, — felelte Jakab.

Lassan tápászkodott fel Chicot a padról, melyre ismét leült, begombolta zubbonyát, elővette vívókeztűjét s a légy után kapkodó teknősbéka gyorsaságával a fejére erősítette a maszkot.

— Ha ez ki tudja védeni az egyenes döféseidet,

súgta oda Jakabnak Borromeus — akkor előre megmondom, nem vívok többé veled.

Jakab biccentett a fejével és oly mosollyal kísértte ezt a mozdulatot, mely körülbelül azt jelentette: „Legyen nyugodt, mesterem.”

Chicot még mindig az előbbi lassúsággal és körültekintéssel helyezkedett állásba és megfeszítette hosszú karjait és lábait, melyeket bámulatos pontossággal úgy helyezett el, hogy leplezte ruganyosságukat és kiszámíthatatlan fejlettségüket.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

A lecke

Chicot egyenesen és keményen állt a lábára, kézcsuklója hajlékony, de erős volt, s kezében tartotta kardját, mely a penge hegyétől a penge feléig hajlékony vesszőnek látszott, markolatától közepéig pedig hajlíthatatlan acél volt.

Jakabon, mikor látta ezt a vasembert, kinek csak a kézcsuklója látszott élni, türelmetlenség vett erőt, mely Chicotra csak azt a hatást tette, hogy a legkisebb rés láttára előrenyújtotta karját és lábát — és meg lehet érteni, hogy ellenfelének nagy élénksége következtében gyakran mutatkoztak ily rések. Minden egyes alkalommal három láb hosszúra nyúlt meg az a roppant kar és szabályszerű gombdöféssel találta a fiatal szerzetes mellének közepét, mintha rugóra járt volna, és Jakab e döfések mindegyike

után haragtól és a versengés vágyától kipirultan hátraszökött.

A fiatalember tíz percig vette igénybe mozgékonyságának minden eszközét; úgy tört előre, mint a tigris, hátrahajolt, mint a kígyó, Chicotnak melle alá csúszott, jobbra és balra szökött. — De az nyugodt arccal és hosszú karjával megragadta az alkalmas pillanatot, félrehárította ellenfelének vitórét és mindannyiszor rendeltetése helyére juttatta a szörnyű gombot.

Borromeus testvér elsápadt, az előbbi szenvedély ismét felzaklatta lelkét.

Jakab végre utolszor támadt Chicotra, ki, látva, hogy nem áll egészen biztosan a lábán, rést mutatott neki, hogy végképpen elejtse. Jakab nem mulasztotta el megtenni azt, amit Chicot várt tőle és Chicot, ki mereven védte ki a szúrást, úgy kivetette egyensúlyából a szegény növendéket, hogy félrebillent és elesett.

Mozdulatlanul, mint a kőszikla maradt helyén Chicot.

Borromeus testvér véresre rágta ujjait.

— Nem világosított fel bennünket arról, hogy elsőrangú vívó, — dörmögte.

— Én, a szegény polgárember, — mondotta Chicot; — én, Briquet Róbert, elsőrendű vívómester? oh, kincstárnok úr!

— De ahhoz, — kiáltotta Borromeus testvér — hogy úgy forgassák a tört, mint kegyelmed, roppant gyakorlat szükséges.

— Ejnye! hogy is ne, — felelte Chicot nyájasan; néhanapján csakugyan forgattam is; de mikor kezembe vettem, mindig csak egy dologra néztem,

Még pedig arra, hogy annak, aki kezében tartja a kardot, a kevélység rossz tanácsadó, a harag pedig rossz segítség. Most pedig hallgasson reám, kis Jakabom, — tette hozzá — magának meglehetően jó kézcsuklója van, de nem felel meg hozzá sem a lába, sem a feje; a víváshoz három lényeges dolog szükséges: először fej, aztán kéz és végül láb; az elsővel az ember védekezhetik, az elsővel és másodikkal győzhet, ha pedig egyesíti mind a hármat, akkor mindig győz.

— Oh! — mondotta Jakab, — vívjon egyszer Borromeus testvérrel! Egészen bizonyos, hogy győnyörűség lesz nézni.

Chicot megvetően akarta visszautasítani az indítványt, de meggondolta, hogy az elbizakodott kincstárnok hasznára találná fordítani.

— Nem bánom, — mondotta — ha Borromeus testvér kívánja, állok rendelkezésére.

— Nem, uram, — felelte a kincstárnok; — ki-kapnék, tehát inkább ismerem el fölényét, semhogymegpróbáljam.

— Oh, mily szerény, mily szeretetreméltó! — mondotta Gorenflot.

— Tévedsz, — súgta fülébe a kérhetetlen Chicot — örülten hiú; ha ily alkalom kínálkozott volna nekem abban az időben, mikor annyi idős voltam, mint ő, térden állva könyörögtem volna azért a leckeért, melyben az imént Jakabnak volt része.

Chicot ezután megint felvette szokott formáját, az iksz-lábat, a görnyedt hátat és állandó fintorát s leült a padra.

Jakab odament hozzá; a csodálat legyőzte a fiatal emberben a kudarc miatt érzett szégyenkezést.

— Adjon leckét nekem, Róbert úr, — mondotta — a főtisztelendő perjel úr, úgy-e bár, megengedi?

— Szívesen, fiam, — felelte Gorenflot.

— Nem akarok különbnek mutatkozni a mesterénél, — mondotta Chicot és meghajolt Borromeus előtt.

— Nem én vagyok Jakab egyedüli oktatója, — felelte Borromeus; — nemcsak én tanítom itt a vívást, s minthogy a tisztesség nem egyedül engem illet, engedje meg, hogy ne vállaljam egészen a kudarc szűgyenét.

— Vajjon ki itt a második oktató? — kérdezte gyorsan Chicot, mikor észrevette, hogy Borromeus, attól tartva, hogy ostobaságot követett el, elpirul.

— Senki, senki, — felelte Borromeus.

— De igen, igen, — mondotta Chicot — nagyon jól hallottam. Ki a másik mesteretek Jakab?

— Igen, igen, egy alacsony, tömzsi ember — kiáltotta Gorenflot. — Maga mutatta be, s néha idejön; jó pofa... az italt is egész elfogadhatóan győzi.

— Nem emlékszem a nevére, — mondotta Borromeus.

Özséb testvér szokott boldog ábrázatával s az övébe szúrt késsel együgyűen közeledett és így szólt:

— Én tudom. Borromeus jeladásokkal intett neki, de Özséb testvér nem vette észre.

— Bussy-Leclerc mester, aki vívómester volt Brüsszelben, — tette hozzá Özséb.

— Mi a szösz! — mondotta Chicot, — Bussy Leclerc mester, mondhatom, jó vívó.

S aközben, hogy ezt a rendelkezésére álló legjámborabb arckifejezéssel mondotta, röptében elkapta

azt a bösz pillantást, melyet Borromeus a rosszkor előzékeny testvérré vetett.

A gyakorlat véget ért és Gorenflot, közcsodálattól kísérve, Chicotval együtt lakásának lépcsője fel-tartott.

— Az ördögbe! — mondotta Chicot, mikor fel-haladtak a lépcsőn — az ember szép dolgokat lát, főtisztelendő perjelem, mikor kegyelmedet látogatja. Ez több, mint amit reméltem és ha visszatérek küldetésemből...

— Oh! igaz, kedves barátom; beszéljünk a küldetéséről...

— Annál szívesebben teszem meg, mert elutazásom előtt üzenetet, vagyis inkább egy embert kell küldenem a királyhoz.

— A királyhoz, kedves barátom? egy embert? tehát levelezésben áll a királlyal? Jó lesz erre a célra valamelyik testvérünk? Nagy tisztesség volna a zárdára nézve, ha testvéreink egyike jelenhetnék meg a király előtt.

— Mindenesetre!

— A legalkalmasabb embert fogom rendelkezésére bocsátani; de mondja el, Chicot, hogyan van az, hogy a király, aki holtnak hitte...

— Azt mondtam neki, hogy csak tetszhalál volt, s hogy megfelelő pillanatban talpraálltam.

— S újra kegyébe fogadta?

— Inkább, mint valaha.

— Akkor mindenesetre megmondhatja a királynak mindazt, amit érdekében teszünk?

— Nem fogom elmulasztani, barátom, nyugodt lehet benne.

— Oh! drága Chicot, — kiáltotta Gorenflot, ki már püspöki talárban látta magát.

— De egyelőre két dolgot kell kérnem. Először pénzt, melyet a király majd visszafizet.

— Pénzt? — kiáltotta Gorenflot és udvariasan állt fel — pénztáraid telve vannak. Adjak ezer tallért?

— Annyit ne, sok lesz; szerény igényű ember vagyok; követi minőségem nem tesz kevélyé és inkább titkolom, mintsem hogy dicsekedjem vele. Elég lesz száz tallér is.

— Tessék. És a második?

— Egy csatlós, aki elkísérjen; társaságkedvelő ember vagyok. Beérném a kis Jakabbal.

— A kis Jakab testvérrel?

— Azzal; tetszik nekem az a fiú.

— Legyen a tied, barátom.

A perjel meghúzta a csengőt, melynek hangjára sietve futott be hozzájuk egy fráter. Küldjék fel Jakab testvért és a városi megbízásokban eljáró testvért.

Tíz perc múlva mindketten megjelentek a küszöbön.

— Jakab, — mondotta Gorenflot — rendkívüli megbízást adok neked.

— Nekem, perjel úr? — mondotta a fiatalember elcsodálkozva.

— Úgy van, nagy útra fogod elkísérni Briquet urat.

— Oh! — kiáltotta határtalan lelkesedéssel a fiatal testvér — hosszabb útra Briquet Róbert úrral, a friss levegőre, a szabadba! Oh, úgy-e, Briquet Róbert úr, mindennap fogunk vívni?

— Fogunk vívni, gyermekem.

— És magammal vihetem a puskámat is?

— Magaddal fogod hozni.

Jakab felszökött és örömében felkiáltva rohant ki a szobából.

— A megbízást illetőleg, — mondotta Gorenflot — szíveskedjél kiadni parancsaidat. Lépjen elő, Panurgosz testvér.

HUSZONHARMADIK FEJEZET

Gorenflot perjel gyónóleánya

A szerzetes, kít a perjel Panurgosz névvel jellött meg, csakhamar belépett a szobába; apró szemével, hegyes orrával és előreszőkö állával a rókához hasonlított. Alázatosan állt meg a küszöbön.

— Jöjjön ide, küldönc úr! — mondotta Chicot; — tudja, hol van a Louvre?

— Tudom, uram.

— És ismer-e Louvreban egy bizonyos Valois Henriket?

— A királyt?

— Igazán nem tudom, hogy ő-e a király, de annak szokták mondani.

— A királlyal lesz dolgom?

— Úgy van, azzal. Ismeri?

— Nagyon jól, Briquet úr.

— Rendben van! Azt fogja mondani, hogy beszélni akar vele.

— Eléje bocsátanak?

— Egészen a komornyikjáig mindenesetre; a szerzetesi ruhája jó beajánlás; ő felsége, mint tudja, nagyon vallásos.

— És mit mondjak ő felsége komornyikjának?

— Mondja neki azt, hogy az Árný küldi. És hogy várja a levelet. Hozzáteheti, hogy az Árný várja, mert csak lassan ballagva tart Charenton felé az országúton.

— És ezen az országúton menjek utána?

— Mindenesetre.

Panurgosz az ajtó felé tartott és felemelte a függönyt, hogy kimehessen; és Chicotnak ekkor úgy tűnt fel, mintha Panurgosz testvér e mozdulatával egy hallgatódzóról vonta volna félre a leplet. Egyébként a függöny oly hamar csapódott le ismét, hogy Chicot nem merte volna határozottan állítani, hogy az, amit valóságnak vett, nem látomány volt-e.

De Chicot éleselméjűsége csakhamar bizonyoságképpen állapította meg, hogy Borromeus testvér hallgatódzik.

— Oh! hallgatódzol, — gondolta magában; — annál jobb, ebben az esetben majd neked beszélek.

— Tehát küldetéssel tisztelt meg a király, kedves barátom? — mondotta Gorenflot.

— Úgy van, bizalmas küldetéssel.

— Bizonyára politikai megbízással?

— Magam is azt hiszem.

— Hogyan, nem tudja, hogy mily feladattal bízták meg?

— Csak annyit tudok, hogy levelet viszek magammal.

— Államtitok. Semmi kétség?

— Azt hiszem.

— És nem gyanít semmit?

— Ugyebár, egyedül vagyunk és bátran megmondhatom, hogy mit gondolok?

— Beszéljen; titoktartó vagyok, mint a sír.

— Nos hát, a király végre elhatározta, hogy megsegíti az anjou herceget.

— Csakugyan?

— Úgy van, Joyeuse úrnak evégből mult éjszaka el kellett utaznia.

— És kegyelmed, barátom?

— Én Spanyolországba megyek. S most elbucszom kegyelmedtől.

— Isten kísérje!

S a két régi barát gyöngéden összeölelkezett.

— Jakab, — kiáltotta a perjel — Jakab!

Panurgosz betolta menyét-arcát a függönyök közt.

— Hogyan, még nem indultál el? — kiáltotta Gorenflot. — Siess, Briquet úr nem várhat; de hol van Jakab?

— Borromeus testvér, édeskés arckifejezéssel és nevető szájjal, szintén előtűnt.

— Jakab testvér elment, — mondotta.

— Hogyan, elment! — kiáltotta Chicot.

— Hát nem azt kívánta, uram, hogy valaki menjen a Louvreba?

— Igen, hogy Panurgosz testvér menjen, — felelte Gorenflot.

— Oh, mily ostoba vagyok! Úgy értettem, hogy Jakab menjen, — mondotta Borromeus és a homlokára csapott.

Chicotnak elborult az arca, de Borromeus sajnálkozása látszólag oly őszinte volt, hogy kegyetlenség lett volna, szemrehányást tenni neki.

— Akkor hát várok, míg Jakab visszatér, —
mondotta Chicot.

Borromeus, homlokát ráncolva, meghajolt.

— Oh! — kiáltotta — egészen elfelejtettem, bár
éppen jelenteni jöttem, hogy az ismeretlen hölgy
megérkezett és kihallgatást kér főtisztelendőségedtől.

Chicot a fülét hegyezte.

— Egyedül jött? — kérdezte Gorenflot.

— Csatlósával.

— Fiatal?

Borromeus szemérmesen sütötte le szemét.

(Úgy látom, álszent, gondolta magában Chicot.)

— Barátom, — mondotta Gorenflot és az állító-
lagos Briquet Róberthez fordult — megértheted...

— Megértem és magadra hagylak, — felelte
Chicot; — a szomszéd szobában, vagy az udvarban
fogok várni.

— Helyesen van barátom.

— A Louvre messze van ide, — jegyezte meg
Borromeus — és Jakab testvér sokáig várathat ma-
gára, annyival inkább, mert az a személyiség, aki-
nek levelet írt, talán nehezen lesz hajlandó, gyer-
mekre bízni egy oly fontos levelet.

— Kissé megkésve gondolta meg ezt, Borromeus
testvér.

— Nem tudtam; ha megbíztak volna bennem...

— Jól van, jól van, majd csak ballagva megyek
Charentonba; a küldönc, bárki legyen, utolérhet.

És a lépcső felé fordult.

— Ne erre, ha úgy tetszik, uram, — mondotta
Borromeus hirtelen — az ismeretlen hölgy itt jön
fel és nem akar találkozni senkivel!

— Igaza van, — felelte Chicot mosolyogva — majd a kis lépcsőn megyek le.

S a mellékajtóhoz tartott, mely egy kis szobába nyílt.

— Nekem pedig, — mondotta Borromeus — lesz szerencsém a főtisztelendő perjel úrhoz felkísérni a gyónóleányát. De ismeri kegyelmed az utat? — kérdezte aztán nyugtalanul.

— Nagyon is, — felelte Chicot és átment a szobán.

Ezen a szobán túl egy másik szoba következett; a titkos lépcső ennek a szobának a küszöbéig ért. Chicot igazat mondott, ismerte az utat, de nem ismert már reá a szobára.

Legutóbbi látogatása óta csakugyan nagyon átváltozott; a békés helyiség harcias színezetet öltött; a falakat fegyverek díszítették, az asztal kardokkal és pisztolyokkal volt telerakva; minden sarokban a puskák és karabélyok egész garmadája hevert egymáson.

Chicot egy pillanatig ebben a szobában maradt; szükségét érezte, hogy gondolkozzék.

„Rejtegetik előttem Jakabot, rejtegetik előttem a hölgyet, a kis lépcsőn kergetnek le, hogy szabadon tarthassák a nagyot; vagyis el akarnak távolítani a kis baráttól és el akarják rejteni előttem a hölgyet, annyi világos. Tehát jó hadicselhez kell folyamodnom és éppen ellenkezőjét kell tennem annak, amit tétetni akarnak velem. Bevárom, míg Jakab visszatér s úgy intézem, hogy a titokzatos hölgyet meglássam. Hohó! De szép páncéling hever itt a sarokban... finom, hajlékony, erős!”

Felvette a földről és megcsodálta.

— Éppen most keresek ilyet, mely puha, mint a gyolcs, — mondotta; — a perjelnek szűk; az ember csakugyan azt hinné, hogy nekem rendelték; csenjűk el ezt a darabot dom Modestetől, majd ha visszatérünk, visszaadjuk neki.

Sietve hajtogatta össze s a zubbonya alá rejtette a páncélinget.

Éppen az utolsó fűzőszijat csavargatta reá, mikor Borromeus testvér megjelent a küszöbön.

— Oh! oh! — dünnyögte Chicot — megint te vagy, de ezuttal megkéstél, barátom.

S hátravetette a két hosszú karját, hátrahajlított a derekát és úgy tett, mintha a falakon levő hadiszereket bámulná.

— Briquet Róbert úr olyan fegyvert keres, mely megfelelne neki? — kérdezte Borromeus.

— Én, barátom? Istenemre, minek nekem a fegyver?

— Oh, aki oly kitűnően bánik vele!

— Feltevés, kedves testvér, pusztá feltevés; a magamféle szegény polgár is bánhatik ügyesen a kezével meg a lábával; de egy dolognak híjával van és mindig híjával is lesz: a katona bátor lelkének. A vívótör meglehetősen villog a kezemben; de higgye el, hogy Jakab egy kard hegyével Charentonig kergethetne innen.

— Csakugyan? — kérdezte Borromeus, félig meggyőzötve Chicot egyszerű és jámbor arckifejezése által.

— Aztán nem győzőm lélekezettel, — folytatta Chicot; — láthatta, hogy nem tudok előretörni, a lábaim gyalázatosak, ott van az én fogyatkozásom.

— Engedje megjegyeznem, uram, hogy ez a fogatkozás még érezhetőbb, mikor az ember utazik.

— Ah, tudja, hogy utra készülök, — jegyezte meg Chicot közömbös hangon.

— Panurgosztól hallottam, — felelte Borromeus elpirulva.

— Mulatságos. Azt hittem, hogy nem beszéltem róla Panurgossal; de hát nincs rá okom, hogy titkoljam. Igen, uram, egy kis útra készülök a hazámba, hol egy kis fekvőségem van.

— Tudja-e, Briquet úr, hogy nagy tisztességhez juttatta Jakab testvért?

— Hogy elkísérhet?

— Először az, aztán meg, hogy láthatja a királyt.

— Vagy a komornyikját, mert könnyen meglehet, sőt valószínű is, hogy Jakab testvér nem fog látni mást.

— Kegyelmed tehát otthon van a Louvrebán?

— Oh, a legnagyobb mértékben, uram. Én szállítom a kallózott harisnyát a királynak meg az udvar fiatal urainak.

— A királynak?

— Az én vevőm volt már, mikor még Anjou hercegnek hívták... Mikor visszajött Lengyelországból, eszébe jutottam és udvari szállítójává tett. Tudja, hogy a király elzarándokolt a chartresi szűz Máriához.

— Tudom, hogy örököse szülessék.

— Úgy van. Azt is tudja, hogy van egy mód, mellyel el lehet érni azt az eredményt, melyet a király kíván?

— Mindenesetre úgy látszik, hogy a király ezt a módot nem alkalmazza.

— Borromeus testvér!

— Tessék?

— Nagyon jól tudhatja, hogy csoda által, nem pedig más módon akar szert tenni trónörököse.

— És ezt a csodát várják?

— A chartresi szent szűztől.

— Vagy úgy, az ing?

— Úgy van. A király elvette az inget attól a jósaágos szűzanyától és a feleségének adta oda, olyképpen, hogy cserében az ingért olyan ruhával akarja megajándékozni, minőt a toledói szűzanya visel, mely, úgy mondják, a legszebb a maga nemében a föld kerektségén.

— Eszerint? ...

— Toledóba megyek, kedves Borromeus testvér, mértéket venni a ruháról és hozzá egészen hasonlólt készíttetni.

Borromeus habozni látszott, hogy hígyjen-e, vagy ne hígyjen Chicot szavának.

— Tehát elképzelheti, hogy ily körülmények közt nagyon kedves volna nekem egy papi ember társasága. De mulik az idő és Jakab testvér már nem várthat soká magára. Egyébként majd künn várom meg, talán a Faubin-keresztnél.

— Azt hiszem úgy lesz a legjobb.

— Tehát lesz szíves, utbaigazítani s hozzám küldeni, mihelyt megérkezik?

— Nem fogom elmulasztani.

— Köszönöm, kedves Borromeus testvér... Nagyon örülök, hogy megismerkedtem kelmeddel.

Mindketten meghajoltak és Chicot lement a kis lépcsőn. Még hallotta, hogy mögötte Borromeus testvér reátolta a reteszt az ajtóra.

És szándékát megvalósítandó, Chicot a lehető legnagyobb feltűnéssel kiment a jakobinusok perjel-ségének kapuján, egy pillanatilag még beszélgetett a kapus testvérrel és az út közepén haladva, a Faubin-kereszt felé tartott.

De mikor odaért, eltűnt egy tanyaház sarkán, ott pedig, mikor érezte, hogy dacolhat a perjel minden Árgusával, még ha oly sasszeme volna is, mint Borromeus testvérnek, végigsompolygott az épület hosszúsági oldalán, leereszkedett egy sövény árkába, s észre nem vétetve, elérte a gyertyánfa-csemeték meglehetősen sűrű sorfalát, mely a zárdával szem-közt húzódott végig.

Azon a helyen, mely a számára lehető legkívá-
natosabb megfigyelőpontnak kínálkozott, leült, vagyis inkább leheveredett és várta, mikor érkezik vissza Jakab testvér a zárdába és mikor megy ki onnan a hölgy.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

A les

Chicotnak, mint tudjuk, nem sok idő kellett, hogy valamire elhatározza magát. Azt határozta el, hogy vár, még pedig a körülmények engedte legnagyobb kényelemmel. A gyertyánfák sűrűjében ablakot vágott magának, hogy azok a jövők és menők, akik érdekelték, ne haladjanak el közelében észrevétlenül.

Az út kihaltnak látszott. Chicot nem látott rajta

senkit, legfeljebb egy meglehetősen hitványan öltözött embert, ki keresztbe ment az uton s hegyes bottal méréseket tett ő felsége a francia király kövezetén.

Mit méreget? miért méreget? ezek a komoly kérdések foglalkoztatták két percig Briquet Róbertet.

Tehát elhatározta, hogy nem téveszti szem elől emberét. De abban a pillanatban, mikor az az ember végzett a méréssel és megint fel kellett volna emelnie fejét, sajnos, fontosabb felfedezés vette igénybe Chicot figyelmét s arra készítette, hogy más pontra fordítsa szemét.

Kinyílt Gorenflot erkélyének két üveges ajtaja s előttint a perjel tiszteletreméltó gömbölyű alakja, mely nagy, kerekre nyílt szemmel, ünnepi mosolygással és legudvariasabb modorával egy hölgyet kísért, ki majdnem teljesen eltűnt prémes szegélyű bánszony köpenyében.

„Oh! oh! mondotta magában Chicot, „a perjel gyónóleánya. Járása fiatalos; nézzük csak a fejét; nos fordulj csak kissé errefelé, kitűnő! Csakugyan különös, hogy hasonlatosságokat fedezek fel minden arcon, melyet látok. Bosszantó ez a szokásom! He-lyes! Most meg a csatlós következik. Oh! oh! benne nem tévedek, Mayneville ő, senki más. Igen, igen, a felfelé pödört bajusz, a kard a kagylóformájú kosarával, igen, ő az; de gondolkozzunk és következtessünk csak kissé: ha Mayneville urat illetőleg nem tévedek, mennykő és villám! miért tévednék Montpensier asszony személyében? mert az a nő, az ördögbe, a hercegnő.”

Mindenki elhiheti, hogy Chicot ettől a pillanattól fogva nem vette le szemét a két kiváló személyiség-

ről. A következő pillanatban látta megjelenni mögöttük Borromeus testvér sápadt arcát, s látta, hogy Mayneville ismételve kérdez tőle valamit.

Még egy pillanat, és Chicot figyelme új irányba terelődött. Aközben, hogy a hercegnő Gorenflotval csevegett, vagyis inkább őt indította csevegésre, Mayneville úr valakinek jelet adott kifelé.

De Chicot nem látott mást annál az embernél, aki a méréseket tette, s a jeladás csakugyan annak szólt; ebből egyenesen következett, hogy azt az embert nem a mérégetés foglalkoztatja. Arcéllal az erkély felé és szemével Páris irányába nézve, megállt.

Gorenflot tovább kellemkedett a gyónóleányával. Mayneville úr néhány szót sugott Borromeus fülébe, az pedig mindjárt azután oly mozdulatokat kezdett tenni a perjel háta mögött, melyeket ugyan Chicot nem értett meg, ellenben a mérískelő ember világosnak tarthatott, mert eltávozott s egy másik újabb jeladásra úgy megállt, mint a cövek.

Mikor néhány pillanatig már nem mozdult, Borromeus testvérnek egy újabb jeladására oly gyakorlatot végzett, mely Chicot uramat annál inkább is foglalkoztatta, mert sehogy sem találhatta ki értelmét. Az az ember arról a helyről, ahol állt, a perjesség kapujához futott, Mayneville úr pedig azalatt kezében tartotta zsebóráját.

Az az ember ebben a pillanatban megfordult és Chicot uram Poulain Miklósra, az előljáróság vagy városbíróság hadnagyára ismert benne, arra az emberre, ki egy nappal azelőtt megvette az öreg pán-célját.

— Ohó! éljen a liga! — mondotta Chicot. —

Most már eleget láttam arra, hogy a többit elmémnek egy kis megfeszítésével kitalálhassam.

A hercegné, Gorenflot és Mayneville rövid ideig tartó beszélgetései után Borromeus megint bezárta az üvegajtót, s az erkély üres volt.

A hercegné nemsokára azután visszavitette magát Párisba és Poulain Miklós is készült utána menni. Neki is el kellett haladnia, épp úgy, mint a hercegnőnek, Chicot rejtekhelye előtt.

— Hallja-e, jó ember, — kiáltotta Chicot az odujából — nézzen ide, ha kérem szabad.

Poulain megrázkódott és az árok felé fordította fejét.

— Meglátott, nagyon helyes! — folytatta Chicot. — Ne tegyen úgy, mintha nem vett volna észre semmit, nagyon tisztelt... Poulain Miklós mester.

A hadnagy olyat ugrott, mint a szarvas, mikor lövés éri.

Chicot azzal, hogy bebizonyította a megrettent embernek, hogy a perjelség erkélyén volt embereket egytől egyig ismeri, s hogy a hadnagy részt vesz a király ellen szőtt összeesküvésben, s azzal, hogy kétségtelenné tette előtte a bitón való halál elkerülhetetlenségét, egészen megpuhította a szegény embert, úgy, hogy olyanná lett az a kezében mint a viasz. Azt mondotta neki, hogy életét csak úgy mentheti meg, ha Épernon herceg előtt leleplezi az összeesküvést.

Minden akaratától megfosztva, Poulain megígérte, hogy elköveti azt az árulást a bűntársaival szemben.

Alig, hogy a tömlőctartó hadnagy eltávozott, Briquet Róbert látta, hogy a perjel által megígért

utitárs megjelenik a megállapított helyen. De mikor ő maga is odament, elég hamar észrevette, hogy nem a kis szerzetesbarát az, hanem egy barátsuhába bujtatott óriási karú és lábú s rendkívül gyanús képű valószínű filiszteus. A jövevény átnyújtotta neki Gorenflot levelét, melyben az érdemes perjel kijelentette, hogy nem engedheti Jakabot, a fiatal, ártatlan bárányt, a farkasok közé.

Briquet gyors elhatározással visszaküldte a perjelhez a nem szívesen látott és veszedelmes legényt, aki csak zúgolódva utasíttatta el magát, és kész volt inkább egyedül indulni utjára.

Utasunk, mikor a zárda nagy kapujában látta eltűnni a góliátot, elbujt egy cserje mögé, leveletette a zubbonyát s a már ismert finom páncélinget a gyolcsinge alá huzta.

Mikor végzett az öltözködéssel, elindult toronyirányt, hogy megint a charentoni országútra térhessen.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

A Guiseok

Ugyanaznap este, mikor Chicot elindult Navarrába, a Guise-palota nagy termében ott látjuk azt az eleven szemű fiatalembert, kit lóháton, Carmainges úr háta mögött láttunk belépni Páris kapuján, s aki, mint most már tudjuk, nem volt más dom Gorenflot szép gyónóleányánál.

Montpensierné most mélyen kivágott díszes ru-

hában, hajában, az akkori divat szerint, drágaköcsillagokkal, egy ablakmélyedésben állt és türelmetlenül várt valakit, aki váratott magára.

Végre behallatszott egy ló patkócsattogása és tíz perccel azután a kapus hangja titokzatosan jelentette be a hercegnőnek Mayenne herceget.

Madame Montpensier felállt s oly sietséggel futott testvérbátyja elé, hogy elfelejtett a jobblába ujjá hegyén járni, ami szokása volt, mikor nem akart sántítani.

— Egyedül jött, bátyám, — mondotta — egyedül?

— Úgy van, hugom, — felelte a herceg, s megcsókolva a hercegnő kezét, leült.

— De Henrik... hol van Henrik? Nem tudja, bátyám, hogy itt mindenki csak őt várja?

— Henriknek, hugom, még nincs mit tennie Párisban, holott Flandriában és Picardiában sok elvégeznivalója van. Munkánk lassú és titkos természetű, de sok dolgunk van ott; miért hagynók ott a munkát és jönnénk Párisba, hol már megtettek mindent?

— Igen ám, csakhogy megint semmivé lesz minden, ha nem sietnek. Én mondom, hogy a polgárok nem érik be már eféle okokkal, hogy látni akarják Henrik hercegüket, hogy nem éheznek és szomjaznak jobban semmire, mint arra.

— Látni fogják a kellő pillanatban. De mondja, hugom, hogy vagyunk Salcède-del?

— Meghalt — és nem beszélt.

— Helyes. És a fegyverkezés?

— Befejeztük.

— És Páris?

— Tizenhat negyedre osztva és minden negyed-

nek meg van a kijelölt parancsnoka. De a párisiak türelmetlenek. Olyanok, mintha az ördög szállta volna meg őket.

— Csakhogy Henrik azt akarja, hogy egyáltalában ne siessenek.

— Akkor hát mit tegyünk? — kérdezte a hercegnő türelmetlenül. — Mert tenni kell valamit.

— És nézeted szerint mivel kellene kezdeni?

— Azzal, hogy elfogjuk a királyt.

— Rögeszméd az. Nem mondom, hogy rossz volna, ha meg lehetne csinálni. De tervezni és megtenni két különböző dolog.

— A királynak nincs többé senkiye, aki megvédhetné.

— Nem, csak a svájcijai, a skótjai, meg a francia testőrsége.

— Bátyám, ha akarja, megmutatom a királyt, mikor az országuton jár egyesegyedül két szolgája kíséretével.

Ebben a pillanatban az ajtónálló felemelte az ajtó függönyét és megkérdezte:

— Kegyeekednek-e fenségeitek, fogadni Mayneville urat?

— Társam, — felelte a hercegnő — lépjen be.

Mayneville úr belépett és kezét csókolta Mayenne hercegnek.

— Csak egy szót, fenséges uram, — mondotta — a Louvreból jövök.

— Nos, — kiáltotta egyszerre Mayenne és a hercegnő.

— Gyanítják, hogy megérkezett.

— Hogyan?

— A saint-germain-l'auxerroisi őrség parancsnokával beszélgettem, s arra ment két gascognei. Ragyogott rajtuk az új ruha. „Cap de bious”, mondotta ez egyik, „gyönyörű zubbonyunk van, de alkalomadtán nem tenné meg kelmednek azt a szolgálatot, amit a tegnapi páncélja.”

„Ugyan-ugyan!” felelte a másik, „akármilyen kemény kardja van Mayenne úrnak, fogadjunk, épp oly kevéssé fogja meghasítani ezt az atlaszt, mint a páncélt.” A gascognei ezután nagyon kötötte az ebet a karóhoz, és szavaiból megérthettem, hogy tudnak fenséged közellétéről. A két gascognei aztán továbbment, de nem oly sietve, hogy ne lehetett volna hallani hangos kiabálásukat; beszédükből kihallatszott fenséged neve, s néhány arrajáró megállt és megkérdezte, hogy csakugyan megérkezett-e. Éppen felelni akartak kérdésükre, mikor egyszerre csak megjelent Loignac úr. Közeledett a gascogneiakhoz s az egyiknek vállára ütött. Néhány halkan mondott szavára a gascognei az engedelmesség látszatával felelt és nyomon követte Loignac urat. Aztán eltűntek a Louvre irányában.

Tudok egy rendkívül egyszerű ellenszert, — mondotta Mayenne. — Még ma este elmegyek a Louvreba és üdvözlöm a királyt. Egyébként bátyám is jónak mondotta, ha azon csizmásan a Louvre előtt szállok le a lovamról, hogy a király lábához tegyem az egész család hódolatát. Ha ilyképpen eleget tettem ennek a kötelességnek, szabad vagyok és azt fogadhatom, akit akarok.

— Például a bizottság tagjait; úgy is várják.

— A Louvreból való visszatérésem után a Saint-denis-i palotában fogom fogadni őket, — mondotta

Mayenne. Ön, Mayneville, velem jön a Louvreba. Kegyelmed, hugom, ha úgy tetszik, a Saint-denis-i palotában vár reám. Két óra múlva ott leszünk.

HUSZONHATODIK FEJEZET

A Louvreban

Ugyanazon a kalandokban gazdag napon a király déltájban lépett ki belső szobájából és magához hívatta Épernont. A herceg az első szobában találta a királyt, hol ő felsége nagy figyelemmel nézett egy jakobinus barátot, ki elpirult és lesütötte szemét az uralkodó átható pillantása előtt.

A király félrevonta Épernont és a fiatal szerzetesre mutatva, így szólt hozzá: — Nézd ezt a furcsa papí ábrázatot. — S pillanatnyi szünet után hozzátette: — Hogy hívnak?

— Jakab testvérnek, sire.

— Nincs más neved?

— A vezetéknevem? Clement.

— Clement Jakab testvér, — ismételte meg a király. — Jól végezted megbízásodat, — mondotta a szerzetesnek és kitarlóan nézett reá.

— Miféle megbízását? — kérdezte a herceg azal a hetykeséggel, melyet sokszor lobbantottak szemére.

— Semmifélét, — mondotta a király — egy kis titokról van szó köztem és valaki közt, akit nem ismeresz, vagyis inkább már nem ismeresz,

— Csakugyan, sire, — mondotta Épernon — különösen néz erre a gyermekekre, zavarba ejti.

— Úgy van, igaz... nem tudom, miért nem vehetem le róla a szemem, úgy rémlik, mintha egyszer már láttam volna ezt a fiatalembert. Úgy lehet, álomban. Oh! mindenféle képtelenséget hordok össze... Eredj, kis barát, elintézted megbízásodat. Majd elküldik a kért levelet annak, aki kérte. Épernon, hallod-e, adj neki tíz tallért.

— Köszönöm, — mondotta a barát.

— Úgy mondod, mintha nehezedre esnék megköszönni, — szólt közbe Épernon, ki nem érthette meg, hogy egy barát megvessen tíz tallért.

— Azért esik nehezemre, — felelte a kis Jakab — mert sokkal jobban szeretnék egyet azokból a szép spanyol késekből, melyek ott a falon függenek.

— Ugyan adj neki egyet, aztán hadd menjen, La Valette, — mondotta a király.

Jakab elment s boldog volt, hogy oly szép spanyol kése van.

— Herceg, — mondotta a király — válassz ki a negyvenöteidből két embert és küldd fel őket tüstént hozzám, beszélni akarok velük.

A herceg meghajolt, kiment s az előszobába hívta Lcignacot, ki aztán Carmainges és Sainte-Maline urakat választotta ki.

A herceg néhány perc múlva a király elé vezette a két fiatalembert. A király intésére a herceg kiment, a két fiatalember pedig a szobában maradt. Először történt, hogy a király előtt voltak, kinek tekintélyes külseje nagy hatással volt rájuk.

— A negyvenötök közé tartoznak? — kérdezte a király.

— Va gyok oly szerencsés, sire, — felelte Sainte-Maline.

— És ön, uram?

— Azt hittem, felség, ez az úr mindkettőnk nevében felelt; azért késtem a felelettel; de ha arról van szó, hogy szolgáljam felségedet, szolgálom úgy, mint senki sem különben ezen a világon.

— Helyes, lóra fognak ülni és elindulnak Tours felé. Nagyobb bizonyosság okáért mindenekelőtt Charentonon kelnek át, s addig mennek, míg nem találkoznak egy magányosan utazó emberrel.

— Volna oly kegyes felséged, leírást adni róla? — kérdezte Sainte-Maline.

— Nagy kard van az oldalán vagy a hátán, karja, lába hosszú.

— Szabad tudnunk a nevét? — kérdezte Carmainges-Ernavton, kit társának példája arra csábított, hogy a szertartást mellőzve, kérdéseket intézen a királyhoz.

— A neve: *Árnyék*, — felelte Henrik. — Mihelyt találkoznak vele és felismerik, átadják neki ezt a levelet.

A fiatalemberek egyszerre nyujtották ki érte a kezüket. A király egy pillanatig habozva nézett reájuk.

— Hogy hívják? — kérdezte az egyiktől.

— Carmaignes Ernautonnak.

— És önt?

— Sainte-Maline Renének.

— Carmainges úr, ön viszi a levelet és Sainte-Maline úr fogja kézhez adni.

Ernavton átvette a reabízott drága jószágot és a zubbonyába akarta rejteni. De Sainte-Maline egy

pillanatra visszatartóztatta és tiszteletteljesen csókolta meg a pecsétet. Aztán visszaadta a levelet Ernautonnak. A király mosolygott ezen a hízeltetésen.

— Ah! látom, hogy jól fognak szolgálni, — mondotta. — Most pedig még egy utolsó figyelmeztetést. Ez a levél drágább, mint egy ember élete. Fejökkel állnak jót, hogy el nem veszítik, titokban adják át az Árnynak, ki elismervényt fog adni róla, melyet önök aztán kezemhez szolgáltatnak... és olyan emberekként utazzanak, kik saját ügyeikben járnak.

A fiatalemberek elhagyták a király szobáját, Ernauton örömtől repesve, Sainte-Maline féltékenységtől dagadozva, az egyik lángoló szemmel, a másik mohó pillantással, mely szinte égette utitársának zubbonyát.

Épernon úr várt reájuk. Ki akarta kérdezni őket.

— Herceg úr, — felelte Ernauton — a király nem hatalmazott fel bennünket, hogy beszéljünk.

Mindjárt bementek az istállóba, hol a király csatlósa két erős és jól felszerszámozott lovat adott át nekik.

Épernon úr minden bizonnyal utánuk ment volna, hogy többet tudjon meg tőlük, ha abban a pillanatban, mikor a két gascognei elhagyta, nem jelentették volna neki, hogy egy ember feltétlenül és tüstént beszélni akar vele.

— Ki az az ember? — kérdezte a herceg türelmetlenül.

— Az előljáróság hadnagya.

— Ej! Parfandious! — kiáltotta — bíró, előljáró, vagy az őrcsapat századosa vagyok én?

— Nem, kegyelmes uram, hanem a király barátja, — felelte balja felől egy alázatos hang.

A herceg megfordult. Kalapiját kezében tartva és fülét konyítva, egy szegény kérelmező állt közeleiben, ki minden pillanatban a szívárvány más és más színét váltotta.

— Kicsoda kelmed? — kérdezte nyers hangon a herceg.

— Poulain Miklós, kegyelmességed szolgálatára.

— És velem akar beszélni?

— Kérem azt a kegyet.

— Nem érek reá.

— Még arra sem, hogy egy titkot hallgasson meg, kegyelmes uram? Akkor sem, ha az a titok a király életét érintené? — mondotta Poulain Miklós és Épernon füléhez hajolt.

— Oh! oh! meghallgatom. Jöjjön a szobámba.

Poulain Miklós megtörölte verejtékező homlokát és nyomon követte a herceget.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

A leleplezés

Poulain Miklós belépett a herceg szobájába, és csak most kezdett igazán reszketni.

Az ajtó előtt Pertinax de Montcrabeau állt őrt. A herceg állította oda és megparancsolta neki, hogy senkit se engedjen be a szobájába.

— No, halljuk hát azt az összeesküvési históriát, — mondotta Épernon herceg, mikor egyedül

voltak — de vigyázzon magára, ha hiába rabolja az időmet.

— Herceg úr, egész egyszerűen a legszörnyűbb bűncselekmények egyikéről van szó, el akarják fogni a királyt.

— Oh! már megint az az ócska szöktetési mese! — mondotta Épernon megvetően. — És mikor akarják elfogni ő felségét?

— Kegyelmes uram, az első alkalommal, mikor őfelsége gyaloghintón Vincennesbe viteti magát.

— És hogyan fogják el?

— Úgy, hogy megölik a két csatlósát.

— És ki követi el a csínyt?

— Montpensier asszony.

— A szegény hercegnő, — mondotta Épernon kacagva — mennyi mindent nem kennek reá! És azzal foglalkoznék most Soissonsban?

— A hercegasszony Párisban van.

— Párisban? Láтта?

— Volt szerencsém beszélni vele.

— És hova fog állni, hogy vezényelje ezt a királyfogást?

— A jakobinusok perjelségének egyik ablakában, mely, mint tudja, a vincennesi országútra néz.

— Mi az ördögöt beszél nekem?

— Az igazságot, herceg úr. Megtették minden intézkedést, hogy megállítsák a gyaloghintót abban a pillanatban, mikor a kolostor elé ér.

— És ki tette ezt az intézkedést?

— Oh!

— Ezer ördög, fejezze be, amit mondani akar.

— Én magam, kegyelmes uram.

Épernon úr hátra szökött.

— Ön? — mondotta.

Poulain felsóhajtott.

— Ön, aki a feljelentést teszi?

— Kegyelmes uram, a király jó szolgájának merni kell mindent a szolgálatában.

— Parfandious! Az a veszedelem fenyegeti kelmedet, hogy felkötik!

— Inkább a halálom, mint a király megaláztatása, vagy halála; azért jöttem ide.

A herceg sokáig nézett Poulainra és mélyen fűrkészte sápadt arcának vonásait.

— Lehet még valami más is a dologban, — mondotta; — a hercegnő, ha még oly vakmerő, nem mérészelne megkísérelni ily vállalkozást.

— Segítőtársnak idevárja bátyját, Mayenne herceget.

— Szemmel kell kísérni ezeket a szép terveket.

— Mindenesetre, kegyelmes uram, és azért is siettem.

— Ha igazat mondott, hadnagy úr, megkapja jutalmát.

— Miért is hazudnám, kegyelmes uram. Azt mondom kegyelmességednek, hogy nem állok meg a király ajtajáig, ha kegyelmed nem hisz nekem, és kész vagyok meghalni, hogy bebizonyítsam azt, amit mondok.

— Parfandious! nem, nem fog a király elé menni, hallja-e, Miklós mester; csakis velem van dolga.

— Rendben van, kegyelmes uram; csak azért mondom, mert habozni látszik.

— Dehogyan habozok, és mindennek előtte ezer tallérral vagyok adósa kelmednek.

— A kegyelmes úr tehát azt kívánja, hogy csakis vele egyedül...?

— Kelmedé az ezer tallér, nem is szólva a jövőről.

— Köszönöm, herceg úr.

S mikor látta, hogy a herceg egy ládához közeledik és beledugja a kezét, utána ment.

De a herceg beérte azzal, hogy egy könyvecskét vett ki a ládából, melyben óriási és szörnyű betűkkel beírta ezt: „Háromezer livre Poulain Miklós úrnak“, úgy hogy ne lehessen tudni, hogy a háromezer livret odaadta-e, vagy hogy tartozik-e még vele. — Annyi, mintha már a kezében volna, — mondotta.

Poulain Miklós, ki már előrenyújtotta kezét és lábát, erre visszahúzta a kezét meg a lábát s ebben az állásban meghajolt.

— Tehát megegyeztünk? — mondotta a herceg.

— Miről?

— Arról, hogy még ezentul is tájékoztatni fog.

Poulain Miklós habozott; kémnek való, amit tőle kívánnak.

— Nos? — kérdezte a herceg — az a végtelen engedelmesség már elmúlt?

— Nem múlt el, kegyelmes uram.

— Tehát számíthatok kelmedre?

— Számíthat reám, — felelte Poulain némi erőltetéssel.

— S egyedül én magam tudom mindezt?

— Egyedül ön maga, kegyelmes uram.

— Menjen, barátom, menjen; parfandious! Mayenne úr vigyázzon magára!

A herceg tüstént visszament a királyhoz, kit bilbouquet-játék közben talált, és a legelső kínál-

kozó alkalommal szóba hozta azokat a veszedelmeket, melyek ő felségét környékezik.

— Már megint veszedelmek! — kiáltotta Henrik. — Vigyen el a fekete ördög, hercegem!

— Tehát nem tudja, sire, hogy mi történik? Legkérelhetetlenebb ellenségei veszik körül ebben a pillanatban.

— Ugyan! és kicsoda?

— Mindenekelőtt Montpensier hercegnő.

— Ah! igen, igaz, tegnap látta, mikor Salcèdet felnégyelték.

— Tehát tudta felséged?

— Láthatod, hogy tudtam, mert hiszen mondom.

— És tudta azt is, hogy Mayenne úr megérkezik?

— Tudom tegnap este óta.

— Hogyan, ezt a titkot! ... — kiáltotta a herceg és kellemetlen csodálkozást érzett.

— Hát van titok a király előtt, kedvesem?

— De ki mondhatta meg felségednek?

— Hát nem tudod, hogy a fejedelmeknek jelenéseik vannak?

— Vagy rendőreik.

— Ha buzgó ember vagy, La Valette, ami igen nagy erény, akkor lassú vagy, amit meg nagy hibának kell mondani. Híradásod tegnap délután négy órakor sokat ért volna, de ma, beismerheted, későn érkezik.

— Még nagyon is korán, sire, mert úgy látom nem sok hajlandóság van felségedben, hogy végighallgasson.

— Egy órája hallgatlak már.

— Hogyan, veszedelem fenyegeti, megtámadják,

kelepcét állítanak felséged útjába, és felséged nem mozdul!

— Miért tenném, mikor őrséget adtál nekem és tegnap azt állítottad, hogy halhatatlanságom biztosítva van? A homlokodat ráncolod. Szólj, a negyvenöteid talán visszamentek Gascogneba, vagy talán nem érnek semmit? Úgy vagyunk ezekkel az urakkal is, mint az öszvérekkel? Akkor, mikor az ember kipróbálja őket, mind csupa tűz, de mikor az ember megvette őket, nem érnek semmit!

— Nem baj, felséged látni fogja, mit érnek.

— No, nem lesz kellemetlen, látnom. De látom-e nemsokára, herceg?

— Előbb, mint gondolná, sire.

— Megijesztesz.

— Látni fogja, látni fogja, sire. De mondja, mikor megy felséged falura, Vincennesbe?

— Szombaton.

— Tehát három nap múlva? Ez elég, felséged.

— Épernon meghajolt a király előtt és kiment.

— Az előszobában eszébe jutott, hogy elfelejtette felváltani az őrségtől Pertinax urat, de Pertinax felváltotta magát maga.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

Két bajtárs

Ha az olvasónak is úgy tetszik, követni fogjuk most azt a két fiatalembert, kiket a király, kit elragadott, hogy saját külön titkai vannak, követői gyanánt Chicot után küldött.

Alig, hogy lóra kaptak, Ernauton és Sainte-Maline majd' hogy agyon nem nyomták egymást, mikor ki-
lovagoltak a kapun, mert mindegyik meg akarta
előzni a másikat. Sainte-Maline arca kivörösödött,
mint a pipacs, Ernauton arca elsápadt.

— Fájdalmat okoz, uram, — kiáltotta az előbbi,
mikor kívül kerültek a kapun — talán szét akar mor-
zsolni?

— Ön is fájdalmat okoz nekem, csakhogy én
nem panaszkodom.

— Úgy veszem észre, leckéztetni akar.

— Egyáltalán nem akarok önnel semmit.

— Ohó! — felelte Sainte-Maline, ki megsar-
kantyúzta lovát, hogy közelebből beszélhessen uti-
társával — ismételje csak meg azt a szót!

— Úgy-e, belém akar kötni? — mondotta Er-
nauton egykedvűen. — Annál rosszabb önre nézve!

— Miért akarnék belekötni? Ismerem önt? —
felelte Sainte Maline megvetően.

— Nagyon jól ismer. Először azért, mert ott,
ahonnan jöttünk, házam két mérföldnyire van az ön
házától s mert azon a tájon, mint nemesembert,
ismernek engem; aztán meg, mert dühös, hogy Pá-
risban lát, holott azt hitte, hogy egyedül önt hívták
ide; és végül, mert a király nekem adta a levelet,
hogy én vigyem.

— Úgy van! meglehet, — kiáltotta Sainte-
Maline, sápadtan dühében — mindezt valónak fo-
gadom el. De egy dolog kitűnik belőle...

— Mi?

— Az, hogy nem érzem magam jól ön mellett.

— Menjen el, ha akar, istenemre! nem tar-
tóztatom.

— Úgy tesz, mintha nem értene meg.

— Ellenkezőleg, nagyon jól megértem. Szeretné, ha elvehetné tőlem a levelet, hogy maga vihesse? Sajnos, evégből meg kellene ölnie.

— Ki mondja, hogy nincs reá kedvem?

— Óhajtani és megtenni két különböző dolog.

— Jöjjön le velem a víz partjára, akkor majd meglátja, hogy óhajtani és megtenni nekem nem egy dolog-e.

— Kedves uram, ha engem a király megbíz, hogy vigyem egy levelét... akkor viszem.

— Erőszakkal veszem el öntől, ficsur.

— Remélem, nem akar abba a kényszerhelyzetbe hozni, hogy bezuzzam a koponyáját, mint a veszett ebnek?

— Ön?

— Mindenesetre; nekem van egy nagy pisztolyom, önnek nincs.

— Áh! ennek megadod az árát, — kiáltotta Sainte-Maline, félreugratva lovát.

— Magam is remélem, mihelyt eljártam megbízásomban.

— Csaló!

— Egyelőre kérem, becsülje meg magát, Sainte-Maline úr, mert a királyé vagyunk.

Sainte-Maline a keztyűjét rágta, úgy, hogy vére folyt dühös harapásaitól.

Nem lehet tudni, meddig ment volna Sainte-Maline mindjobban fokozódó dühében, ha Ernauton egy gyaloghintót nem pillant meg, nem kiált fel csodálkozásában és hirtelen meg nem áll, hogy megnézzze a benne ülő félig lefátyolozott hölgyet.

— A tegnapi apródom! — mondotta halkán.

A hölgy nem adta jelét, hogy megismerné; elhaladt mellette, a nélkül, hogy egy arcvonását is moccanotta volna, de azért hátravetette magát a gyaloghintóban.

— Cordieu! az hiszem, várakoztat, — mondotta Sainte-Maline — még pedig azért, hogy asszonyokat nézegethessen.

— Bocsánatot kérek, uram, — felelte Ernauton és továbblovagolt.

Ettől a pillanattól fogva ügetésnek eresztették lovukat s nem szóltak egymáshoz. Sainte-Maline látszólag meglehetősen nyugodt volt; de valóság szerint még remegett dühében testének minden izma. Ráadásul észrevette, hogy ámbár jó lovas, előfordulható esetben nem volna képes követni Ernautont, mert a lova sokkal hitványabb, mint az utitársáé, s izzad, jóformán anélkül, hogy futott volna.

Ez végtelenül nyugtalanította; meg akarva bizonyosodni, hogy mire volna képes lova, kínoztatta lovaglövesszővel és sarkantyúval; az állat — nem úgy, mint Ernauton — elfogadta a kihívást, félreszökött, aztán felágaskodott, kirugott hátul, és a Bièvre patakba ugorva, levetette hátáról.

Egy órajárásnnyiról is meg lehetett volna hallani Sainte-Maline átkozódását, bár félig-meddig elfojtotta a víz. Mikor végre sikerült lábra állania, a szeme ki-dülledt gödréből, s néhány vércsepp, mely lehorzsoltt homlokából szökött ki, végigpergett arcán.

Sainte-Maline körülnézett; lova már felkapott a lejtőre, s már csak a fara látszott, amiből kitünt, hogy okvetlenül a Louvre felé fordította fejét.

Kerékbetörve, sárral fedve, csontig átázva, véresen és zúzott sebekkel borítva, Sainte-Maline le-

tett a reményről, hogy elfoghatja lovát; ebben a tekintetben csak szerencsét próbálni is nevetséges lett volna. Inkább gyötörtetve most a kétségbeeséstől, mint előbb a dühből, elővette törét; egy pillanatig arra gondolt, hogy markolatig döfi saját mellébe. Senki sem mondhatná ki, mit szenvedett ebben a pillanatban, senki, még ő maga sem... Az ily lelki válságba az ember belehal, vagy, ha kibírja, tíz évet vénül miatta.

Aközben, hogy Sainte-Maline, felkapaszkodva a lejtőn, kétségbeesett lelkében ezer sötét gondolatot forgatott önmaga és mások ellen, egyszerre lödögést hallott s egy lovat meg egy lovast látott közeledni jobbfelől az országúton. Carmainges volt az ő elszabadult paripájával.

Mikor ezt látta, egyszerre túlcordult örömeiben Sainte-Maline szíve; a hálaérzet ébredt fel lelkében s ez egyszerre szelíddé enyhítette pillantását. De hirtelen elborult az arca; megértette, hogy Ernauton mennyire különb, mint ő, mert bevallotta magában, hogy Ernauton helyében neki még csak eszébe sem jutott volna, hogy úgy tegyen, mint ő cselekedett. Köszönetet rebegett, amire Ernauton nem is ügyelt, aztán ádázul ragadta meg lovának kantárszárát, és minden fájdalommal mellett nyeregbe pattant.

— Köszönöm, — mondotta Sainte-Maline másodszer is Ernautonnak, de előbb százszor is tanácsot kért büszkeségétől és az illendőségtől, Ernauton csak meghajolt és megérintette kalapját a kezével. Az út most nagyon hosszúnak tűnt fel Sainte-Maline előtt.

Körülbelül fél három óra tájban Ernauton fel-

állt kengyelében, szeme fölé tartotta kezét és így kiáltott:

— Ott van az, akit keresünk; vár bennünket.

— Az ördögbe! uram, jó szeme van, — mondotta tompa hangon Sainte-Maline, és irigyelte utitársának ezt az előnyét. — Én csak egy fekete pontot tudok megkülönböztetni, azt is csak nagy bajjal.

Ernauton, semmit sem felelve, tovább lovagolt. Nemsokára azután Sainte-Maline is megpillantotta és felismerte a király által megjelölt embert. Nagy felindulás vett erőt rajta. Megsarkantyúzta lovát, hogy először érjen oda.

Ernauton várta ezt; csak reánézett minden fenyegetés és minden látható szándék nélkül. Ez a pillantás azzal a következéssel járt, hogy Sainte-Maline magába tért és ismét lépést tartatott a lovával.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

Sainte-Maline

Ernauton nem csalódott, a megjelölt ember csakugyan Chicot volt. Chicotnak magának is jó szeme és jó füle volt; már messziről látta és hallotta a két lovast. Gyanította, hogy akarnak tőle valamit, ezért várta őket.

Mikor nem maradt kétsége ebben a tekintetben és látta, hogy a két lovas feléje tart, kardjának markolatára tette kezét, hogy így nemesebb testtartással fogadja őket. Ernauton és Sainte-Maline egy percig némán nézett egymásra.

— Kegyelmeden a sor, — mondotta Ernauton, s meghajolt ellenfele előtt.

Sainte-Maline majd hogy meg nem fult. Ily udvariasság láttára a meglepetés összeszorította tor-kát. Csak azzal felelt, hogy lehajtotta fejét.

Ernauton, mikor látta, hogy nem szól semmit, maga szólalt meg és ily szavakkal fordult Chicothoz:

— Uram, mi ketten, ez az úr, meg én, szolgálai vagyunk.

Chicot legkedvesebb mosolyával hajolt meg.

— Nem volna szerénytelenség, ha nevét kér-denők? — folytatta a fiatalember.

— Az Arny vagyok, uram.

— Vár valamit?

— Várok.

— Nemde, lesz oly szíves, megmondani, hogy mit vár?

— Levelet várok.

— Megértheti kíváncsiságunkat, uram, nincs benne semmi sértő önre nézve.

Chicot mindannyiszor, még pedig egyre nyája-sabb mosollyal, meghajolt.

— Honnan várja azt a levelet?

— A Louvreból. Királyi pecséttel.

Ernauton elővette a levelet a belső zsebéből.

— Ez az, mondotta Chicot, — és úgy-e bár, tud-ják, hogy kell érte adnom valamit?

— Átvételi igazolványt.

— Uram, — mondotta Ernauton — a király engem bízott meg, hogy hozzam el kegyelmednek ezt a levelet, de ez az úr van megbízva azzal, hogy át-adja kegyelmednek.

És átnyújtotta a levelet Sainte-Malinenek, ki átvette és Chicot kezébe adta.

Meg akarva előzni minden féltékenykedést, Chicot, Ernauton tanácsára, a két küldönc mindegyikének a következő átvételi igazolványt írta:

„Igazolom, hogy Sainte-Maline René úr kezéből átvettem az Ernauton de Carmainges úr által hozott levelet.
Az Árny.“

Ernauton és Sainte-Maline ezután elköszönt, lovát Páris felé fordította, és Chicot is eltávozott oly léptekkel, melyekért a legjobb öszvér is megirigyelte volna.

Mikor Chicot eltűnt, Ernauton, ki alig száz lépésnyi utat tett meg, hirtelen megállította lovát és így szól Sainte-Malinehoz:

— Nos, uram, szálljon le lováról, ha úgy tetszik!

— És miért? — kérdezte Sainte-Maline csodálkozva.

— Feladatunkat elvégeztük s most már lehet egy szavunk egymáshoz. Ez a hely kiválóan alkalmasnak látszik erre a célra.

— Amint parancsolja, — felelte Sainte-Maline s leszállt a lováról, amit társa már előbb megtett.

Mikor már a földön volt, Ernauton közeledett hozzá és így szólt:

— Jól tudja uram, hogy anélkül, hogy alkalmat adtam volna reá, az egész uton minden ok nélkül súlyosan sértegetett. Mi több: arra akart kényszeríteni, hogy meg nem felelő pillanatban vegyem kezembe kardomat, amire én nem voltam hajlandó. De most elérkezett a pillanat, és rendelkezésére állok.

Sainte-Maline komor arc kifejezéssel és homlokát összeráncolva hallgatta ezeket a szavakat; de mint-hogy haragja már lecsillapult, sajátosképpen nem akart többé verekedni. A meggondolás visszaadta egészséges érzését.

— Uram, — felelte pillanatig tartó hallgatás után — ön jó szolgálatokkal viszonzta sértéseimet; ennek következtében nem volnék képes többé úgy beszélni önnel, mint azelőtt.

Ernauton homlokát ráncolta és így szólt:

— Nem, de még azt gondolja, amit az imént kimondott.

— Hogyan tudja? Miért?

— Mert minden szavát a gyűlölet és az irigység sugalta, és mert az a gyűlölet és az az irigység nem szűnhetett meg a szívében két óra alatt.

Sainte-Maline elpirult, de nem felelt semmit.

Ernauton egy pillanatig várt, azután így folytatta:

— Mikor a király nekem adott előnyt, azért tette, mert arcom jobban tetszett neki, mint a kegyelmedé; mikor nem estem én is a Bièvrebe, azért történt, mert jobban ülöm a lovat, mint kegyelmed; mikor végre ebben a pillanatban felhívom, hogy adjon elégtételt és huzza ki kardját, azért teszem, mert több becsület, és, vigyázzon magára... ha vonakodik, azt mondom, hogy több bátorság van bennem.

Sainte-Maline megrázkódott s a szeméi villámot löveltek; lassan-lassan minden gonosz szenvedélye kiült sápadt arcára. Ernautonnak e legutóbbi szavaira őrzöngve rántotta ki kardját. Ernauton már kezében fogta a magáét.

— Hallja-e, — kiáltotta Sainte-Maline — vonja

vissza, amit most mondott; túlságosan erős, be kell ismernie önnek magának is, önnek, aki ismer, mert, mint maga mondotta, csak két mérföldnyire lakunk egymástól. Vonja vissza, és elégedjék meg azzal, hogy megalázott; ne tegyen becstelenné.

— Uram, minthogy én sohasem lobbanok fel, mindig csak azt mondom, amit mondani akarok, következőképpen, egyáltalán semmit sem fogok visszavonni. Bennem is van érzékenység és új ember vagyok az udvarnál. Nem akarok pirulni, valahányszor találkozom önnel. Egy kardszúrás, ha úgy tetszik, ép oly elégtételt fog adni önnek is, mint nekem.

— Oh, uram, — mondotta Sainte-Maline zord mosollyal — tizenegyszer verekedtem és tizenegy ellenfelem közül kettő meghalt. Azt hiszem, tudja még? Hallgasson meg; földiek vagyunk, a királyt szolgáljuk, ne civakodjunk többé, vitéz embernek tartom önt; sőt, ha nem volna szinte lehetetlen számomra, azt is ajánlanám, hogy fogjunk kezét. Mit vár tőlem? Olyannak mutatom magam, amilyen vagyok. Irigy vagyok, mit tehetek róla? A természet rossz kedvében teremtett. Chalabre úr, vagy Montcrabeau úr, vagy Pincorney úr nem dühíthettek volna fel; az ön érdeme gyújtott haragra; tehát vigasztalódjék, mert irigységgel nem árthatok önnek semmit, az érdeme pedig, őszinte sajnálkozásomra, megmarad. Úgy-e bár, nem megyünk tovább? Nagyon fájna, ha elmondaná, miért vesszünk össze.

— Senki sem tudja meg, uram.

— Senki?

— Nem, mert ha megverekszünk, akkor vagy megölöm önt, vagy megöletem magam. Nem tartozom azok közé, kik kevésre becsülik az életüket, el-

lenkezőleg, nagyon is becsülöm. Huszonhárom éves vagyok, szép nevet viselek, nem vagyok egészen szegény; bízom magamban és a jövőben, s legyen nyugodt, oroszán módjára fogok védekezni.

— Én már harmincéves vagyok és meglehetősen meguntam az életemet, mert nem bízom sem a jövőben, sem magamban; de ámbár meguntam az életet, még sem szeretnék megverekedni önnel.

— Tehát bocsánatot kér tőlem?

— Nem, eleget tettem és eleget mondtam. Ha nem éri be azzal, annál jobb, akkor már nem lesz különb nálam.

— Figyelmeztetem, uram, hogy nem lehet ösz-szeszólalkozást így intézni el, anélkül, hogy az ember köznevetségnek ne tegye ki magát. Különösen, mikor mind a két fél gascognei.

— Éppen ez az, amire várok.

— Mire vár?

— Valakire, aki nevet!... Oh! fenséges pillanat lesz az nekem!

— Tehát nem hajlandó verekedni?

— Azaz, hogy nem akarok verekedni önnel.

— Azután, hogy kihívott?

— Beismerem, hogy azután nem.

— De ha elfogy a türelmem, és karddal megyek önnek?

Sainte-Maline görcsösen szorította öklöbe mind a két kezét és így felelt:

— Akkor annál jobb, mert tíz lépésnyire dobom el kardomat.

— Vigyázzon magára, uram, mert ebben az esetben nem a kardom hegyével ismerkedik meg.

— Jól van, akkor van rá okom, hogy gyűlöl-

jem. És egyszer majd, gyengeségének pillanatában, rajta ütök, mint ahogy ön tette velem most, és megölöm kétségbeesésében.

Ernauton visszarejtette kardját hüvelyébe és így szólt:

— Különös ember ön, sajnálom önt tiszta szíveimből.

— Sajnál?

— Úgy van, mert borzasztóan szenvedhet.

— Borzasztóan.

— Senkit sem szeret?

— Senkit.

— De legalább vannak szenvedélyei?

— Csak egy.

— A féltékenység, mint az imént mondotta.

— Úgy van. Imádom a nőt, mihelyt mást szeret, mint engem; szeretem az aranyat, ha másnak keze éri; iszom, hogy felszítsam haragomat; oh! igen, jól mondotta Ernauton úr, szerencsétlen vagyok.

— Sohasem próbálta, hogy jó legyen?

— Nem sikerült.

Ernauton haragja lassan-lassan enyhült.

Sainte-Maline már nem haragjának, hanem tanulmányának volt tárgya; szinte sajnálta különös vallomása óta. Hiába igyekezett vigasztaló szavakkal erősíteni kétségbeesett bajtársát.

Aztán némán és sötéten indultak útnak Páris felé. Ernauton egyszerre odanyújtotta kezét Sainte-Malinenak és így szólt hozzá:

— Meggyógyítsam önt?

— Szót se többet, — felelte Sainte-Maline: — ne próbálja meg, nem sikerülne. Ellenkezőleg, gyűlöljön, ez alkalom lesz arra, hogy csodáljam.

— Még egyszer: sajnálom önt, — mondotta Ernauton.

Egy órával azután a két lovas megérkezett Louvrebá és a negyvenötök szállása felé tartott. A király kikocsizott, s úgy mondták, hogy csak este fog visszatérni.

HARMINCADIK FEJEZET

Vissza Párisba

A két fiatalember lakásának ablakához állt s ott várta a király megérkezését.

Más és más gondolat foglalkoztatta mindegyiköket. Sainte-Maline egészen gyűlöletével, egészen szégyenletével, egészen becsvágyával volt eltelve, homlokát összeráncolta, szíve tüzelt. Ernauton lassan-lassan mély gondolatokba merült, oly mély gondolatokba, hogy csak akkor vette észre, hogy Sainte-Maline már nincs mellette, mikor ismét felemelte fejét.

Egy gondolat villant meg agyában. Sainte-Maline, minthogy kevésbé merült gondolataiba, mint ő, a király visszatértét leste. A király visszatért, és Sainte-Maline már nála van.

Ernauton gyorsan felállt, végigment az oszlopcsarnokon és éppen abban a pillanatban ért a király ajtajához, mikor Sainte-Maline kilépett rajta.

— Nézze, — mondotta ragyogó arccal — ezt kaptam a királytól.

És aranyláncot mutatott neki.

— Fogadja szerencsekívánatomat, — felelte Ernauton, és hangja a legkisebb felindulást sem árulta el. Aztán ő is belépett a királyhoz.

Sainte-Maline a féltékenységnél valamiféle kitörésre készült. Ennek következtében nagyon csodálkozott nyugodt vérén, és várta, míg Ernauton is kijön a király szobájából. Azt a tíz percet megannyi évszázadnak érezte.

Ernauton végre kilépett. Sainte-Maline még ugyanazon az egy helyen állt; gyors pillantással nézett végig bajtársán; aztán nagyot lélekzett; Ernauton nem hozott magával semmit, legalább semmi láthatót.

— És önnek? — kérdezte Sainte-Maline, saját gondolatát követve — mit adott a király önnek?

— Ő felsége csókra nyújtotta kezét, — felelte Ernauton mosolyogva.

Sainte-Maline oly erősen markolta meg a láncot, hogy összeroppantotta egyik szemét.

Szótlanul mentek vissza a negyvenötök szállására.

Abban a pillanatban, mikor a terembe léptek, megharsant a kürt; e jeladásra a negyvenötök, ki-ki a saját fülkéjéből, előjöttek, mint a méh a sejtjéből.

Loignac maga köré gyűjtötte őket, bírói széket tartani. Reámutatott a most már nyalkán kicsipett gascogneiek előtt, kik szurkolva figyeltek éles szavaira, a király szolgálatának tisztességére és hasznára, de hozzátette, hogy ez a szolgálat megköveteli a kapott parancsnak hű teljesítését és titokban tartását. Ámde megtörtént, hogy a negyvenötök közül ketten nyílt utcán minden tartózkodás nélkül kijerttek és tudtul adták ő felsége egy éppen most

megérkezett ellenségének titokban megtudott nevét s ezzel meggyúszották a király terveit.

A két bűnös, Pertinax de Montcrabeau és Perdicas de Pincorney olyan fehér lett, mint a fal. Hebegő mentegetőzéseik után Loignac úr elengedte nekik a kilátásba helyezett legszigorúbb büntetést és csak száz-száz livre pénzbüntetéssel sujtotta őket, melyet Pincorney, készpénz hiányában, olyképen volt kénytelen előteremteni, hogy pénzzé tette az aranyláncát. Egyébként pedig Loignac úr az árulásért halálbüntetést, a kisebb vétségekért súlyos börtönbüntetést helyezett kilátásba. Végül azt a parancsot adta e nap estéjére a negyvenötöknek, hogy harmadrészük az ő felsége szobáihoz vivő lépcső alján helyezkedjék el, harmadrészük künn feltűnés nélkül vegyüljön el a megjelölendő személyiségek kísérete közt, végül a többi maradjon szállásán. Erre valamennyien kimentek, csak Ernauton maradt benn.

— Kíván valamit, uram? — kérdezte Loignac.

— Úgy van, — felelte Ernauton s meghajolt; — azt hiszem, elfelejtette pontosan megállapítani, hogy mi lesz a teendők. A királyt szolgálni mindenesetre dicső dolog; de szerettem volna megtudni, hogy e szolgálat kötelessége mennyire terjed.

— Uram, — felelte Loignac — kényes kérdés, melyre nem lehet csak úgy egyszerűen feleletet adni.

— Szabad volna megtudnom, hogy miért nem?

Mindezt oly kiváló udvariassággal mondták egymásnak, hogy Loignac úr, szokása ellenére, hiába keresett szigorú feleletet.

— Azért, mert néha reggel még magam sem tudom, hogy mit fogok tenni este.

— Uram, hozzám képest ön oly kiváló helyzet-

ben van, hogy nagyon sokat kell tudnia olyat, amit mi nem tudunk.

— Tegyen úgy mint én, Carmainges úr; tanulja meg ezeket a dolgokat, anélkül, hogy az ember megmondaná; én nem akadályozom benne.

— Kiváló tájékozottságához folyamodom, mert én, ki gyűlölet és barátság nélkül jöttem az udvarhoz s kit nem vezet semmi szenvedély, anélkül, hogy többet érnék, mint más, mégis hasznosabbá válhatok másnál.

— Gyűlölet és barátság nélkül jött ide? de csak szereti a királyt?

— Kénytelen vagyok vele és akarom is, Loignac úr, mint szolgája, mint alattvalója és mint nemesember.

— Nos hát! Ez a főpontok egyike, melyhez igazodnia kell; ha ügyes ember, akkor könnyen megtalálja az ezzel ellenkező szempontot.

— Nagyon helyes, uram, — mondotta Ernauton, és meghajolt — most már tudok mihez igazodni. De van még egy pont, mely végtelenül nyugtalanít.

— Melyik az, uram?

— A feltétlen engedelmesség.

— Ez az első feltétel.

— Mindenestre megértettem, Loignac úr, de a feltétlen engedelmesség némelykor nehéz az olyan embereknek, kik kényesek a becsületükre.

— Nem tartozik reám, Carmainges úr.

— Igen, de ha a parancs nem tetszik önnek?

— Akkor elolvasom Épernon úr aláírását, s az megnyugtató.

— És Épernon úr?

— Épernon úr elolvassa ő felsége aláírását és megnyugszik ép úgy, mint én.

— Igaza van, és alázatos szolgája vagyok, — mondotta Ernauton.

Aztán lépett egyet és távozni készült; de Loignac visszatartotta.

— Bizonyos gondolatokat ébresztett bennem, — mondotta — és oly dolgokat fogok mondani önnek, melyeket másoknak nem mondanék meg, mert azokban a másokban nincs sem annyi bátorság, sem annyi illedelem, hogy úgy beszéljenek velem, mint ön.

Ernauton meghajolt.

— Uram, — folytatta Loignac és közeledett a fiatal emberhez — meglehet, hogy ma este eljön ide egy nagyon előkelő ember. Ne tévessze őt szem elől és kövesse mindenüvé, ahova megy, mikor eltávozik a Louvreből.

Loignac úr, engedje megjegyeznem, nekem úgy tűnik, hogy az efélét kémkedésnek szokták mondani.

— Kémkedésnek! Azt hiszi? — felelte Loignac hidegen — lehetséges, de nézze...

Elővett egy írást a belső zsebéből és odanyújtotta Carmaingesnek; az kibontotta és olvasta: „Legyen gondja reá, hogy Mayenne urat, ha elég vakmerő volna megjelenni a Louvrebán, kövesse valaki.

— Aláírva? — kérdezte Loignac.

— Aláírva: Épernon, — olvasta Carmainges.

— Nos, uram?

— Rendben van, — felelte Ernauton s mélyen meghajolt. — Követni fogom Mayenne urat.

És kiment.

HÄRMINCEGYEDIK FEJEZET

A párisi polgár urak

Mayenne úr, kivel, anélkül, hogy gyanította volna, oly sokat foglalkoztak a Louvrebán, csizmásan és lóháton egy hátsó kapun át távozott el a Guise-palotából, mintha éppen akkor érkezett volna útról, és három nemes kíséretében a Louvreba ment.

Értesülve megérkezéséről, Épernon úr bejelentette látogatását a királynak, közben pedig Loignac úr újabb hírt adott a negyvenötöknek, mire tizenöten megállapodás szerint az előszobákban, tizenöten az udvarban és tizennégyen szállásukon helyezkedtek el.

Tizennégyet mondunk, mert Ernauton, ki, mint tudjuk, külön megbízást kapott, nem volt bajtársai közt. De minthogy Mayenne úr kísérete egyáltalában nem kelthetett félelmet, a második csoport engedelmet kapott, hogy visszatérhessen a kaszárnnyába.

Ő felsége elé vezetettve, Mayenne úr mély hódolattal mutatta be tiszteletét a királynak, ki nagy szeretettel fogadta.

— Nos, kedves rokon, — mondotta a király — mégis csak eljön ismét Párisba?

— Úgy van, sire, úgy érzem, hogy testvéreim és a magam nevében köteles voltam eljönni, emlékezetébe juttatni felségednek, hogy nincsenek hivebb alattvalói, mint mi.

— Istenemre, ez oly közismert dolog, hogy nem szólva az örömről, melyet, mint tudja, látogatásával szerez nekünk, csakugyan megkimélhette volna magát ettől a kis utazástól.

— Sire, tartottam tőle, hogy a Guise család

íránt való jóindulatát csökkenthetnék azok a furcsa hírek, melyeket ellenségeink terjesztenek rólunk ez-
időszerint.

— Miféle hírek? — kérdezte a király azzal a jámborsággal, mely meghittebbek számára is oly veszedelmessé tette.

— Hogyan? — kérdezte Mayenne, kissé kiesve sodrából — felséged nem hallott volna rólunk semmi kedvezőtlen híresztelést?

— Kedves rokon, tudja meg egyszer s mindenkorra, hogy nem tűrném, ha itt rosszakat akarnának mondani a Guise urakról; s minthogy ezt itt jobban tudják, mint kegyelmed tudni látszik, nem is teszük meg.

— Akkor nem fogom megbánni, hogy idejöttem, mert oly szerencsés vagyok, hogy láthatom királyomat és ily jókedvében találhattam. Ellenben kénytelen vagyok elismerni, hogy sietségem fölösleges volt.

— Oh! herceg, Páris jó város, mindig lehet valamiképpen hasznát venni.

— Igen, sire, de feladataink Soissonshoz kötnék bennünket.

— A velem kapcsolatosak, herceg?

— A felségeddel kapcsolatosak, sire.

— Igaz, Mayenne; tehát teljesítse őket tovább, s úgy, mint eddig, érdemük szerint tudom méltányolni és elismerni szolgálaim magatartását.

A herceg mosolyogva távozott el, s a király kezét dörzsölve vonult vissza belső szobájába.

Loignac jelet adott Ernautonnak; ez odavetett egy szót a szolgájának és készült elindulni a négy lovas után. A szolga az istállóba sietett és Ernauton egyelőre gyalog követte őket.

Nem fenyegette a veszély, hogy szem elől téveszti Mayenne urat; Perducas fecsegése következtében egész Páris hírét vette a Guise család egyik hercegének megérkezését, és a jó ligabeliek kezdetek elpárologni hazulról és nyomát keresni.

Utána mentek a Louvreig s ott megvárták, hogy visszakísérjék palotájának kapujáig.

Hiába igyekezett Mayneville lerázni a leglelkesebbeket, mondván nekik: „Ne oly nagy tűzzel, bárátaim, az ég szerelmére! veszedelembe döntenek bennünket!”

A herceget mindamellett két- vagy háromszáz ember kísérte, mikor megérkezett a Saint-Denis-palotába, melyet szállásául választott magának.

Ernautonnak tehát nagyon könnyű volt, követni a herceget, anélkül, hogy észrevették volna. Abban a pillanatban, mikor a herceg megfordult, hogy köszöntse híveit, Ernauton a nemes urak egyikében, kik ugyanakkor üdvözölték, felismerni vélte azt a lovast, ki együtt volt azzal az apróddal, kit ő a Sainte-Antoine kapun bevitt Párisba s ki oly feltűnően érdeklődött Salcède kivégeztetése iránt.

Majdnem ugyanabban a pillanatban, mikor Mayenne eltűnt, gyaloghintó tört magának utat a tömegben. Mayneville eléje ment. A gyaloghintó fűgönyét félrehárították s Ernauton a hold világosságánál megismerni vélte úgy apródját, mint a Sainte-Antoine-kapunál látott hölgyet.

Mayneville és a hölgy néhány szót váltott, és a gyaloghintó szintén eltűnt a palota kapujában; Mayneville követte a gyaloghintót s a kaput ismét bezárták. Egy pillanattal azután Mayneville kilépett az erkélyre, köszönetet mondott a herceg nevében

a párisiaknak és felszólította őket, hogy mivel későn van, menjenek haza, nehogy rosszindulatú emberek balul magyarázhassák összegyülekezésüket. Arra aztán mindenki eltávozott, tíz ember kivételével, kik a herceggel együtt léptek a palotába.

Ernauton is elment, mint a többiek, vagy legalább úgy tett, mintha eltávoznék. A tíz kiválasztott, aki ott maradt, a liga tíz megbízottja volt, kik megjelentek Mayenne úr előtt, megköszönni, hogy eljött, egyben pedig azért, hogy kérve kérjék, bírja reá bátyját, hogy jöjjön Párisba.

Ezek az érdemes polgárok előkészítő összejöveteleiken mindenféle tervet főztek ki, melyekhez még csak a vezér hozzájárulása és támogatása kellett, amire számíthattak.

Bussy-Leclerc jelentette, hogy három zárda népét gyakorolta a fegyverforgatásban és ötszáz polgárt sorozott be, vagyis ezer főnyi csapatot bocsátott rendelkezésre. La Chapelle, Páris hivatalnokait, irnokait, és egész népét nyerte meg.

Brigard a Lombard-utca kereskedőit, a csarnokok és a Saint-Denis-utca fő embereit szervezte meg. Crucé, la Chapelle-Marteauval együtt, az ügyvédek nyerte meg, azonkívül pedig rendelkezett még a párisi egyetemmel is. Debar a hajósokat és a kikötőmunkásokat hozta, ezt a veszedelmes fajtájú népet, mely mintegy ötszáz főt számlált. Louchard ötszáz lócsiszárral, megannyi dühös katolíkussal rendelkezett. Egy Bollard nevű rézöntő és egy Gilbert nevű hentes a főváros és külvárosainak ezerötszáz mészárosát és hentesét vonta be. Poulain Miklós mester, Chicot barátja, felajánlotta Páris egész népét.

A herceg, mikor gondosan bezárt szobájában

meghallgatta ezeket a jelentéseket és ajánlásokat, így szólt:

— Bámulom a liga erejét, de nem látom a célt, melyet minden kétség nélkül javasolni akar.

La Chapelle-Marteau mester nekidurálta magát s egy három részből álló beszédet készült mondani. Közismeretű volt a bőbeszédűsége; Mayenne borzadva mondta:

— Végezzünk gyorsan!

Bussy-Leclerc Marteau szavába vágott és így szólt:

— Kegyelmes herceg, mi változást akarunk; mi vagyunk az erősebbek, következésképpen mi akarjuk ezt a változást; ez rövid, világos és határozott beszéd.

— De mit akarnak tenni, hogy elérjék ezt a változást?

— Úgy gondoltam, — felelte Bussy-Leclerc bátran — minthogy az unió eszméje a vezéreinktől származik, az ő dolguk s nem a miénk, megjelölni a célt.

— Uraim, — mondotta Mayenne — tökéletesen igazuk van, a célt azoknak kell megjelölniök, kik oly szerencsések, hogy vezéreik lehetnek; de a tábornoknak mérlegelni kell azt is, hogy mely pillanatban kell megvívni a csatát, s bár sorokba rendezkedve, fegyverzetten és buzgalomtól égve látja csapatait, a támadásra csak akkor adja meg a jelet, mikor hiszi, hogy meg kell adnia.

— De, kegyelmes hercegem, — felelte Crucé — a liga dolga sürgős, mint egyszer megjegyezni már bátorkodtunk; sürgősnek tartja a dolgot.

— Sürgősnek, de miért, Crucé úr?

— Hogy célunkhoz érjünk. Nekünk is meg vannak a magunk tervei.

— Az mindenesetre más, — felelte Mayenne; — ha van tervük, akkor nekem nincs több szavam.

— Úgy van, kegyelmes herceg; de számíthatunk-e támogatására?

— Mindenesetre, ha az a terv megfelel nekem és bátyámnak.

— Nagyon valószínű, hogy megfelel, monseigneur.

— Akkor hadd hallom tervüket!

A ligabeliek egymásra néztek; ketten vagy három jelt adva hívták fel La Chapelle-Marteaup, hogy beszéljen.

La Chapelle-Marteau előlépett:

— A gondolat — így szólt — Leclercben, Cruceban és bennem támadt. Alaposan fontolóra vettük tervünket és valószínű, hogy sikere biztos. Több erősített csomópont van a városban, a kicsiny és a nagy Châtelet, a Temple-palota, a városháza, a fegyvertár és a Louvre. Ezeket a pontokat mind állandó helyőrség védi, de azokat könnyű legyőzni, mert nem lehetnek felkészülve meglepő támadásra. Azonkívül a várost védi még az őrsereg kapitánya is az íjászai-val. Már most mi a következőket eszeltük ki: Lefoglaljuk lakásán az őrsereg kapitányát. Ezt a meglepő támadást meg lehet tenni minden zaj nélkül, mert a hely elhagyott és távoleső.

Mayenne fejét rázta és így felelt:

— Bármily elhagyott és távoleső, még sem lehet zajtalanul betörni egy jó kaput és elsütni hússzor a puskát.

— Számítottunk erre az ellenvetésre, kegyel-

mes hercegünk; a százados egyik ijásza a mi embe-
rünk. Éjnek idején be fogunk zörgetni a kapun; az
ijász kinyitja előttünk és jelenti a kapitánynak, hogy
ő felsége beszélni akar vele. Ebben nincs semmi fel-
tűnő. Azt a tisztet havonta legalább egyszer a ki-
rály elé hívják, jelentést tenni és átvenni megbízá-
sait. Mikor a kapu kinyílt, beküldünk tizet a hajó-
sok közül, s azok elintézik az őrség kapitányát.

— Vagyis megfojtják.

— Úgy van, kegyelmes herceg. Ilyképpen utját
szegjük a védekezésre hívó első parancsoknak. Igaz,
hogy a megszeppent polgárok vagy politikusok mást
állíthatnak helyébe; igen ám! de ugyanakkor meg-
szállják az ő házaikat is; szent Bertalan éjszakája
megtáncolt bennünket arra, hogyan kell csinálni az
efélet, s őket is úgy intézik el majd, mint az őrsé-
reg századosát.

— Ah! ah! — kiáltotta a herceg. Nagyon ko-
molynak látta a dolgot.

— Kitűnő alkalom lesz az, kegyelmes hercegem,
megtámadni a politikusokat, kik mind ki vannak je-
lölve negyedeinkben, s végezni így a vallási és poli-
tikai eretnekekkel.

— Mindez kitűnő, — mondotta Mayenne — de
nem hallottam semmit arra nézve, hogy egy pillanat
alatt veszik-e be a Louvret, mely valóságos erődített
vár s hol állandóan testőrök és nemesek állnak őrt.
A király bármily félénk, nem fogja csak úgy meg-
fojttatni magát, mint az őrsereg kapitánya; kardot
fog ragadni, és gondolják meg, ő a király; jelenléte
nagy hatással lesz a polgárookra, s önök vereséget
szenvednek.

— Négyezer embert szemeltünk ki a Louvre

ostromára és az a négyezer ember nem szeretű
eléggő Valoist arra, hogy jelenléte a kegyelmed által
megjelölt hatást tehetné reá.

— Azt hiszik, elég lesz annyi?

— Hogyne, tizen vagyunk egy ellen, — mon-
dotta Bussy-Leclerc.

— Hát mondjuk, hogy úgy van; az őrsereg ka-
pitányát megfojtották; a politikusokat megölték, a
város hatóságai nincsenek sehol; el van hárítva
mindez az akadály. Most én egy más kérdést teszek.
Halljuk az előljáráóság hadnagyát, van-e sok haszon-
talan és rosszféle nép a főváros környékén?

Poulain Miklós, ki eddig a háttérbe vonult,
szemmelláthatóan kedve ellenére előlépett és így
felelt:

— Úgy van, kegyelmes hercegem; van nagyon
is sok.

— Nem mondhatná meg, csak úgy körülbelül, e
csöcseléknek számát?

Poulain számlálgatni kezdte az ujjain: — Tol-
vaj három- vagy négyezer. Csavargó és koldus két-
ezer, vagy kétezerötszáz. Alkalmi tolvaj ezerötszáz-
kétezer. Gyilkos négy- vagy ötszáz.

— Helyes. Kis számítással ez hatezer vagy hat-
ezerötszáz akasztófavirág. Melyik vallásfelekezethez
tartoznak ezek az emberek?

— Tessék, kegyelmes hercegem?

— Hugenották-e, vagy katolikusok?

Kacagva felelte Poulain:

— A legkülönbözőbb felekezetekhez tartoznak,
monseigneur, vagyis inkább egyikhez sem; istenük a
pénz, és prófétájuk a vér.

— Helyes; és mi a politikai hitvallásuk? A

Valoisok hívei-e, ligabeliek-e, buzgó politikusok-e vagy navarraiak?

— Rablók és tolvajok azok.

— Kegyelmes hercegem, — mondotta Crucé — ne tegye fel, hogy azokat az embereket valaha is szövetségünkbe fogadjuk!

— Nem, nem is gondolom, és éppen ez az, ami bosszant.

— És miért bosszantja? — kérdezte csodálkozva a küldöttség néhány tagja.

— Oh! értsék meg, azok az emberek, kiknek sem vallása, sem meggyőződése nincsen, akiket eszerint mi sem fűz kelmetekhez, látva majd azt, hogy Párisban nincsenek többé hatóságok, nincs közhatalom, nincs királyság, ki fogják fosztani boltjaikat, míg kelmetek hadban állnak, és ki fogják üríteni házaikat, mikor kelmetek a Louvret szállják meg; egyszer majd a svájciakhoz csatlakoznak kelmetek ellen, máskor meg kelmetekhez a svájciak ellen, úgy, hogy mindig ők lesznek az erősebbek.

— Mi az ördög! — kiáltották a követek, egymásra néztek.

— Azt hiszem, elég komoly dolog ez arra, hogy gondolkozzanak róla, nem igaz, uraim? — mondotta a herceg. — Én a magam részéről sokat foglalkozom vele és keresni fogom a módot, hogy segíthessek ezen a bajon; mert a kelmetek érdeke mindenekelőtt, bátyámnak és nekem ez a jelszavunk.

A követek a tetszés moráját hallatták.

— Most pedig, uraim, engedjék meg annak az embernek, ki éjjel és nappal egyfolytában huszonegy mérföldet tett meg lóháton, hogy alhasson néhány órát; nincs veszedelem a haladékban, leg-

alább most nincs, holott, ha cselekednének, volna veszedelem; vagy kelmetek talán más véleményen vannak?

— Dehogy, herceg úr, — mondotta Brigard.

— Nagyon helyes.

— Tehát alázatosan elbucsuzunk hercegségedtől, — folytatta Brigard — s ha új összejövetelre hívna bennünket...

— Legyenek nyugodtak, uraim, mihelyt csak lehet, — mondotta Mayenne; — talán holnap, legkésőbb holnapután.

És elbocsátotta őket, bámulatban hagyva őket bölcs óvatosságával, mely oly veszedelmet fedezett fel, melyre ők távolról sem gondoltak.

De alig, hogy a herceg eltűnt, a kárpitban kinyílt egy rejtekajtó s egy nő lépett be gyorsan a szobába.

A hercegnő! — kiáltották a küldöttek.

— Igen, uraim, és ki fogja menteni önöket zavarukból, — kiáltotta a hercegnő.

A képviselők, kik ismerték elszántságát, de féltek is túlcsapó lelkesedésétől, köréje sereglettek.

— Uraim, — folytatta a hercegnő mosolyogva — amit a zsidók nem tudtak megtenni, Judit megtette egymaga; reméljenek! nekem is meg van a tervem.

És odanyújtotta a ligásoknak két fehér kezét, melyet azok a legudvariasabban csókoltak meg, aztán visszavonult azon az ajtón, melyen az imént távozott el Mayenne.

HARMINCKETEDIK FEJEZET

Borromeus testvér

Körülbelül esti tíz óra volt; a képviselő urak meglehetősen letörve távoztak és számuk minden utcasarkon fogyott.

Poulain Miklós, ki legmesszebb lakott, végre egyedül ballagott hazafelé és elgondolkozott azon, hogy mily kínos helyzetbe jutott. Ahogy tünődve ment át a szűk Pierre-au-Réal-utcán, látta, hogy az ellenkező irányból egy jakobinus barát, térdig kapva fel a csuháját, futva közeledik hozzá. Egyiküknek ki kellett térni a másik útjából, mert két keresztény lélek nem mehetett egymás mellett ezen az utcán.

Poulain Miklós úgy gondolta, hogy a szerzetesi alázat neki, a kard emberének fogja átengedni az elsőbbséget, de csalódott várakozásában; a barát úgy futott, hogy majdnem kidöntötte a falat és Poulain Miklós dörögve állt félre, hogy fel ne lökjék.

De ekkor az a kínos helyzet támadt köztük a szorosban, mely olyan két ember közt szokott, kik mindketten szeretnének előrejutni, de mert nem akarnak meghátrálni a másik előtt, folyton összeakadnak egymással.

Poulain esküdözött, a barát káromkodott, és a csuhás ember, kevésbé lévén türelmes, mint a kard embere, derékon kapta és a falhoz akarta szorítani Poulaint. Mikor már azon a ponton voltak, hogy birokra kelnek, megismerték egymást.

— Borromeus testvér! — mondotta Poulain,

— Poulain Miklós mester! — kiáltotta a barát.

— Hogy van? — kérdezie Poulain azzal a bá-

mulatraméltó nyájassággal és szelídséggel, mely a párisi polgár tulajdona szokott lenni.

— Nagyon rosszul, — felelte a barát — mert feltartóztat, pedig sietős dolgom van.

— De hova fut ily későn oly sietve? Ég a zárda?

— Nem, de a hercegnőhöz mentem, hogy beszélhessek Maynevillevel. A palotában azt mondták, hogy a hercegnő látogatóba ment Mayenne úrhoz, ki ma este érkezett meg és a Saint-Denis palotában lakik.

— Szóról-szóra úgy van... a herceg csakugyan a Saint-Denis palotában lakik, és a hercegnő éppen nála van.

— De most már ne tartóztasson tovább, — kérte Borromeus testvér — mert nem találom ott a hercegnőt.

Borromeus, szabadnak látva az utat, könnyedén jóestét kívánt Poulain Miklósnak és elsietett. Egészen izzadva és pihegve érkezett meg a Saint-Denis palotába abban a pillanatban, mikor a herceg, megbeszélve Montpensier asszonnyal legfontosabb ügyeit, éppen elbucsuzott hugától, hogy meglátogassa a Citében azt a hölgyet, kire Joyeusenek, mint tudjuk, panaszkodni volt oka.

A királynál történt fogadtatásról és a polgárok tervéről ejtett megjegyzések után bátya és huga meggyeztek abban, hogy a király nem gyanakszik, és hogy mind könnyebben támadható meg. A legfontosabb teendő most, szervezni az északi tartományokban a ligát, míg a király cserbenhagyja öccsét és megfélekedzik navarrai Henrikről. E két utóbbi ellenség közül csak Anjou hercegtől kell tartani az

ő mérhetetlen becsvágya miatt; navarrai Henrikről jól értesült kémek által tudják, hogy csak szerelmi ügyeivel, három vagy négy szeretőjével törődik.

Eddig jutottak, mikor Mayneville hirtelen belépett és jelentette, hogy Borromeus tesvér beszélni akar a herceg úrral.

— Borromeus? — mondotta a herceg csodálkozva — ki az?

— Kegyelmes herceg, — felelte Mayneville — az az ember ő, kit Nancyból küldött hozzám, mikor egy erős akaratú és eszes embert kértem fenségedtől.

— Emlékszem; azt feleltem, hogy mind a két tulajdonság meg van egy emberemben, és elküldöttem önnek Borroville kapitányt. Hát megváltoztatta nevét s most Borromeusnak hívják?

— Úgy van, fenség, Borromeus nevét és ruháját hordja. Borromeusnak mondja magát és jakobinus szerzetes.

— Borroville jakobinus szerzetes? az ördög kacaghatott, mikor ráismert a csuhája alatt.

— Hogy miért jakobinus, később fogja megtudni, mert nem a mi titkunk, monseigneur; egyelőre hallgassuk meg őt magát!

— Igen, annál inkább, mert látogatása nyugtalanít, — mondotta Montpensier asszony.

— Bevallom, magamat is, — tette hozzá Mayneville.

— A herceg meg akarta hallgatni Borromeust, de nem szívesen késett volna el a szeretőjével való találkozásról. Az ajtóra és az órára nézett.

— Ejnye! Borroville, — kiáltotta a herceg, ki

minden rossz kedve mellett sem állhatta meg nevetés nélkül — milyen ruhában látom, barátom?

— Fenség, — mondotta a kapitány — csakugyan kényelmetlenül érzem magam ebben a pokoli köntösben, de meg kell lennie, meg kell lennie, mint fenséged atyja, Guise úr szokta mondani.

— Nem én bujtattam ebbe a csuhába, — felelte a herceg — és nem nehezíthet érte reám.

— Nem, a hercegnő tette, de azért nem nehezítelek reá, mert az ő szolgálatában bujtam bele.

— Jól van, fogadja köszönetemet, kapitány; most pedig halljuk, mi mondanivalója van még ily késő este?

Sietve tett jelentést Borromeus, hogy a király Joyeuset háromezer emberrel öccsének, Anjou hercegnek segítségére küldötte, egy követét pedig levéllel navarrai Henrikhez. Egy bizonyos Briquet nevű ember az a követ. Borromeus mindjárt le is írta furcsa külsejét.

— Morbleu! meg kell kapnunk azt a levelet, — kiáltotta a herceg, és hozzátette:

— Azt mondja, a perjel barátja?

— Úgy van, attól az időtől fogva, mikor a perjel még egyszerű szerzetes volt.

— Oh! gyanítok valamit és felvilágosítást fogok szerezni magamnak, — kiáltotta Mayenne.

— Csak minél hamarább, mert amily hosszú lába van, már jó messzire járhat.

— Borroville, — mondotta Mayenne — el fog menni Scissonsba, ahol most a bátyám tartja udvarát.

— Igen, de a perjelség, kegyelmes hercegem?

— Oly nehéz önnek, valami mesével tartarodom Gorenflotot? Hát nem hiszi el azt, amit el akar

hitetni vele? Meg fog mondani Guise úrnak mindent, amit tud Joyeuse úr megbízásáról.

— Jól van, monseigneur.

— És Navarrát. Megfeledkezik Navarráról, Mayenne? — mondotta a hercegnő.

— Annyira nem feledkezem meg róla, hogy a dolognak ezt a részét magamra vállalom, — felelte Mayenne. — Mayneville, nyergeltessen fel számomra egy pihent lovat.

Aztán halkán hozzátette:

— Életben volna még?... Oh! igen, életben kell lennie!

HARMINCHARMADIK FEJEZET

Chicot latinra fordít

Az olvasó emlékszik reá, hogy Chicot a két fiatalember távozása után gyors léptekkel ment tovább útján. De mihelyt eltűntek szeme elől, Chicot, kinek, mint látszik, Árgushoz hasonlóan meg volt az a készsége, hogy hátul is látott, kémelve nézett körül, s mikor bizonyos volt benne, hogy senki sem figyel, leült egy árok partjára, egy fa törzsének támasztotta hátát és hozzáfogott ahhoz, amit saját lelkiismerete megvizsgálásának mondott.

Két erszénye volt, mert nem kerülte el figyelmét, hogy abban a zacskóban, melyet Sainte-Maline adott át neki, a király levelén kívül bizonyos kerek, guruló tárgyak is voltak, melyek roppantul hasonlítottak az aranyhoz vagy a pénzzé vert ezüsthöz. A

zacskó valódi királyi erszény volt, két *H* betűvel, melyeknek egyike alul, másika fölül volt reáhímezve.

— Csinos, — mondotta Chicot, az erszényen legettetve szemét — nagyon kedves a királytól! A neve, a címere! Nem is lehetett nagylelkűbb, de ostobább sem. Nézzük csak mindenek előtt, mennyi pénz van az erszényben, a levelet majd aztán vizsgáljuk meg... Száz tallér, ugyanaz az összeg, melyet Gorenflottól kértem kölcsön... csakugyan fejedelmi. Oh! bocsánatot kérek, nem akarok rágalmazni. Van itt egy kis tekercs spanyol arany... öt quadrupel... rendkívül finom; nagyon kedves, Henriquet! De ez az erszény terhemre van. Úgy érzem, hogy a fejem fölött átszálló madarak is okvetlenül királyi futárnak tartanak és kicsufolnak miatta, vagy, ami még rosszabb, olyanként adnak fel az arramenőknek.

Chicot tenyerébe üritette erszényét, előhúzta zsebéből Gorenflot egyszerű zacskóját, beleeresztette az aranyat meg az ezüstöt és így szólt a tallérjaihoz:

— Nyugodtan férhettek meg egymás mellett, gyermekeim, mert egy országból jöttök valamenynyen.

— Ez érettem van; — mondotta azután Chicot — most pedig cselekedjünk Henrikért.

És elővette a király levelét, melyet a földre tett, hogy annál könnyebben dobhassa a vízbe az erszényt, melybe nagyobb biztosság okáért egy meglehetősen nehéz ködarabot tett előbb. Mihelyt megint egyedül volt, elővette a levelet, feltépte a borítékát és rendíthetetlen nyugalommal törte fel pecsétjét.

— No most nézzük a stílusát, — mondotta Chicot.

S kinyitotta a levelet és olvasta:

„Drága testvérem, az a mély szeretet, mellyel felejthetetlen testvérünk, Istenben megboldogult IX. Károly király viseltetett irántad, még ott honol a Louvre boltívei alatt és tartós helyet talál szívében.”

Chicot meghajolt.

„Rosszul is esik, hogy szomorú, bosszantó dolgokról kell beszélnem veled; de te erős vagy a balsorsban; tehát nem habozom, közölni veled ezeket a dolgokat, melyekhez hasonlóakat csak bátorlelkű és kipróbált jóbarátjának szokott az ember megmondani.”

Chicot szünetet tartott az olvasásban és újra meghajolt.

„Azonkívül pedig királyi érdekünk, hogy meggyőzzek; ez az érdek egy a nevem és a te neved becsületével, testvérem. Hasonlítunk egymáshoz abban, hogy mindkettőnket ellenségek vesznek körül. Chicot majd megmagyarázza neked.”

— *Chicotus explicabit*, — mondotta Chicot.

„Szolgád, Turenne vicomte úr, napról-napra megbotránkozásra ad okot udvarodnál. Isten óvjon hogy dolgaiddba ártsam magam, ha nem szolgál javadra és becsületed érdekének, de feleségednek, kit őszinte sajnálatomra hugomnak kell mondanom, több tekintettel kellene viseltetnie irántad, amit nem tesz meg.”

— Oh! oh! — mondotta Chicot, tovább folytatva latin fordítását:

— „*Quaeque omittit facere*.” Ez erős.

„Tehát felhívlak, testvérem, legyen gondod reá, hogy Margot és Turenne vicomte viszonya, mely

utóbbi úr ellenségeinkkel áll összeköttetésben, ne hozzon gyalázatot és kárt a Bourbon családra. Teremts jó példát, mihelyt megbizonyosodol a dologban és bizonyosodjál meg benne, mihelyt meghallottad Chicotnak levelémhez fűzött magyarázatait.

— „*Statim utque audiveris Chicotum litteras explicantem*”; folytassuk.

„Bosszantó volna, testvérem, ha a legkisebb gyanú árnyéka esnék utódaid legitim voltára; drága dolog az, melyre gondolnom Isten nem engedi, mert sajnós, arra vagyok ítélve, hogy ne éledjem újjá utódaimban.

„A két bűnös, kikre mint testvér és mint király mutatok reá, jobbára egy Loignac nevű kis kastélyban szokott találkozni; ez a kastély amellelt fészke azoknak a cselszövéseknek, melyektől a Guise urak nem állnak távol; mert kétségtelenül tudod, kedves Henrikem, hogy mily sajátságos szerelmével üldözte hugom annak idejében Guise Henriket és saját öcsémet, Anjou urat, mikor még magam viseltem azt a nevet, őt pedig Alençon hercegnek hívták.”

— „*Quo et quam irregulari amore sit persecuta et Henricum Guisium et germanum meum etc.*”

„Ölöllek és figyelmedbe ajánlom tanácsodat, készen lévén, hogy mindenben és mindenért támogassalak. Addig is élj Chicot tanácsaival, kit hozzád küldök.”

— *Age auctore Chicoto.* Helyes, most már a navarrai király tanácsadója vagyok. „Őszinte hajlandósággal stb. stb.”

Minekután így végigolvasta az egészet, Chicot kezébe hajtotta a fejét és így szólt:

— Oh! úgy rémlik, nagyon rossz megbízás ez,

még veszedelmesebb, mint Mayenne. Mondhatom, Mayennet még jobban szeretem. Pedig ez a levél, nem szólva a hímezett erszényéről, melyet nem bocsátok meg neki, ügyes ember munkája. Feltéve, hogy Henriot abból az anyagból van gyúrva, melyből rendszerint a férjek kerülnek, ez a levél egy csapásra összeveszíti a feleségével, Turenneal, Anjou-val Guise-sel sőt még Spanyolországgal is. Avégből, hogy a Louvrebán oly jól értesüljön arról, hogy mi történik Pauban navarrai Henriknél, Valois Henriknek kémeket kell ott tartania, és ez a kém nagyon fogja bosszantani Henriot.

Másrészről ez a levél sok kellemetlenséget fog szerezni nekem, ha spanyol, lotharingiai, béarni vagy flamand emberrel találkozom, ki elég kíváncsi lesz arra, hogy meg akarja tudni, miért küldöttek Béarnba.

Oh! nagyon kevésbé volnék óvatos, ha nem készülnék ily kíváncsi emberrel való találkozásra. Ha nem csalódom nagyon, különösen Borromeus úr forral ellenem valamit.

Második pont.

Mire törekedett Chicot, mikor megbízást kért Henrik királyhoz? Célja a béke volt.

Most pedig Chicot el fogja választani a navarrai királyt a feleségétől.

Ez nem felel meg Chicot érdekének, mert ha elválaszt egymástól oly hatalmas embereket, okvetlenül halálos ellenségeket fog szerezni magának, kik meg fogják akadályozni, hogy megérje nyolcvan éves boldog korát.

Hitemre mondom, annál jobb, mert az embernek csak addig érdemes élni, míg fiatal. De hisz akkor

nem ért volna kevesebbet, bevárni Mayenne úr kés-
szurását.

Nem, mert mindenben fő a kölcsönösség, Chi-
cotnak ez a jelszava.

Így filozofálva tovább, elhatározta, hogy tovább
megy útján. De előbb lefordította a levelet latinra
és beveste emlékezetébe, aztán megszámlálhatatlan
apró darabra tépte és szélnek eresztette a papírost.
Eközben megérkezett Corbeil városába, hol sietve
megebédelt, aztán megvett a fogadóstól egy gébét s
azon ment tovább útján.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET

A négy szél

Chicot Fontainebleauban ment ki lován, ott meg-
hált és másnap reggel egy Orgeval nevű kis falú irá-
nyába jobbra kanyarodott. Szeretett volna e napon
megtenni néhány kilométernyi utat, mert minden
sürgetni látszott, hogy távolodjék el Páristól, de
lova kezdett már oly sűrűn botlani, hogy azt hitte,
jó lesz pihenőt tartani.

Azonkívül máskor oly gyakorlott szemei nem
vettek észre az egész uton semmit. Emberek, kocsik,
sorompók merőben ártalmatlannak tűntek fel előtte.
Chicot még sem érezte magát biztonságban. Senki
sem hitt és bízott oly kevéssé a látszatban, mint ő.

Mielőtt lefeküdt és jászol elé kötötte lovát, a
legnagyobb gonddal vizsgálta át az egész házat. Na-
gyon szép szobákat mutattak neki három vagy négy

ajtóbejárattal, de Chicot azt tartotta róluk, hogy nemcsak, hogy túlsok ajtajuk van, hanem hogy az ajtók nem is záródnak kedve szerint.

A fogadás rendbehozott egy nagy szobát, melynek csak egy ajtaja volt, mely a lépcsőre szolgált s belül szörnyű reteszek voltak reá vasalva.

Ebbe a szobába állíttatott Chicot egy ágyat. Kipróbálta a reteszeket, szobájába vitette a vacsorát, nem engedte kivinni az asztalt, azzal az ürüggyel, hogy éjszaka néha nagyon megéhül, azán levetközött, ruháit egy székre rakta és lefeküdt.

De mielőtt lefeküdt volna, nagyobb bizonyosság okáért kivette ruhájából az erszényt, vagy jobban mondva a zacskót, melyben a tallérok voltak, és jó kardjával együtt a vánkosa alá tette. Aztán háromszor végigismételte emlékezetében a levelet.

Az asztal egy második erőd volt számára, mégis úgy tűnt neki, hogy ez a sánc nem eléggé erős; felállt, két karja közé fogott egy szekrényt s a kijárat elé állította, melyet ezzel tökéletesen el is zárt. Eszerint közte és minden előfordulható támadás közt egy ajtó, egy szekrény meg egy asztal állott.

A fogadó majdnem lakatlannak tűnt fel Chicot előtt. A fogadás becsületesképű ember volt; ez este olyan szélvihar dült, hogy képes lett volna kitorzni az ökör szarvát, a közeli fák felől pedig szörnyű recsegés-ropogás hallatszott, mely Lucretius szerint édes és elandalító muzsika annak az utasnak, ki jó ágyban heveredett végig.

Chicot, megtéve minden védelmi intézkedést, kényeztetéssel merült el a puha ágyban. Lelki életet is élő ember létére elővett egy ujonnan megjelent könyvet, melynek szerzője Bordeaux polgármestere,

valgy mije volt, kit Montagnenak vagy Montaignenak hívtak. Mégis megesett rajta, hogy mire a nyolcadik fejezetéig jutott, elaludt.

Egyszerre úgy rémlett neki, mintha a szélvihar erősbödött volna s főképp, mintha szokatlan módon közelednék. Egyszerre hihetetlen erejű szélroham rázza meg az ajtót, felszakítja zárát és reteszét s nekiront a szekrénynek, mely egyensúlyát veszti, a lámpára zuhan, mely kialszik és felborítja az asztalt.

Chicotnak meg volt az a tulajdonsága, hogy bármily jó aludt, könnyen és gyorsan s minden lélekjelenlétével ébredt fel; ez a lélekjelenlét azt ajánlotta neki, hogy inkább az ágy közébe ereszkedjék le, mintsem hogy elől szálljon le róla. Aközben pedig, hogy megtette ezt a mozdulatot, gyors és gyakorlott két keze balról a pénzes-zsákot, jobbról pedig a kard markolatát ragadta meg. Chicot tágra meresztette szemét. Késő éjszaka volt. Chicot fülelt, és úgy rémlett neki, mintha ezt az éjszakát valóság szerint darabokra szaggatná a négy szél, mely vitássa egymás közt az egész szobát is... a szekrénytől, mely mindjobban szétnyomta az asztalt, a székekig, melyek felgurultak és összekoppantak és összegabalyodtak a többi ingósággal.

Ez egész nagy láрма közben Chicotnak úgy rémlett, mintha a szélek négy istene csonttá és hussá válva lépett volna be hozzá, s mintha Eurussal, Notussal, Aquilóval és Boreassal meg a kövér pófájukkal, különösen pedig a vastag lábaikkal volna dolga.

Chicot alkalmazkodott a helyzethez, mert megértette, hogy nem tehet semmit ezek ellen az istenek ellen, és lekuporodott az ágy mögé. Csak éppen,

hogy kardjának hegyét előreszegezve tartotta a szél, vagyis inkább a szelek ellen. Néhány percig tartó csunya dörömbölés után, melynél csunyább sohasem szaggatta ember dobhártyáját, Chicot mégis felhasználta a csendnek egy pillanatát és így kiáltott:

— Segítség!

Szóval, Chicot egymaga akkora lármát csapott, hogy az elemek lecsillapodtak és hat- vagy nyolc perc múlva, miközben Eurus, Notus, Boreas és Aquilo harcolva visszavonulni látszottak, jött lámpával kezében a fogadós, és megvilágította a drámai jelenetet.

Síralmas egy jelenet volt biz' az, mert az egész szoba olyan volt, mint a csatatér. Az összeroppanott asztalra dőlt nagy szekrény szabaddá tette a sarokvasából kiemelt ajtót, mely, csak reteszein függve, ide-oda lengett, mint a hajó vitorlája; a szobában lévő három, vagy négy szék támláját a földön, lábait pedig a levegőbe tartotta. Az asztalon volt edény ezer darabra törve, a földön hevert.

— A pokol szabadult el itt? — kiáltotta Chicot, mikor a lámpa világosságánál megismerte a fogadóst.

— Oh! uram, — kiáltotta a fogadós, mikor meglátta a szörnyű kárt, mely a szobában esett; — oh! — uram, mi történt itt?

És kezét s következésképpen a lámpát is ég felé tartotta.

— Mondja meg, barátom, hány ördög lakik kel-mednél? — bömbölte Chicot.

— Oh! Jézusom! mily fürgeteg! — felelte a fogadós még mindig azzal a szenvedélyes mozdulattal.

— A závárjai, úgy látom, gyengék! — folytatta

Chicot — a háza kártyaház? Inkább elmegyek innen, többre becsülöm a nyílt mezőt.

És Chicot a rendelkezésére álló szűk helyen felállt és karddal a kezében megjelent azon a részen, mely az ágy lába és a fal között szabad maradt.

— Oh! szegény bútorom! — fohászkodott a fogadós.

— És az én ruhám! — kiáltotta Chicot. — Hova lett a ruhám, melyet a székre raktam?

— A ruhája? — felelte a fogadós jámbor képpel — ha itt volt, akkor még itt is kell lennie.

— Mit beszél... ha itt volt... azt hiszi talán, hogy abban a köntösben jöttem ide tegnap, amelyben most itt lát? — és Chicot hiába igyekezett elfedni póreségét a lenge ingével.

— Istenem! — mondotta a fogadós zavarba esve, mert nem tudta, hogy mit feleljen ily évrre — tudom, hogy ruhában jött.

— Csakhogy beismeri!

— De...

— Mit, de?

— A szél mindent kinyitott és mindent széthordott.

— De ha a szél bemegy valahova, akkor kívülről megy be.

— Mindenesetre úgy van.

— No hát! a szélnek eszerint, mikor bejött ide, mások ruháját kellett volna a szobába hoznia, ahelyett, hogy az enyémet vitte el, nem tudom, hova.

— Oh! Istenemre, magam is úgy képzelem. Mégis itt a bizonyíték az ellenkezőre, vagy legalább úgy látszik, hogy itt van.

— Koma, — mondotta Chicot, ki fürkésző sze-

mével vizsgálat tárgyává tette a padlót — mondja csak, koma, milyen utat tett meg a szél, hogy megtaláljon itt engem?

— Mit tetszik mondani?

— Azt kérdezem, honnan jön a szél.

— Északról, uram, északról.

— Sárban járt, mert itt van a lábanyoma a padlón.

Chicot csakugyan megmutatta a földön egy sáros csizma friss nyomát.

A fogadós elsápadt.

— Ha elfogadja tanácsomat, — mondotta Chicot — azt ajánlom kendnek, hogy jól vigyázzon az olya p szelekre, melyek a korcsmákban járnak, ajtókat törnek és szobákba rontanak be, mikor pedig elmennek, ellopják az utasok ruháját.

A fogadós két lépést tett hátrafelé, hogy kiszabaduljon a felborított butordarabok közül és közelebb jusson a folyosóhoz. Aztán így szólt:

— Miért mond engem tolvajnak?

— Ejnye! mit művelt a becsületes, jámbor képevel? — kérdezte Chicot; — egészen megváltozott.

— Azért változtam meg, mert megsértett.

— Én?

— Mindenesetre ön, — felelte a fogadós még erőteljesebb hangon, mely már-már fenyegetéshez hasonlított.

— Azért mondom tolvajnak kendet, mert azt hiszem, kend felelős a holmimért s mert a holmimat ellopták; remélem, nem tagadja?

Most aztán Chicotra került a sor, hogy fenyegető mozdulatot tegyen.

— Hahó! — kiáltotta a fogadós — hahó! ide, emberek!

Erre a kiáltásra négy bottal felfegyverkezett ember jelent meg a küszöbön.

— Fékomteremtette! itt jön Eurus, Notus, Aquilo és Boreas! — kiáltotta Chicot. — No, mint-hogy jó alkalom kínálkozik reá, megfosztom a földet az északi szélről; nagy szolgálatot teszek ezzel az emberiségnek; örök tavasz lesz a földön.

És oly hatalmas csapást mért a hozzá legközelebb álló támadóra, hogy holtan esik a padlóra, ha nem ugrik hirtelen s egy igazi szélisten könnyűségével hátrafelé. De minthogy eközben Chicotra nézett és következésképpen nem nézhetett hátra, a lépcső legfelső fokára esett, és minthogy nem tartotta meg egyensúlyát, legurult a lépcsőn. Ez jeladás volt a többieknek, kik az előttük, vagyis inkább mögöttük megnyílt lépcsőfeljárón oly sebességgel tűntek el, mint a sülyesztőre jutott kísértetek.

Az eltűntek utolsója, aközben, míg társai lefelé siettek, ráért még néhány szót sügni a fogadós fülébe.

— Jól van, jól van! — dörmögte a fogadós — majd megtalálják kegyelmed ruháját.

— Magam is csak azt akarom.

Csakugyan meghozták a ruhát.

— Oh! oh! — kiáltotta Chicot. — Bizalmat kell szavaznom kelmednek! Hogyan is foghattam gyanuba? Hiszen oly becsületes képe van!

A fogadós nagyon szeretetreméltóan mosolygott és így felelt:

— Most pedig, úgy-e bár, tovább alszik?

— Nem, köszönöm, eleget aludtam.

— Hát mit akar tenni?

— Kölcsön adja a lámpáját, ha úgy tetszik, és olvasok, — felelte Chicot nem kevésbé nyájasan.

— A fogadás nem szólt semmit, csak odaadta Chicotnak a lámpát és kiment. Chicot megint az ajtó elé állította a szekrényt és végignyújtózkodott az ágyon.

Az éjszaka nyugodt volt; a szél elült, mintha Chicot felbökte volna kardjával a tömlőt, melybe kötötték.

Reggel a követ a lovát kérte, fizetett és távozóban így szólt:

— Majd meglátjuk este.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET

Hogyan folytatta útját Chicot s e közben mi történt vele

Chicot azzal töltötte az egész reggelt, hogy szerencsét kívánt magának ahhoz a hidegvérűséghez és türelemhez, melynek az éjszaka bizonyosságát adta.

De, gondolta magában, a vén farkast nem lehet másodszor is megfogni ugyanabban a veremben; tehát szinte bizonyos, hogy mára valami új gazságot eszelnek ki ellenem; legyünk hát résen.

E rendkívül okos következtetésnek az volt az eredménye, hogy Chicot egész nap olyan uti teljesítményt végzett, melyet Xenophon sem tartott volna méltatlannak arra, hogy megörökítse a tízezer visszavonulásáról írt könyvében.

Minden fa, a terepnek minden változása, minden

fal megfigyelőhely vagy természetes erődítmény volt számára.

Még szövetségeket is kötött útközben.

Négy kövér párisi szatócs, ki Orleansba édességekért, Limogesbe pedig aszalt gyümölcsért ment, hajlandónak mutatkozott társaságába fogadni Chicot uramat, ki harisnyaszövőnek adta ki magát. A szövetség tehát öt gazdából és négy segédből állt. Nem mondjuk ugyan, hogy Chicot valami nagy bizalommal lett volna társainak bátorsága iránt, de mindenesetre ismerte azt a közmondást, hogy három gyáva ember együtt kevésbé fél, mint egy bátorlelkű egymagában.

Chicot most már nem tartotta szükségesnek, hogy visszaforduljon.

Igy érkeztek meg, sokat politizálva és sokat dicsekedve, az estebédre és éjszakai szállásra kiszemelt városba. Megvacsoráztak, derekasan ittak és ki-ki visszavonult a szobájába.

Chicot vacsora közben nem tartotta féken gúnyolódó nyelvét, amivel elragadta utitársait, és nem kimélte a muskotályt és a burgundit sem, ami lelkesette hangulatát. Mint kereskedők, vagyis szabad emberek egymás közt lévén, nem igen válogatták a szót, mikor ő felsége a francia király és a többi felség személyéről beszélgettek.

Chicot, miután a négy szatócs majdnem ünnepélyes menetben kísérté szobájába, lefeküdt, megbeszélve előbb társaival a másnap reggel rájuk váró teendőket. Ugy tűnt föl neki, mintha úgy őrizné, mint fejedelmét, az utitárs, kinek négy szobája, mint megannyi külső erőd, bevehetetlenné teszi az övét, mely a folyosó végében volt.

Chicot tehát, anélkül, hogy vétett volna szokott

vigyázatossága ellen, bizvást lefekhetett és elalhatott. Annál inkább megtehetette, mert nagyobb óvatosság kedvéért alaposan megszemlélte a szobát, elöretolta ajtajának reteszeit és egyetlen ablakának tábláit bezárta.

De első álma közben olyan esemény történt, melyet még a legbölcsebb ember sem láthatott volna előre. Fél tízkor halkán kopogtattak a négy segéd ajtaján, akik mind a négyen együtt laktak gazdáik fölött egy padlásszobában. Az egyik meglehetősen rosszkedvvel nyitotta ki az ajtót és a fogadóssal állt szemben.

— Uraim, — mondotta a fogadós — örömmel látom, hogy ruhástól fekédték le. Nagy szolgálatot akartok tenni kendteknek. Gazdáik vacsora közben nagyon belemelegedtek a politizálásba. Ugy látszik, egy hivatalos ember meghallotta és besúgta a polgármesternek beszédüket. Városunk nagyra van királyhűségével, a polgármester ideküldötte az őrséget, mely elfogta gazdáikat és a városházára vitte őket, ahol helyt kell állniok azért, amit mondtak. A tömlőc egészen a városháza mellett van; tehát álljanak talpra, öszvéreik lenn várják, a gazdáik pedig bizonyosan utólérik kendteket.

A négy segéd, mint megannyi gödölye, talpra szökött, lerohant a lépcsőn, remegve kapott öszvéreire és elindult visszafelé a Párisba vivő országúton, megbízva előbb a fogadóst, hogy értesítse gazdáikat elindulásukról és arról, hogy milyen irányba mennek, ha netalán visszakerülnének a fogadóba.

A fogadós mihelyt látta eltűnni az utcasarkon a négy segédet, az előbbi óvatossággal bekopogtatott a

folyosón levő első ajtón, hol az első szatócs aludta az igazak álmát, és halkán így szólt hozzá:

— Meghallották, hogy vacsora közben gyalázta a királyt, egy kém besúgta a polgármesternek, aki arra idejött. Szerencsére az a gondolatom támadt, hogy segédek szobáját mutattam meg neki. Éppen most füleli le őket, ahelyett, hogy kelmedet fogná el itt.

— Oh! oh! mit nem mond, — felelte a szatócs.

— A tiszta valóságot. Meneküljön szaporán, míg a lépcső szabad...

— De az utitársaim?

— Nem lesz rá ideje, hogy értesítse őket.

— Szegény emberek! — mondotta a szatócs és legnagyobb sietséggel felöltözködött.

Eközben a fogadós, mintha váratlan sugallatnak engedne, megkopogtatta ujjával azt a vékony közfalat, mely az első kereskedőt elválasztotta a másodiktól. Ugyanazokra a szavakra és ugyanarra a mesére a második halkán kinyitotta az ajtót; felébresztette, mint a második, a harmadik átszólt a negyediknek, és oly könnyűséggel, mint a fecskék raja, kezüket égneke emelve és lábujjhegyen járva, eltűnnek mind a négyen.

— Szegény harisnyás, — mondták — minden baj reászakad; nem lehet tagadni, hisz ő mondotta a legtöbbet. Ej! védekezzék, amint tud, mert a fogadós már nem ért rá, hogy őt is figyelmeztesse.

Chicot mestert csakúgyan nem figyelmeztette senki, amit könnyű megérteni. Abban a pillanatban, mikor a szatócsok Istennek ajánlva sorsukat, eloldózkodtak, Chicot legmélyebb álmát aludta.

A fogadós olyképpen bizonyosodott meg erről,

hogy az ajtóra tette fülét; aztán lement a földszinti szobába, melynek gondosan bezárt ajtaja egy jeladásra kinyílt. Levette sipháját és belépett.

A szobában hat fegyveres volt, kiknek egyike a parancsnok lehetett.

— Nos! — mondotta az utóbbi.

— Teljesítettem minden parancsát, tiszt uram.

— Nincs senki a fogadóban?

— Senki.

— Azt az embert, akit mondottunk, se fel nem keltették, se nem figyelmeztették?

— Se fel nem keltették, se nem figyelmeztették.

— Fogadós uram tudja, kinek megbízásából járunk el. Tudja, hogy mily ügyet szolgálunk, mert maga is a szent ügy védői közé tartozik.

— Mindenesetre, tiszt uram; láthatja is, hogy esküm kedvéért feláldoztam azt a pénzt, mely a vendégeimtől járt volna.

— Akkor hát menjen és feküdjék le; zárja magára az ajtót és akármit hall, vagy lát, ne jöjjön ki, még ha a háza ég, vagy a fejére szakad is. Láthatja, hogy feladata nem nehéz.

— Jaj nekem! Koldusbotra jutottam, — sóhajtotta a fogadós.

S keseregve ment el és magára zárta az ajtót.

A tiszt most megparancsolta legjobban felfegyverzett két emberének, hogy álljanak Chicot ablaka alá. Ő maga a többi hárommal együtt Chicot szobája felé tartott.

— Tudjátok, mi a parancs? — kérdezte tőlük a tiszt. — Ha kinyitja az ajtót és megmotoztatja magát, ha megtaláljuk nála azt, amit keresünk, akkor ne érje semmi bántódás; de ha ellenkezőképpen törté-

nik, akkor tördöfést neki, tördöfést, jól megértésért! Pisztolyról, puskáról ne legyen szó. De nincs is rá szükség, mert négyen vagyunk egy ellen.

Az ajtóhoz értek. A tiszti kopogtatott.

— Ki van itt? — kérdezte Chicot hirtelen fölébredve.

— Istenemre! ravasznak kell lennünk, — mondotta a tiszti.

— Jó barátai, a kereskedők, kik fontos dolgot akarnak közölni kelmeddel, — felelte.

— Oh! oh! — kiáltotta Chicot — a tegnapi bor ugyancsak megvastagította a hangjukat, barátaim.

A tiszti enyhített a hangján és szinte fuvalázva mondotta: — Nyissa már ki, kedves utitársunk és barátunk!

— *Ventre de biche!* — a fűszerüknek ugyancsak kardszága van!

— Ejnye! Nem nyitod ki? — rivalt rá a tiszti türelmét veszítve; — akkor hát törjétek reá az ajtót!

Chicot az ablakhoz futott, kinyitotta a táblát és két kivont kardot látott odalenn.

— Megfogtak, — kiáltotta.

— Ej, ej! koma, — mondotta a tiszti, ki hallotta, mikor kinyitotta az ablakot. — Félsz a veszedelmes ugrástól, és igazad van. Előre, nyisd ki az ajtót, nyisd ki az ajtót!

— Szó sincs róla, — felelte Chicot — az ajtó erős és segítségemre jönnek, ha lármát csapok.

A tiszti felkacagott és megparancsolta a katonának, hogy törjék be az ajtót.

Chicot ordított és segítségül hívta a kereskedőket.

— Ostoba! — mondotta a tiszti. — Azt hiszed

meghagytuk a segítséget? Tévedsz, mert egészen egyedül vagy s következésképpen elvesztél. Rajta, vágj jó arcot a gonosz játékhoz... Ti pedig, emberek, mozogjatok!

Chicot hallotta, hogy három faltörő kos erejével és szabályszerűségével három puskatús döngeti az ajtót.

— Három karabély meg egy tiszt van itt, — mondotta magában — lenn pedig csak két kard van. Gyerekjáték, tizenöt lábat ugrani. Inkább a kard, mint a karabély.

És övéhez kötve a zacskót és kardját kezébe fogva, habozás nélkül az ablak párkányára lépett. A lenn álló emberek a levegőbe tartották kardjukat. De Chicot helyesen számított. Nincs ember, még ha óriás volna is, aki bevárná egy más ember lezuhanását, még ha törpe volna is, mert az az ember őt is megölheti, mikor megöli magát. A katonák tehát taktikát változtattak és visszahúzódtak, elhatározva, hogy lesujtanak Chicotra, mihelyt leesett.

A gascognei erre számított. Gyakorlott ember léteire lábujja hegyére ugrott és guggoló helyzetben maradt; ugyanabban a pillanatban az emberek egyike feléje szúrt olyan döféssel, mely a falat is átfurta volna.

De Chicot nem is fáradt, hogy kivédje a döfést, mely a melle közepén érte; mert Gorenflot páncélíngén ellenségének pengéje kettétört, mintha üvegből lett volna.

— Páncél van rajta, — mondotta a katona.

— Istenemre, az! — felelte Chicot, s egy visszajáról adott kardcsapással kettéhasította fejét.

A másik felkiáltott és már csak védekezésre

gondolt, mert Chicot most őt támadta meg. De sajnos, annyi erő sem volt benne, mint Clement Jakabban. Chicot a másik rohammal leterítette a pájtása mellé, úgy, hogy a tisztt, mikor az ajtó felfeszítése után kinézett az ablakon, már csak vérükben fekve láthatta a katonáit. A haldoklótól ötven lépésnyire pedig Chicot a legnagyobb nyugalommal menekült el.

— Ördög ez, — kiáltotta a tisztt — megállta az acélpróbát.

— Igen, de az ólompróbát nem, — felelte egy katona és célba vette karabélyával.

— Szerencsétlen! — kiáltotta a tisztt és félrecsapta a karabélyt — semmi lármal! Felriasztod az egész várost; majd megtaláljuk holnap.

HARMINCHATODIK FEJEZET

Az utazás harmadik napja

Chicot azért menekült oly kényelemmel, mert Étampesben volt, vagyis oly nép környezetében és oly hatóságok védelme alatt, melyek első szavára igazságot szolgáltatnak volna és letartóztatták volna magát Guise herceget is.

Kezdetben azt gondolta magában Chicot, hogy mielőtt Orleansba érkezik, futárt küld a királyhoz, azzal a kérelemmel, hogy egyik várostól a másikig kíséretet rendeljen melléje. De minthogy Orleansig az országút néptelen és teljesen bátorságos volt, Chicot azt gondolta magában, hogy fölösleges módon

mutatkoznék gyávának, tehát lemondott erről a lépésről. Orleans után mégis fokozódni érezte aggodalmát; az idő közel járt négy órához, tehát közel volt az este. Az utat bozótok szegélyezték, mintha erdőben járt volna, azonkívül pedig oly meredeken haladt felfelé, mintha lépcsőn járna. Ennek következtében kész célpont volt mindenkinek, akinek kedve lett volna, puskagolyót küldeni utána.

A távolból egyszerre olyanforma zajt hallott Chicot, mint mikor vágató lovak dobognak lábukkal a száraz földön. Megfordult és lenn a lejtő alján, melytől még csak féluton volt a domb tetejéig, lovasokat pillantott meg, kik vágatva közeledtek felfelé; heten voltak, s négyüknek karabély volt a vállán.

A lovasok gyorsabban vágattak, mint ő. Chicot egyáltalában nem akart gyorsasági versenybe bocsátkozni velük, mert csak kárát látta volna. Tehát keresztül-kasul járatta lovát az uton, hogy az ijászok ne találjanak biztos célpontot benne.

Abban a pillanatban, mikor a lovasok már csak ötven lépésnyire voltak tőle, Chicot uramat csakugyan négy lövéssel köszöntötték, melyek közül három a feje fölért repült el. Chicot bevárta ezt a négy puskalövést és előre tisztában volt tervével. Mikor hallotta a golyók fűyölését, eleresztette kantárszárát és lesiklott lováról. Oly óvatos volt, hogy előbb kihúzta kardját, balkezébe pedig tört fogott, mely oly éles volt, mint a borotva és oly hegyes, mint a tű.

Tehát leesett, még pedig olyképpen, hogy a két lába olyan volt, mint két meghajlott rugó, mely kész tüstént felpattanni. Annál a helyzetnél fogva, melyet esése közben választott, fejét a ló szügye védte.

Örömkialtás hallatszott fel a lovasok csoportjából. Az üldözők halottnak hitték Chicot uramat.

— Mondottam, ostobák, — kiáltotta egy álarcos ember, ki vágtatva rugtatott közéjük — mindent rosszul csináltatok, mert nem követtétek szószerint parancsaimat. De most ott fekszik. Motozzátok meg, akár meghalt, akár még él, és ha megmoccan, végezzetek vele.

— Nagyon jól van, kegyelmes uram, — mondotta tiszteletteljesen egy a többiek közül.

Valamennyien leszálltak lovukról egy ember kivételével, ki a kantárszárakat fogta össze és vigyázott a lovakra. Chicot nem volt éppen jámbor ember, de ily pillanatban mégis arra gondolt, hogy van Isten, hogy a bűnös talán, mielőtt letelnék öt perc, bírása előtt fog állni. Sötét, forró imát rebegett, melyet ott fenn bizonyára meghallgattak.

Két ember közeledett hozzá, mindkettő karddal a kezében.

Abból, ahogy Chicot sóhajtott, mindenesetre látták, hogy nem halt meg, de minthogy nem mozdult, a buzgóbbik a két ember közül elkövete azt a vigyázatlanságot, hogy balkeze ügyébe közeledett; mintha rugó pattant volna fel, a tör azonnal a torkába mélyedt és úgy merült el benne, mint a lágy viaszban. Ugyanakkor pedig annak a kardnak a fele, melyet Chicot a jobbkezeiben tartott, eltűnt a menekülni akaró második lovas ágyékában.

— Istenemre! — kiáltotta a vezér — ez árulás. Vágjátok, a fickó még nagyon eleven!

— Mindenesetre, még nagyon eleven vagyok, — kiáltotta Chicot, s a szeme villámot szórt, és a gon-

dolat gyorsaságával vetette magát a vezérre és álar-
cára tette törének hegyét.

De már közrefogta két katona. Chicot megfor-
dult, hatalmas kardcsapással átvágott egy combot, és
szabad volt.

— Fiuk! fiuk! Ördög és halál, elő a puskákkal,
— kiáltotta a vezér.

— A puskákkal még nem készülhettek fel, mire
én felvágom a hasadat, bitang, és elmetszem az ál-
arcod zsinegjét, hogy megtudjam, ki vagy?

— Tartsa magát, uram, tartsa magát, és meg-
védelmezem! — kiáltotta egy hang, melynek halla-
tára Chicot azt hitte, hogy az égből szól hozzá.

Egy szép fiatal ember hangja volt, aki jó lovon
közeledett. Két pisztoly volt a kezében, és így kiál-
tott reá Chicotra:

— Hajoljon le, hajoljon le, az Istenre kérem,
hajoljon le már!

Chicot szót fogadott.

Pisztolylövés dördült el s egy ember, kardját
elejtve, Chicot lábához gurult.

A lovak eközben toporzékoltak; a három élet-
ben maradt lovas megint kengyelre akart kapni, de
nem sikerült nekik; a fiatal ember másodszor is el-
sütötte pisztolyát és megint lelőtt egy katonát.

— Kettő kettő ellen, — mondotta Chicot; —
nemes lovag, végezzen a maga emberével, az enyém
itt van.

És az álarcos lovas felé rugtatott, aki, reszketve
dühében vagy félelmében, a fegyver kezelésében jár-
tas ember módja szerint helyt állt vele szemben.

A fiatal ember a maga részéről derékon kapta
és a földhöz vágta ellenfelét, anélkül, hogy csak

kezébe is vette volna kardját, és úgy kötözte meg kardszíjával, mint a juhot, melyet a vágóhidra visznek.

Chicot, mikor már csak egy ellenséget látott magával szemben, visszanyerte hidegvérét s következőképen fölényét is. Erős támadást intézett ellenfele ellen, ki meglehetősen testes ember volt, az útszéli árok felé szorította vissza és cselvágással a bordái közzé döfte kardját. Az ellenfél lebukott lováról. Chicot reálépett a legyőzött kardjára, úgy, hogy nem foghatta többé a kezébe, átmetszette törével az álarc zsinegeit és így kiáltott:

— Mayenne úr!... *Ventre de biche*, gyánítottam.

A herceg nem felelt; félig a vérveszteségtől, félig a zuhanás ereje miatt elájult.

Chicot megvakarta az orrát, mint nehéz elhatározások előtt szokta. Fél percig gondolkozott, aztán felgyűrte a zubbonya ujját, kezébe vette széles pengéjű törét és közeledett a herceghez, hogy levágja a fejét.

De ekkor érezte, hogy acélos kéz szorítja meg a karját és hallotta, hogy egy hang így szól hozzá:

— Mindez szép és jó, uram, de nem szokás megölni a földön heverő ellenfelet.

— Fiatal ember, — felelte Chicot — igaz, hogy megmentette az életemet, — köszönöm is teljes szívemből; de vegye tudomásul: Mikor az ember három nap alatt három támadást áll ki, mikor háromszor forgott halálos veszedelemben, mikor még egészen meleg az ellensége véréből, akik messziről, minden kihívás nélkül, négy puskalövést küldöttek utána, mint a veszett farkas után, akkor, fiatal ember, az

a bátorlelkű ember, engedje meg, hogy annak mondjam, bízvást megteheti azt, amit én fogok tenni.

És Chicot újra megfogta ellenségének nyakát, hogy végbevigye rajta a műtétet. De a fiatal ember ezuttal is visszatartotta és így szólt:

— Nem fogja megtenni, legalább addig nem, míg én itt vagyok. Nem lehet csak úgy kiontani olyan vért, mely abból a sebből patakszik.

— Ejnye! — mondotta Chicot csodálkozva — hát ismeri ezt a nyomorultat?

— Ez a nyomorult Mayenne herceg úr, tehát oly fejedelmi személy, ki nagyságra a királyokkal egyenlő.

— Egy okkal több, — mondotta Chicot sötéten... — de mondja, kicsoda ön?

— Az vagyok, aki megmentette az életét, — felelte a fiatal ember hidegen.

— S aki, ha nem tévedek, három nappal ez előtt Charentonnál kézbesített nekem egy levelet a királytól.

— Tökéletesen úgy van.

— Akkor a királyt szolgálja?

— Abban a szerencsés helyzetben vagyok.

— És a királyt szolgálván, kíméli Mayenne urat? Mordieu! Engedje kijelentenem, hogy nem cselekszik jó szolgálhoz illő módon.

— Ellenkezőleg, azt hiszem, hogy e pillanatban én vagyok a király jó szolgálja.

— Meglehet, — felelte Chicot szomorúan; — de nincs itt helye és ideje a filozofálásnak. Hogy hívják önt?

— Carmainges Ernautonnak.

— Nos Ernauton úr, mit csináljunk ezzel a kö-

vér döggel, mely nagyságra a föld minden királyával egyenlő? Mert én kerekét oldok, előre megmondom önnek.

— Vigyázni fogok Mayenne úrra.

— És mit lesz teendő azzal a legénnyel, aki amott hallgatódzik?

— A szegény ördög nem hall semmit, úgy látszik, nagyon szorosan kötöttem meg, mert elájult.

— Carmainges úr, megmentette az életemet, de borzasztóan veszélyeztetni a jövőre nézve.

— Én megteszem kötelességemet, a jövőről majd Isten gondoskodik.

— Legyen úgy, amint kívánja. Egyébként átalom is megölni ezt a védtelen embert, bár legádázabb ellenségem. Isten önnel, uram!

E szavai után Chicot megszorította Ernauton kezét.

— Talán igaza van, — mondotta útközben, ahogy eltávozott, hogy lóra kapjon. Aztán még egyszer visszafordult és így szólt:

— Egészben hét jó ló van, azt hiszem, négy nekem jut belőle; segítsen választanom egyet... ért hozzá?

— Vegye el az enyémet, — felelte Ernauton — tudom, hogy az mire képes.

Chicot nem kérte magát. Felpattant Ernauton lovára és elvágatott.

HARMINCHETEDIK FEJEZET

Ernauton de Carmainges

Ernauton a csatatéren maradt s meglehetősen zavarban volt, mert nem tudta, mitévő legyen a két ellenséggel, kik előreláthatólag nemsokára kinyitják szemüket.

Fenn a hegy tetején feltűnt egy kétökrös szekér, melyet parasztember vezetett. A szekér élesen vált ki a leáldozó nap tüzétől vörösre festett ég háttéréből.

Ernauton megszólította a parasztot, azt mondotta neki, hogy harc volt hugenották és katolikusok közt, hogy a harc négy emberre nézve halállal végződött, de ketten életben vannak. A paraszt, bár halálra rémült, mégis segített Ernautonnak, hogy szerkerére tehessék előbb Mayenne urat, azután a katonát, kinek még mindig le volt húnyva a szeme.

E parasztember istállójában, a jó puha szalmán, Mayenne úr magához tért. Kinyitotta szemét és könnyen megérthető csodálkozással nézett körül.

Ernauton mindjárt kiküldötte a parasztot.

— Kicsoda ön, uram? — kérdezte Mayenne.

Mosolyogva felelte Ernauton: — Nem ismer reám?

— De igen, — mondotta a herceg, homlokát ráncolva — ön az, ki segítségére sietett ellenségemnek.

— Igen, de én vagyok az is, aki megakadályozta ellenségét abban, hogy megölje.

— Úgy kell lennie, mert élek, ha ugyan ellenségem nem gondolt halottnak.

— Azzal a tudattal ment el innen, hogy él.
— Vagy legalább halálosnak hitte sebemet.
— Nem tudom; de ha nem szegültem volna ellene, oly sebet ejtett volna kegyelmeden, mely bizonyosan azzá lett volna.

De miért segített megölni embereimet, hogy aztán mégis megakadályozza azt az embert abban, hogy megöljön.

— A dolog nagyon egyszerű uram, és csodálom, hogy nemesember — mert hiszen annak látszik — nem érti meg eljárásomat. A véletlen hozott arra az útra, melyen kegyelmed járt, láttam, hogy több ember megtámad egy magányos embert, én tehát a magányos embert védelmeztem; de mikor az a vitéz ember, kinek segítségére mentem, — mert bárki legyen, vitéz ember ő — önnel egyedül küzdve, győzött, s láttam, hogy vissza akar élni ezzel a győzelemmel, akkor közbeléptem a kardommal.

— Tehát ismer?

— Nem szükséges ahhoz hogy ismerjem; tudom, hogy sebesült s nekem az elég.

— Mondja meg őszintén, hogy ismer.

— Különös, hogy nem akar megérteni; egyáltalában nem tartom nemesebb cselekedetnek, megölni egy védtelen embert, mint azt, mikor fiat ember támad meg egy arramenőt.

— De elismeri, hogy mindennek meg lehet a maga oka?

Ernauton meghajolt, de nem felelt.

— Nem látta, hogy egyedül mértem össze kardomat azzal az emberrel?

— Igaz, láttam.

— Az az ember halálos ellenségem.

— Elhiszem, mert ő is azt mondotta nekem
önről.

— És ha túlélem ezt a sebet...

— Nincs közöm hozzá, tegyen tetszése szerint,
uram.

— Nagyon veszedelmesnek tartja sebemet?

— Megvizsgáltam sebét, uram, és azt hiszem,
hogy súlyos, de nem halálos. A kard, úgy hiszem,
megcsúszott a bordákon és nem ment be a mellébe.
Vegyen lélekzetet, és remélem, nem érez fájdalmat
a tüdeje táján.

Mayenne mély lélekzetet vett, de belső fájdal-
mat nem érzett.

— Igaz, — mondotta; — hát azok az emberek,
kik velem voltak?

— Egyetlenegynek kivételével meghaltak.

— Megmotozták őket?

— Az a paraszt, akit látott, s aki most házi-
gazdánk, megtette.

— És mit talált náluk?

— Valamelyes pénzt.

— És írásokat?

— Nem tudok róla.

— Oh! — sóhajtott Mayenne látható elégtul-
sággal.

— Egyébként megkérdezheti attól, aki még él.

— Hol van?

— A csürben, két lépésnyire tőlünk.

— Segítsen hozzá, vagyis inkább segítse hoz-
zám őt, és ha becsületes ember, esküdjék meg, hogy
nem kérdez tőle semmit.

Öt perccel azután a katona belépett az istállóba.
Felkiáltott, mikor megpillantotta a herceget; de an-

nak volt annyi ereje, hogy ajkára tegye ujját, s a katonára mindjárt elhallgatott.

— Uram, — mondotta Mayenne Ernautonnak — örökre hálás leszek önnek, s lesz idő, mikor más körülmények közt látjuk egymást viszont; szabad-e megkérdezni, hogy kihez van szerencsém?

— Ernauton de Carmainges vicomte vagyok.

— Beaugency felé tartott?

— Úgy van.

— Akkor feltartóztattam, s ma éjszaka talán nem is folytathatja útját?

— Ellenkezőleg, mindjárt indulok.

— Beaugencybe?

A pillantás, mellyel Ernauton Mayenne úrra nézett, elárulta, hogy kellemetlenül érinti ez a faggatás.

— Párisba, — mondotta.

A herceg csodálkozni látszott.

— Bocsásson meg, — folytatta — de különös, hogy Beaugencyba tartva s egy nem várt esemény által feltartóztatva, most abbahagyja útját.

— Nincs annál egyszerűbb, — felelte Ernauton — találkozóra mentem. Minthogy kalandunk itt tartóztatott, nem érkeztem meg a megbeszélt időre s most visszamegyek.

Mayenne hiába igyekezett más gondolatokat is olvasni le Ernauton mozdulatlan arcáról, mint amelyeket szavai fejeztek ki.

— Oh! — mondotta végre — miért nem marad mellettem néhány napig! Beküldeném Párisba ezt a katonát és seborvost hivatnék, mert úgy-e bár, megértheti, hogy nem maradhatk egyedül ennél a parasztnál, kit egyáltalában nem ismerek?

— De miért ne maradhatna mellette a katonája, s miért ne küldhetnék seborvost én? — kérdezte Ernauton.

Mayenne habozott.

— Tudja ellenségem nevét? — kérdezte.

— Nem tudom.

— Hogyan, megmentette életét, s ő még a nevét sem mondotta meg?

— Nem kérdeztem tőle.

— Nem kérdezte tőle?

— Önnek is megmentettem életét, de kérdeztem a nevét? Viszont tudják mindketten az enyémet.

— Igaza van; a kezét, Carmaingés úr.

Ernauton kezét nyújtotta neki, de semmi mozdulata sem árulta el, hogy tudja, hogy herceggel fog kezét.

— Helytelenítette magamtartását, — mondotta Mayenne — nem igazolhatom magam anélkül, hogy nagy titkokat ne áruljak el. Azt hiszem, jobb, ha felhagyunk ezzel a tárggyal.

— Védekezik, holott én nem vádolom. Higgye el, teljesen öntől függ, hogy beszéljen-e vagy hallgasson.

— Köszönöm s hallgatok. Csak azt tudja meg, hogy jó nemesi családhoz tartozom s abban a helyzetben vagyok, hogy teljesíthetem minden kívánságát.

— Ne bolygassuk azt s higgye el, hogy épp oly tartózkodó leszek befolyását, mint voltam nevét illetőleg. Oly urat szolgállok, hogy nincs szükségem senkire.

— Melyik urat? — kérdezte Mayenne nyugtalanul — melyik urat, ha kérdeznem szabad?

— Oh, hagyjunk fel ezzel a tárggyal, ön maga mondotta. Azonkívül a sebe gyuladásnak indul; fogadjon szót és beszéljen kevesebbet!

— Igaza van. Oh! nagy szükségem volna a seborvosra.

— Volt szerencsém mondani, hogy visszamegyek Párisba; adja ide a címét!

Mayenne intett a katonának s az közeledett hozzá, aztán halkán beszéltek egymással, Ernauton pedig félrevonult.

Néhány percig tartó tanácskozás után a herceg Ernautonhoz fordult és így szólt hozzá:

— Carmainges úr, becsületszavát adja-e, hogy ha átadok egy valakinek szóló levelet, azt a levelet kezéhez adja az illetőnek?

— Becsületszavamat adom.

— Én pedig hiszek benne. Sokkal bátrabblelkű ember ön, semhogy vakon ne bíznám benne. — Ernauton meghajolt. — Titkom egy részét reábízom kegyelmedre; egyike vagyok Montpensier hercegasszony testőreinek.

— Áh! — felelte Ernauton jámborul — Montpensier hercegasszonynak testőrei vannak? Nem is tudtam.

— Nos tehát, az volt a megbízásom, hogy Amboiseba menjek, de e miatt a sebesülés miatt idekötve, számot kell adnom késedelmem okáról a hercegnőnek. Tehát legyen oly szíves, adja kezéhez személyesen azt a levelet, melyet írni szerencsém lesz.

A herceg odahozatta magának katonájával az íráshoz szükségeseket s a zárt levelet átadta Ernautonnak.

— Három nap alatt — mondotta Ernauton —
átadom az írást.

— Saját kezébe?

— Magának Montpensier hercegasszonynak.

A herceg megszorította kezét, aztán bágyadtan,
veritékkel homlokán, visszaroskadt a puha szalmára.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET

A Lovak udvara

Ernauton harmadnapra, déltájban, Párisba érkezett. Délután három órakor megjelent a Louvreban a negyvenötöknél.

A gascogneiak, mikor meglátták, csodálkozva kiáltottak fel. Loignac e kiáltás hallatára belépett, s arca, mikor megpillantotta Ernautont, a lehető legbarátságatlanabb kifejezést öltötte, ami Ernautont nem tartóztatta vissza attól, hogy egyenesen hozzá ne közeledjék.

Loignac úr egy jeladással szobájába hívta, mely a hálóterem végében volt.

— Így kell viselkedni, uram? — mondotta legott; — ha jól számítom, immár öt napja és öt éjszakája van távol, s ily szabályellenességgel ad példát éppen ön, kit a legokosabbak egyikének tartottam?

— Uram, — felelte Ernauton s meghajolt — azt tettem, amit megparancsoltak.

— És mit parancsoltak meg kegyelmednek?

— Azt parancsolták meg nekem, hogy kövessem Mayenne urat, s én követtem.

— Öt nap és öt éjszaka?

— Öt nap és öt éjszaka.

— Tehát a herceg elhagyta Párist?

— Ugyanaznap este, s a dolog gyanúsnak tűnt fel előttem.

— Igaza volt... aztán?

Ernauton lehető rövidséggel, de a lelkes ember melegségével és biztosságával mondotta el az országúton átélt kalandot és következményeit. Minél tovább haladt történetében, annál jobban tükrözte vissza Loignac mozgékony arca mindazt a benyomást, melyet az elbeszélés lelkében keltett.

De mikor Ernauton szóba hozta a levelet, melyet Mayenne úr bízott reá, Loignac úr így kiáltott fel:

— Önnél van az a levél?

— Nálam.

— Az ördögbe! a dolog némi figyelmet érdemel, — mondotta a kapitány; — kérem, várjon meg itt, vagyis inkább jöjjön velem.

Ernauton vezettette magát, és Loignac mögött így jutott le a Louvreban a Lovak udvarába, hol már minden készen állt a király kikocsizására. Épernon úr nézte, mikor kipróbálták azt az új pár lovat, melyet Erzsébet küldött ajándékba Angliából III. Henriknek.

Míg Ernauton az udvar bejáró kapujánál maradt, Loignac közeledett Épernon úrhoz s megérintette köpenyének szegélyét.

— Ujságok vannak, herceg úr, — mondotta — nagy ujságok.

A herceg elhagyta azt a csoportot, melyben éppen állt, és ahhoz a lépcsőhöz tartott, melyen a király volt leendő.

— Beszéljen, Loignac úr, beszéljen!

— Carmainges úr Orleanson túlról jön; Mayenne úr veszedelmesen megsebesülve fekszik egy faluban.

A herceg felkiáltott:

— Sebesülten!

— Mi több, — folytatta Loignac — levelet írt Montpensier asszonynak, és ez a levél Carmainges úr zsebében van.

— Oh! oh! — mondotta Épernon. — Parfandious! Jöjjön ide Carmainges úr, hogy magam beszélhessek vele.

Loignac odavezette hozzá Ernautont.

— Herceg úr, — mondotta — itt van az utasunk.

— Jól van, uram, úgy látszik, levele van Mayenne herceg úrtól? — kérdezte Épernon. — Lesz oly szíves ideadni azt a levelet?

— Bocsánat, monseigneur, — felelte Carmainges — úgy látszik, nem tudja, hogy reám bízta azt a levelet.

— Mit bánom?

— De én annál inkább bánom, kegyelmes uram; a herceg úrnak becsületszavamat adtam, hogy személyesen adom kézhez a hercegnőnek azt a levelet.

— A királyt szolgálja-e, vagy Mayenne urat?

— A királyt, monseigneur.

— Nos hát! A király látni akarja azt a levelet.

— Kegyelmes uram, hercegséged nem a király.

— Azt kell hinnem, megfélekedzik róla, hogy kivel beszél, Carmainges úr! — mondotta Épernon, elsápadva haragjában.

De Ernauton a herceg minden ingerültsége és felháborodása mellett megóvta teljes hidegvérét, amivel annyira feldühítette fellebbvalóját, hogy ordítva mondotta:

— Börtönbe vele, és vegyék el tőle a levelet!

— Hozzám ne nyuljon senki, — kiáltotta Ernauton és hátraszökve, elővette kebléből Mayenne levelet; — összetépem, mert csak úgy menthetem meg. És ha megteszem, Mayenne úr helyeselni fogja eljárásomat, ő felsége pedig megbocsát nekem.

A fiatal ember már azon a ponton volt, hogy kettéhasítja a drága levelet, mikor egy kéz kíméletesen visszatartotta karját.

Ernauton hátrafordította fejét.

— A király! — mondotta.

A király, a Louvre lépcsőjén lefelé tartva, egy pillanatig csakugyan megállt, végighallgatta a párbeszéd végét s az ő királyi keze tartotta vissza Carmainges kezét.

— Mi baj van, uraim? — kérdezte azon a hangon, melynek oly parancsoló erőt tudott kölcsönözni, mikor akarta.

— Sire, — kiáltotta Épernon és nem is igyekezett palástolni haragját — ez az ember, felséged negyvenöteinek egyike, ami egyébként nem marad tovább, ez az ember, kit felséged nevében megbíztam, hogy tartsa szemmel Párisban léte alatt Mayenne urat, Orleanson túlra követte a herceget s ott egy Montpensier asszony nevére címzett levelet vett át tőle.

— Montpensier asszony nevére címzett levelet kapott Mayenne úrtól? — kérdezte a király.

— Úgy van, sire, — felelte Ernauton; — de

Épernon herceg nem mondotta meg felségednek, hogy mily körülmények közt.

— No, és hol van a levél?

— Éppen erről folyt a vita, sire; Carmainges úr a leghatározottabban nem hajlandó ideadni, és kézbesíteni akarja címzettjének.

A király Carmaingesre nézett.

A fiatalember féltérdre ereszkedett és így szólt:

— Felség, szegény nemes vagyok, becsületes ember és semmi más. Megmentettem felséged követének életét, mikor Mayenne úr és öt embere meg akarta ölni; éppen jókor érkeztem, hogy javára fordítsam a harcot.

— És a harc közben Mayenne urat nem érte semmi baj? — kérdezte a király.

— De érte, sire, megsebesült, még pedig súlyosan.

— Helyes, — mondotta a király — aztán?

— Felséged követe, kinek, úgy látszik, különös oka van, gyűlölni Mayenne urat... (a király mosolygott) el akarta pusztítani a herceget; lehet, hogy volt joga reá; de én azt gondoltam magamban, hogy jelenlétemben, oly ember jelenlétében, kinek kardja felségedé, ez a bosszúállás politikai gyilkosság volna, és... — Ernauton habozott.

— Fejezze be! — mondotta a király.

— Egyetlenegy társára szorulva — a többi megölték — Mayenne úr, ki nem akart megválni ettől a társától és nem tudta, hogy felséged szolgálatában állok, reámbízta magát és megkért, hogy vigyem el ezt a levelet nővérének. Itt van az a levél; felajánlom felségednek, hogy rendelkezze róla, mint ahogy rólam rendelkezne. Becsületem drága

előttem, sire, de mihelyt megkapom a királyi akarat biztosítékát lelkiismeretem megnyugtatóására, elhallgattatom becsületemet, mert jó kézben tudom.

Ernauton, még mindig térden állva, átnyújtotta a levelet a királynak.

A király gyengéden háritotta el kezével és így szólt:

— Mit beszélt, Épernon? Carmainges úr derék, becsületes ember és hű szolgám.

— Én, sire? — felelte Épernon — felséged azt kérdi, hogy mit mondtam én?

— Úgy van; nem azt hallottam-e, mikor lefele mentem a lépcsőn, hogy a börtönt emlegette? Mor-dieu. Egész ellenkezőleg. A levél, herceg, mindig azé, akinél van, vagy azé, akinek viszik.

Épernon duzzogva hajolt meg.

— A levelet át fogja adni címzettjének, Carmainges úr.

— De, sire, gondolja meg, hogy mi lehet benne, — mondotta Épernon. — Ne adjuk a kíméleteset, mikor felséged életéről van szó.

— Kézhez fogja adni levelét, Carmainges úr, — mondotta ismét a király s nem is felelt kegyencének.

— Köszönöm, sire, — mondotta Ernauton és visszavonult.

— Hova viszi? — kérdezte a király. — A Guise-palotába, a Saint-Denis-palotába, vagy Bel...

Egy pillantás, melyet Épernon vetett reá, elhallgattatta a királyt.

— Ebben a tekintetben, felség, nincs különös utasításom Mayenne úrtól; a Guise-palotába fogom vinni a levelet s ott majd megtudom, hogy hol van madame Montpensier.

— Helyes. De mondja csak, Carmainges úr...
— s a király a fiatalembernek erősen a szeme közé nézett — nem ígért-e másvalamit is Mayenne úrnak, mint azt, hogy személyesen adja át hugának kezébe a levelet?

— Nem, semmit, felség.

— Nem ígérte-e meg, hogy titokban tartja azt a helyet, ahol a hercegnőt találhatja?

— Nem, sire, nem ígértem meg semmi efélét.

— Csak egy feltételt szabok önnek.

— Sire, felséged rabszolgája vagyok.

— Át fogja adni Montpensier asszonynak ezt a levelet, s mihelyt kézhez adta, eljön hozzám Vincennesbe, hol ma este leszek. Ott aztán híven jelentést tesz arról, hogy hol találta a hercegnőt.

— Számíthat rá felséged.

— Jól megértse, minden más magyarázat vagy bizalmas közlés nélkül.

— Megígérem felségednek.

— Mily vigyázatlanság, oh! sire! — mondotta Épernon herceg.

— Nem ismeri az embereket, herceg, vagy legalább nem ért meg bizonyos embereket. Ez itt igazlelkű Mayennenel szemben és igazlelkű lesz velem szemben is.

— Felségeddel szemben nemcsak igazlelkű, hanem hű és odaadó is leszek, — kiáltotta Carmainges.

— Most pedig, Épernon, legyen vége minden vitának, — mondotta a király — bocsássa meg tüstént ennek a derék szolgának, amit az engedelmeség hiányának tartott, s amit én a derékség bizonyítékának tekintek.

— Sire, — mondotta Carmainges — Épernon

herceg úr sokkal nemesebb érzelmű férfiú, semhogy parancsaival szemben tanúsított engedetlenségemben, amiért őszinte sajnálkozásomat fejezem ki, nem ismerte volna fel, hogy mennyire tisztetem és szeretem; mindenekelőtt csak azt tettem, amit kötelességemnek tartottam.

— Parfandious! — kiáltotta a herceg s oly gyorsan változtatta meg arcának kifejezését, mint aki felvesz vagy letesz egy álarcot — jól megállta a próbát, becsületére válik s csakugyan kedves fiú, úgy-e bár, Loignac? Szépen ráijesztettünk.

S a herceg harsányan felkacagott.

Loignac sarkon fordult, hogy ne legyen kénytelen felelni; bár gascognei ember volt, még sem érezte magát elég erősnek, hogy ugyanoly orcátlansággal hazudjék, mint kiváló fellebbvalója.

— Most pedig, minthogy elintéztünk mindent, induljunk, uraim, — mondotta a király.

Épernon meghajolt.

— Herceg, ön is velem tart!

— Azaz, hogy lóháton kísérem felségedet.

— Igen... de ki lovagol majd a kocsi másik ajtajánál?

— Felségednek egyik hű szolgája, Sainte-Maline úr, — felelte Épernon és Ernautonra nézett, hogy lássa, mily hatást tesz reá ez a kijelentése.

Ernautonnak egy arcízma sem rándult meg. De azért minden egykedvűsége mellett örült, hogy nem lesz tanuja annak a diadalnak, mely annyira el fogja ragadni Sainte-Maline becsvágyó szívét.

Magdolna hét bűne

A király egy pillantást vetett lovaira, s látva, hogy mily erősek és tüzesek, nem igen mert egymagában ülni a kocsiban; azután, hogy Ernautonnak, mint elmondottuk, igazat adott, intett a hercegnek és megparancsolta neki, hogy foglaljon helyet a hintóban.

Loignac és Sainte-Maline a kocsi két ajtajánál foglalta el kijelölt helyét; egyetlenegy csatlós lovagolt a kocsi előtt.

A herceg a nehéz kocsi első ülésén ült, s a király a hátsó ülést foglalta el kutyaíval. Volt azok közt egy, melyet különösen kedvelt; külön vánkoson feküdt és édesdeden aludt. A királytól jobbkézre asztal állt, melynek lábait a kocsi fenekéhez erősítették; ezt az asztalt színezett rajzok borították — Magdolna hét bűnét érzékítették meg — melyeket ő felsége, bár a kocsi nagyokat zökkent, bámulatos ügyességgel vagdosott ki.

Egészen elmerülve ebbe a munkájába, csak akkor pillantott fel, mikor a jakobinusok zárdájához értek, hol a harangok mind vecsernyére szóltak. A perjelség ablakai oly alaposan be voltak zárva, hogy lakatlannak lehetett volna hinni az egész épületet, ha nem hallatszott volna ki belülről a harangok zúgása.

E pillantás után a király buzgón folytatta a vagdosást. De száz lépéssel azután láthatták megint, hogy kíváncsi pillantást vet egy szép házra, mely balra egy gyönyörűen ápolt kertben állt az ország-

útra néző, nyilakkal díszített vasrácsos kerítésével. Ezt a nyárilakot Bel-Esbatnak nevezték.

A Bel-Esbatnak, nem úgy, mint a jakobínusok klastromának, minden ablaka tárva-nyitva volt, egyetlenegynek kivételével, melynek lebocsátott zsugátere észrevétlenül megrezdült, mikor a király kocsija elhaladt előtte.

A király egy pillantást s egy mosolyt váltott Épernonnal, aztán egy új halálos bűn: a paráznaság bűnének kivagdosásához fogott.

Végre megérkeztek Vincennesbe. A királynak még három főbűn maradt kivagdosnivalója. Azzal az ürüggyel, hogy erre a fontos műveletre veti magát, ő felsége, alig szállt ki kocsijából, be is zárkózott szobájába.

A lehető leghidegebb északkeleti szél dühöngött; Sainte-Maline kezdte kényelembé tenni magát egy nagy kandalló előtt s fel akart melegedni és kissé szundikálni szeretett volna, mikor Loïgnac vállára tette kezét.

— Ma szolgálatban van, — mondotta azzal a kimért rövidséggel, mely csak az oly ember tulajdona szokott lenni, ki sokat engedelmeskedett, tehát tud másoktól engedelmességet követelni is. — Tehát majd más este alszik; fel, Sainte-Maline úr!

— Virrasztok én, ha kell, két hétig is, — felelte a gascognei.

— Bosszant, hogy nem talállok senkit, — mondotta Loïgnac s úgy tett, mintha keresne valakit.

— Oh, — felelte Sainte-Maline — fölösleges, hogy máshoz forduljon; ha kell, nem alszom egy álló hónapig sem.

— Oh, legyen nyugodt, cly követelők még sem leszünk.

— Mit tegyek?

— Üljön megint lóra és térjen vissza Párisba. Menjen ott a negyvenötök szállására. Felkelti mindannyijokat, de úgy, hogy a három parancsnok kivételével, kiket majd megnevezek, senki se tudja meg, hova mennek és mit akarnak tenni. Tizennégyet ez urak közül a Saint-Antoine-kapunál hagy; tizenötöt az út felén, a többi tizennégyet ide vezényli.

— Vegye úgy, mintha már megtörtént volna, Loignac úr; de hány órákor induljak Párisból?

— Alkonyatkor.

— Lovon, vagy gyalog?

— Lovon.

— Mily fegyverrel?

— Mindenféleképpen: Törrel, karddal és pisztollyal.

— Páncélosan?

— Páncélosan.

— Parancsol egyebet?

— Itt van három levél: az egyik Chalabre úrnak, a másik Biran úrnak, a harmadik önnek. Chalabre úr vezényli az első csapatot, Biran úr a másodikat, ön a harmadikat. A leveleket csak rendeltetésük helyén fogják felbontani, mikor az óra hatot üt. Chalabre úr a neki szóló levelet a Saint-Antoine-kapunál, Biran úr a Faubin-keresztnél, ön a magáét a vártorony kapujánál bontja fel.

— Gyorsan meneteljünk?

— Lovaik teljes sebességével, de gyanút nem keltve, feltűnés nélkül. Párist mindegyik más-más úton hagyja el; Chalabre a Bourdelle-kapun át, Biran úr a Temple-kapun, ön, kinek a legnagyobb utat kell

megtennie, az egyenes országútat választja, tudniillik a Saint-Antoine-kapun át. A többi utasítást a levelekben találják meg. Induljon!

Sainte-Maline meghajolt és menni készült.

— Hallgassa meg ezt is! — mondotta Loignac — innen a Faubin-keresztig vágtsasson oly sebesen, amily sebesen akar, de a Faubin-keresztől a sorompóig tartson lépést; két óra áll rendelkezésére, míg beesteledik, ez több idő, mint amennyire szüksége lesz.

— Rendben van, Loignac úr.

— Megértette jól, vagy mondjam el még egyszer?

— Fölösleges, uram.

— Szerencsés utat, Sainte-Maline úr!

Loignac ezután, sarkantyúját pengetve, visszatért szobáiba.

— Tizennégyen az első csapatban, tizenöten a másodikban és tizenöten a harmadikban; nyilván nem számítanak Ernautonra, ő már nem is tagja a negyvenötöknek, — mondotta magában Sainte-Maline.

Kevélységében egészen felfuvalkodva járt el megbízatásában. Fél órával elindulása után, pontosan felelve meg Loignac utasításainak, átkelt a sorompón, és negyedórával azután már a negyvenötök szállásán volt.

Mínthogy csak félhat óra volt, Sainte-Maline még a legteljesebb étvágy hangulatában találta embereit. De egyetlen szavával felborította a helyzetet.

— Lóra, uraim! — mondotta.

És közölte a parancsot Biran és Chalabre urakkal.

Némelyek aközben, hogy felcsatolták derékszíjukat és páncéljukat, még bekaptak néhány jó falatot és hatalmas korty bort öblítettek utána; mások, kiknek vacsorája még nem készült el annyira, mint amazoké, megadással fegyverezték fel magukat.

Következett a névsorolvasás. Sainte-Malinet is beleértve, csak negyvennégyen jelentkeztek.

— Ernauton de Carmainges úr nincs jelen, — mondotta Chalabre úr.

Mélységes öröm szállt Sainte-Maline úr szívébe és áradt vissza ajkáig, mely mosolyra torzult... ami különös látvány volt ezen a sötét, irigylelkű emberen.

A negyvenötök, vagyis tehát inkább a negyvenégyek, mindegyik csapat a számára kijelölt úton, elindultak.

NEGYVENEDIK FEJEZET.

Bel-Esbat

Főlöskéges megemlíteni, hogy Ernauton, kit Sainte-Maline teljesen elveszett embernek hitt, egész ellenkezőleg növekvő szerencsájének nem várt iramát követte.

Eleinte, természetesen, azt hitte, hogy Montpensier hercegnő, ha Párisban van, okvetlenül a Guise-palotában lakik. Tehát mindenekelőtt oda fordult.

Mikor bekopogtatott a nagy kapun, melyet rendkívül óvatosan nyitottak ki előtte, és kijelentette,

hogy Montpensier hercegnővel óhajta beszélni, eleinte a szemébe nevettek; de minthogy ragaszkodott kívánságához, azt mondták neki, hogy tudhatná, hogy a hercegnő ő fensége Soissonsban lakik, nem pedig Párisban.

Ernauton készült erre a válaszra és cseppet sem nyugtalankodott.

Mikor aztán kijelentette, hogy a levél Mayenne hercegtől való, és elő is mutatta írását, a szolgálta így szólt gyorsan:

— Nem tudom, hogy Montpensier hercegasszonyt Párisban, vagy Páris környékén találja-e meg, de szíveskedjék haladéktalanul kimenni a Saint-Antoine-külváros egyik házába,, melyet Bel-Esbat néven ismernek s mely a hercegasszonyé; arról ismerheti meg, hogy Vincennesbe menet balkéz felől az első ház a jakobinusok kolostorán túl; talál ott bizonyosan valakit a hercegnő cselédségéből, aki majd megmondhatja, hogy a hercegnő ezidő szerint hol tartózkodik.

Ernauton bólintott a fejével s a Saint-Antoine külváros felé fordult. Könnyen és minden kérdezősködés nélkül megtalálta a házat.

De ott is bizalmatlan és visszautasító fogadtásban volt része, míg szót nem ejtett megbízatásának részleteiről. Akkor aztán elindult egy szolgálta, nyilván utasítást kérni úrnőjétől. Csakhamar visszatért egy másik szolgálta társaságában.

— Adja át nekem a lovát uram, és kövesse bajtársamat! — mondotta; — mindenesetre fog találni valakit, aki sokkal jobban felelhet meg kérdésére, mint én.

Ernauton követte a szolgát, egy pillanatig várt

az előszobában, míg a szolgál megtette jelentését, aztán egy szomszédos kis szobába vezették, hol — Ernautonnak háttal — egy nem pompával, de bizonyos előkelő választékossággal öltözött hölgy ült a himzörámája előtt.

— Ez az az úr, ki Mayenne úr megbízásából jelentkezik, — mondotta a szolgál.

A nő mozdulatot tett. Ernauton felkiáltott.

— Ön az, asszonyom, — kiáltotta, mert felismerte apródját és a gyaloghintóban látott hölgyet ebben a harmadik alakjában.

— Ön az! — kiáltotta a hölgy is, kiejtve kezéből a himzörámát, és Ernautonra nézett.

Aztán intett a szolgának s elküldötte.

— Montpensier hercegasszony házához tartozik? — kérdezte Ernauton egészen elcsodálkozva.

— Igen, — felelte az ismeretlen; — de hogy lehet, hogy ön hoz ide üzenetet Mayenne urtól?

— A körülményeknek oly sorozatánál fogva, melyet nem láthattam előre s melyet elmondani hosszadalmas volna kegyednek, — felelte Ernauton kiváló óvatossággal.

— Oh! titoktartó, — mondotta a hölgy mosolyogva.

— Valahányszor szükséges, igen, az vagyok, asszonyom.

— Nem látom itt szükségét a tulzott titoktartásnak, mert ha csakugyan üzenetet hoz attól a személyiségtől, akit említ...

Ernauton mozdulatot tett.

— Oh! semmi izgalom. Ha csakugyan hoz üzenetet attól a személyiségtől, akit említ, akkor a do-

log elég érdekes, hogy, tekintettel ismeretségünkre, megmondja, hogyan szól az az üzenet.

— Asszonyom, nem kívánhatja tőlem, hogy megmondjam azt, amit magam sem tudok. Nem is hoztam szóbeli üzenetet, asszonyom; egész megbízatásom abból áll, hogy egy levelet adjak át a hercegnő ő fenségének.

— Akkor hát adja ide! — mondotta az ismeretlen hölgy és kezét nyújtotta a levélért.

— Asszonyom, azt hiszem, volt szerencsém közölni, hogy az a levél Montpensier hercegnő nevére szól.

— A hercegnőt én képviselem távollétében, — mondotta a hölgy türelmetlenül — tehát ideadhatja...

— Nem tehetem.

— Nem bizik bennem, uram!

— Nem tehetek másképp, asszonyom, — mondotta a fiatalember, oly pillantást vetve, melynek kifejezését nem lehetett félreértetni; — de viselkedésének minden titokzatossága mellett, bevallom, egészen más érzelmet keltett bennem, mint aminőt említ.

— Mit nem mond! — kiáltotta a hölgy, elpi-
rulva Ernauton lángoló pillantásától.

Ernauton meghajolt.

— Vigyázzon, követ úr, — mondotta a hölgy mosolyogva — ön szerelmet vall nekem.

— Ugy van, asszonyom, — felelte Ernauton — nem tudom, hogy látom-e még, és az alkalom csakugyan sokkal kedvezőbb, semhogy ajánlatos volna elmulasztanom.

— Akkor, uram, megérthetem.

— Megérti, hogy szeretem, asszonyom, valóban könnyű is megérteni.

— Dehogy; megérthetem, hogy miért jött ide.

— Ah, bocsánat, asszonyom, de most már én nem értem meg.

— Igen, megérthetem, hogy viszontlátni vágyva, ürügyet keresett, hogy bejuthasson ide.

— Ürügyet, asszonyom, én! Oh! nem jól ítél meg; nem tudtam, hogy viszontlátom-e valaha, s mindent csak a véletlentől reméltem, mely már kétszer vetett útjába; de ürügy segítségével soha!

— Hohó! Azt mondja, szerelmes s mégis aggályokat táplál a módot illetőleg, mely hozzá segítené, hogy viszontláthassa azt, akit szeret? Nagyon szép volna az, uram, — mondotta a hölgy némi gúnyos büszkeséggel; — no, de gyanítottam már, hogy aggályai vannak.

— Miért, asszonyom?

— A minapjában találkozott velem; gyaloghintóban ültem; megismert, de mégsem jött utánam.

— Vigyázzon, asszonyom, mert beismeri, hogy figyelemmel kísért.

— Oh, csakugyan, szép beismerés! Nem oly körülmények közt ismerkedtünk-e meg egymással, melyek megengedik, hogy kihajtsam fejem a kocsim ablakán, mikor arra lovagol? De nem; az úr elvágatott, azt kiáltotta előbb, hogy: oh! amire én megrázódtam a gyaloghintó mélyén.

— Kénytelen voltam elsietni.

— Az aggályai miatt?

— Nem asszonyom, a kötelességem miatt.

— Áh, áh! — mondotta a hölgy mosolyogva —

látom, hogy okos, körültekintő szerelmes s hogy mindenekfölött fél, hogy kompromittálja magát.

— Lehetne-e csodálkozni rajta, ha némi agályt támasztott volna bennem? Megszokott dolog-e, hogy nő férfiruhába öltözik és mindenáron át akar jutni a város kapuján, hogy a Grève-téren lássa — még pedig több mint érthetetlen taglejtések kíséretében, hogy hogyan négyelnek fel egy szerencsétlent?

A hölgy kissé elsápadt és mosoly alá rejtette megdöbbenését.

Ernauton folytatta:

— Természetes dolog-e, hogy a hölgy, mikor megszerezte magának ezt az élvezetet, attól fél, hogy elfogják, és tolvajmódra szökik meg, ő, ki Montpensier asszony, e hatalmas, bár az udvarnál nem éppen kedvelt hercegnő szolgálatában áll?

A hölgy ezuttal ismét, de erősebben látszó gúnnal mosolygott.

— Mily kevéssé éles elméjű ember ön, uram, bár jó megfigyelőnek tartja magát. Nem volt-e nagyon természetes, hogy Montpensier hercegnő érdeklődött Salcède sorsa és vallomásai iránt, melyek a lotharingiai családot könnyen ferde helyzetbe hozhatták volna, s hogy elküldötte egy megbízottját a kivégzéshez? Az a megbízott én voltam. Azt hiszi, bejuthattam volna Párisba, mikor bezárták a város minden kapuját? Azt hiszi, hogy női ruhában eljuthattam volna a Grève-térre? Hiszi-e végül, most, mikor tudja, mily állást foglalok el a hercegnő mellett, hogy megőrizhettem volna egykedvűségemet az elítélt szenvedéseinek láttára és szándékba vett vallozásainak hallatára?

— Teljesen igaza van, asszonyom, és esküszöm,

hogy ép úgy csodálom most elméjét és tiszta gondolkodását, mint az imént szépségét csodáltam.

— Hálás köszönet, uram. De minthogy most már ismerjük egymást, és kimagyarázkodtunk egymás előtt, adja ide azt a levelet.

— Nem tehetem, asszonyom.

Az ismeretlen nő nagy erőfeszítést tett, hogy haragra ne lobbanjon.

— Lehetetlen? — mondotta.

— Ugy van, lehetetlen, mert megesküdtem Mayenne hercegnek, hogy ezt a levelet csak Montpensier herceggasszony saját kezébe adom át.

Mikor pedig a hölgy erre ismét annak a nézetének adott kifejezést, hogy csak Ernauton cselfogásáról van szó, és hozzátette, hogy most már elérte célját és többé nem tartoznak egymásnak semmivel, Ernauton odanyújtotta a hölgynek a levelet, de anélkül, hogy kiadta volna kezéből.

Az ismeretlen hölgy az írásra nézett és így kiáltott:

— Az ő keze írása! Vér!

Semmit sem válaszolva, Ernauton visszarejtette zsebébe a levelet, utoljára hajolt meg szokott udvariasságával, és sápadtan, halállal a szívében, visszatért a szoba ajtajához.

A hölgy ezuttal utána futott és megragadta a köpenyénél fogva, mint Putifárné Józsefet.

— Mit kíván, asszonyom? — kérdezte.

— Szánjon meg, uram, bocsásson meg! — kiáltotta a hölgy — bocsásson meg! Baj érte a herceget?

— Nem fontos, hogy megbocsátok-e vagy sem, — mondotta Ernauton; — ami pedig ezt a levelet il-

leti, minthogy csak azért kért bocsánatot, hogy elolvashassa, holott csakis Montpensier asszony fogja elolvasni...

— Ej! szerencsétlen örült, — kiáltotta a hercegnő oly haraggal, mely nem volt méltóság nélkül — hát nem ismersz meg, vagyis inkább nem ismered fel bennem az urnőt, és cselédleány szeme az, melyet itt villogni látsz? Én vagyok Montpensier hercegnő, add ide a levelet!

— A hercegnő? — kiáltotta Ernauton és ijedten hátrált.

— Mindenesetre. Rajta, add ide, add ide! Hát nem látod, hogy sürgősen akarom megtudni, mi történt bátyámmal?

De a helyett, hogy engedelmeskedett volna, mint a hercegnő várta, a fiatalember, magához térve bámulatából, keresztbe fonta karját és így szólt:

— Hogyan hígyjek szavának, mikor ajka már kétszer hazudott?

A hercegnő szeme két halálos villámot sujtott reá; de Ernauton bátor lélekkel állta ki lángját.

— Kétkedik még, bizonyítékokra van szüksége, mikor én mondom, — kiáltotta a nő parancsoló hangon és körmeivel tépdeste csipkekézeltjét.

— Ugy van, asszonyom, — felelte Ernauton hideden.

Az ismeretlen nő a csengőhöz rohant s oly erősen ütött reá, hogy majdnem összezúzta.

A hang végigrikoltott minden szobán, s mielőtt utolsót rezdült volna, megjelent a szolga és kérdezte:

— Mit kíván, asszonyom?

Az ismeretlen nő dobbantott féktelen haragjában és így kiáltott reá:

— Maynevillet, Maynevillet küldjék! Hát nincs itt?

— De itt van, kegyes asszonyom.

— Akkor jöjjön bel!

A szolgáló kísietett a szobából; a következő percben Mayneville lépett sietve a szobába.

— Parancsára, asszonyom, — mondotta Mayneville.

— Asszonyom! mióta szólítanak csak úgy egyszerűen asszonyomnak, Mayneville úr? — kiáltotta a hercegnő magán kívül.

— Fenséged parancsára! — mondotta Mayneville, és a legnagyobb mértékben csodálkozva, meghajolt.

— Rendben van! — mondotta Ernauton, — mert most nemesember áll velem szemben, és ha valótlansággal tart, Istenemre! legalább fogom tudni, hogy ki vel lesz dolgom.

— Tehát végre elhiszi? — kérdezte a hercegnő.

— Igen, fenséges asszonyom, elhiszem, s bizonyságképpen ezennel átadom a levelet.

S a fiatalember meghajolt és átnyújtotta Montpensier asszonynak az oly sokáig vitássá tett levelet.

NEGYVENEGYEDIK FEJEZET

Mayenne úr levele

A hercegnő kikapta Ernauton kezéből a levelet, feltépte borítékát s mohón olvasta, nem igyekezve el-leplezni azokat a benyomásokat, melyek úgy követ-ték egymást arcán, mint a felhők a viharos égbolto-zaton.

Mikor végzett vele, odaadta Mayneville-nek, ki ép oly nyugtalan volt, mint ő; és Mayneville a kö-vetkezőket olvasta:

Hugom, magam akartam elvégezni egy kapitány, vagy vívómester dolgát és megbűnhődtem érte.

Jó kardszúrást kaptam a tudvalevő fickótól, ki-vel már oly régóta számadásban állok. A legrosz-szabb a dologban az, hogy megölte őt emberemet, köztük Boularont és Desnoisest, vagyis kettőt a leg-jobbjaim közül, azután elmenekült.

Kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ebben a győ-zelmében számottevően támogatta a sorok átadója, ki, mint láthatja, kedves fiatalember, ajánlom figyel-mébe. Maga a megtestesült titoktartás.

Egy érdeme van, melyet, szeretett hugom, mint hiszem, el fog ismerni benne s ez abból áll, hogy visszatartotta a győztest attól, hogy levágja a feje-met; pedig nagy kedve volt rá, mert, míg ájultan he-vertem, letépte álarcomat és reámismert.

Arra kérem, hugom, hogy tudja meg a nevét en-nek a kiválóan titoktartó fiatalembernek. Érdeklő-döm iránta, bár gyanus előttem. Bármennyire aján-lottam is neki, hogy szolgálatomba fogadom, beérte

azzal a válasszal, hogy az az úr, akit szolgál, nem engedi nélkülözni semmiben.

Többet nem mondhatok róla, mert megmondtam mindent, amit tudok; ő azt mondja, hogy nem ismer. Vegye ezt figyelembe!

Nagyon szenvedek, de azt hiszem, hogy életem nem forog veszélyben. Küldjön hozzám sietve egy seborvost; szalmán fekszem, mint egy ló. Levelem vivője meg fogja modnani, hogy hol.

jóakaró bátyja
Mayenne.

A hercegnő és Mayneville, mikor mindketten elolvasták a levelet, csodálkozva néztek egymásra.

A hercegnő elsőnek szakította félbe a hallgatást, melyet Ernauton balul értelmezhetett volna.

— Kinek köszönhetjük azt a kiváló szolgálatot, melyet ön tett nekünk, uram? — kérdezte a hercegnő.

— Olyan embernek asszonyom, ki valahányszor teheti, a gyengébbet segíti az erősebbel szemben.

— Nem adna bővebb felvilágosítást?

Ernauton elmondott mindent, amit tudott és megjelölte azt a helyet, ahol a herceg tartózkodik. Mikor befejezte, a hercegnő ezzel a kérdéssel fordult hozzá:

— Szabad-e remélnem, uram, hogy amit oly jól kezdett, folytatni fogja és családjunk ügyéhez szegődik?

Ezek a nagy bájjal mondott szavak nagy hízkelésként hatottak az után a vallomás után, melyet Ernauton tett a hercegnő udvarhölgyének. De a fia-

taleMBER félretett minden hiúságot és a hercegnő szavaiban nem látott mást pusztá kíváncsiságnál.

— Asszonyom, — mondotta végre a szerelem és a becsület nehéz tusája után — volt szerencsém már kijelenteni Mayenne úr előtt, hogy gazdám jó gazda és bánásmódjával felment attól a fáradságtól, hogy külön urat keressek nálánál.

— Bátyám azt írja levelében, hogy úgy látszott, nem ismerte fel. Hogyan van, hogy ott nem ismerte s mégis nevével igyekezett bejutni hozzám?

— Úgy láttam, Mayenne úr ismeretlen akart maradni, asszonyom, és nem is lett volna helyén levő, ha a parasztok, kiknél lakik, megtudják, kit részesítenek vendégszeretetükben. De itt már megszűnt az az ok; Mayenne úr neve megnyithatta előttem az utat fenségedhez, s én éltem a lehetőséggel. Azt hiszem, mindkét esetben helyesen jártam el.

Mayneville a hercegnőre nézett, mintha azt akarná mondani: „Ravasz ember ez, asszonyom.”

De a hercegnő mosolyogva mondotta Ernauton-nak:

— Nincs ember, aki különben vágná ki magát ily nehéz kérdésben, s el kell ismernem, hogy szellemes ember ön.

— Nem látok szellemességet abban, amit fenségednek mondani szerencsém volt, asszonyom, — felelte Ernauton.

— No, — mondotta a hercegnő türelmetlenül — de a legvilágosabban azt látom a dologban, hogy nem akar mondani semmit. Talán nem gondolta meg eléggé, hogy a hála súlyos teher az olyanra nézve, ki az én nevemet viseli, nem gondolta meg, hogy asszony vagyok, hogy kétszer tett már nekem szolgálá-

tot, s hogy, ha tudni akarnám nevét, vagyis inkább azt, hogy kicsoda...

— Tökéletesen úgy van, asszonyom, tudom, hogy könnyűszerrel meg fogja tudni, de ha mástól fogja megtudni, akkor én nem mondtam semmit.

— Mindig igaza van, — mondotta a hercegnő s oly pillantást vetett Ernautonra, mely, ha jól értékeli, mindenesetre sokkal nagyobb örömet szerez neki, mint bármely pillantás ezen a világon.

Ernauton nem is kívánt többet, s mint a borívó, ki feláll az asztaltól, mihelyt azt hiszi, hogy megkóstolta a lakoma legjobb borát, meghajolt és kérte elbocsáttatását.

— Csak ennyi, amit mondani akart? — kérdezte a hercegnő.

— Megbizásomban eljártam, — mondotta a fiatalember; — most már nem marad számomra más, mint hogy fenséged lába elé helyezzem legalázatosabb hódolatomat.

A hercegnő követte szemével s nem felelt köszöntésére. De mikor az ajtó bezárult mögötte, dobantott lábával s így kiáltott:

— Mayneville, kövesse ezt a fiatalembert!

— Nem tehetem, fenség, minden emberünk talpon van; én magam az esemény hírét várom; nem alkalmas nap ez arra, hogy mást is tegyünk, mint amit elhatároztunk.

— Igaza van, Mayneville, csakugyan örült vagyok. De majd később...

— Oh! később, az más; parancsa szerint történik, asszonyom.

— Igen, mert nekem is ép oly gyanús, mint a bátyámnak.

— Akár gyanús, akár nem, derék fiú, és a derék ember nagy ritkaság mostanában. Meg kell val-
lani, szerencsénk van; egy ismeretlen, idegen ember
pottyan elénk az égből, hogy ily szolgálatot tegyen
nekünk.

— Mégis, mégis, Mayneville ha ebben a pilla-
natban elszalasztjuk is, később mindenestre kísérje
szemmel.

— Ej, asszonyom, később remélhetőleg nem lesz
szükségünk reá, hogy szemmel kísérjünk bárkit is.

— Látom már, hogy nem is tudom, mit beszé-
lek. Igaza van, Mayneville, eszemet vesztem.

— Az oly hadvezérnek, mint fenséged, szabad,
hogy a döntő ütközet előtt ne tudjon másra gon-
dolni, mint az ütközetre.

— Igaz. Már este van, Mayneville, és a Valois
éjszaka tér vissza Vincennesből.

— Oh! még ráérünk; nyolc óra sincs, asszo-
nyom, azonkívül pedig az embereink még nem érkez-
tek meg.

— Úgy-e bár, tudják a jelszót?

— Mind.

— Teljesen megbízható emberek?

— Kipróbált emberek, asszonyom.

— Hogyan érkeznek?

— Egyenkint, járókelők módjára.

— Hányat vár ide?

— Ötvenet; nem többet, mint amennyire szük-
ségem van; de vegye hozzá, hogy ezen az ötven em-
beren kívül rendelkezésünkre áll kétszáz szerzetes,
kik érnek legalább is annyit, mint ugyanannyi ka-
tona.

— Mihelyt embereink megérkeznek, állítsa fel az úton a szerzeteseit!

— Már megkapták az utasítást, asszonyom, el fogják állni az utat, a mieink feléjük hajtják a kocsit, a zárda kapuja megnyílik, és elég, ha a kocsi mögött ismét bezáródik.

— Üljünk vacsorához, Mayneville, azzal is telik az idő. Oly türelmetlen vagyok, hogy szeretném előre igazítani az óra mutatóját.

— Legyen nyugodt, az óra elérkezik.

— De az embereink, az embereink?

A kellő órában itt lesznek; alig mult nyolc óra, és még nem vesztettünk semmi időt.

— Mayneville, Mayneville, szegény bátyám seborvost kér tőlem; a legjobb seborvos, a legjobb orvos szer Mayenne számára egy fürt volna a római hajviseletű Valois fejéről. Még egy szót, Mayneville, — mondotta a hercegnő és megállt a küszöbön: — Értésítve vannak-e párisi barátaink?

— Melyik barátaink?

— A ligabeliek.

— Isten őrizzen, asszonyom; polgárembernek adni hírt, egyértelmű volna azzal, hogy meghuzzuk a Notre-Dame nagyharangját. Mihelyt a csíny megtörtént, ötven futárt fogunk útnak indítani. Akkor a fogoly már biztos helyen lesz a zárdában; s ha kell, egy ezreddel szemben is védekezhetünk.

— Jól van, jól van, ügyes és okos ember ön, Mayneville, s a bearninak igaza van, mikor önt nevezi a liga vezérének... Tudja-e Mayneville, hogy nagy felelősség nehezül reám, s hogy soha asszony oly feladatot nem vállalt és nem hajtott végre, mint aminőről én álmodom?

— Tudom, asszonyom, remegve adom ís tanácsaimat.

— Mindenekelőtt, — folytatta a hercegnő — azokat a nagy mihasznákat ölesse le, kiket a kocsi két ajtajánál láttunk. Az egyik Loignac, a másik, jobbról, az a sötétbőrű, tűzesszemű utonálló. Loignac derék katona, de azt a másikat nem bánnám.

Mayneville kinyitotta az ablakot, kidúgta fejét és látni próbált. — Oh, mily sötét este van! — mondotta.

— Nagyon jó, kitünő este, — felelte a hercegné; minél sötétebb, annál jobb; tehát bátorság, kapitányom!

— Igen, de majd nem látunk semmit, s asszonyomnak mégis fontos, látnia.

— Isten, kinek érdekét védjük, lát majd helyetünk, Mayneville. Látja erre menni az embereket? — kérdezte aztán a hercegnő és óvatosságból eloltotta a gyertyákat.

— Nem látok semmit, de lódobogást hallok.

— Előre, előre! Ők azok, Mayneville. Minden rendben folyik.

NEGYVENKETTEDIK FEJEZET

Hogyan áldotta meg dom Gorenflot Modeste a királyt

Alig, hogy Ernauton, megbízásának sikerével minden tekintetben elégedetten, kiért Bel-Esbat kapuja elé, máris vágatásnak indította lovát; de alig jutott száz lépésnyire, egyszerre akadály állta útját, melyet Bel-Esbat világosságától káprázó szemével nem vett észre.

~ Lovascapat volt, mely az út két széléről közepra tódult, körülfogta és feltucat kardot s ugyanannyi pisztolyt és tört szegezett mellének.

— Oh! oh! — kiáltotta Ernauton — utonállók Párisból egy órányira! Bolond egy ország!

— Csend legyen! ha úgy tetszik, — mondotta egy hang, mely ismerősnek tűnt Ernauton előtt — a kardját és minden fegyverét, még pedig tüstént!

Ernauton támadóihoz fordult. — Uraim, — mondotta — legalább legyenek oly szívesek, megmagyarázni...

— Áh! Carmainges úr, — mondotta a főtámadó, ki elvette s még kezében tartotta Ernauton kardját.

— Pincorney úr! — kiáltotta Ernauton. — Píha! micsoda alávaló mesterséget űz itt kelmeď?

— Mondottam, hogy csend legyen, — mondotta néhány lépésnyi távolban a parancsnok csengő szava; — kísérik az állomásra ezt az embert!

— De Sainte-Maline úr, mondotta Perducas de Pincorney — hiszen Carmainges bajtársunk ez!

— Ernauton itt! — kiáltotta Sainte-Maline, elsápadva haragjában; — ejnye, mit keres itt?

— Jó estét, uraim, — mondotta Carmainges nyugodtan — megvallom, nem reméltem, hogy oly jó társaságba kerülök.

Sainte-Maline nem szólt semmit.

— Ugy látszik, letartóztatnak, — folytatta Ernauton — mert még sem hiszem, hogy ki akarnak fosztani.

— Az ördögbe! az ördögbe! — dörögte Sainte-Maline — ilyen esetre még sem számítottam.

— Esküszöm, én sem, — felelte Ernauton kacagva.

Bár kijelentette, hogy a király megbízásából járt el, Sainte-Maline nem akarta elbocsátani vitélytársát, hanem azt mondotta, hogy Vincennesbe küldi.

— Vincennesbe? kitünő! magam is oda készültem, — felelte Ernauton.

— Boldog vagyok, uram, hogy ez a kis utazás annyira megfelel szándékának.

Két ember, pisztollyal a kezében, azonnal közrefogta Ernautont s másik kettőhöz kísérte, kik ötszáz lépésnyire álltak az elsőktől. Ez a másik kettő hasonlóképpen járt el, s Ernauton bajtársainak társaságában jutott el a kastély udvarába.

Abban az udvarban Ernauton ötven lefegyvert lovast pillantott meg s látta, hogy fejüket lehajtva, sápadtan, százötven főnyi könnyű lovasságtól körülvéve keseregnek balsorsukon.

Ezeket a foglyokat a mi negyvenöteink ejtették, egyiket fufanggal, a másikat erőszakkal, de csak mellüknek szegvezve pisztolyukat, harc és hangos szó nélkül.

Ernauton, mikor felismerte a foglyokat, kiknek

csoportjába állították őt is, így szólt Sainte-Maline-nek:

— Úgy látom, uram, hogy közölték önnel, mily fontos megbízatásban járok, s hogy ön bajtárs létére meg akart óvni minden kellemetlen találkozástól és azért kísértetett ide; mondhatom, hogy igaza volt; a király várja érkezésemet és fontos közölnivalóm van ő felségével. Keresni fogom a szerencsét, hogy megjelenhessem ő felségének, mit tett ön az ő szolgálatában.

Sainte-Maline, amennyire kipirult, úgy elsápadt ezekre a szavakra; de megértette, hogy Ernauton igazat beszél, s hogy bajtársát várják az udvarnál. Ennek következtében beérte azzal, hogy így felelt:

— Rendelkezzék magával, Ernauton úr, el vagyok ragadtatva hogy szolgálatára lehettem.

Ernauton sietve lépett ki a foglyok sorából és felment a lépcsőn, mely a király szobájához vitt fel. Sainte-Maline követte szemével és láthatta, hogy Loignac fogadja a lépcsőn s int neki, hogy menjen előre.

Mikor Loignac jelentette főnökének, hogy az út szabad, Épernon így felelt:

— Jól van. A király megparancsolja, hogy a negyvenötök három szakaszra oszoljanak, hogy egy előre menjen, kettő pedig a kocsí két ajtajánál helyezkedjék el; minden szakasz oly sűrűn meneteljen, hogy az ellenség tüzelése ne érhesse a kocsit.

— Rendszerben van, — felelte Loignac — katonás egykedvűséggel; — de ami a tüzelést illeti, nem képzelem, honnan várjunk puskatüzelést, mikor nem látok pusztát?

— A jakobinusoknál majd összezárkóztatja a sorokat, — mondotta Épernon.

Beszélgetésüket a lépcsőn támadt mozgolódás szakította félbe. A király volt, ki indulásra készen lejött; nyomon követte néhány nemes, és Sainte-Maline, szívének könnyen érthető összeszorulásával, megismerte közöttük Ernautont.

— Uraim, — kérdezte a király — együtt vannak már derék negyvenöteim?

— Együtt vannak, sire, — felelte Épernon, s egy lovas csoportra mutatott.

— Akkor hát előre, — mondotta ő felsége.

Épernon megfuvatta a kürtöt, a gascogneiak lóra ültek, s mikor az óra tizenegyet ütött, elindult a menet.

*

Egy órával Ernauton távozása után Mayneville még mindig az ablaknál állt, honnan, mint láttuk, hiába igyekezett szemmel követni az ifjú embert az úton; mikor ez az óra letelt, Mayneville lelke sokkal kevésbbé volt nyugodt. A katonák közül nem jelent meg egy sem; a néma és sötétségbe borult úton csak nagy időközökben hallatszott fel messziről néhány ló patkócsattogása. Azok a lovasok is Vincennes irányába vágattak.

Ez a folytonos ide-oda lovaglás végre oly nyugtalanná tette Mayneville-t, hogy a hercegnő lóra ültette egy emberét és megparancsolta neki, hogy tudakozódjék az első lovascsapattól, mellyel találkozik. A küldönc nem tért vissza.

Mikor a türelmetlen hercegnő látta ezt, útnak indított egy másikat, de az épp oly kevésbé tért vissza, mint az első.

— Valószínű, — mondotta a mindig optimista hercegnő — hogy tisztünk attól tartott, hogy kevés az embere, tehát küldöncünket megtartotta erősítésnek; okos dolog, de nyugtalanító.

— Úgy van, nyugtalanító, nagyon nyugtalanító, — felelte Mayneville — és nem vette le szemét a mély és sötét szemhatárról.

— Mondja, Mayneville, mi történhetett?

— Magam ülök lóra s majd megtudjuk.

És olyan mozdulatot tett, mintha indulni akarna. De a hercegnő visszatartóztatta.

— Megtiltom, — kiáltotta a hercegnő — ki maradna mellettem? Ki ismerné meg minden tisztünket, minden barátunkat? Nem, nem, maradjon, Mayneville, az ember természetesen retteg, mikor ily fontos titokról van szó; de csakugyan, a terv nagyon jól volt elkészítve és különösen nagyon is titokban tartottuk, tehát lehetetlen, hogy ne sikerüljön.

— Kilenc óra, — mondotta Mayneville, inkább saját türelmetlenségére, mint a hercegnő szavaira felelve. — Oh! a jakobinusok most hagyják el a zár-dajukat és az udvar falának mentén foglalnak állást.

— Csendesen! — kiáltotta a hercegnő, a szemhatár felé nyujtva ki kezét. — Csend! figyeljen! (távolból mennydörgéshez hasonló moraj hallatszott.) — Ez a lovasság, — kiáltotta a hercegnő — hozzák már, hozzák már nekünk! És, fellobbanó természetének megfelelően, a legszörnyűbb félelemből a legeszeveszettebb örömbe csapva át, tapsolt és így kiáltott: — A kezemben van! a kezemben van!

Mayneville még mindig figyelt.

— Igen, — mondotta — robogó kocsi, melyet vágató lovak kísérnek.

És harsány hangon vezényelte:

— Ki az udvarból, atyáim, ki az udvarból!

A perjelség nagy rácsos kapuja nyomban kinyílt és szép rendben sorakozott elő e nyílásból a kétszáz felfegyverzett szerzetes, élükön Borromeus testvérrel.

Keresztben álltak fel az országúton. Lehetett hallani Gorenflot kiáltását:

— Várjatok meg, várjatok meg! Fontos, hogy én álljak szerzetestársaim élén, hogy méltóképpen fogadhassuk ő felségét.

— Az erkélyre tessék, perjel úr, az erkélyre!
— kiáltotta Borromeus; — tudhatja, hogy át kell tekintenie mindannyiukat, az írás is mondja: uralkodni fogsz rajtuk, mint a cédrus az izsópon!

— Igaz, — mondotta Gorenflot, — igaz; elfelejtettem, hogy magam választottam ezt a helyet, szerencse, hogy figyelmeztet reá, Borromeus testvér.

Borromeus halk parancsot adott és négy szerzetes felment az erkélyre a perjel mellé.

Az utat, mely a perjelségtől nem messze kanyarodott, e pillanatban sok fáklya fénye világította meg, s a hercegnő és Mayneville látta, hogy páncélok csillognak és kardok villognak.

Nem tudva uralkodni magán, a hercegnő így kiáltott:

— Menjen le, Mayneville, és jól megkötözve, jó őrizettel kísérje fel hozzám!

— Igen, igen, — mondotta Mayneville szórakozottan; — csak egy nyugtalanít. Nem hallom a megbeszélt jeladást.

— Minek a jeladás, mikor őt hozzák?

— De úgy hiszem, csak itt a perjelség előtt kellett volna elfogni.

— Valószínűleg előbb találtak reá jó alkalmat.

— Nem látom a tisztünket.

— Én látom.

— Hol?

— Az a vörös toll!

— Ezer ördög, asszonyom!

— Mi az?

— Az a vörös toll Épernon úr kalapján leng!
Ő vezényel.

— A mi embereinket vezényli? Tehát árulás?

— Ej, asszonyom! nem a mi embereink.

— Megörült kegyelmed, Mayneville.

— Ebben a pillanatban Loignac az első csapat élén megforgatta nagy kardját és harsányan kiáltotta:

— Éljen a király!

— Éljen a király! — mondták utána lelkesen és kétségbeejtő gascognei kiejtéssel a negyvenötök.

A hercegnő elsápadt és félájultan rogyott az ablak párkányra.

Sötétben és elszántan vette kezébe Mayneville a kardot; nem tudta, hogy nem támadják-e meg a házat. A kíséret ujjongva, ragyogva, tovább haladt. Elérte Bel-Esbatot és közeledett a perjelséghez.

Borromeus három lépést ment előre. Loignac egyenesen a szerzetes felé tartott lován, mert úgy rémlett neki, mintha szőrcsuhájában harcra hívná fel a szerzeteseket. De Borromeus okos ember volt. Észrevette, hogy minden elveszett, és gyorsan határozott.

— Helyet! helyet! — kiáltotta Loignac harsány hangon — helyet a királynak!

Borromeus, ki csuhája alatt már-már kihúzta kardját, most a csuhája alatt visszarejtette ismét a hüvelyébe.

A kiáltásoktól és a fegyverzajtól fellelkesedve, a fáklyák fényétől káprázó szemmel, Gorenflot előrenyújtotta hatalmas jobbát s mutató- és középső ujjával megáldotta az erkélyről a királyt.

Henrik, a kocsi ablakán kihajolva, észrevette és mosolyogva köszöntötte. Ez a mosoly, mely hiteles bizonyítéka volt annak, hogy az érdemes perjel mily nagy kegyben áll az udvarnál, annyira fellelkesítette Gorenflotot, hogy maga is elkiáltotta: — Éljen a király! — elkiáltotta oly tüdővel, mely egy székes-egyház boltívét is megrendíthette volna. Borromeus majdnem ép oly harsányan kiáltotta, hogy: — Éljen a király! — s végezetül az egész zárda utánuk ordította: — Éljen a király! — s a szerzetes mind a kardját forgatta.

— Köszönöm, tisztelendő atyáim, köszönöm! — kiáltotta III. Henrik éles hangja.

Henrik elvonult a kolostor előtt, melyet börtönének szántak. Úgy vonult el, mint a fűz, a zaj, a dicsőség forgószele és sötétségben hagyta Bel-Esbatot.

Az erkélyről, az aranyozott címerpajzs mögött, melynek védelme alatt térdre esett, a hercegnő elnyelt szemével minden arcot, melyre a fáklyák reávetették lángoló világosságukat.

— Oh! — mondotta kiáltva, s ujjával a kíséret egyik lovasára mutatott — oda nézzen, oda nézzen, Mayneville!

— Az a fiatalember! Mayenne herceg úr küldöttje, a király szolgálatában!

— Elvesztünk! — rebegette a hercegnő.

— Menekülnünk kell, még pedig sietve, asszonyom, — mondotta Mayneville; — a Valcis ma győzelmet arat s holnap vissza fog élni győzelmével.

— Elárultak bennünket! — kiáltotta a hercegnő. — Az a fiatalember volt az áruló! Tudott mindent!

A király már messze járt; teljes kíséretével együtt eltűnt a Saint-Antoine kapuban, mely kinyílt előtte és bezárult mögötte.

A NEGYVENÖTÖK közvetlen folytatása A MONSOREAU HÖLGY BOSSZUJA című kötet, mely egy-szersmind befejező része ennek a regénysorozatnak, mely a francia királyság fénykorát eleveníti meg.

DUMAS a legnépszerűbb és legolvasottabb francia író

VÁLOGATOTT MŰVEI

- DUMAS: A korinthusi leány
Nero császár regénye
- DUMAS: A varázsló
Gróf Cagliostro, a világ legnagyobb kalandorának története
- DUMAS: Madame Dubarry bukása
A varázsló további cselszövései
- DUMAS: A Bastille lerombolása (Ange Pitou)
A forradalmi borzalmak első nagy kitérése
- DUMAS: Charny grófné
A szép Taverney Andrée regénye
- DUMAS: Király a vérpadon
Az összeomlás
- DUMAS: A vérnász
Margot királyné I. része
- DUMAS: Margot királyné szerelmese
Margot királyné II. része
- DUMAS: A Monsoreau-i hölgy
A Margot királyné történelmi eseményeinek folytatása.
- DUMAS: A király és bolondja
A Monsoreau-i hölgy II. része.
- DUMAS: A Negyvenötök
A Monsoreau-i hölgy III. része.
- DUMAS: A Monsoreau-i hölgy bosszúja
A Monsoreau-i hölgy IV. része.
- DUMAS: Páris Mohikánjai
Páris zugutcainak bűnei és rejtélyes titkai támadnak a regényben életre.
- DUMAS: A végzet útjai
Páris Mohikánjai II. része.
- DUMAS: Salvator
Páris Mohikánjai III. része.
- DUMAS: Roland, a kutya
Páris Mohikánjai IV. része.
- DUMAS: A dráma vége
Páris Mohikánjai V. és befejező része.

NOVA ujdonságai

EWERS: Lidérc

FORRÓ: Kegyetlen asszonyok

GERGŐ: Materialista lélektan

GOETHE Szerelmei

KUPRIN: Jama, a vöröslámpás negyed

KUPRIN: Salamon csillaga

KUPRIN: Moloch

LANDSBERGER: Maison Olga R.-T.

LANDSBERGER: Lu, a kokott

LONDON: Magas északon

MARÉS: Egy asszony, aki úgy él mint a férje

MARÉS: Szenvedély, amely öl.

CAMILLE PERT: A kis Cady.

Cady mint asszony.

Cady válása.

Cady barátja Párisban.

WERNER EMILIA: Oltár előtt.

Száttört bilincsek.

Fata Morgana.

SZERELMES SZÁZADOK

Szerkesztik: FORRÓ PÁL és SZINI GYULA

I. **EZEREGY ÉJSZAKA** *A Kelet buja és színes fantáziájának tropikus virágai felnőtteknek készült kiadásban*

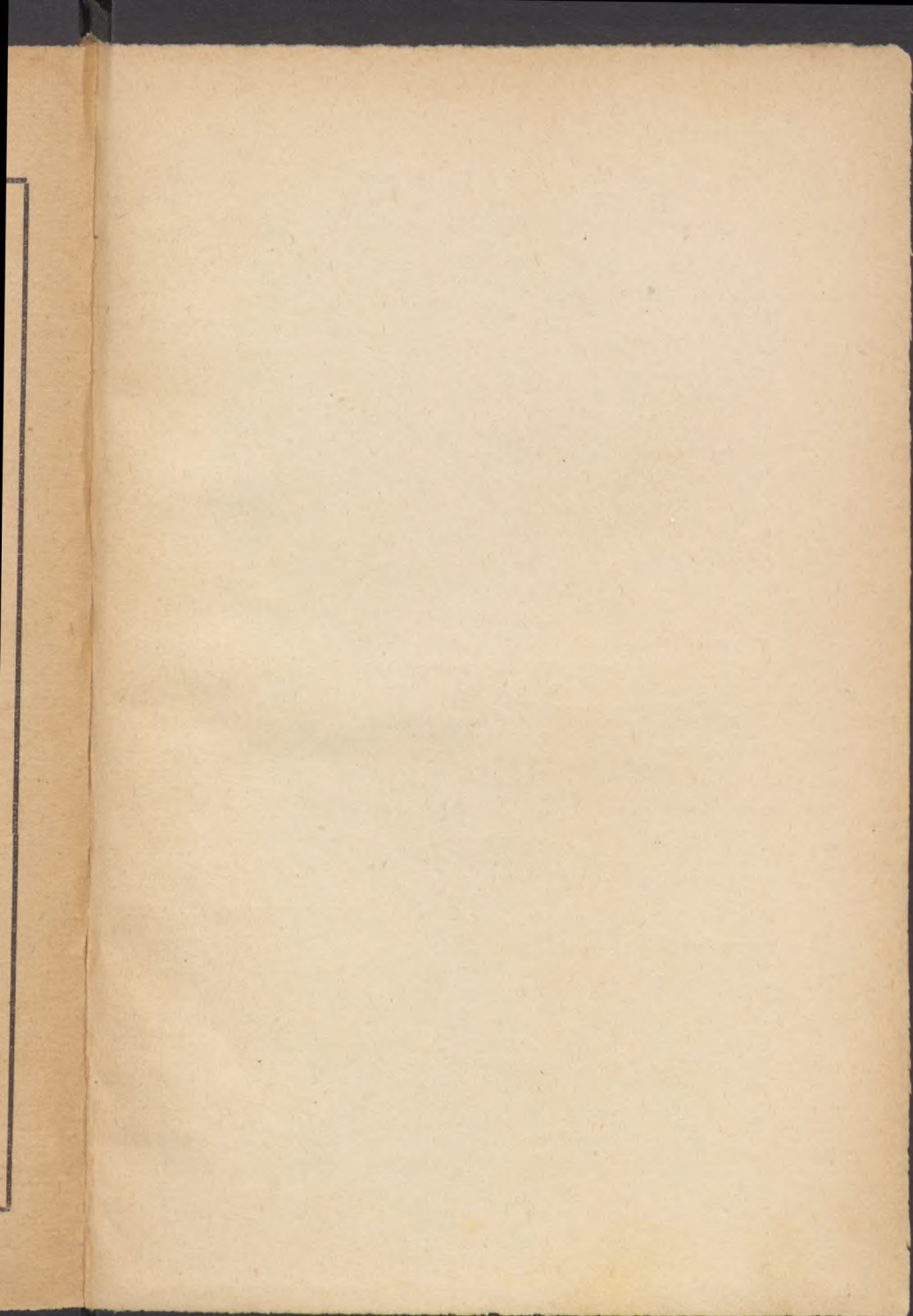
II. **BOCCACCIO: DEKAMERON** *A pajkos humor, az emberi életöröm vidám muzsikája, amely évszázadok óta kincse az emberiségnek*

III. **HEPTAMERON** *A szerelem virágoshkertjének helvenkét bőditő virága a 16. század erkölcsinek klasszikus rajza*

IV. **BALSAC: BORSOS TÖRTÉNETEK** *Balsac saját kritikája erről a könyvről: Ha valamennyi művemet el is felejtene, ez a könyv biztosítja halhatatlanságomat.*

V. **DON JUAN** *A hódítósművészet fogalmáá vált őse, akit hat évszázad sem tudott megöregíteni és ma is eleven valóságként él a szerelmesek között*

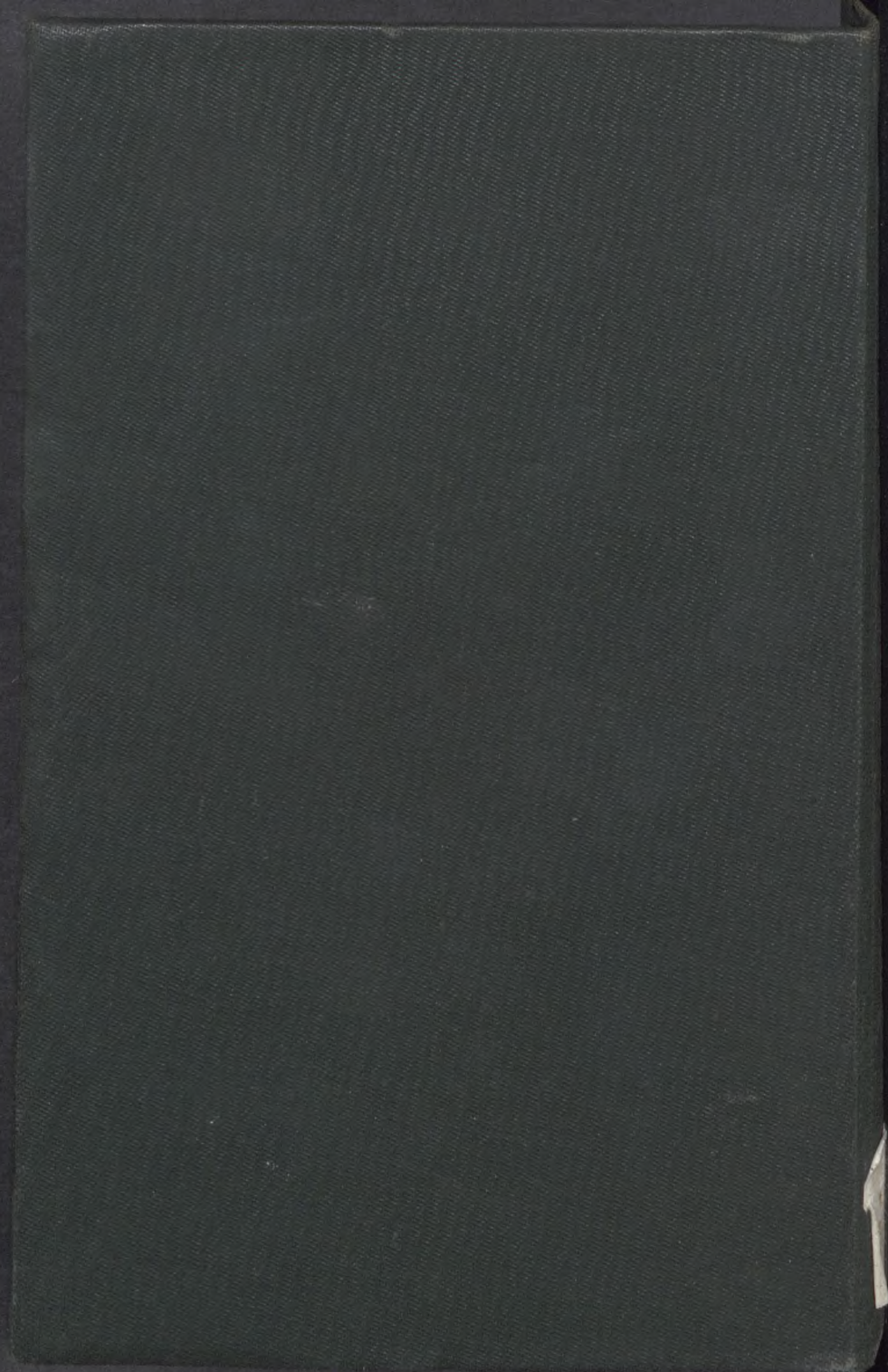
VI. **FAUBLAS** *a gálós kor lovagjának szerelmi kalandjai feltárják előttünk korának erkölcsait*

11/10/2020 10:00 AM

286. 123 x 19

DUMAS
Negyven-
ötök

57,298
7,238
11.
.....